

รูปแบบการจัดการความรู้
เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร
สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

โดย

นางฉัตรพร นกสกุล

นักวิชาการการศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานการศึกษาพิเศษ

สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต

กระทรวงสาธารณสุข

2554

**Model of Knowledge Management
to develop prototype of Lesson Plans in Language and
Communications subjects for teacher in Special
Education Schools**

By

Mrs. Natporn Nocksakul

Special Educator, Senior Professional Level

Special Educational Section

Rajanukul Institute

Department of Mental Health Ministry of Public Health

ชื่อเรื่อง : รูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชา
ทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ชื่อผู้วิจัย : นางฉวีพร นกสกุล

ชื่อคณะที่ปรึกษา : รศ. ดร. ปรีชา วิหกโต
: รศ.ดร.ศุวพิชชา ประสิทธิ์ชัยกิจ
: ผศ.พันธินีย์ วิหกโต

วัน เดือน ปีที่ทำ : กันยายน 2553 – พฤษภาคม 2554

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ 2. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้ 2.1 เพื่อศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ 2.2 เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร ตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ และ 2.3 เพื่อศึกษาผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้เป็นครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรงถึงปานกลาง จำนวน 4 โรงเรียนด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์จากภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร ที่สร้างขึ้นตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษจำนวน 20 แผนการสอน และสังเกตพฤติกรรมกรรมการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการรวบรวมพฤติกรรมกรรมการอ่านจำนวน 20 ครั้ง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยสถิติที(t-test) แบบdependent

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย และ 44 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ได้แก่ การจัดการความรู้(KMP) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อย 25 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้ องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1.1) การบ่งชี้ความรู้ มี 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.2) การสร้างความรู้มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ มี 4 ขั้นตอนการ

ดำเนินงาน 1.4) การประมวล และกลั่นกรองความรู้ มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.5) การเข้าถึงความรู้ มี 2 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน และ 1.7) การเรียนรู้มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

องค์ประกอบหลักที่ 2 ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลง(CMP) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย 19 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้ องค์ประกอบย่อยได้แก่ 2.1) การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมี 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.2) การสื่อสาร มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.3) กระบวนการและเครื่องมือ มี 2 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.4) การเรียนรู้ 2.5) การวัดผล มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน และ 2.6) การยกย่องชมเชยและให้รางวัลมี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

2 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้ 1) ความพร้อมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง 2) ได้พัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร ตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ได้ 20 แผนการสอน และ 3) ผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ พบว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่เรียนจากต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร ตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูการศึกษาพิเศษ มีผลการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

TITLE : Model of Knowledge Management to develop prototype of Lesson Plans
in Language and Communications subjects for teacher in Special
Education Schools

RESEARCHER : MRS.NATPORN NOCKSAKUL

ADVISORS : ASSOC.PROF. PREECHA VIHOKTO
: ASSOC.PROF. SUVAPITCHA PASITSUVAN
: ASST. PANTANEE VIHOKTO

ABSTRACT

The purposes of this research in type of knowledge management to develop a prototype of lesson Plans in Language and Communications subjects for teachers in Special Education Schools were: 1) to develop Model of knowledge management for teachers in Special Education Schools; 2) to test the effectiveness Mode of knowledge management for teachers in Special Education Schools. The sub-purposes were: 2.1) to study the readiness Mode of knowledge management for teachers in Special Education Schools; 2.2) to develop prototype of Lesson Plans in Language and Communications subjects for teachers in Special Education Schools and 2.3) to study the results of using prototype of Lesson Plans in Language and Communications subjects in Special Education Schools. The group sample that used to test the effectiveness Model of knowledge management for teachers in Special Education Schools was teachers in Special Education Schools and Mental retardation children with intelligent deficiency at high to medium level (4 schools) with specific selection under criteria from North, Central, South and North East. The tools that were used in test was prototype of Lesson Plans in Language and Communications subjects that created under Mode of knowledge management for teachers in Special Education Schools (comprising 20 teaching plans) and observed reading behavior of Mental retardation children with intelligent deficiency. Data collection methods with reading behavior were 20 times. The statistic was used to analyze data such as mean, standard deviation and t-test type dependent.

The results of this research were found that

1. Mode of knowledge management for teachers in Special Education Schools comprised 2 essential elements, 13 sub-elements and 44 working processes.

The first essential element was KMP comprising 7 sub-elements, 25 working processes.

The sub-elements were: 1.1) Knowledge signification had 5 stages; 1.2) Developing knowledge had 4 stages; 1.3) Knowledge management system had 4 stages; 1.4) Assessment and screening knowledge had 3 stages; 1.5) knowledge access had 2 stages; 1.6) knowledge sharing had 4 stages and 1.7) Learning had 3 stages.

The second element was CMP comprising 6 sub-elements, 19 working processes. The sub-elements were: 2.1) Preparation and behavior adjustment had 5 stages; 2.2) Communication had 3 stages; 2.3) Process and tool had 2 stages; 2.4) Learning; 2.5) Assessment had 3 stages and 2.6) Rewards had 3 stages.

2. Effectiveness of Mode of knowledge management for teachers in Special Education Schools consisted of 3 sub-elements. First, the readiness with Mode of knowledge management for teachers in Special Education Schools was medium level. Secondly, developed a model of teaching reading plan in language skill and communication subject under Mode of knowledge management for teachers in Special Education Schools included 20 lesson plans. Thirdly, the results of using a model of teaching reading plan in language skill and communication subject in Special Education Schools were found that the children with Mental retardation children, had learned from prototype of lesson Plans in Language and Communications subject under Mode of knowledge management for teachers in Special Education Schools indicated the post-test score was significantly higher than pre-test score at level 0.5 as defined assumption.

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วย ความกรุณา ความอนุเคราะห์และการสนับสนุนจาก ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ซึ่งควรแก่การประกาศเกียรติคุณไว้ ณ. ที่นี้

ผู้วิจัยระลึกถึงพระคุณของ แพทย์หญิงพรรณพิมล วิปุลากร ผู้อำนวยการสถาบันราชานุกูล ที่ได้อนุญาตและให้การสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหคโต ผศ.พันธ์ชัย วิหคโต ที่ได้กรุณา ให้คำปรึกษาแนะนำ วางแผน และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และกราบ ขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ. ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหคโต อาจารย์มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น นางวนิดา ชนินทรยุทธวงศ์ นักจิตวิทยาเชี่ยวชาญ สถาบันราชานุกูล นางสาวสมพร อินทรแก้ว นักจิตวิทยาเชี่ยวชาญ กลุ่มที่ปรึกษากรมสุขภาพจิต ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการจัดการความรู้

ขอขอบพระคุณ นางศันสนีย์ สุขประเสริฐ นักวิชาการศึกษาเชี่ยวชาญ รองศาสตราจารย์ ดร. จรีลักษณ์ จิรวินูลย์ อาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิษชา ประสิทธิ์ธัญกิจ อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ให้คำแนะนำผู้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาพิเศษ

ขอขอบพระคุณ มูลนิธิบุคคลปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการโรงเรียนและครู การศึกษาพิเศษทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาให้ข้อมูล ทดลองเครื่องมือวิจัย ติดตามและบันทึกผลการ ทดลองซึ่งช่วยให้งานวิจัยในครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ขอขอบคุณผู้ปกครองและเด็กที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย

ขอขอบคุณบุคคลอีกหลายท่านที่เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ ห่วงใย เป็นมิตรที่ดีแก่ผู้วิจัย ตลอดเวลา ที่สำคัญยิ่งขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ ทองใบ สุขสมุทรมแม่ที่เป็นพลังใจที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ของลูกที่ให้ความรัก ให้กำลังใจลูกตลอดมา คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอ อุดหนุนแต่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่เป็นเพื่อทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ในสากลโลก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพประกอบ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหาและมูลเหตุของการวิจัย.....	9
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	13
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	14
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	14
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	15
1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	16
1.8 ประโยชน์ที่จะได้รับ.....	16
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ	
2.1.1 ความหมายของรูปแบบ.....	18
2.1.2 ประเภทของรูปแบบ.....	21
2.1.3 องค์ประกอบของรูปแบบ.....	23
2.1.4 ลักษณะของรูปแบบที่ดี.....	24
2.1.5 การทดสอบรูปแบบ.....	24
2.1.6 การตรวจสอบรูปแบบ.....	25
2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้	
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้.....	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.2 กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process: CMP).....	39
2.2.3 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process : KMP).....	47
2.2.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	68
2.2.5 การจัดการความรู้ของครู.....	82
2.2.6 ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของการจัดการความรู้.....	86
2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	
2.3.1 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.....	95
2.3.2 ระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา.....	97
2.3.3 ระดับเชาวน์ปัญญากับความสามารถทางการศึกษา.....	100
2.3.4 ปัญหาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.....	102
2.3.5 พัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.....	103
2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครูการศึกษาพิเศษ	
2.4.1 ความหมายของครูการศึกษาพิเศษ.....	105
2.4.2 บทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษ.....	105
2.4.3 คุณลักษณะที่ดีของครูการศึกษาพิเศษ.....	107
2.4.4 หลักการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.....	112
2.5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน	
2.5.1 ความหมายของการสอนอ่าน.....	114
2.5.2 จุดมุ่งหมายของการสอนอ่าน.....	118
2.5.3 องค์ประกอบในการสอนอ่านและวิธีที่ควรใช้ในการสอนอ่าน.....	120
2.5.4 วิธีการสอนอ่าน.....	124
2.5.5 การเตรียมความพร้อมการอ่าน.....	126
2.5.6 องค์ประกอบความพร้อมการอ่าน.....	127
2.5.7 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนอ่าน.....	128
2.5.8 หลักการสอนทักษะทางภาษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.....	133

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการสอน	
2.6.1 ความหมายของแผนการสอน.....	141
2.6.2 ความสำคัญของแผนการสอน.....	142
2.6.3 ประโยชน์ของแผนการสอน.....	143
2.6.4 หลักในการจัดทำแผนการสอน.....	143
2.6.5 ขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน.....	144
2.7. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	149
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.8.1 งานวิจัยในประเทศ.....	150
2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ.....	159
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ....	165
ตอนที่ 2 การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับ ครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอนย่อยดังนี้.....	173
ขั้นตอนที่ 2.1 การศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	173
ขั้นตอนที่ 2.2 การพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะ ภาษาและการสื่อสารตามรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	180
ขั้นตอนที่ 2.3 การศึกษาผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่าน ในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	197
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครู ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	200

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ในตอนนี ประกอบด้วย 3 ตอนย่อยดังนี้.....	203
ตอนที่ 2.1 ผลการวิเคราะห์ ความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ	203
ตอนที่ 2.2 ผลการพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะ ภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษา พิเศษโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้	212
ตอนที่ 2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่าน ในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	213
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
1. สรุปผล.....	222
2. อภิปรายผล.....	223
3. ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	233
บรรณานุกรม.....	235
ภาคผนวก.....	252
ภาคผนวก ก คู่มือรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครู ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	253
ภาคผนวก ข ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	281
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	344
ภาคผนวก ง แบบสอบถามการวิจัย.....	351
ภาคผนวก จ เอกสารและภาพประกอบการบรรยายการจัดการความรู้.....	358
ภาคผนวก ฉ เอกสารและภาพประกอบการทดลองต้นแบบแผนการสอนอ่าน.....	374
ภาคผนวก ช รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	393
ภาคผนวก ซ ประวัติผู้วิจัย	396

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตัวอย่างองค์ประกอบหรือขั้นตอนการจัดการความรู้.....	12
2. อุปสรรคในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	60
3. วงจร KM แบบ 3 มิติ	67
4. ตัวอย่างความเชื่อมโยงของวงจร KM ปัจจัยเอื้อและกระบวนการความรู้.....	68
5. แสดงกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประเภทของความรู้.....	77
6. การประเมินเพื่อพัฒนาความรู้.....	95
7. การแบ่งระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญาตามICD 10.....	97
8. การแบ่งระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา ตามระบบ AAMD	99
9. ระดับเขาวนปัญญากับความสามารถทางการศึกษา.....	101
10. แสดงรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของนักวิชาการและหน่วยงาน.....	167
11. จำนวนกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษที่ใช้ในการวิจัย.....	174
12. จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่าน ในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ	198
13. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้.....	201
14. จำนวนและร้อยละของครูการศึกษาพิเศษกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล.....	203
15. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการจัดการความรู้ ของครูในโรงเรียน การศึกษาพิเศษ	205
16. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลง(Change Management Process : CMP) ของครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียนการศึกษา	207
17. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล กับกระบวนการ บริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ของครูการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ กรุงเทพมหานคร	208

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่

หน้า

18. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล กับกระบวนการ
การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ของครูการศึกษาพิเศษ
ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ กรุงเทพมหานคร209
19. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล
กับกระบวนการจัดการความรู้ของครู ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ210
20. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน(stepwise) ระหว่าง
ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง
ที่มีต่อกระบวนการจัดการความรู้ของครู ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ211
21. แสดงจำนวนแผนการสอนและวัตถุประสงค์ของแผนการสอน..... 212
22. ผลการเปรียบเทียบผลการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
ระหว่างก่อนและหลังเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชา
ทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ214
23. คะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนและ
หลังเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและ
การสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ของศูนย์การเรียนรู้พิเศษ
ประกาศาปัญญา ภาคกลาง215
24. คะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนและ
หลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและ
การสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ของศูนย์สงเคราะห์
บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ216
25. คะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนและ
หลังเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและ
การสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ของศูนย์สงเคราะห์
บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ217

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
25. คะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนและหลังเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ของศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	217
26. คะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนและหลังเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษของโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา	219
27. จำนวน และร้อยละของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เรียนรู้จากการใช้สื่อการสอนในการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านคำทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษจำแนกตามชนิดของสื่อที่ใช้	220

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
1. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	16
2. รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ 6 (Systems/Contingency Model) ของ Brown and Moberg.....	24
3. โมเดลการเปลี่ยนรูปแบบความรู้ของ โนนากะและทาเคอุชิ.....	39
4. วงจรการจัดการความรู้ของบริษัท Xerox Corporation.....	39
5. กระบวนการจัดการความรู้ของบุญส่ง หาญพานิช.....	47
6. กระบวนการจัดการความรู้ในโมเดลของเทอร์บานและคณะ.....	48
7. กระบวนการจัดการความรู้ในโมเดลของ โพรบสท์และคณะ.....	48
8. รูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของวิจารณ์ พานิช.....	49
9. แสดงกระบวนการจัดการความรู้ของ สุวัฒน์ ช่างเหล็ก.....	54
10. แสดงกระบวนการจัดการความรู้ของโกศล ดิสิลธรรม.....	56
11. วงจรการเรียนรู้.....	62
12. แสดงการสร้างความรู้ ของ Nanoka and Takeuchi: Nicholas Bahra.....	63
13. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของ Nonaka and Takeuchi.....	69
14. แสดงขั้นตอนของกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (COP).....	75
15. แสดงความเกี่ยวข้องของชุมชนนักปฏิบัติ (COP) กับกระบวนการ การจัดการความรู้ (Knowledge Management Process).....	81
16. แสดงความเกี่ยวข้องของชุมชนนักปฏิบัติ (COP) กับกระบวนการ บริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process).....	82
17. กระบวนการสอนความคิดรวบยอดทางภาษา.....	129
18. ความสามารถสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่จะอ่านตามแนวคิดของอัสเบล.....	132
19. การสอนอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.....	137
20. แสดงองค์ประกอบที่สำคัญของแผนการสอน O-L-E.....	144
21. ขั้นตอนการดำเนินงานศึกษารูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ ของครูการศึกษาพิเศษ.....	166

สารบัญภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบที่	หน้า
22. ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม เรื่องกระบวนการจัดการความรู้ (KMP) และกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (CMP) ของครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ	175
23. ขั้นตอนการพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	181
24. ขั้นตอนรูปแบบการจัดการความรู้.....	185
25. ขั้นตอนกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process).....	188
26. ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	216
27. เปรียบเทียบคะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การเรียนรู้พิเศษประกาศาปัญญา ภาคกลาง ก่อนและ หลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	210
28. เปรียบเทียบคะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	217
29. เปรียบเทียบคะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อน และหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษา และการสื่อสารสำหรับครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	218
30. เปรียบเทียบคะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบ แผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครู ใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ.....	220

สารบัญภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบที่

หน้า

- 31.เปรียบเทียบจำนวนของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เรียนรู้
จากการใช้สื่อการ สอนชนิดต่างๆ ที่เรียน โดยใช้ต้นแบบแผน
การสอนอ่านคำ ทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครู
ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยรวมและจำแนกตามสถานศึกษา 221

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมแห่งการเรียนรู้กับการจัดการความรู้ในองค์กร

การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 องค์กรจะต้องมีผู้บริหารซึ่งมีภูมิปัญญาที่ฉลาดในการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ทำหลายอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถบริหารจัดการสร้างฐานแห่งความรู้สำหรับองค์กรได้ รวมทั้งสามารถเปลี่ยนองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และมีการตอบสนองต่อการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเซงเก้ (Senge) กล่าวว่า องค์กรเป็นสถานที่ซึ่งทุกคนสามารถขยายศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างผลงานที่ตั้งเป้าหมายไว้ เป็นที่ซึ่งเกิดความคิดใหม่ๆ หลากหลายมากขึ้น เป็นที่ซึ่งแต่ละคนมีอิสระที่จะสร้างแรงบันดาลใจ และเป็นที่ยังทุกคนต่างเรียนรู้ร่วมกัน (Senge .1990 : Citimg in Kai Larsen et al. 1996) และเป็นองค์กรที่ให้อำนาจแก่คนของตนเอง มีการบูรณาการคุณภาพเข้ากับชีวิตการทำงาน ให้อิสระสำหรับการเรียนรู้ กระตุ้นความร่วมมือ แบ่งปันผลงาน เสริมสร้างการใฝ่รู้ และสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง(สุวพัทธ์ เวศวิบูล.2552: ออนไลน์, <http://WWW.medical.nmd.go.th /model/blog/index. php? userid=1. 2551, 31 มีนาคม, อ้างถึงในรุ่งนภา มีกระจิต. 2552>)

ในสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge society) “ความรู้” ถือเป็นทรัพยากรหลักที่มีค่าซึ่งแตกต่างจากปัจจัยการผลิตอื่นๆ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและสร้างขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา ซึ่งสภาวะดังกล่าวก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge – based economy) ความรู้ได้กลายเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญดั่งนั้นแนวคิดและหลักการบริหารจัดการความรู้ (knowledge management) จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กรในทุกๆ ระดับ สังคมไทยจะต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมจากความรู้เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift หรือ Mindset Change) ของทั้งสังคม สังคมไทยจึงจะอยู่รอดได้จากสภาพบีบคั้นรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพบีบคั้นจากกระแสโลกาภิวัตน์และประสิทธิภาพ การจัดการความรู้และภูมิปัญญาถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเสริมศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของนานาประเทศ ในยุคสังคมแห่งความรู้ (knowledge-base society)

การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ กลายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวงการศึกษไทย เพื่อให้คนไทยเติบโตอย่างมีคุณภาพตามสภาพและสังคมที่เปลี่ยนไปโดยมุ่งเน้นให้เรียนรู้จากการ

ดำเนินชีวิตประจำวัน และเท่าทันสังคมโลกด้วยการเชื่อมโยงระบบความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งต่างๆ กับความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้เกิดองค์การเรียนรู้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่า โลกไร้พรมแดน การติดต่อสื่อสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงกัน นอกจากนี้การค้นคว้าข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ต่างๆ ที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว สถานการณ์ในการแข่งขันจึงเข้มข้น องค์กรที่จะอยู่รอดได้จะต้องเรียนรู้ให้ทันสถานการณ์โดยอาศัยการปรับเปลี่ยนที่คล่องตัว คนในองค์กรจะต้องเรียนรู้ร่วมกันเพื่อผลักดันให้องค์กรมุ่งไปสู่ “องค์การเอื้อการเรียนรู้” (learning organization) และปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิผลมากขึ้นคือ “การจัดการความรู้” (knowledge management) ซึ่งความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจาย และมากมายในองค์กรถูกเก็บอยู่อย่างเป็นหมวดหมู่ และส่งเสริมให้องค์กรเกิดการเรียนรู้ แบ่งปันความรู้ร่วมกัน (ปณิตา พันภักย์, 2544) โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดการไหลขององค์ความรู้ (flow of knowledge) ที่มีอยู่ทั้งในตัวบุคคลและในองค์กร ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งความรู้ และเศรษฐกิจ และเศรษฐกิจฐานความรู้ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูปองค์กรและฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีความแข็งแกร่งมั่นคงอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์พร้อมกับมีความเป็นคนที่มีความรู้ทั้งทางสติปัญญา ด้านจิตใจ และด้านสังคมอย่างครบถ้วนตามวิถีชีวิตแบบไทยและอยู่ในสภาวะที่พร้อมที่จะ “แข่งขัน” และ “ร่วมมือ” กันในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้ที่จะประสบความสำเร็จและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของโลกยุคใหม่ได้ อย่างสง่างาม จะต้องเป็นคนแข็งแกร่ง มีความสามารถที่สร้างสรรค์ในวงกว้าง มีไหวพริบมีความรอบรู้ที่ไม่ใช่แค่ความฉลาด ต้องคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ที่สำคัญต้องสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และใช้ป็นเครื่องมือแสวงหาความหมายของ การเรียนรู้ชีวิต เรียนรู้โลกอนาคต และเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันของประเทศไทยยังไม่เพียงพอที่จะพัฒนาให้ได้คนไทยยุคใหม่ที่พร้อมด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ และการเป็นสังคมฐานการเรียนรู้ร่วมกัน(รุ่ง แก้วแดง, 2547, อ้างถึงใน บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, 2550: 1)

การจัดการความรู้ เกิดขึ้นจากการค้นพบว่าองค์กรต้องสูญเสียความรู้ไปพร้อมๆ กับการที่บุคลากรลาออกหรือเกษียณอายุราชการอันส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินการขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจากแนวคิดที่มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้มากแต่เพียงอย่างเดียวไม่พอเพียง จำเป็นต้องให้องค์กรได้เรียนรู้ด้วย (กรมการปกครอง, 2550: ออนไลน์) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นกฎหมายออกมาเพื่อผลักดันแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Government) ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้นในมาตรา 11 กำหนดว่า ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โคนต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้าง

วิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัด ให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามพระราชกฤษฎีกา (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. 2548: 17, อ้างถึงใน ประมวล ศรีขวัญใจ. 2550: 2)

การจัดการความรู้คือเครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 3 ประการไปพร้อมๆกัน ได้แก่ บรรลุเป้าหมายของงาน บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน และบรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช. 2548: 4) การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการประมวลข้อมูล สารสนเทศ ความคิด การกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคล เพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรม และจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆที่องค์กรจัดเตรียมไว้ เพื่อความรู้ที่มีอยู่นำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งปันการถ่ายโอนความรู้และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายไหลเวียนไปทั่วทั้งองค์กรอย่างสมดุล (วิระพจน์ กิมาคม. 2548: ออนไลน์) การจัดการความรู้เป็น การรวบรวมองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลหรือในเอกสารนำมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันสูงสุด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต1. 2550: ออนไลน์) องค์ประกอบแรกของการจัดการความรู้เป็นทัศนคติของการปรับเปลี่ยนมุมมองในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงาน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการความรู้ว่า ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นที่จะต้องขยายขอบเขตไปยังบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ในด้านต่างๆ ในฐานะที่เป็น “ผู้สร้างความรู้” ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานของตน โดยอาจจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และแบ่งปันความรู้ให้เกิดขึ้น และองค์ประกอบที่สอง เป็นข้อเสนอแนะแนวทางของการปรับเปลี่ยนที่ยั่งยืนสำหรับการฝังรากของการจัดการความรู้ลงในกระบวนการของการดำเนินงานทั้งนี้ความสำเร็จดังกล่าวตั้งอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญ คือ สมองประสานใจ นั่นคือ ผู้ที่อยู่ในวิชาชีพจะต้องมีทัศนคติเห็นและความรู้สึกเชิงบวก รวมทั้งมีความมั่นใจและเชื่อมั่นว่าจะสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม (อาภรณ์ ภู่วิทยาพันธุ์. 2549: ออนไลน์, อ้างถึงใน ประมวล ศรีขวัญใจ. 2550: 2)

ความสำคัญของการจัดการความรู้ทางการศึกษา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศทุกด้าน เพราะฉะนั้นเครื่องมือที่จะทำให้คนไทยและสังคมไทยไปสู่ความเจริญก้าวหน้าให้สมกับเป็นสังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ คือระบบการศึกษาและการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การจัดการความรู้และภูมิปัญญาถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของนานาประเทศ การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้นมีหลายวิธีการด้วยกัน ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดต่างๆพบว่า การจัดการความรู้เป็นวิธีการหนึ่ง เพราะการจัดการความรู้เป็นการ

รวบรวม การจัดเก็บ และสร้างเป็นความรู้ มีการแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) รวมไปถึงการปรับพฤติกรรมภายในองค์กรเกี่ยวกับวัฒนธรรม พลวัต และวิธีปฏิบัติด้วยการพัฒนาคน การติดตามความก้าวหน้าของคน และการดึงคนมีความรู้ความสามารถไว้ในองค์กร การจัดการความรู้(knowledge Management) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยทำให้องค์กรทางการศึกษาก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้จริงๆและทุกองค์การทางการศึกษา(ประเวศ วะสี. 2545)

การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยทำให้องค์กรทางการศึกษาก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้จริง ทุกองค์การทางการศึกษามีการจัดการความรู้อยู่บ้างแล้วในบางส่วนหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้การทำงานจากการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ของหัวหน้างานกับลูกน้อง โดยผ่านช่องทางการสอน และการนิเทศงาน ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นให้มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแต่ส่วนที่ยังขาดอยู่และเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการความรู้คือการจดบันทึก หรือการจัดทำฐานข้อมูลแนวทางหรือวิธีการทำงานที่เป็น Best Practice เพื่อให้เกิดความง่ายต่อการสืบค้น และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งทั้งองค์กร รวมถึงการแลกเปลี่ยนกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิผลระหว่างแผนกงาน ทำให้เกิดการเรียนรู้เฉพาะส่วน หลายแผนกในองค์กรมีความเชื่อว่า กระบวนการทำงานที่ดีของตนถือเป็นลิขสิทธิ์ทางปัญญาที่จะไม่ยอมเผยแพร่ให้แผนกอื่นรับทราบเพราะกลัวว่าคนอื่นจะทำงานได้เท่าเทียมหรือดีกว่าตน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการจัดการความรู้ดังกล่าวยังขาดองค์ประกอบ ขาดระบบที่ชัดเจน และสมาชิกขาดคติฐานที่ถูกต้องในการทำงาน ทำให้การนำความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรมาใช้ไม่เกิดประโยชน์สูงสุด (สุวพัทธ์ เวศวิบูล.2552: ออนไลน์, <http://WWW.medical.nmd.go.th/model./blog /index. php?userid. 2552. 31> มีนาคม, อ้างถึงในรุ่งนภา มีกระจิต. 2552: 2)

การจัดการความรู้ในสถานศึกษาทำให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีในองค์กร 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความรู้และการแสวงหาความรู้เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ใหม่ขึ้นภายในองค์กร โดยมีวิธีการจัดเก็บและประมวลความรู้รูปแบบต่างๆ ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ นำสู่กระบวนการเผยแพร่ความรู้หรือแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคลในองค์กรและเชื่อมโยงองค์กรกับองค์กรภายนอกกระตุ้นและสนับสนุนให้บุคลากรภายในองค์กรเห็นคุณค่าของความรู้ และนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด(ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. 2548: 71-73) การจัดการศึกษา จึงต้องปรับเปลี่ยนให้เท่าทันตามกระแสการกระจาย และพัฒนาการของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Enriquez. 2001: 211) และต้องมุ่งพัฒนาให้คนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีส่วนร่วม และสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพราะทุกส่วนและทุกฝ่ายจะเป็นทั้งผู้ให้ความรู้และผู้รับความรู้ (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2543: 2) ดังนั้น เพื่อให้มีการใช้การศึกษาในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง จึงได้กำหนดให้มีการพัฒนาวิชาชีพครูไว้ในมาตรา 81 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในปีพุทธศักราช 2540 และให้ครูต้องอาศัยความรู้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มี

จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งให้จัดการศึกษาโดยใช้ความรู้เป็นฐานและให้มีการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกเวลา ทุกสถานที่ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2546: คำนำ)

สถานศึกษาที่มีการจัดการความรู้ จะมีผลผลิตและบริการที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น (Sallia Jones. 2002: 72-73) และในฐานะที่สถานศึกษาเป็นองค์การประเภทบริการทางการศึกษาในการสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เพียงพอ เหมาะสมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆมีความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก (กรมสามัญศึกษา. 2545: 11) มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างชาญฉลาด (Wilson. 2002: 1) จากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 กำหนดไว้ว่า “ส่วนราชการมีหน้าที่ พัฒนาความรู้ในหน่วยราชการเพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัด ให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน จากพระราชบัญญัตินี้ ดังกล่าว บ่งบอกถึงความสำคัญในการจัดการความรู้ ที่ทุกองค์กรรวมทั้งโรงเรียน ที่จะยกระดับคุณภาพงาน คุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพการจัดการศึกษา โดยใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge Base) หากโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ๆที่มีอยู่ในตัวของครู หรือบุคลากรแต่ละคน หรือความรู้จากแหล่งอื่น โดยวิธีการจัดการความรู้ หรือวิธีการอื่นๆเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือบริการทางการศึกษา หรือ การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา ก็จะช่วยให้การศึกษาของชาติเจริญรุดหน้า ตามความปรารถนาของทุกฝ่าย (เอกสารแนวทางการดำเนินงานตามตัวชี้วัด เรื่องระดับความสำเร็จของการจัดการความรู้ เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์. 2550: 12) การที่ครูต้องปฏิบัติภารกิจที่สำคัญในการฝึกทักษะกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียนและให้รู้จักการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546: 10 และ ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2547: 28) ต้องสร้างเครือข่าย และแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและผู้เรียนให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในโลกปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 1-4) เพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และรักการค้นคว้า เพื่อให้มีความรู้ที่เป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาการสามารถใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสมกับสถานการณ์(กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 9) และให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งให้ครูได้มีการใช้กลยุทธ์การจัดการความรู้

เพื่อเป็นตัวนำส่งมาตรฐานความรู้ในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: ก.9 และบทส่งท้าย) ซึ่งมีความสามารถในการจัดการความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548: 1-9) ครูจึงต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการรับรู้ข่าวสาร การจัดการความรู้ การสร้างสรรค์องค์ความรู้ ตลอดจนนวัตกรรมใหม่ๆ และต้องเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน จากการเป็นผู้ให้ความรู้แก่ผู้เรียน มาเป็นการให้ความรู้ด้วยวิธีให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักสร้างองค์ความรู้และรู้จักประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาตนเอง และยังช่วยให้ครูมีความพร้อมในการเข้าสู่ยุคข่าวสารในปัจจุบันได้อย่างเป็นผลดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2546: 16-39 และ วิจิตร พานิช. 2547: 62-65 ; Cunningham & Corderior. 2000: 71-72; Petrash. 2001:16; Sallis & Jones.2002:1-2; Petridies & Gulney. 2003: Online) การถ่ายทอดความรู้ระหว่างบุคคลในสถานศึกษา สถานศึกษามักประสบปัญหา การพัฒนาระบบสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้และแหล่งความรู้ เนื่องจากสถานศึกษาขาดงบประมาณ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง ด้านปัญหาทางการสร้างความรู้ ดังที่ ปรีชา วิหคโต สมพงษ์ แต่งตาด และสมชาย นำประเสริฐ (2006. ออนไลน์, <http://WWW.Ku.ac.th>. 2006, 25 กรกฎาคม) พบว่าบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการสร้างองค์ความรู้ในระดับต่ำ ปัญหาการจับเก็บความรู้ของสถานศึกษาทั้งความรู้ระดับประสบการณ์ (tacit knowledge) และความรู้จากเอกสารตำรา (explicit knowledge) ยังขาดความเป็นระบบที่ดี ซึ่งการจัดการความรู้ที่เป็นระบบในองค์กรเป็นเรื่องใหม่ที่จะมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในอนาคต ดังนั้นการที่จะเป็นองค์กรประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดเป็นเป้าหมายสำคัญในการจัดการความรู้ (knowledge management) ของสถานศึกษาในแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและชัดเจน แต่พบว่าสถานศึกษายังไม่ยิมนำสู่แผนกลยุทธ์อย่างจริงจัง ทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ

การจัดการศึกษาพิเศษ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา ได้มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบโรงเรียนเรียนร่วมและโรงเรียนการศึกษาเฉพาะทาง การจัดการความรู้ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษในโรงเรียน แต่การดำเนินงานการจัดการความรู้ยังเป็นเพียงนโยบาย การบริหารจัดการยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่สามารถจัดการความรู้ให้มีขึ้นในโรงเรียนได้ทุกโรงเรียน โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดของมูลนิธิ ยังไม่มีนโยบายการนำการจัดการความรู้เข้ามาใช้ในโรงเรียนเท่าที่ควร

นโยบายกรมสุขภาพจิตเกี่ยวกับการจัดการความรู้

ในปี 2547 กรมสุขภาพจิตได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการความรู้ดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ขึ้นโดยให้หน่วยงานในสังกัดกรมสุขภาพจิตทุกแห่งดำเนินการตามแผนที่กำหนด ผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิต ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่10 (ปีงบประมาณ 2550 – 2551) ผลการดำเนินงานด้านวิชาการ กรมสุขภาพจิตได้นำ

องค์ความรู้ต่างๆ มาดำเนินการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ ในด้าน”การพัฒนาและถ่ายทอดนวัตกรรมความรู้และเทคโนโลยีด้านสุขภาพจิต” รวมทั้งกำหนดแผนพัฒนาล้างความรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีสำนักพัฒนาสุขภาพจิตเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน ตลอดจน การพัฒนาล้างความรู้ ให้มีข้อมูลที่ทันสมัย สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานพัฒนาฐานความรู้ที่ใช้ได้จริง พร้อมกับการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ล้างความรู้ให้กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้ทราบเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ กรมสุขภาพจิตได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนากฎหมายสุขภาพจิต จึงได้เร่งรัดการพัฒนาและขับเคลื่อนกฎหมายสุขภาพจิตซึ่งปัจจุบันพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 มีผลบังคับใช้แล้ว (แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิต. 2552 :19) กรมสุขภาพจิตให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการความรู้ โดยกำหนดนโยบายในปี2552 ด้านบริหาร ให้ทุกหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีขีดสมรรถนะสูงตามเกณฑ์ Competency รวมทั้งใช้กระบวนการ Km ในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ในทุกระดับ โดยเตรียมระบบ E-Learning สำหรับใช้เผยแพร่ได้ในปี 2554 ตลอดจนเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีความสุขและในปี 2553 กรมสุขภาพจิตได้กำหนด นโยบายด้านบริหาร ให้พัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรให้เป็นองค์กรต้นแบบด้านการบริหารองค์กร ตามเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้วยการพัฒนาค่านิยม วัฒนธรรมที่ดีขององค์กร สร้างแบบอย่างของผู้นำองค์กร สร้างระบบการจูงใจที่มีความเป็นธรรม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีกระบวนการ KM ทั้งทั้งองค์กร มีระบบการบริหารความเสี่ยงขององค์กรทุกด้าน ธารงรักษาระบบมาตรฐานISO รวมทั้งพัฒนาเพื่อมุ่งสู่การได้รับรางวัล PMQA (แผนพัฒนายุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่10 (พ.ศ. 2550-2554)

ในปีงบประมาณ 2552 กรมสุขภาพจิตยังคงสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานในสังกัดกรมสุขภาพจิตนำเครื่องมือ “การจัดการความรู้” ไปบูรณาการกับงานประจำ เพื่อสนับสนุน/ผลักดันความสำเร็จของตัวชี้วัดตามประเด็นยุทธศาสตร์มากขึ้น และนำพาให้กรมสุขภาพจิตก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต. 2552: 69)

การพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ กรมสุขภาพจิตให้เป็นไปตามเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้กำหนดให้ทุกหน่วยในสังกัดกรมสุขภาพจิตนำการจัดการความรู้ไปเป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนและผลักดันความสำเร็จของประเด็นยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์

ในปี 2554 กรมสุขภาพจิต ได้กำหนดให้ การจัดการความรู้อยู่ในนโยบายด้านวิชาการดังนี้

1. ศึกษา วิจัย และพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ ทั้งด้านส่งเสริม/ป้องกัน/บำบัดรักษา/ฟื้นฟูสุขภาพจิตและจิตเวชที่มีคุณภาพมาตรฐาน โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและบูรณาการกับฝ่ายกาย เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

2. ให้ทุกหน่วยงานรวบรวมผลการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลงานนวัตกรรมใหม่ๆ ด้วยกระบวนการจัดการความรู้ (KM) โดยคัดเลือก/จัดเก็บไว้ใน คลังความรู้ของหน่วยงาน ที่สามารถเชื่อมต่อกับคลังความรู้ของกรมสุขภาพจิตได้

3. รณรงค์และสื่อสารความรู้สุขภาพจิตที่เป็นปัญหาหรือผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของทุกกลุ่มวัย (วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน วัยสูงอายุ) และผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิต ผู้สาธารณสุขในวงกว้างเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้สุขภาพจิตและการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต สำหรับนำไปใช้ในการดูแลตนเอง ครอบครัว และชุมชน

4. แสวงหาการสนับสนุนและความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรต่างประเทศ รวมไปถึงการพัฒนาให้หน่วยบริการและหน่วยวิชาการเป็นแหล่งฝึกอบรมและศึกษาดูงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(แผ่นพับแผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิต. 2554)

สถาบันราชานุกูลได้ตอบสนองนโยบายของกรมสุขภาพจิต โดยกำหนดให้การจัดการความรู้อยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาองค์กรและสมรรถนะบุคลากร เป้าประสงค์การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ ตัวชี้วัดที่ 16.1 ระดับความสำเร็จในการจัดการความรู้ และได้จัดตั้งคณะกรรมการ การจัดการความรู้ของสถาบัน เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานในสถาบันราชานุกูล มีการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนางานวิชาการ

กลุ่มงานการศึกษาพิเศษเป็นหน่วยงานหนึ่งในสถาบันราชานุกูล ที่ได้้นำการจัดการความรู้มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนากลุ่มงานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยจัดให้มีคณะกรรมการจัดการความรู้ในกลุ่มงานการศึกษาพิเศษ ชื่อว่า ทีม KM Special Education จัดให้มีห้อง KM Room เพื่อประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประเด็นความรู้ในเรื่องต่างๆที่สำคัญด้านการศึกษาพิเศษ นอกจากนี้การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ในองค์กรเพื่อพัฒนาคน พัฒนางานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามยุทธศาสตร์ของสถาบันและของกรมสุขภาพจิต และสอดคล้องกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการ 4 มิติ ในมิติที่ 4 การพัฒนาองค์กรได้กำหนดประเด็นการประเมินผลคือ การจัดการความรู้ (Knowledge Management) และตัวชี้วัดความสำเร็จของงานคือ ร้อยละความสำเร็จของการพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ในองค์กร ได้ใช้กระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางาน จากการดำเนินงานการจัดการความรู้กลุ่มงานการศึกษาพิเศษ ได้นำรูปแบบการจัดการความรู้มาใช้ในกลุ่มงาน และจัดทำองค์ความรู้ที่สำคัญให้เป็นหน่วยงานที่มีการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง มีผลงานจากการจัดการความรู้ดังนี้

ปี 2552 ผลงานการจัดการความรู้1 เรื่องคือ “คู่มือการเตรียมความพร้อมการสอนอ่าน สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อายุ 6-9 ปี”

ปี2553 ผลงานการจัดการความรู้ 3 เรื่อง คือ

1. “คู่มือพ่อแม่หัวใจแกร่ง”
- 2.“คู่มือบุคลากรยุคใหม่ใส่ใจเด็ก”

3. "คู่มือโรงเรียนเรียนร่วมมืออาชีพ"

ผลงานการจัดการความรู้ ได้นำไปเผยแพร่ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ/มูลนิธิ ทั้งภาครัฐและเอกชน และโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม ซึ่งมีครูการศึกษาพิเศษปฏิบัติหน้าที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอยู่จำนวนมาก สามารถนำคู่มือไปใช้สอนเด็กได้และทางกลุ่มงานจะจัดเชิญครูการศึกษาพิเศษ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ปัญหาและมูลเหตุของการวิจัย

จากการรายงานสถานการณ์คนพิการปี 2550 พบว่ามีคนพิการจำนวนประมาณ 1,871,860 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.9 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 65,566,359 คน โดยเพศหญิงมีสัดส่วนที่สูงกว่าเพศชายเล็กน้อย คือ ร้อยละ 3.0 และร้อยละ 2.7 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) จำนวนคนพิการที่ได้รับสิทธิด้านการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาสำหรับคนพิการ มีจำนวน 276,129 คน โดยแบ่งออกได้ดังนี้

เด็กพิการที่ได้รับการศึกษาที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ 13 เขต ศูนย์การศึกษาพิเศษ 63 จังหวัด และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ 43 โรงเรียน รวมจำนวน 272,506 คน

นักศึกษาพิการในโรงเรียนอาชีวศึกษาจำนวน 1,670 คน

นักศึกษาพิเศษในระดับอุดมศึกษาจำนวน 1,953 คน

ในจำนวนเด็กพิการทั้งหมดนี้เด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่เข้าเรียนร่วม ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 11,048 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1,827 คน (ข้อมูลทางสถิติของ ส.ศ.ศ. สิงหาคม, 2551)

เด็กพิการส่วนหนึ่งไม่มีโอกาสเข้าเรียนร่วมเนื่องจากระดับความสามารถทางสติปัญญา ต่ำกว่าเกณฑ์ 50 เด็กพิการเหล่านี้ต้องเข้ารับการฟื้นฟูทางการศึกษาในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ทั้งภาครัฐและมูลนิธิต่างๆ ในปี 2553 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามารับบริการที่สถาบันราชานุกูล เป็นผู้ป่วยนอก มีจำนวน 28,898 คน เฉลี่ย 254 คนต่อวัน และผู้ป่วยใน จำนวน 3,979 คน เฉลี่ย 144 คนต่อวัน และเข้ารับการฟื้นฟูทักษะทางการศึกษาที่กลุ่มงานการศึกษาพิเศษโดยเฉลี่ย 90 คนต่อวัน ลักษณะเฉพาะทางการเรียนรู้ของเด็กกลุ่มนี้ มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง-ปานกลาง เขาวนปัญญาอยู่ระหว่าง 20-34 และ 35-49 พัฒนาการทางกายล่าช้า ไม่เหมาะสมกับวัย ความสามารถในการเรียนรู้มีส่วนใหญ่จะมีปัญหาในการพูดสื่อสารเช่น พูดไม่ได้ พูดไม่ชัด รู้คำศัพท์จำนวนจำกัด เขียนหนังสือไม่ได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางภาษา จึงเป็นผลให้เด็กมีปัญหในการเรียนแทบทุกวิชา มีปัญหาในการสื่อสารกับบุคคลอื่นไม่สามารถบอกความต้องการของตนเองได้ การจัดการเรียนการสอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญาต้องคำนึงถึงศักยภาพของเด็กเป็นสำคัญ

จากข้อจำกัดความบกพร่องและความสามารถทางการเรียนรู้ที่จำกัดนี้ ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้ากลุ่มงานการศึกษาพิเศษ สถาบันราชานุกูล ได้พัฒนาโปรแกรมฟื้นฟูด้านการศึกษาพิเศษ ให้สอดคล้องกับศักยภาพการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง-ปานกลาง เขาวนปัญญาอยู่ระหว่าง 20-34 และ 35-49 ดังนี้

1. โปรแกรมบูรณาการ เป็นโปรแกรมที่เตรียมความพร้อมและพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา ในด้านพื้นฐานการเรียนรู้ประกอบด้วย โปรแกรมทักษะภาษาและการสื่อสาร โปรแกรมการคิดเพื่อการดำรงชีวิต และโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการพัฒนา

2. โปรแกรมการเคลื่อนไหว เป็นโปรแกรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้มีสุขภาพแข็งแรงขึ้น และแก้ไขปัญหาการเดิน การทรงตัว และปัญหากล้ามเนื้อที่บกพร่องในส่วนต่างๆของร่างกาย โดยใช้โปรแกรมพลบ่าบัด ประกอบด้วย ทักษะกลไก ที่เหมาะสำหรับเด็กบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา ระดับปานกลาง-รุนแรง ทักษะกีฬา ประกอบด้วย กีฬาบอคซี่ ฟุตบอล วายน้ำ และวิ่ง และการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้เครื่องออกกำลังกาย โปรแกรมดนตรีเพื่อการพัฒนา เป็นโปรแกรมการพัฒนาการเคลื่อนไหว โดยใช้เครื่องดนตรี เสียงเพลง เพื่อให้เด็กเคลื่อนไหวไปตามจังหวะเพลงมีลีลาประกอบ รู้จักการฟังจังหวะ และใช้เครื่องดนตรีง่ายๆประกอบ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และกล้าแสดงออก

3. โปรแกรมเตรียมความพร้อมเพื่อการดำรงชีวิต เป็นโปรแกรมที่เตรียมความพร้อม การฝึกอาชีพเบื้องต้น แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา ช่วงอายุ 16-18ปี ประกอบด้วย ฝึกการล้างรถ ฝึกการปลูกผักไฮโดร โพรนิคส์ ฝึกงานประดิษฐ์ และฝึกการประกอบอาหาร

4. โปรแกรมเฉพาะทางสำหรับเด็กออทิสติก ช่วงอายุ 6-12 ปี เตรียมความพร้อม ทักษะทางสังคม ทักษะพื้นฐานทางวิชาการ และการช่วยเหลือตนเอง

เป้าหมายสำคัญของการฟื้นฟูทักษะด้านการศึกษาคือ เพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีความสุข ทักษะที่จำเป็นมากสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือทักษะการสื่อสาร ดังนั้นโปรแกรมทักษะภาษาและการสื่อสารจึงเป็นโปรแกรมที่สำคัญมากสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้ามากส่วนใหญ่พูดได้น้อยคำ พูดไม่ได้ พูดไม่ชัด ไม่พูด จะใช้ภาษากายในการสื่อสาร ด้วยการชี้บอก การสื่อสารจึงเป็นสิ่งเรื่องสำคัญสำหรับเด็กมาก คนปกติมักจะไม่มีปัญหาทางด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน เพราะสามารถเข้าใจและติดต่อสื่อความหมายให้คนอื่นเข้าใจได้ แต่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ฟังคนอื่นพูดแล้ว ไม่สามารถเข้าใจ และไม่สามารถบอกความต้องการของตนเองได้ ดังนั้นการสอนทักษะภาษาและการสื่อสารแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จึงเน้นให้เด็กเข้าใจความหมายและสามารถโต้ตอบกับผู้อื่น ด้วยการพูด หรือใช้ภาษากายในการสื่อสารด้วยการชี้บอก ภาษาของเด็กบกพร่องทางสติปัญญานั้นนอกจากจะขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของสมองและอวัยวะที่ใช้สำหรับพูดแล้ว ยังขึ้นกับสิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมเป็นอย่างมาก สิ่งแวดล้อมที่จะช่วยกระตุ้นและ

เอื้ออำนวยให้เด็กพูดและแสดงออก จะทำให้มีพัฒนาการทางการสื่อความหมายและภาษาได้ดี แต่ถ้าเด็กอยู่ในภาวะขาดโอกาสดังกล่าว จะมีพัฒนาการทางภาษาสื่อความหมายช้า (ทิพย์วัลย์ สีจันทร์. 2547: 43)

ครูการศึกษาพิเศษ ที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง-ปานกลาง เขาวนปัญญาอยู่ระหว่าง 20-34 และ 35- 49 ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษหรือมูลนิธิ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่งทางการศึกษา เนื่องจากการสอนเด็กกลุ่มนี้ จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ เทคนิค และวิธีการสอนที่หลากหลายและต้องเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะของครูการศึกษาพิเศษ นี้ หากปล่อยให้ความรู้และ เทคนิคเหล่านี้สูญหายไป จากการลาออกหรือการเกษียณอายุราชการ จึงเป็นเรื่องที่น่าเสียดายมาก การนำประสบการณ์ความรู้ต่างๆ ของครูการศึกษาพิเศษ (tacit knowledge) มารวบรวมจึง เป็นสิ่งที่มีค่าควรรักษาและยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ซึ่งผู้บริหารจะต้องธำรงรักษาและสร้างความรู้ใหม่ เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

นักการศึกษาหลายท่านรวมทั้งผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการจัดการความรู้(knowledge management) จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหาร โรงเรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากการจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่มุ่งให้คนทำงานร่วมกันด้วยการแบ่งปันและเอาใจใส่ต่อกัน แต่การดำเนินงานของโรงเรียนในการใช้การจัดการความรู้ ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากโรงเรียนขาดรูปแบบหรือแนวทางในการปฏิบัติที่แน่นอนทำให้ต่างคนต่างทำให้ประสบความสำเร็จได้ยาก ดังจะเห็นปัญหาต่างๆ ในสังคมยังคงมีอยู่มากและนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการดำเนินงานเพื่อการจัดการความรู้ ในโรงเรียนยังขาดแนวทางที่ชัดเจนหรือรูปแบบที่แน่นอนที่จะให้โรงเรียนนำไปปฏิบัติเพื่อนำพาโรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้และแก้ปัญหาระยะยาวให้กับสังคมได้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จและเป็นโรงเรียนการศึกษาพิเศษที่สังคมให้การยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่สามารถพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้มีพัฒนาการดีขึ้นและสามารถดำรงชีวิตอยู่กับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการความรู้ที่สร้างนำไปทดลองใช้ในศูนย์การเรียนรู้พิเศษประกาศาปัญญา และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (COP) การเขียนแผนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง-ปานกลาง เขาวนปัญญา อยู่ระหว่าง 20-34 และ 35-49 และได้นำต้นแบบแผนการสอนอ่านที่ได้จากชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of Practice หรือ CoP) นำไปทดลองสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง-ปานกลาง เขาวนปัญญาอยู่ระหว่าง 20-34 และ 35-49 อายุ 6-12 ปี ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิบุคคลปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย จำนวน 4 โรงเรียน อยู่ใน 4 ภาคของประเทศไทย

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้ตระหนักถึงคุณค่าของการจัดการความรู้ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองต่อการพัฒนาการเรียนรู้อันมีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง-ปานกลาง เยาวชนปัญญาอยู่ระหว่าง 20-34 และ 35-49 ได้

ปัญหาของการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 การจัดการความรู้สำหรับครูที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีรูปแบบอย่างไร

รูปแบบ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการของวิธีการ ซึ่งวิธีการนี้นำไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ (An model is a step-by-step procedure that lead to specific outcome) ดังนั้นรูปแบบการจัดการความรู้ จึงหมายถึงขั้นตอนการดำเนินการของวิธีการจัดการความรู้ ซึ่งในครั้งนี้ปัญหาของการวิจัยคือ การจัดการความรู้สำหรับครูที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีขั้นตอนการดำเนินการอะไรบ้าง ซึ่งได้มีนักวิชาการเสนอขั้นตอนการจัดการความรู้ไว้แตกต่างกัน เช่น

ตารางที่ 1 ตัวอย่างองค์ประกอบหรือขั้นตอนการจัดการความรู้

นักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ	องค์ประกอบ หรือขั้นตอนการจัดการความรู้
1. สุวัฒน์ ช่างเหล็ก (2549)	1. สำรวจความรู้ 2. รวบรวมและพัฒนา 3. จัดเก็บ สังเคราะห์ 4. ถ่ายทอด
2. พิเชฐ บัญญัติ (2548)	1. กำหนดเป้าหมาย 2. การแบ่งปันความรู้ 3. การนำเอาความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งความรู้ หรือชุมชนทรัพยากรความรู้
3. นฤมล พุกยสิทธิ์ และ พัชรา หาญเจริญกิจ (2543)	1. การจัดหาหรือการสร้างความรู้ 2. การจัดเก็บความรู้ 3. การเผยแพร่ความรู้ 4. การใช้โปรแกรมการจัดการความรู้
4. สมชาย นำประเสริฐชัย (2546)	1. การสร้าง 2. การจัดและเก็บ 3. การเลือกและกรอง 4. การกระจาย 5. การใช้ 6. การติดตาม / ตรวจสอบ

จากตัวอย่างดังกล่าวแล้วข้างต้น จะพบว่า นักวิชาการกำหนดองค์ประกอบ และขั้นตอนการจัดการความรู้ไว้ต่างกัน บ้างท่านมี 3 องค์ประกอบ บ้างท่าน 6 องค์ประกอบ ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า การจัดการความรู้สำหรับครูที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีองค์ประกอบหลักเท่าไร องค์ประกอบย่อยเท่าไร และมีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร

ประการที่ 2 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ศึกษานี้จะมีประสิทธิภาพหรือไม่ โดยมีคำถามของการวิจัยว่า 1)ครูที่สอนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษมีความพร้อมเกี่ยวกับรูปแบบนี้มากน้อยเพียงใด 2) ครูที่สอนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จะนำรูปแบบนี้ไปใช้ ด้วยการพัฒนาต้นแบบแผนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่งสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้หรือไม่ และ 3) ต้นแบบแผนการสอนนี้ จะทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาพัฒนาขึ้นได้หรือไม่

จากปัญหาของการวิจัยทั้ง 2 ประการ ได้มาเป็นคำถามของการวิจัย 2 ข้อได้แก่

คำถามข้อที่ 1 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีองค์ประกอบอะไร และมีขั้นตอนการดำเนินการอะไรบ้าง และดำเนินการอย่างไร

คำถามข้อที่ 2 รูปแบบการพัฒนาแล้วนั้น มีประสิทธิภาพหรือไม่ โดยครูผู้สอนจะต้องมีความพร้อมในเรื่องใด ครูสามารถนำรูปแบบนี้ไปพัฒนาต้นแบบแผนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่งได้หรือไม่ และหากได้ต้นแบบแผนการสอนแล้วนำไปทดลองกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะทำให้ผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นหรือไม่

จากคำถามการวิจัยนี้ได้นำมากำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย กรอบความคิดการวิจัย และประโยชน์ที่จะได้รับ ดังต่อไปนี้

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาต้นแบบ แผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษา และการสื่อสารสำหรับครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 3 วัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้
 - 2.1 เพื่อศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
 - 2.2 เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
 - 2.3 เพื่อศึกษาผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

1.4 สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยมีดังนี้

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่เรียนจากต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษา และการสื่อสาร ตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูการศึกษาพิเศษ มีผลการอ่านหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- 1) ครูที่สอนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษหรือมูลนิธิ ทั้งภาครัฐและเอกชน
- 2) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่มีอายุระหว่าง 6-12 ปี และเขavnับัญญาอยู่ระหว่างระดับรุนแรงถึงปานกลาง 20-34 และ 35-49 ที่ศึกษาในโรงเรียนการศึกษาพิเศษหรือ มูลนิธิ ทั้งภาครัฐและเอกชน

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

- 1) รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
- 2) การสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร และพฤติกรรมการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยและทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยและทดลอง คือ ระหว่างเดือน กันยายน 2552 – พฤษภาคม 2553

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ หมายถึง วิธีการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และขั้นตอนของการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ซึ่งวิธีการนี้นำไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ (An model is a step-by-step procedure that lead to specific outcome) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษหมายถึงขั้นตอนการจัดการความรู้ ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ

หลัก องค์ประกอบย่อย และขั้นตอนที่ครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ นำมาเป็นกรอบในการทำแผนสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

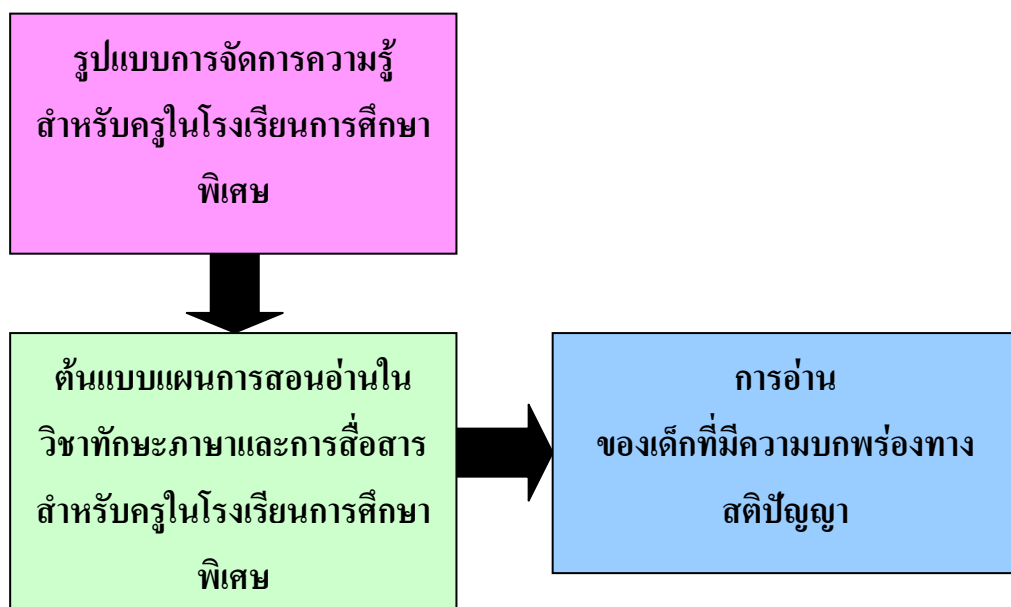
2. **ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร** หมายถึง แผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

3. **เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา** หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 6-12 ปี และมีสติปัญญา ระดับรุนแรง ถึงปานกลาง ระดับเซเว่นปัญญาอยู่ระหว่าง 20-34 ระหว่าง 35-49 ซึ่งเด็กเหล่านี้มีลักษณะเด่น ได้แก่ พัฒนาการทางกายล่าช้า ไม่สมกับวัย ความสามารถในการเรียนรู้ต่ำ มีข้อจำกัดในการสื่อสาร เช่น พูดไม่ชัด หรือพูดไม่ได้ใช้ภาษาากายในการสื่อสาร และมีความสามารถจำกัดในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทำให้มีความยากลำบากในการดำเนินชีวิต

4. **ครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ** หมายถึง บุคลากรวิชาชีพครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรงถึงปานกลาง ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษหรือมูลนิธิ ทั้งภาครัฐและเอกชน

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย มีดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.8 ประโยชน์ที่จะได้รับ

ประโยชน์ที่จะได้รับ ได้แก่

1. ได้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
2. ได้นวัตกรรมที่เป็นต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ได้แก่
 - 2.1 คู่มือรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
 - 2.2 ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
3. ช่วยแก้ปัญหาการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ให้สามารถมีทักษะภาษาและการสื่อสารได้ถูกต้อง
4. ได้แนวทางการประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนในวิชาอื่นๆ

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษา และการสื่อสาร สำหรับครู ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ

- 2.1.1 ความหมายของรูปแบบ
- 2.1.2 ประเภทของรูปแบบ
- 2.1.3 องค์ประกอบของรูปแบบ
- 2.1.4 ลักษณะของรูปแบบที่ดี
- 2.1.5 การทดสอบรูปแบบ
- 2.1.6 การตรวจสอบรูปแบบ

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

- 2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้
- 2.2.2 กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง(Change Management Process: CMP)
- 2.2.3 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process: KMP)
- 2.2.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 2.2.5 การจัดการความรู้ของครู
- 2.2.6 ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของการจัดการความรู้

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

- 2.3.1 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 2.3.2 ระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา
- 2.3.3 ระดับเขาวนปัญญา กับความสามารถทางการศึกษา
- 2.3.4 ปัญหาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 2.3.5 พัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครูการศึกษาพิเศษ

- 2.4.1 ความหมายของครูการศึกษาพิเศษ
- 2.4.2 บทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษ
- 2.4.3 คุณลักษณะที่ดีของครูการศึกษาพิเศษ
- 2.4.4 หลักการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

2.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน

- 2.5.1 ความหมายของการสอนอ่าน
- 2.5.2 จุดมุ่งหมายของการสอนอ่าน
- 2.5.3 องค์ประกอบในการสอนอ่านและวิธีที่ควรใช้ในการสอนอ่าน
- 2.5.4 วิธีการสอนอ่าน
- 2.5.5 การเตรียมความพร้อมการอ่าน
- 2.5.6 องค์ประกอบความพร้อมทางการอ่าน
- 2.5.7 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนอ่าน
- 2.5.8 หลักการสอนทักษะทางภาษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

2.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการสอน

- 2.6.1 ความหมายของแผนการสอน
- 2.6.2 ความสำคัญของแผนการสอน
- 2.6.3 ประโยชน์ของแผนการสอน
- 2.6.4 หลักในการจัดทำแผนการสอน
- 2.6.5 ขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน

2.7 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.8.1 งานวิจัยในประเทศ
- 2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ

2.1.1 ความหมายของรูปแบบ

คำว่า “รูปแบบ” ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Model” ซึ่งในภาษาไทยมีคำที่แทนกันหลายคำเช่น แบบจำลอง ตัวแบบ หุ่นจำลอง รูปหุ่น แบบตุ๊กตา โมเดล เป็นต้น

ได้มีผู้ให้ความหมายของรูปแบบไว้เช่น

เมตตาน กนกเขต. (2546: 11) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า หมายถึงภาพจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมา เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น และควรแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

อุทุมพร จามรมาน. (2541: 21-23) ให้ความหมายรูปแบบว่าหมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ดังนั้นโมเดลจึงมีมากกว่า 1 มิติ หลายตัวแปรและตัวแปรดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน

กรรณิกา เจิมเทียนชัย. (2538: 82) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น หรือ อาจใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

ศุภลักษณ์ เศษระพานิช. (2544: 15) ให้ความหมายว่ารูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งและควรแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย

พจนานุกรมการศึกษาซึ่ง กู๊ด (Good. 1973: 79) ได้รวบรวมความหมายของรูปแบบไว้ 4 ความหมาย คือ

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น
3. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ หลักการ หรือ แนวคิด
4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวแทนประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระดับสังคม อาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือ บรรยายเป็นภาษาก็ได้

สมิธ และคณะ. (Smith and others.1971: 461-462) ให้ความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นการย่อส่วนของจริงให้เล็กลง เพื่อให้พิจารณาและช่วยทำความเข้าใจในข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ โดยการจัดวางแบบแผนให้เข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งเป็นเหมือนตัวแทนความจริงแต่มีใช้ข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

คีฟส์. (Keeves.1988: 559) ให้ความหมายของรูปแบบว่า หมายถึงสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือ องค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริง หรือ ปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

สไตน์เนอร์. (Styner. อ้างถึงใน กู๊ด Good.1973) ให้ความหมายของรูปแบบว่า หมายถึงสิ่งของสิ่งหนึ่งที่คล้ายคลึงกับสิ่งของอีกสิ่งหนึ่งและได้จำแนกความหมายโดยเฉพาะของโมเดลเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. โมเดลเชิงกายภาพ (Physical Models) แบ่งออกเป็น ดังนี้

1.1 โมเดลของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (model-of) เช่น โมเดลหรือแบบจำลองเครื่องบินเอฟ 16 ลำเล็ก ๆ ที่สร้างจำลองมาจากเครื่องบิน เอฟ 16 เป็นต้น

1.2 โมเดลเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (model-for) เช่น โมเดลหรือแบบจำลองที่ลอกแบบไว้เพื่อใช้เป็นต้นแบบผลิตเครื่องบิน เอฟ 16 เราต้องสร้างโมเดลหรือแบบจำลองชนิดนี้ขึ้นมาก่อน เพื่อจะได้นำไปเป็นตัวแบบผลิตเครื่องบิน เอฟ 16 ลำจริง เป็นต้น

2. โมเดลเชิงแนวความคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (conceptual models) คือ โมเดลหรือแบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว

2.1 โมเดลเชิงแนวความคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (conceptual model - of) คือ แบบจำลองหรือโมเดลที่สร้างขึ้นโดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว

2.2 โมเดลเชิงแนวความคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (conceptual model - of) คือแบบจำลองหรือโมเดลที่สร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายทฤษฎี

บาร์โดและฮาร์ทแมน. (Bardo and Hartman) ได้ให้ความหมายของรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ไว้ว่า เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ/หรือบรรยายคุณสมบัติ นั้น ๆ รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้นมาเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจรูปแบบ จึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกมุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งจะให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จะระบุว่ารูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมและรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

อิงลิช และ อิงลิช. (English and English.1985) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. แบบจำลองของจริง
2. ตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่าง
3. รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล สัญลักษณ์และหลักการของระบบ
4. แบบแผนตัวอย่างของการดำเนินงานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ในระบบ

สรุป จากความหมาย ที่นักวิชาการกล่าวไว้ สรุปเป็นความหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ว่า รูปแบบ (model) หมายถึงชุดของปัจจัย หรือตัวแปร ที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ที่สำคัญในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ

ดังนั้น รูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จึงหมายถึง องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ ที่สัมพันธ์กันในการจัดการ

ความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ซึ่งรูปแบบนี้จะนำไปเป็นแบบอย่างหรือตัวอย่างของการจัดการความรู้ หรือเป็นแนวทางในการจัดการความรู้ต่อไป

2.1.2 ประเภทของรูปแบบ

คีฟส์. (Keeves:1976) แบ่งประเภทของโมเดล โดยยึดแนวทางของ แคปแลนและทัตสุโอกะ (Caplan and Tutsuoka) และพัฒนาการของการใช้โมเดลทางการศึกษาไว้เป็น 4 ประเภท คือ

1. โมเดลเชิงเทียบเคียง (Analogue Model)

ลักษณะเป็นโมเดลเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น โมเดลแสดงพัฒนาการของอะตอม เป็นต้น โมเดลประเภทนี้ทางการศึกษาไม่ค่อยนำมาใช้กัน สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเทียบเคียงโครงสร้างของโมเดลให้สอดคล้องกับลักษณะของสิ่งที่คล้ายคลึงกันและทำให้โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่ในขณะนั้นด้วย โมเดลที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ และสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง

โมเดลประเภทที่ใช้ในวงการศึกษา เช่น โมเดลของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียน (Model of a School Population) สร้างขึ้นโดยการเทียบเคียงกับลักษณะของแท่งค้ำน้ำที่ประกอบด้วยท่อ น้ำเข้าและท่อน้ำออก กล่าวคือ จำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียนประกอบด้วยอัตราการเกิดของเด็ก อัตราการย้ายเข้าพื้นที่ และอัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนประกอบด้วย อัตราการย้ายออกจากพื้นที่ อัตราการออกจากโรงเรียนตามระบบ และอัตราการออกจากโรงเรียนเนื่องจากอายุพ้นเกณฑ์ จุดมุ่งหมายของโมเดลนี้เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียนนั่นเอง

การทดสอบโมเดลประเภทนี้ ทำได้โดยการเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บรวบรวมได้ในขณะนั้น ตามหลักการการให้เหตุผลทางตรรกะ อย่างไรก็ตาม โมเดลประเภทนี้มีจุดอ่อน คือไม่สามารถระบุความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบภายในโมเดลได้อย่างชัดเจนจึงทำให้นำไปใช้ได้ อย่างจำกัด

2. โมเดลเชิงข้อความ (Semantic Model)

ลักษณะสำคัญของโมเดลประเภทนี้ คือ การแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในโมเดลในรูปของข้อความ โมเดลเชิงข้อความใช้หลักการเทียบเคียงเชิงแนวความคิด จึงให้เนื้อหาสาระมากกว่าโมเดลเชิงเทียบเคียง การที่โมเดลประเภทนี้ใช้ข้อความ จึงทำให้อธิบายรายละเอียดของโมเดลได้ดี แต่จุดอ่อนของโมเดลประเภทนี้ คือ ขาดความชัดเจน ยกแก่การทดสอบโครงสร้างของโมเดล อย่างไรก็ตาม โมเดลเชิงข้อความก็นำมาใช้กันแพร่หลายทางด้านการศึกษา เพราะสามารถนำไปใช้ศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการศึกษาได้ดี เช่น โมเดลการเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น

3. โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model)

โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ได้เริ่มนำมาใช้ทางการศึกษา ประมาณปี พ.ศ. 2503 แรก ๆ นำมาใช้ทางด้านการวัดผลการศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น เพราะสามารถทดสอบสมมุติฐานได้ ซึ่งจะช่วยให้นำไปสู่การสร้างทฤษฎีในสาขาวิชานั้น

4. โมเดลเชิงสาเหตุ (Causal Model)

4.1 โมเดลระบบเส้นเดียว (Recursive Model) เป็นโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุไปในทางเดียวกัน หรือไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ รวมทั้งกรณีความสัมพันธ์ของตัวแปรเดียวกัน แต่ต่างวันเวลากัน

4.2 โมเดลเชิงสาเหตุเส้นคู่ (Non – Recursive Model) เป็นโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรโดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในโมเดลตัวหนึ่ง อาจเป็นไปได้ทั้งสาเหตุและผลของตัวแปรภายในโมเดลอีกตัวหนึ่ง หรือมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับนั่นเอง

จอยซ์และวิล. (Joyce and Weil) ได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดหลักการหรือทฤษฎีซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ และได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการสอนเอาไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. Information – Processing Models เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียน และแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. Personal Models รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบและปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (reality) ที่ทั้งหลาย

3. Social Interaction Models เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบุคคลต่อสังคม

4. Behavior Models เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียน มากกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้

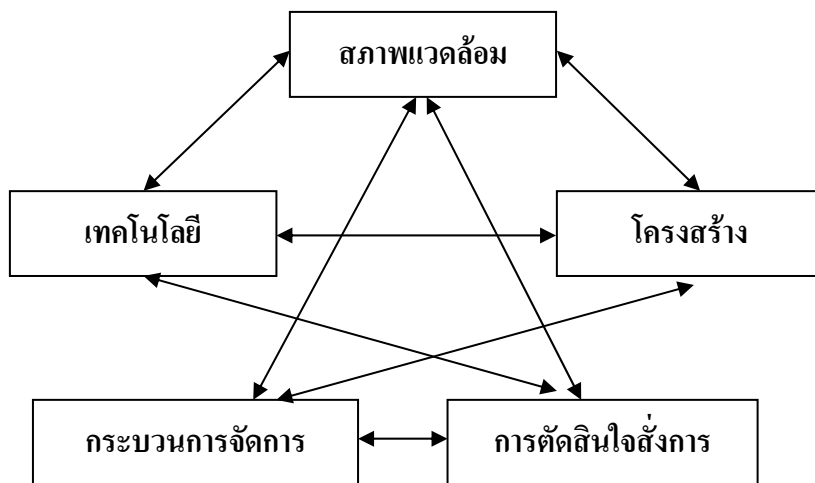
ชวิเรียน. (Schwirian.1982:70) ได้ให้ทัศนะถึงแนวคิดหรือทฤษฎีพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบโดยแบ่งประเภทของรูปแบบด้วยการอธิบายลักษณะ จากลักษณะของเมืองออกมาเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่ และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากร รูปแบบที่ใช้ในการอธิบายพื้นที่นั้น มีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่า ลักษณะอย่างไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายโดยคุณลักษณะของประชากรนั้น เป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรของเมืองต่าง ๆ เช่น Residential Segregation Models และ Group Location Models เป็นต้น

2.1.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่า ไม่ปรากฏมีหลักเกณฑ์ตายตัวว่ารูปแบบนั้น ต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้างอย่างไร ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของเรื่องหรือปรากฏการณ์ที่ ผู้สนใจดำเนินการศึกษา ส่วนการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการ จัดองค์กรและการบริหารจัดการ (The Model of Organization and Management) นั้น ตามแนวคิด ของ บราวน์และโมเบิร์ก (Brown and Moberg) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมา จากแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) และองค์ประกอบ โดยรูปแบบประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อม (Environment)
2. เทคโนโลยี (Technology)
3. โครงสร้าง (Structure)
4. กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

รูปแบบการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการ จัดองค์กรและการบริหารของ Brown and Moberg มีลักษณะดังภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์

(Systems/Contingency Model) ของ Brown and Moberg

ที่มา: Brown and Moberg. Organization Theory and Management. A Macro Approach. 1980:17

2.1.4 ลักษณะของรูปแบบที่ดี

คีฟส์. (Keeves.1988) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) 4 ประการ คือ

1. ประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่า ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (associative relationship)

2. ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งสามารถที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. ควรต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้ว ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

2.1.5 การทดสอบรูปแบบ

คีฟส์. (Keeves.1988) ได้กล่าวว่า ปัญหาที่เป็นอันตรายอย่างสำคัญในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบทางการวิจัยการศึกษา คือ การสร้างรูปแบบขึ้นมาเพื่ออธิบายเท่านั้น ไม่ได้มีการนำไปทดสอบรูปแบบให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นที่ยอมรับ ฉะนั้นการสร้างรูปแบบที่ดีต้องมีการทดสอบรูปแบบควบคู่ไปด้วย ในการทดสอบรูปแบบทางสังคมและพฤติกรรมศาสตร์นั้นจะมีข้อมูลเชิงปริมาณและตัวเลขทางสถิติแสดงอย่างชัดเจน แต่ในการทดสอบรูปแบบทางการศึกษาบางเรื่องยังมีข้อจำกัด ไม่สามารถกระทำได้ชัดเจนในเชิงสถิติ

อีสนอร์. (Eisner:1976) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือการประเมิน โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่ต้องการสาระ รายละเอียดทางเนื้อหามากกว่าทดสอบเชิงสถิติ โดยเชื่อว่า การรับรู้ที่เท่ากันจะเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ ซึ่งแนวคิดในการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็น ดังนี้

1. การประเมินตามแนวทางนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในประเด็นที่ถุกนำมาพิจารณา โดยไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และการตัดสินใจ แต่อาจจะมีการผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกัน ตามวิจรรย์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพและคุณภาพของสิ่งที่ต้องการประเมิน

2. การประเมินที่เป็นความเฉพาะทาง (specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน เป็นการพัฒนามาจากรูปแบบการวิพากษ์งานศิลป์ ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัยต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ไม่สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือใด ๆ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขานั้นจะเข้าใจอย่างแท้จริง รูปแบบนี้จึงเป็นที่นิยมใช้ในวงการการศึกษาที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นอย่างมาก

3. รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล จะมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมิน โดยให้ความเชื่อถือผู้ทรงคุณวุฒินั้น มีความยุติธรรมและมีดุลยพินิจที่ดี โดยมาตรฐานและเกณฑ์ในการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒินั้นมาจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิโดยตรง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามความถนัดและความต้องการ ตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญ การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล และวิธีการนำเสนอ

2.1.6 การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ ก็เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วย ข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (qualitative) และเชิงปริมาณ (quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ อาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง คือ

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์/ความเกี่ยวข้อง/เหตุผล ระหว่างตัวแปร
2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของคุณลักษณะดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือ สถานที่ได้ (Across Time, Samples, Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ โดยผลการตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ

2.1 การสร้างรูปแบบใหม่ หรือ

2.2 การปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

ไอส์เนอร์. (Eisner.1976) ได้เสนอแนวทางการตรวจสอบ โดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้น เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวทางการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้ มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (goal-based model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (responsive model) หรือ กระบวนการการตัดสินใจ (decision making model) แต่อย่างไรก็ตาม การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามวิถึการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับ คุณภาพประสิทธิภาพ หรือ ความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (art criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่า ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริงต่อมามีการนำแนวคิดนี้ มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการอุดมศึกษามากขึ้นในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ในเรื่องนั้นจริง ๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้ เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้น ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3. เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีคุณพินิจที่ดี ทั้งนี้ มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิผู้นั้นเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมรับให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตาม อรรถาธิบายและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

2.2.2 กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง(Change Management Process: CMP)

2.2.3 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process : KMP)

2.2.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2.5 การจัดการความรู้ของครู

2.2.6 ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของการจัดการความรู้

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

1. ความหมายการจัดการความรู้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการความรู้ไว้ดังนี้

เทรปปี้. (Trapp:1999 ไม่ปรากฏเลขหน้า) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยงานต่างๆจำนวนมาก ซึ่งมีการบริหารจัดการในลักษณะบูรณาการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ที่คาดหวังไว้ การจัดการความรู้จึงเป็นแนวคิดองค์รวมที่จะบริหารทรัพยากรที่เป็นความรู้ในองค์กร

กูซซา. (Kucza.2001) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของการสร้างความรู้ การจัดเก็บ และการแบ่งปันความรู้ โดยรวมถึง การระบุสภาพปัจจุบัน การกำหนดความต้องการและการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการที่จะส่งผลกระทบต่อ การจัดการความรู้ให้ดีขึ้นเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ

ทาเคอุชิและโนนากะ. (Takeuchi & Nanaka.2004. อ้างถึงใน ทิพย์วรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. 2548:43) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้ คือ “ กระบวนการในการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ความรู้ทั่วทั้งองค์กร และนำไปเป็นส่วนประกอบสำคัญของผลิตภัณฑ์บริหารเทคโนโลยีและระบบใหม่ๆ ”

เบนเน็ตและเบนเน็ต. (Bennet & Bennet. 2004.:2) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้ คือ กระบวนการที่เป็นระบบในการสร้างรักษา และสนับสนุนให้องค์กรใช้ความรู้ของบุคคลและความรู้ของส่วนร่วมในการทำงานเพื่อให้บรรลุพันธกิจขององค์กร โดยการมองการจัดการความรู้เป็นเสมือนการสร้างความรู้ เป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนเพื่อให้การทำงานมีผลงานสูงขึ้น

จากการประชุม “หนึ่งทศวรรษไอทีจุฬาฯ: การเพิ่มศักยภาพการจัดการด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ” ของคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2544 ได้สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของการจัดการความรู้ไว้ดังนี้

1. การจัดการความรู้ เป็นความสามารถ หรือกระบวนการภายในองค์กรที่จะเพิ่มหรือพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยอาศัยองค์ความรู้
2. การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการหรือระบบในการสรรหาความรู้ ที่ถูกต้องสำหรับบุคคลที่เหมาะสมในเวลาที่เหมาะสมและช่วยให้มีการแบ่งปันความรู้ตามความเหมาะสม เพื่อช่วยให้องค์กรพัฒนาและปรับปรุงความสามารถในการดำเนินงาน

บุญดี บุญญาภิข และคนอื่น ๆ.(2547:23) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้ คือ “ กระบวนการในการนำความรู้ที่มีอยู่หรือเรียนรู้มาใช้ประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสร้าง รวบรวม แลกเปลี่ยนและใช้ความรู้ เป็นต้น ”

ศุภมนต์ สุภกานต์. (2547: 28 – 29) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้ คือ “ เป็นเรื่องของการที่องค์กรหนึ่งจะสกัดคุณค่าทรัพย์สินทางปัญญาของคนออกมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดได้อย่างไร จุดสำคัญสำหรับการริเริ่มเกี่ยวกับ KM คือ ความรู้ที่ถือว่ามีค่าสำหรับองค์กร มักจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ ทักษะ และพฤติกรรมของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ ”

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2547: 63) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้ คือ “ ความรู้ที่เกิดจากการประมวล สังเคราะห์ และจำแนกแยกแยะสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่การตีความหมายและทำความเข้าใจกับสารสนเทศ เหล่านั้นจนกลายเป็นความรู้ ซึ่งความรู้นี้จะครอบคลุมทั้งสองส่วนของความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ที่ซ่อนอยู่ในความคิดของพนักงาน และที่ฝังตัวอยู่ในองค์กรกับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ที่ปรากฏในเอกสารบันทึก หรือรายงานต่าง ๆ ขององค์กร การจัดการความรู้สองประเภทนี้ ให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้คนที่ต้องการเข้าถึงได้ง่ายและดึงมาใช้งานได้อย่างสะดวก การจัดการความรู้จะเกิดขึ้นระดับทีม หรือระดับกลุ่มในองค์กร ที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกแต่ละคน เพราะการจัดการความรู้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างทีม ”

นำทิพย์ วิภาวิน.(2547) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้มาจากคำว่า Knowledge และ Management หมายถึงการจัดการสารสนเทศ (Information) และการบริหาร (People) ในทุกองค์กรมีการใช้สารสนเทศ ที่จัดเก็บไว้ในรูปดิจิทัลและจัดเก็บความรู้ใหม่ที่บุคคลในองค์กรมีเพื่อเผยแพร่และแบ่งปันการใช้สารสนเทศในองค์กร จึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่นระบบอินเทอร์เน็ตและโซลูชันกรุปแวร์เป็นเครื่องมือ โดยการจัดเก็บความรู้้นั้นไม่เพียงเฉพาะความรู้ในองค์กร แต่เป็นความรู้นอกองค์กร ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานขององค์กรด้วย

ยุทธนา แซ่เตียว.(2547) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้คือการนำความรู้มาใช้พัฒนาขีดความสามารถขององค์กรให้ได้มากที่สุด โดยมีกระบวนการในการสรรหาความรู้ ถ่ายทอดและแบ่งปันไปยังบุคลากรเป้าหมายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

วิจารณ์ พานิช. (2549) ได้นำเสนอนิยามของการจัดการความรู้ ดังนี้

- การจัดการความรู้มีความหมายรวมถึง การรวบรวม การจัดระบบ การจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างเป็นความรู้ เทคโนโลยีด้านข้อมูลและด้านคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มพลังในการจัดการความรู้ แต่เทคโนโลยีด้านข้อมูลและคอมพิวเตอร์จัดการโดยตัวของมันเองไม่ใช่การจัดการความรู้

- การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ (Knowledge sharing) ถ้าไม่มีการแบ่งปันความรู้ ความพยายามในการจัดการความรู้จะไม่ประสบผลสำเร็จ พฤติกรรมภายในองค์กรเกี่ยวกับวัฒนธรรม พลวัต และวิถีปฏิบัติ มีผลต่อการแบ่งปันความรู้ ประเด็นด้านวัฒนธรรม และสังคมมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการความรู้

- การจัดการความรู้ต้องการผู้ทรงความรู้ความสามารถในการตีความและประยุกต์ใช้ความรู้ในการสร้างนวัตกรรมและเป็นผู้นำทางในองค์กร รวมทั้งต้องการผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งสำหรับช่วยแนะนำวิธีประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ ดังนั้นกิจกรรมเกี่ยวกับคน ได้แก่ การดึงผู้คนเก่งและดี การพัฒนาคน การติดตามความก้าวหน้าของคน และการดึงคนมีความรู้ความสามารถไว้ในองค์กร ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้

- การจัดการความรู้เป็นเรื่องของการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร การจัดการความรู้เกิดขึ้นเพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยสร้างความมีชีวิตชีวาและความสำเร็จให้แก่องค์กร การประเมิน “ต้นทุนทางปัญญา” (intellectual capital) และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เป็นดัชนีบอกว่างค์กรมีการจัดการความรู้ได้อย่างได้ผลหรือไม่

- การจัดการความรู้ เป็นการจัดการทุนทางปัญญา (intellectual capital) ในกิจกรรม 5 กลุ่ม คือ การให้ความหมาย (define) การสร้าง (create) การเสาะหาจับกุม (capture) การแลกเปลี่ยน (share) และการใช้ (use)

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์. (2549) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้ (knowledge management) เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้รู้จักหาความรู้ และนำความรู้ นำมาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ การจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (continuous learning) อยู่ตลอดเวลา เพราะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะทำให้มีโลกทัศน์และวิสัยทัศน์ที่

กว้างไกล รู้ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำในช่วงเวลาไหน รับรู้ถึงข้อดีข้อเสียจากการเลือกปฏิบัติในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง ซึ่งความสามารถต่าง ๆ เหล่านี้จะสะท้อนถึงคุณค่าในตัวเอง

วันทนา เมืองจันทร์. (2549) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวมความรู้ที่เน้นการปฏิบัติ (tacit knowledge) ซึ่งมาจากประสบการณ์การทำงาน มาจากทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคลในองค์กร ซึ่งปฏิบัติงานในเรื่องเดียวกัน แล้วมีการจัดการให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติเมื่อรวบรวมแล้วก็มีการนำความรู้ที่ได้มาใช้วิธีการที่เรียกว่า สังเคราะห์และจำแนก (synthesis) หรือจัดระบบใหม่เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบนำไปสู่การเผยแพร่ความรู้ โดยวิธีการเผยแพร่ด้วยสื่อทั้ง 2 ประเภทคือ สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการต่อยอดสร้างประโยชน์และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

โดยสรุป การจัดการความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการประมวลข้อมูล สารสนเทศ ความคิด การกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรม และจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสมที่องค์กรจัดเตรียมไว้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้ และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายและไหลเวียนทั่วทั้งองค์กรอย่างสมดุล เป็นไปเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

2. ความสำคัญของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ เป็นแนวคิดการจัดการความรู้สมัยใหม่ที่มองคนในองค์กรเป็นทรัพยากรอันมีค่า เนื่องจากกระแสโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ จึงต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ และทำให้คนในองค์กรเป็น Knowledge Worker ที่สามารถทำงานได้อย่างรอบด้าน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จ ทำงานอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งจะต้องเป็นคนที่มีความสามารถสูง (High Competency) เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรอยู่ได้ในสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก (ประพนธ์ ผาสุกยี่ด <http://bunditcenter.com/articles.6/1/2548> อ้างถึงใน วันทนา เมืองจันทร์. 2549 :2)

ประพนธ์ ผาสุกยี่ด.(2548: 2) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็น “ ตัวต่อ หรือ Jigsaw ” ชิ้นสำคัญที่จะทำให้เกิดการบริหารคุณภาพจะเป็นเป้าหมายของผู้บริหารทั้งหลายที่ต้องการจะสร้าง “ องค์กรแห่งการเรียนรู้ ” เป็นจริงเรื่องการจัดการความรู้ จะมีต้นตอมาจากโลกตะวันตกแต่มีประโยชน์น่าจะนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทไทยเรา การจัดการความรู้ทางตะวันตกเริ่มเห็นว่าเป็นปัจจุบัน

การที่องค์กร หรือบริษัทเอาชนะกันได้นั้น มันไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลผลิตแค่นั้น แต่เป็นการเอาชนะกัน ด้วยเรื่องความคิด เป็นเรื่องการนำเอาสิ่งที่อยู่ในตัวคนมาใช้ มาทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมา ที่เรามักเรียกกันว่า “ นวัตกรรม ”

วิจารณ์ พานิช.(2547: 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ไว้ว่า การเรียนรู้เรื่องการจัดการความรู้ (Knowledge Management, KM) ด้วยการอ่านหนังสือฟัง “ ผู้รู้ ” บรรยาย การกระทำเช่นนั้นจะไม่มีทางช่วยให้รู้จักการจัดการความรู้ เนื่องจากการจัดการความรู้เป็นทักษะ (Skill) ไม่ใช่ความรู้เชิงทฤษฎี หรือกล่าวให้ชัดเจนขึ้น การจัดการความรู้มีส่วนที่เป็นทักษะดิบส่วน และส่วนที่เป็นทฤษฎีเพียงส่วนเดียว (คล้ายพุทธศาสนา) การเรียนรู้โดยการท่องทฤษฎีจึงแทบจะไม่มีประโยชน์ ต้องลงมือทำจึงจะทำได้และเกิดความรู้ความเข้าใจและการจัดการความรู้ที่แท้จริงเป็นการจัดการความรู้โดยกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มผู้ทำงาน “คว่ำ” ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำงานเอามายกระดับความรู้ และนำกลับไปใช้ในการทำงานเป็นวงจรต่อเนื่องไม่จบสิ้น

ตราฟ.(Trapp.1999. อ้างถึงในวสันต์ ลาจันทร์.2548:9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ไว้ว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยงานต่าง ๆ จำนวนมากซึ่งมีการบริหารจัดการในลักษณะบูรณาการเพื่อก่อให้เกิดคุณประโยชน์ที่คาดหวังไว้การจัดการความรู้จึงเป็นแนวคิดองค์รวมที่บริหารจัดการทรัพยากรที่เป็นความรู้ในองค์กร

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.(2548,อ้างถึงในวสันต์ ลาจันทร์ 2548:9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ไว้ว่า การจัดการความรู้เน้นการดำเนินการเกี่ยวกับคนในองค์กร กลุ่มบุคคลหรือเครือข่ายผลการจัดการ ความรู้วัดจากผลงาน วัฒนธรรมองค์กร สินทรัพย์ทางปัญญาขององค์กรและความสามารถในการสร้างนวัตกรรม หรือการปรับตัวขององค์กร การจัดการความรู้มีทั้งการจัดการความรู้ที่ดี และการจัดการความรู้ที่เลว การจัดการความรู้ที่ดีมีลักษณะลงทุนน้อย แต่ได้ผลกระทบบาก การจัดการความรู้ที่เลวเป็นการจัดการความรู้ที่ได้ผลไม่คุ้มค่าการลงทุน พื้นฐานสำคัญต่อความสามารถในการจัดการความรู้ คือ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) หรือองค์กรความวุ่นวาย (Chaotic Organization) และการที่สมาชิกขององค์กรเป็นบุคคลเรียนรู้ (Learning person) ในเรื่องการจัดการความรู้ไม่มีสิ่งใดหรือหลักการใดสำคัญยิ่งกว่าจินตนาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์. (2549: ข) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ไว้ว่า ความรู้เกิดจากการแสวงหาเป็นพรแสวง มากกว่าพรสวรรค์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ความรู้เป็นที่สามารถฝึกฝน และเรียนตามทันกันได้ ความรู้ไม่จำกัดอายุและชนชั้นทุกคนมีสิทธิขวนขวายหาความรู้ได้ คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า “ ผู้มีความรู้มากย่อมได้เปรียบ ” และจะได้เปรียบยิ่งกว่า หากสามารถนำความรู้ที่มาประยุกต์ใช้ในงานให้เกิดประโยชน์ได้

สรุปได้ว่าการจัดการความรู้ มีความสำคัญในฐานะเป็นการผสมผสานเทคนิค กระบวนการเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยอาศัยการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้มีระบบการจัดเก็บและนำไปใช้อย่างมีระบบ ทำให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานในด้านการประหยัดเวลา และการพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

3. องค์ประกอบของการจัดการความรู้

ในการจัดการความรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ควรดำเนินการตามองค์ประกอบ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการความรู้ไว้มากมาย พอสรุปได้ดังนี้

พรธิดา วิเชียรปัญญา .(2547: 42 – 48) ได้อธิบายองค์ประกอบของการจัดการความรู้ไว้ว่าปัจจุบันความรู้กลายเป็นทรัพยากรหลักที่ใช้ในการดำเนินงานและการแข่งขัน โดยที่วัฒนธรรมการปฏิบัติงานเทคโนโลยี ระบบและขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงานขององค์กรล้วนมีพื้นฐานมาจากความรู้และความชำนาญทั้งสิ้น ดังนั้นเพื่อให้องค์กรสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์กรควรมีการจัดการความรู้ในเรื่องที่มีผลกระทบต่อองค์กร เพื่อเพิ่มความสามารถของบุคลากรในการปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ และให้บริการลูกค้าทั้งภายในและภายนอก

มาร์ควอร์ท. (Marquardt .1996 . อ้างถึงใน พรธิดา วิเชียรปัญญา. 2547 : 43 – 48) ได้นำเสนอองค์ประกอบของการจัดการความรู้ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) องค์กรควรแสวงหาความรู้ที่มีประโยชน์ และมีผลต่อการดำเนินงานจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

2. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) การแสวงหาความรู้นั้นเป็นการปรับใช้ความรู้โดยทั่วไป แต่การสร้างความรู้เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ (Generative) การสร้างความรู้ใหม่เกี่ยวข้องกับแรงผลักดัน การหยั่งรู้ และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล การสร้างความรู้ใหม่ภายใต้หน่วยงานหรือคนในองค์กร ซึ่งหมายความว่า ทุก ๆ คนสามารถเป็นผู้สร้างความรู้ได้ ในรูปแบบต่าง ๆ

3. การจัดเก็บความรู้และค้นคืนความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval) องค์กรต้องกำหนดสิ่งสำคัญที่จะเก็บไว้เป็นองค์ความรู้ และต้องพิจารณาวิธีการในการเก็บรักษา และการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการ องค์กรต้องเก็บรักษาส่งที่องค์กรเรียกว่าเป็นความรู้ไว้ให้ดีที่สุด ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนผลสะท้อนกลับการวิจัยและทดลอง การจัดเก็บเกี่ยวกับด้านเทคนิค เช่น การบันทึกเป็นฐานข้อมูล (Database) หรือการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางมนุษย์ด้วย เช่น การสร้างและการจดจำของปัจเจกบุคคล เป็นต้น

4. การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ (Knowledge Transfer and Utilization) การถ่ายทอดความรู้ และการใช้ประโยชน์จากความรู้ มีความจำเป็นสำหรับองค์กร

เนื่องจากองค์การจะเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นเมื่อความรู้มีการกระจายและถ่ายทอดไปอย่างรวดเร็ว และเหมาะสมทั่วถึงองค์กร การถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากความรู้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลไกด้าน อิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้การเคลื่อนที่ของสารสนเทศ และความรู้ระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง นั้นเป็นไปได้โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ

น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2547: 17 – 23) ได้อธิบายองค์ประกอบของการจัดการความรู้ว่า ความสำเร็จของการจัดการความรู้เกิดจากการผสมผสานการทำงานของคน กระบวนการธุรกิจและเทคโนโลยีดังต่อไปนี้

1. ด้านคน กลยุทธ์หลักที่ธุรกิจใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันใน ทศวรรษนี้มุ่งที่ความสามารถของคนในองค์กร ที่จะสร้างนวัตกรรมและมีความคล่องตัวที่ปรับเปลี่ยน กลยุทธ์ตามสภาวะการณ์ การพัฒนาคนในองค์กรจึงมีความสำคัญเป็นอันดับแรก การจัดการความรู้เป็น กลยุทธ์ กระบวนการ และเทคโนโลยีที่ใช้ในองค์กร เพื่อแสวงหา สร้าง จัดการ แลกเปลี่ยนและทำ ให้ความรู้ที่ต้องการ ได้รับผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ที่องค์กรต้องการ เป็นการผสมผสานความรู้จากหลาย ศาสตร์ เช่น การบริหาร (Management Science) การสืบค้นสารสนเทศ (Information) ปัญญา ประดิษฐ์ (Knowledge Management) เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ได้รับความสนใจมากที่สุด ในช่วงปี 2000 เป็นต้นมาเนื่องจากการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) และการ รีปรับระบบ (Re – engineering) ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในช่วง 1990 และ Total Quality Management (TQM) ในปี 1980 การจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์การบริหารจัดการในยุคปัจจุบันที่ องค์กรนำมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพ เพื่อสนับสนุนและพัฒนาองค์กรในสภาพที่มีการแข่งขันสูง

ในบางทฤษฎีได้นับการจัดการความรู้ว่าเป็นการพัฒนาคนในองค์กร โดยร้อยละ 80 เป็นการใช่มองของมนุษย์ อีกร้อยละ 20 เป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะหัวใจของการ จัดการความรู้ คือ การรวบรวมความรู้ (Gathering information) และการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ (Synthesizing) รวมถึงการนำความรู้นั้นไปใช้ ตามโมเดลการจัดการความรู้ คือการสร้าง (Creating) การจัดการ (Organizing) และการนำไปใช้ (Applying Knowledge)

2. ด้านกระบวนการ กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วยแนวทางและ ขั้นตอนของการจัดการความรู้โดยต้องระบุสารสนเทศที่ต้องการ ทั้งจากแหล่งข้อมูลภายในและ ภายนอกเป็นการแยกแยะว่า ความรู้ชนิดใดที่ควรนำมาใช้ในองค์กร แล้วนำความรู้นั้นมากำหนด โครงสร้างรูปแบบและตรวจสอบ ความถูกต้อง ก่อนที่จะนำมาผลิตและเผยแพร่ โดยการบริหาร กระบวนการนั้นจะต้องเข้าใจวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนขององค์กรว่าต้องการให้บรรลุเป้าหมายอะไร

3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความรู้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของความรู้ในองค์กรเป็นความรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อบุคคลนั้น ในเวลาและรูปแบบที่บุคคลนั้นต้องการ เรียกว่าระบบบริหารความรู้

บุญดี บุญญาภิ และคนอื่น ๆ.(2547: 46) ได้อธิบายองค์ประกอบของการจัดการความรู้ว่ามีองค์ประกอบหลัก ๆ 6 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมการทำงาน
2. การสื่อสารให้เข้าใจว่าทำไมจึงต้องมีการจัดการความรู้
3. กระบวนการและเครื่องมือในการจัดการความรู้
4. การฝึกอบรมและการเรียนรู้ในเรื่อง “ การจัดการความรู้ ”
5. การวัดผล “ การจัดการความรู้ ”
6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล เพื่อเป็นแรงจูงใจในการจัดการความรู้

วิจารณ์ พานิช.(2548: 105 – 106) ได้นำเสนอองค์ประกอบของการจัดการความรู้ว่าการดำเนินการจัดการความรู้มีองค์ประกอบสำคัญ ๆ 11 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้
2. สร้างทีมจัดการความรู้ขององค์กร
3. เริ่มจาก “ ทูน่าปัญญา ” ที่มีอยู่แล้ว หรือหาจากภายนอกองค์กรได้

โดยง่าย

4. สร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเข้มข้นในกลุ่มพนักงาน
5. จัดการความรู้ควบไปกับกิจกรรมพัฒนาสินค้า หรือรูปแบบการทำงาน

ใหม่ ๆ

6. เน้นการจัดการองค์กรแบบ “ ใช้พนักงานระดับกลางเป็นพลังขับเคลื่อน ”

(Middle – down Management)

7. เปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรไปเป็นแบบ “ พหุบท ” (Hypertext)
8. สร้างเครือข่ายความรู้กับโลกภายนอก
9. สร้างวัฒนธรรมแนวราบ การสื่อสารอย่างอิสระทุกทิศทาง
10. สร้างวัฒนธรรมการจดบันทึก
11. ประเมินผลการจัดการความรู้

4 แนวความคิดในการจัดการความรู้

การจัดการความรู้เกิดจากแนวความคิดในการบริหารองค์กรธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาและจัดระบบความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในองค์กรให้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งอาศัยแนวความคิดในการพัฒนากระบวนการดังนี้

1. การขยายความรู้ (extension) ซึ่งมีทั้งความรู้ส่วนบุคคลและการเก็บ

รวบรวมความรู้จากแหล่งความรู้ภายนอก ที่เป็นทฤษฎี รายละเอียดเจาะลึก และทักษะการปฏิบัติการ โดยการเปลี่ยนผ่านของความรู้จากความรู้ภายในตัวคนสู่ความรู้จากภายนอก (Nonaka and Hedlund . 1991)

2. การจัดสรรความรู้ (appropriation) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร และการรวบรวมส่วนต่าง ๆ ของความรู้ทั้งทฤษฎี รายละเอียดเจาะลึกและการปฏิบัติเพื่อจะได้จัดสรรความรู้แก่บุคคลต่างๆให้สามารถดำเนินกิจกรรมแห่งความรู้และการทำงานได้เหมาะสมกับตำแหน่ง โดยใช้ความรู้จากภายนอกเป็นตัวชี้วัดการทำงาน (Nonaka and Hedlund. 1991)

3. การเรียนรู้ทางสังคม/สังคมประกิด (socialization) เป็นกระบวนการทางสังคมที่ต้องมีการดำเนินการกิจกรรมทางสังคม การเกิดเหตุการณ์แห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้จากชุมชน/สังคมรวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม (Lewicki . 1986)

4. การเรียนรู้แฝง (implicit learning) เป็นการเรียนรู้จากสามัญสำนึกเป็นการเรียนรู้แบบอัตโนมัติ แล้วถอดรหัสการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และการจัดเก็บความรู้ นำไปสู่การฝึกปฏิบัติแล้วเกิดเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้อันเป็นสมรรถนะการเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในตัวบุคคลนั้น (Reber . 1969)

5. ประโยชน์ของการจัดการความรู้

ปัจจุบันเป็นยุคสังคมเศรษฐกิจความรู้ในตัวมนุษย์ ความรู้ทางเทคโนโลยีและความรู้ทางด้านวิชาการต่าง ๆ เป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาความรู้ใหม่และเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนของการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการจ้างงานในระยะยาว (ทรงศักดิ์ สายเชื้อ. 2543) การพัฒนาสังคมเศรษฐกิจความรู้จะทำให้สัดส่วนความรู้ที่อยู่ภายในกับภายนอกตัวบุคคลเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมีความจำเป็นและมีความต้องการที่จะพัฒนาและแปลงความรู้ในตัวบุคคล (tacit knowledge) ให้มีสภาพเป็นความรู้ภายนอกตัวบุคคล (explicit knowledge) ที่มีความชัดเจน ประชาชนเข้าถึงความรู้ได้มากขึ้น และเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ องค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจได้เสนอว่า ความรู้เป็นตัวจักรสำคัญต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ นำไปสู่จุดเน้นใหม่ในบทบาทของสารสนเทศเทคโนโลยีและการเรียนรู้ระบบเศรษฐกิจ จึงเป็นการต่อยอดถึงบทบาทสำคัญของความรู้และเทคโนโลยี

วันทนา เมืองจันทร์. (2549) ได้สรุปประโยชน์ของการจัดการความรู้ ดังนี้

1. ช่วยลดขั้นตอนในการทำงานได้ ตัวอย่าง เช่น เมื่อมีปัญหาในการทำงาน เกิดขึ้นผู้ปฏิบัติงานก็จะสามารถหาแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาได้รวดเร็ว โดยค้นคว้าจากผลการจัดการความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ทางสื่อ (internet) เพื่อศึกษาค้นคว้า แนวทางการแก้ปัญหาที่เคยทำสำเร็จมาแล้ว ซึ่งได้มีการรวบรวมเก็บได้บนฐานเครือข่ายคอมพิวเตอร์นั้น มีแนวทางวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร วิธีนี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติที่มีปัญหาสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ในเรื่องที่ตนประสบปัญหาได้โดยตรง จึงเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทำให้ประหยัดเวลาและประหยัดงบประมาณในการทำงาน เพราะสามารถแสวงหาความรู้ได้โดยสะดวก รวดเร็ว ทำให้สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้

2. การจัดการความรู้ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานไม่ต้องทำงานด้วยการลองผิดลองถูก เพราะก่อนทำงานถ้ามีการเรียนรู้ความผิดพลาดของคนอื่นจากบนเรียนในอดีตได้ก่อน เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ก็จะทำให้ช่วยประหยัดเวลา ประหยัดทรัพยากรที่ใช้ในการทำงานได้มากกว่าและไม่ต้องเสียเวลาลองผิดลองถูกอีก

3. การจัดการความรู้ที่ได้มาโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในงานที่ปฏิบัติในเรื่องเดียวกัน ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถขจัดปัญหาที่ตนกำลังเผชิญอยู่ได้ เมื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ ในเรื่องเดียวกัน ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. องค์กรที่มีระบบการจัดการความรู้ที่ดี จะทำให้ผู้ที่แสวงหาความรู้มีช่องทางเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว เช่น ระบบ internet ทำให้สามารถค้นหาความรู้ได้ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาตนเอง โดยการศึกษาตลอดชีวิตที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และต่อองค์กร

5. การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ (innovation) โดยการเรียนรู้ต่อยอดจากความรู้ที่ฝังในตัวตน (tacit knowledge) ของผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานมาก่อน

6. หน่วยงานไม่ต้องเสียเวลาทำวิจัยและพัฒนาในความรู้บางเรื่อง เพราะสามารถใช้ความรู้ที่ได้มาจากการสะสมไว้แล้วจากบุคคล (tacit knowledge) หรือจากส่วนต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อนำมาต่อยอดความรู้ได้เลย

7. ทำให้เกิดแหล่งความรู้ในองค์กรที่สามารถเรียกใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็ว และเผยแพร่ให้หน่วยงานอื่นได้รับรู้และได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

8. งานบางเรื่องที่ผู้ปฏิบัติไม่ต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ตนเอง เพราะบางทีเกิดผลเสียมากกว่า เพราะต้องลองผิดลองถูก แต่ถ้าเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนที่เก่งและประสบความสำเร็จในการทำงาน/บริหารงานมาก่อนก็จะช่วยย่นระยะเวลาในการทำงานได้มากกว่า

9. “การจัดการความรู้” จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อวัฒนธรรมการทำงานของคนในองค์กรปรับเปลี่ยนจากเดิมมาสู่การมีวินัยในตนเอง มีการศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ ตลอดชีวิต ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น มีพลังในการคิดสร้างสรรค์ มีความขยัน อดทน มีจิตสำนึกของการเป็น “ผู้ให้” และมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น การจัดการความรู้ จะสำเร็จได้ บุคลากรทุกคนในองค์กรก็จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานใหม่ให้สอดคล้องกับ “การจัดการความรู้”

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการความรู้มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับระบบสังคมเศรษฐกิจความรู้ เพราะจะช่วยทำให้ปัญหาช่องว่างระหว่างความรู้ลดลง ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร เพิ่มพลังในการกระจายความรู้ มีการพัฒนาฐานความรู้ที่ทันสมัยมั่นคง นำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีขึ้นและดีที่สุดของบุคคลในองค์กร

6. หลักการของการจัดการความรู้

อิกุจิโร่ โนนากะ.(1995) ศาสตราจารย์ จากมหาวิทยาลัยอิโตสบาชิผู้มีบทบาทสำคัญต่อแนวคิดการจัดการความรู้ของญี่ปุ่น ได้อธิบายหลักการสำคัญของการสร้างความรู้ในหน่วยงาน หรือ องค์กรต่าง ๆ ว่าเป็น การสังเคราะห์หรือหลอมรวมความรู้ที่ฝังลึกยกระดับขึ้นไปเป็นความรู้ที่สูงขึ้นลึกซึ้งขึ้นเป็นองค์รวมยิ่งขึ้น โดยผ่านกระบวนการ 4 ส่วนที่เรียกว่า “เซกิ” (SECI) ได้แก่

1. การเรียนรู้ทางสังคม/สังคมประกิต (socialization) หมายถึง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็น ความเชื่อ วิธีการ ฯลฯ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ฝังลึกที่อยู่ในตัวบุคคลระหว่างบุคคลผู้สนใจแบบตัวต่อตัว

2. การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (externalization) หมายถึง การเปลี่ยนความรู้ฝังลึกที่อยู่ในตัวบุคคลไปเป็นความรู้ที่ชัดเจนที่ผู้อื่นสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งอาจทำได้โดยการสนทนากลุ่ม จับกลุ่มคุยกันเพื่อหาความคิดใหม่ ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแบบเป็นกลุ่ม

3. การรวบรวมหรือผนวกความรู้ หมายถึง (combination) การนำความรู้ที่ชัดเจนอันมากมายหลากหลายมารวบรวมบันทึก จัดกลุ่ม แบ่งหมวดหมู่ได้เป็นความรู้ที่ชัดเจนที่ยกระดับเพิ่มมากขึ้น ความรู้ในขั้นนี้จะอยู่ในรูปแบบที่เผยแพร่ได้กว้างขวาง

4. การฝังหรือผนึกความรู้ (internalization) หมายถึง การนำความรู้ที่ชัดเจนไปปฏิบัติ ประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ กระบวนการ วิธีการใหม่หรือปรับปรุงของเก่าให้เกิดคุณค่า มูลค่า และในกระบวนการนี้เองก็จะเกิดการเรียนรู้เป็นความรู้ที่ฝังลึกที่ยกระดับขึ้นไปอีกในตัวบุคคล

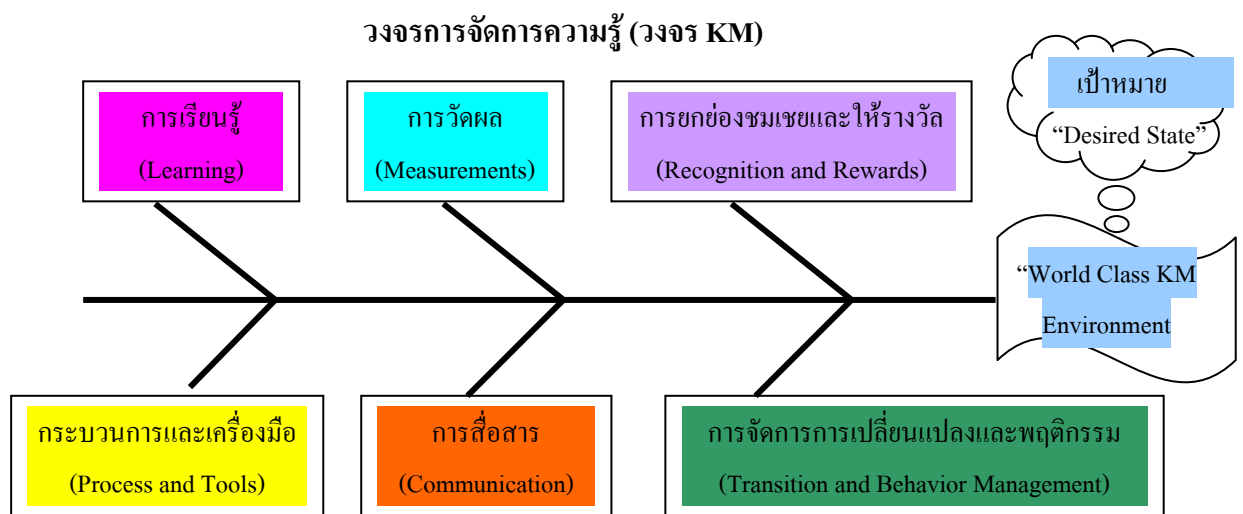
ทั้งนี้ วงจร “เซกิ” จะหมุนอยู่ตลอดเวลาเหมือนเกลิยวส่วาน มีผลให้เกิดการสร้างและยกระดับความรู้เพื่อบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งแสดงถึงโมเดลการเปลี่ยนรูปความรู้ของโนนากะ และทาเคอุชิการเปลี่ยนผ่านความรู้ภายในต้องการสู่ความรู้ภายนอกตัวตน

ความรู้ภายใน ตัวตน	การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกัน	การสกัดความรู้ออกจากตัวตน
ความรู้ภายนอก ตัวตน	การรวบรวมความรู้	การฝึกความรู้

ภาพประกอบที่ 3 โมเดลการเปลี่ยนรูปแบบความรู้ของ โนนากะและทาเคอุชิ (1995:30)

2.2.2 กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process : CMP)

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.(2549:46-53) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของการจัดการความรู้ ตามแผนภาพที่4 ดังนี้

ภาพประกอบที่ 4 วงจรการจัดการความรู้ของบริษัท Xerox Corporation

องค์ประกอบหลัก ๆ ทั้ง 6 องค์ประกอบของวงจร KM ประกอบด้วย

1. การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม (transition and Behavior Management)
2. การสื่อสาร (Communication)
3. การบวนการและเครื่องมือ (Process and Tools)

4. การฝึกอบรมและการเรียนรู้ (Training and Learning)

5. การวัดผล (Measurements)

6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล (Recognition and Rewards)

รายละเอียดของ 6 องค์ประกอบมีดังต่อไปนี้

1. การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม (Transition and Behavior Management)

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับองค์กรเพราะวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในองค์กรและเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยากยิ่ง การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพเริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน การที่บริษัท Xerox Corporation มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จอย่างสูงในเรื่องของการจัดการความรู้เป็นเพราะพื้นฐานที่ดีของวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร ผลการศึกษาจากงานวิจัยชิ้นหนึ่งแสดงให้เห็นว่าความเต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลความรู้มีความเชื่อมโยงกับความสามารถในการทำกำไรที่สูงขึ้นและการเพิ่มผลผลิตขององค์กร ในขณะที่ช่วยให้ต้นทุนทางด้านแรงงานลดต่ำลง ถึงแม้ว่าองค์กรโดยทั่วๆ ไปจะตระหนักถึงข้อดีและผลประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กรก็ตาม วัฒนธรรมขององค์กรส่วนใหญ่กลับไม่เอื้อหรือสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ดังนั้นการสร้างหรือปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรจึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างสูงและกินเวลานานกว่าที่องค์กรจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน และที่สำคัญกว่านั้นก็คือ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะทำให้ความเชื่อและพฤติกรรมที่องค์กรต้องการให้เกิดขึ้นสามารถซึมลึกเข้าไปในบรรทัดฐานและค่านิยมของคนในองค์กรจนก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาได้ วัตถุประสงค์ของหัวข้อนี้ก็คือองค์กรควรที่จะทำการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยที่เน้นในเรื่องของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้โดยการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ควรที่จะเริ่มต้นจากผู้บริหารก่อนที่จะขยายผลออกไปสู่บุคลากรในทุกๆ ระดับ ประเด็นที่องค์กรควรพิจารณาถึงในองค์ประกอบนี้มีดังต่อไปนี้

- ผู้บริหารระดับสูงจะต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่รวมถึงมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
- จัดตั้งทีมงานเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการวางแผนและจัดกิจกรรมต่างๆ
- กำหนดว่าอะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factors) ของการจัดการความรู้ และต้องมั่นใจได้ว่าปัจจัยเหล่านี้มีอยู่หรือสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ภายในองค์กร
- ผู้บริหารระดับสูงต้องเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) ในการแลกเปลี่ยนและจัดการความรู้
- สร้างสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่เปิดโอกาสให้พนักงานสามารถลองผิดลองถูก

ได้และเปิดกว้างให้มีการทดลองนำเอาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาปฏิบัติจริง

2. การสื่อสาร (Communication) องค์กรจะต้องสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจก็คือ องค์กรกำลังจะทำอะไร ทำไปเพื่ออะไร จะทำเมื่อไหร่ และจะทำอย่างไร ถ้าองค์กรสามารถสื่อสารสิ่งเหล่านี้พนักงานทุกคนรับทราบได้อย่างชัดเจนก็จะเป็นก้าวแรกที่ทำให้พนักงานสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ รวมถึงเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานเอง องค์กรต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่เป็นระบบและทำการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตรงเท่าที่องค์กรต้องการให้การจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้เกิดขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรม การสื่อสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลักๆ 3 อย่าง

- เนื้อหาของเรื่องที่ต้องการจะสื่อสาร
- กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสาร
- ช่องทางในการสื่อสาร

องค์กรจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยข้างต้นเพราะเหตุว่า ความสามารถในการรับรู้ของคนในแต่ละกลุ่มแต่ละระดับจะแตกต่างกันออกไป เรื่องๆ เดียวกันอาจจะถูกเข้าใจไปคนละทิศคนละทางถ้าไม่ได้สื่อสารอย่างเหมาะสม นอกจากนั้นช่องทางในการสื่อสารก็นับเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่ช่วยให้การสื่อสารนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นป้ายประกาศในบริเวณต่างๆ ขององค์กร จดหมายเวียนระหว่างฝ่าย จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือประกาศเสียงตามสาย เหล่านี้องค์กรต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการทำงานขององค์กร สำหรับเรื่องหรือหัวข้อที่ควรจะทำ การสื่อสารไปยังพนักงานทุกคนนั้นควรครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น แนวคิดทางด้านการจัดการความรู้ วัตถุประสงค์ของการริเริ่มการจัดการความรู้ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการความรู้ รวมถึงข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น นอกจากนั้นองค์กรควรนำผลสำเร็จของกิจกรรมที่ทำในแต่ละขั้นตอนมาสื่อสารให้พนักงานได้ทราบเป็นระยะๆ เพื่อที่จะโน้มน้าวให้บุคลากรในองค์กรสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนความรู้ นอกจากสามปัจจัยดังกล่าวแล้ว องค์กรจะต้องพิจารณาว่าประสิทธิภาพของการสื่อสารว่ากลุ่มเป้าหมายได้รับและเข้าใจเนื้อหาที่ต้องการสื่อได้ถูกต้องหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงการสื่อสารให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. กระบวนการและเครื่องมือ (Process and Tools)

กระบวนการและเครื่องมือเปรียบเสมือนแกนหลักของการจัดการความรู้ ซึ่งจะประกอบไปด้วยกระบวนการและเครื่องมือต่างๆ ที่จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมของการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร กระบวนการและเครื่องมือจะช่วยให้กระบวนการความรู้สามารถเกิดขึ้นได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น การเลือกใช้เครื่องมือและกระบวนการนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับความรู้ทั้ง 2 ประเภทคือ Tacit และ Explicit กระบวนการและเครื่องมือสามารถแบ่งออกได้เป็นสองส่วนหลักๆ คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

กระบวนการและเครื่องมือส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับความรู้ประเภท Tacit เนื่องจากความรู้ที่อยู่ในตัวคนจะสามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนได้ดีที่สุดโดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ความรู้และผู้รับความรู้ ตัวอย่างของเครื่องมือที่องค์กรสามารถนำมาใช้เพื่อช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Tacit ภายในองค์กร เช่น

- ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of Practice; CoP)
- การสลับเปลี่ยนงาน (Job Rotation) และการยืมตัวบุคลากรมาช่วยงาน (Secondment)
- เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum)

ส่วนกระบวนการและเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ถึงแม้เราจะเน้นย้ำอยู่บ่อยๆ ว่าการจัดการความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่แต่เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในชีวิตการทำงานประจำวันและเป็นเครื่องมือที่จะสื่อสารเชื่อมโยงบุคลากรเพราะฉะนั้นเราคงจะไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยทำให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จอย่างสูงสุด เทคโนโลยีสารสนเทศจะเข้ามามีส่วนสำคัญในขั้นตอนการค้นหา รวบรวม จัดเก็บ และเข้าถึงความรู้โดยเป็นช่องทางที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากการพบปะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับองค์กรสำหรับองค์กรขนาดใหญ่ที่มีสาขากระจายอยู่ต่างสถานที่กัน หรือองค์กรที่มีสภาพการทำงานที่ไม่เอื้อให้บุคลากรได้มาพบปะกัน เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้องค์กรสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Explicit ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกนำมาใช้เพื่อจัดการความรู้ เช่น การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ตภายในองค์กรจัดทำ Knowledge Portal ขององค์กร นอกจากนั้นแล้วยังมีเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นๆ อีกมากมายซึ่งได้แสดงตัวอย่างไว้ในภาคผนวก ก

ทั้งนี้การที่องค์กรจะเลือกใช้กระบวนการหรือเครื่องมือใดนั้น ควรพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเภทของความรู้ภายในองค์กร พฤติกรรมหรือลักษณะการทำงานของคนในองค์กร รวมถึงวัฒนธรรมขององค์กร เพราะท้ายที่สุดแล้ว คนในองค์กรจะเป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการและเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้โดยตรง ถ้ากระบวนการและเครื่องมือที่นำมาใช้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือพฤติกรรมของคนในองค์กรได้ กระบวนการหรือเครื่องมือเหล่านั้นก็จะไร้ประโยชน์

4. การฝึกอบรมและการเรียนรู้ (Training and Learning)

วัตถุประสงค์ขององค์ประกอบนี้เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกระดับ สำหรับการจัดการความรู้ โดยที่องค์กรจะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางและหลักการของการจัดการความรู้แก่บุคลากรเพื่อที่จะสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการและการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร นอกจากทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้แล้ว องค์กรควรที่

จะให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการจัดการความรู้โดยที่อาจจะยกตัวอย่างหรือกรณีศึกษาของบริษัทที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการจัดการความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการความรู้ ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้บุคลากรภายในองค์กรมองเห็นสิ่งที่พวกเขาจะได้รับจากการจัดการและแลกเปลี่ยนความรู้ชัดเจนยิ่งขึ้น สำหรับบางองค์กรที่มีการนำระบบหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้เพื่อช่วยในการจัดการความรู้ก็อาจจะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้ระบบหรือเทคโนโลยีเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้องค์กรควรจะพิจารณาให้มีการจัดฝึกอบรมในหลายรูปแบบเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรสามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้อย่างสะดวก เช่น นอกจากจะจัดให้มีการฝึกอบรมในห้องเรียนแล้วก็อาจจะจัดฝึกอบรมผ่านระบบ Web-based Training หรือจัดให้มีเอกสารและเครื่องมือเพื่อช่วยให้คนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ทั้งนี้โดยพิจารณาเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของการทำงานของบุคลากร นอกจากเรื่องรูปแบบของการฝึกอบรมแล้ว องค์กรอาจจะพิจารณาว่าหัวข้อเกี่ยวกับการจัดการความรู้จะถูกนำไปผนวกหรือบูรณาการเข้ากับการฝึกอบรมที่มีอยู่ปัจจุบันในองค์กรได้อย่างไร องค์กรจะต้องตระหนักว่าการให้การฝึกอบรมเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้นที่จะช่วยให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ บุคลากรจะไม่สามารถเข้าใจแนวคิดและวิธีปฏิบัติของการจัดการความรู้ได้อย่างชัดเจนถ้าได้รับเพียงแค่การฝึกอบรมโดยปราศจากการศึกษาค้นคว้าและการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

5. การวัดผล (Measurements)

การวัดผลถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะช่วยบอกถึงสถานะของกระบวนการหรือกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กร ผลจากการวัดจะสะท้อนถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมถึงปรับปรุงให้กระบวนการต่างๆ ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น วัดผลประสงค์ของการวัดผลจริงๆ จึงไม่ใช่เป็นการควบคุมแต่เป็นการบริหารจัดการและการเรียนรู้พัฒนา การวัดผลและผลจากการวัด จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การริเริ่มการจัดการความรู้ภายในองค์กรประสบผลสำเร็จแบบยั่งยืนได้ ผู้บริหารขององค์กรย่อมต้องการที่จะเป็นผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงผลประโยชน์ จากการแลกเปลี่ยนและการจัดการความรู้ถ้าต้องมีการลงทุนเพิ่มเติมในเรื่องของระบบต่างๆ หรือการตัดสินใจที่จะให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ นอกจากนั้นการวัดผลยังจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้องค์กรทราบถึงสถานะในขณะนั้นว่าได้บรรลุเป้าหมาย (Desired State) ที่ตั้งไว้แล้วหรือยัง อย่างไรก็ตามการวัดผลลัพธ์ของการจัดการความรู้หรือแม้แต่การวัดมูลค่าของความรู้เป็นเรื่องใหม่และยังไม่ค่อยชัดเจนนัก การวัดผลตอบแทนจากการลงทุนทางการจัดการความรู้ (Return on Investment in Knowledge Management) หรือ การวัดผลตอบแทนของความรู้ (Return on Knowledge) เป็นเรื่องที่ละเอียดและซับซ้อนเป็นอย่างมากเนื่องจากผลลัพธ์ต่างๆ ที่องค์กรได้จากความรู้หรือการจัดการความรู้สามารถแทรกตัวอยู่ได้ในทุกอนุของการทำธุรกิจขององค์กร การแยกผลลัพธ์ที่เกิดจากความรู้และการจัดการความรู้ล้วนๆ จึงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แม้แต่ในองค์กรที่ประสบ

ความสำเร็จในการจัดการความรู้ยังต้องใช้เวลาานกว่าที่จะสามารถวัดผลจากการจัดการความรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามคณะผู้เขียนเห็นว่าการวัดผลลัพธ์ของการจัดการความรู้ซึ่งมีการค้นคว้าวิจัยโดย Department of the Navy (DON) ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับองค์กรในการนำมาประยุกต์ใช้ โดยที่วิธีการวัดของ DON จะแบ่งการวัดผลจากการจัดการความรู้ออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ

1. การวัดระบบหรือกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการความรู้ (System Measures)
2. การวัดปัจจัยส่งออก (Output Measures)
3. การวัดผลลัพธ์ (Outcome Measures)

การวัดผลจะปรับเปลี่ยนไปตามพัฒนาการของการจัดการความรู้ เช่น องค์กรที่เพิ่งเริ่มดำเนินการจัดการความรู้ควรที่จะวัดระบบหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ทำ ในขณะที่องค์กรซึ่งมีการดำเนินการจัดการความรู้มาไ้ระยะหนึ่งแล้ว ควรจะวัดจากปัจจัยส่งออกตัวชี้วัดทั้งสองส่วนนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถวัดผลความคืบหน้าจากการดำเนินการจัดการความรู้เพื่อช่วยในการติดตามผล และปรับปรุงแผนงานหรือกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ส่วนการวัดผลลัพธ์นั้นจะเป็นการวัดผลที่ยากที่สุดแต่เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องการเห็นมากที่สุด

6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล (Recognition and Rewards)

องค์กรอาจจะต้องใช้การยกย่องชมเชยและให้รางวัลเป็นแรงจูงใจ ในช่วงเริ่มต้นเพื่อโน้มน้าวให้บุคลากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการแลกเปลี่ยนความรู้และเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความรู้ แต่ในระยะยาวแล้วสิ่งที่จะสามารถโน้มน้าวให้บุคลากรในองค์กรสนใจแลกเปลี่ยนความรู้ได้ดีที่สุดก็คือ “ประโยชน์” ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง เช่น การที่เขาสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการได้รับคำยกย่องชมเชยจากองค์กร บริษัท Xerox Corporation ประสบปัญหาในช่วงเริ่มต้นของการริเริ่ม การจัดการความรู้เมื่อคนในองค์กรไม่ค่อยสนใจที่จะแลกเปลี่ยนความรู้มากเท่าที่คาดไว้ ทีมงานจัดการความรู้จึงเปิดโอกาสให้ผู้ที่เข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้มากเท่าหรือเผยแพร่ความรู้ที่ตนเองเป็นผู้คิดค้นขึ้นมาในระบบอินทราเน็ตสามารถที่จะใส่ชื่อ และส่วนงานของตนเองลงไปได้ด้วย ซึ่งจากจุดนี้เองทำให้คนสนใจที่จะเข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้กันมากขึ้น เนื่องจากทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจที่มีชื่อของตนเองอยู่ในบทความต่าง ๆ ในฐานะผู้คิดค้นความรู้เหล่านั้น

องค์กรควรที่จะยกย่องคนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการสร้าง ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อเป็นแบบอย่างแก่เพื่อนร่วมงานโดยที่อาจจะมีการทำเป็นรายการของพฤติกรรมที่ควรสนับสนุนให้เกิดขึ้นในองค์กรแล้วเปิดโอกาสให้พนักงานร่วมกันลงคะแนนว่าใครที่มีคุณสมบัติตรงกับพฤติกรรมเหล่านั้นมากที่สุด ยิ่งกว่านั้นองค์กรควรมีการปรับแผนการยกย่องชมเชยและให้รางวัลให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่ทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะจูงใจให้คนเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความรู้โดยที่แผนเหล่านี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหาร นอกจากนี้ควรมีการบูรณาการแผนการยกย่องชมเชยและให้รางวัลเข้ากับระบบการประเมินผลงานและการให้ค่าตอบแทนแก่

พนักงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือองค์กรจำเป็นต้องค้นหาว่าอะไรเป็นแรงจูงใจสำคัญสำหรับคนในองค์กรให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้

องค์กรสามารถนำเอา 6 องค์ประกอบของวงจร KM นี้ไปเป็นกรอบและแนวทางสำหรับกำหนดแผนงานในการจัดการความรู้ โดยที่การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม การสื่อสาร และการฝึกอบรมและการเรียนรู้ ควรเป็นองค์ประกอบที่องค์กรจะต้องให้ความสำคัญในลำดับต้น ๆ เพราะทั้งสามองค์ประกอบที่เหลือนั้นก็มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้เช่นกัน และถ้าองค์กรนำเอาทุกองค์ประกอบของวงจร KM ไปใช้อย่างเหมาะสมก็จะช่วยให้สามารถสร้างภาพในการทำงานที่เอื้อต่อการจัดการความรู้มากที่สุด

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2547) ได้กล่าวถึงปัจจัยเอื้อที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ (Key Enablers) ประกอบด้วย

1. ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ (Leadership and Strategy)

การจัดการความรู้จะไม่ประสบความสำเร็จอย่างราบรื่นหากปราศจากการสนับสนุนจากผู้บริหารขององค์กร ผู้บริหารจะต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการจัดการความรู้เพื่อที่จะสามารถสื่อสารและผลักดันให้มีการจัดการความรู้ในองค์กร นอกจากนี้ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้แก่ทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจน องค์กรจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่าจะจัดการความรู้ภายในองค์กรเพื่ออะไร เพื่อที่จะนำเอาเป้าหมายของการจัดการความรู้นั้นมากำหนดเป็นเป้าหมายและกิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. วัฒนธรรมองค์กร (Culture)

จากคำกล่าวของ Bob Buckman ประธานเจ้าหน้าที่บริหารของบริษัท Buckman Laboratories ซึ่งเป็นบริษัทชั้นนำสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จในการจัดการความรู้ได้คือ วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรในองค์กร เช่นเดียวกับ Gini (2000) ปัจจัยที่จะทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จคือการที่บุคคลเต็มใจที่จะแบ่งปันมีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางวัฒนธรรม รวมทั้งผู้บริหารให้การสนับสนุนในกระบวนการแบ่งปันความรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เทคโนโลยีสารสนเทศ

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและ อินทราเน็ตเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้การเปลี่ยนความรู้สามารถทำได้ง่ายขึ้นนอกจากนี้ระบบฐานข้อมูลและ Knowledge Portal ที่ทันสมัยก็มีส่วนช่วยให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักคือเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการติดต่อและเชื่อมโยงคนภายในองค์กรเข้าด้วยกันเท่านั้น เทคโนโลยีไม่ได้ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้แต่ทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้เกิดได้รวดเร็วและสะดวกขึ้น

4. การวัดผล (Measurement)

องค์กรจะไม่สามารถพัฒนาปรับปรุงได้เลยถ้าไม่ทราบถึงสถานะปัจจุบัน และองค์กรจะไม่มีทางทราบถึงสถานะปัจจุบันหากไม่มีการวัดผล ดังนั้นการวัดผลของการจัดการความรู้จะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวน ประเมิน และทำการปรับปรุงกลยุทธ์และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการความรู้ได้

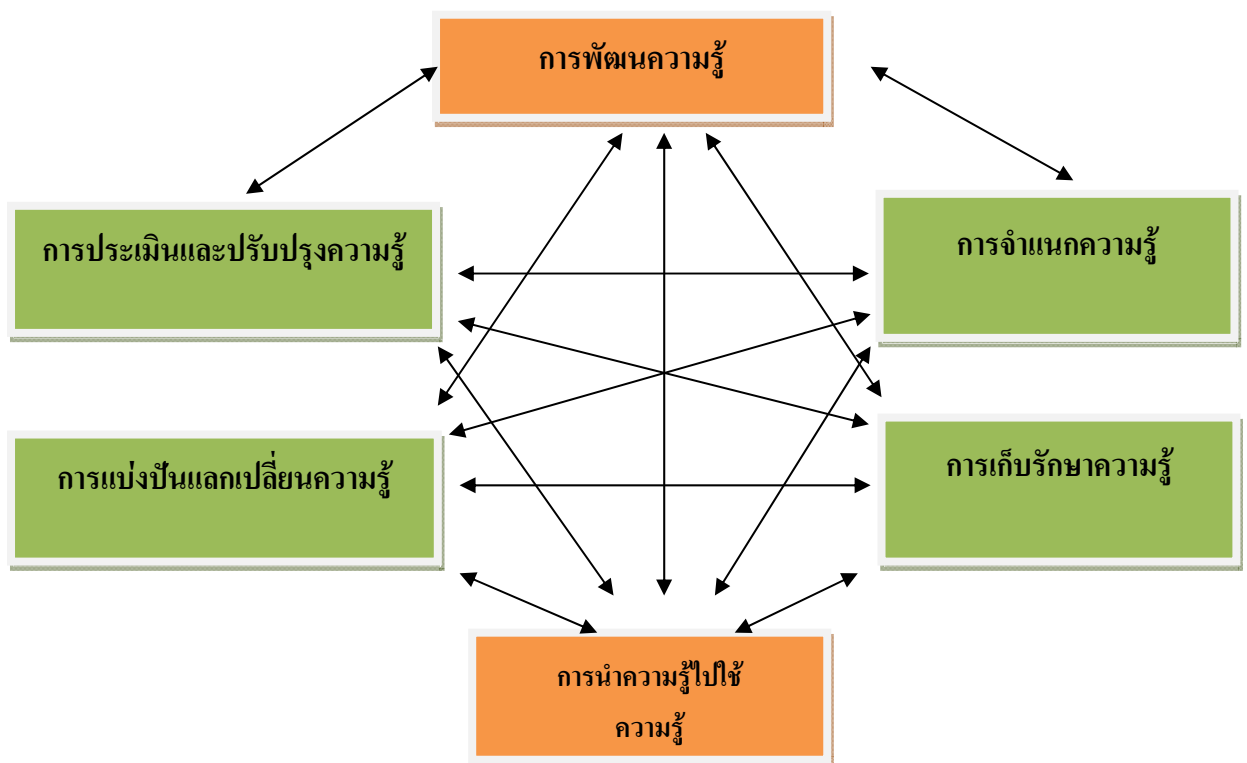
5. โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

การที่จะให้กิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้เป็นไปอย่างราบรื่นควรมีโครงสร้างหรือระบบรองรับสำหรับบุคลากรในองค์กร ให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างสะดวกโครงสร้างที่กล่าวนี้อาจจะสามารถเป็นสิ่งที่จับต้องได้เช่น สถานที่หรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งช่วยให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันหรือสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น โครงสร้างหรือระบบงานที่ทำให้เกิดการสนับสนุน การแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆในชีวิตประจำวัน

จากองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบของการจัดการความรู้ คือความสำเร็จของการจัดการความรู้เกิดจากการผสมผสานการทำงานของคน กระบวนการและเทคโนโลยี โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมการทำงาน การสื่อสารให้เข้าใจว่าทำไมจึงต้องมีการจัดการความรู้ กระบวนการและเครื่องมือในการจัดการความรู้ การฝึกอบรมและการเรียนรู้ในเรื่อง “การจัดการความรู้” การวัดผล “การจัดการความรู้” การยกย่องชมเชยและให้รางวัล เพื่อเป็นแรงจูงใจในการจัดการความรู้

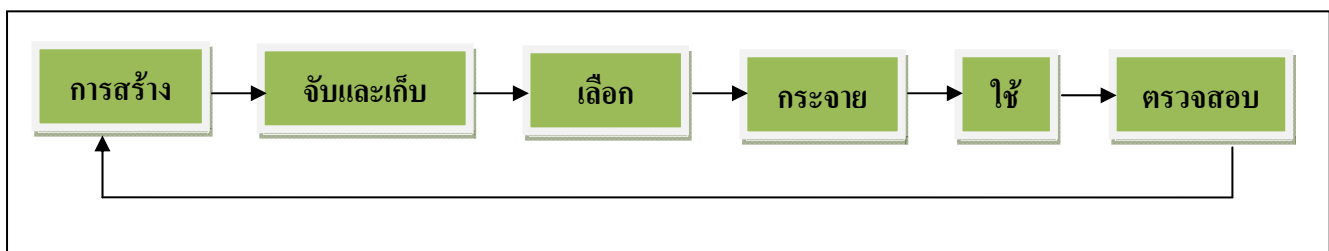
2.2.3 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process : KMP)

แนวคิดของการจัดการความรู้ เพื่อให้้องค์การให้บรรลุผลตามเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการในการจัดการความรู้ซึ่งเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อย ๆ เชื่อมโยงสัมพันธ์กันดังภาพที่บุญส่ง หาญพานิช. (2546: 45) ได้สังเคราะห์จากแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 5 กระบวนการจัดการความรู้ (บุญส่ง หาญพานิช .2546 :45)

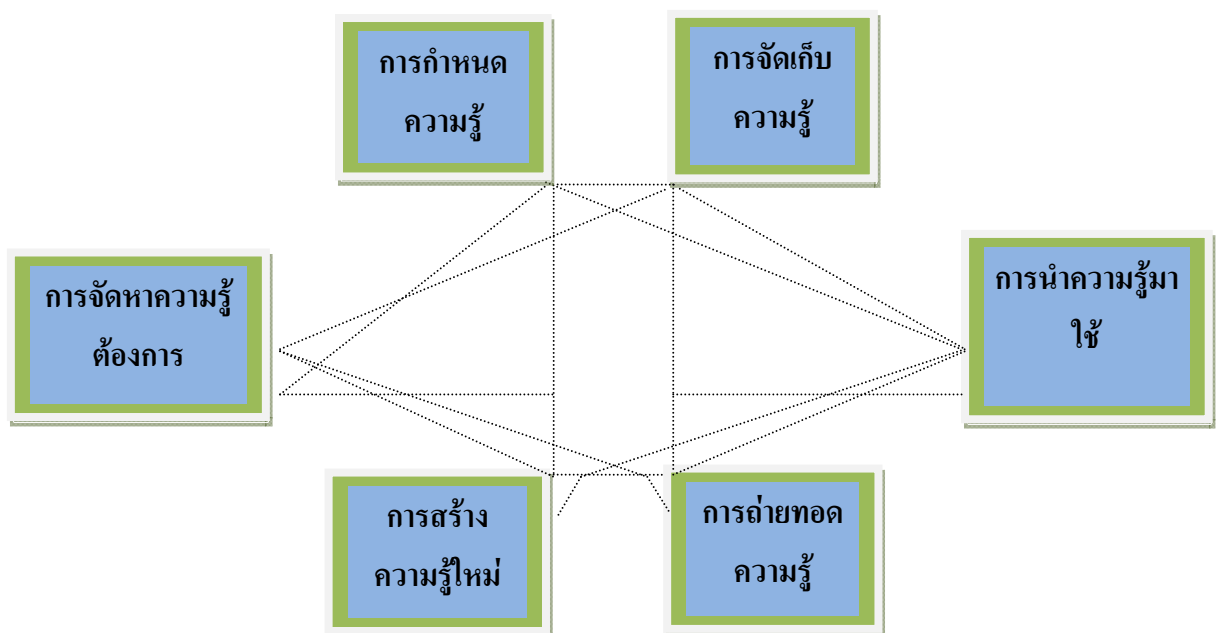
กระบวนการในการจัดการความรู้ที่มีการจำแนกที่แตกต่างกัน ดังที่ เดอมาเรสต์ (Demarest) ได้แบ่งกระบวนการจัดการความรู้เป็น การสร้างความรู้ (Knowledge construction) การเก็บรวบรวมความรู้ (knowledge embodiment) การกระจายความรู้ไปใช้ (knowledge dissemination) และการนำความรู้ไปใช้ (use) ในขณะที่ เทอร์บาน (Turban) และคณะนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้เป็น ลำดับวงกลม ประกอบด้วย การสร้าง (create) การจับและเก็บ (capture and store) การเลือกหรือกรอบ (refine) การกระจาย (distribute) การใช้ (use) และการติดตาม/ตรวจสอบ (monitor) แสดงดังแผนภูมิ

ภาพประกอบที่ 6 กระบวนการจัดการความรู้ใน โมเดลของเทอร์บานและคณะ

(Turban. et.al. 1998: 8) ส่วน โพรบส์และคณะ (Probs, et.al. 2000)

ได้แบ่งกระบวนการจัดการความรู้เป็นการกำหนดความรู้ที่ต้องการ (knowledge identification) การจัดหาความรู้ที่ต้องการ (knowledge acquisition) การสร้างพัฒนาความรู้ใหม่ (knowledge development) การถ่ายทอดความรู้ (knowledge transfer) การจัดเก็บความรู้ (knowledge storing) การนำความรู้มาใช้ (knowledge utilization) แสดงดังแผนภูมิ

ภาพประกอบที่ 7 กระบวนการจัดการความรู้ในโมเดล

ของโพรบสต์และคณะ.(Probst, et.al. 2000: 25)

กระบวนการจัดการความรู้ที่มีการใช้ความรู้เพื่อกิจกรรมต่างๆ มีการไปเสาะหาความรู้หรืออาจสร้างขึ้นมาจากการทำงานของเราเอง ซึ่งประการหลังนี้ถือเป็นแนวคิดการจัดการความรู้ที่สำคัญ นั่นคือกิจกรรมหรืองานทุกอย่างสร้างความรู้ได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าเราจะทำอะไร เราต้องสร้างความรู้เพื่อให้กิจกรรมนั้นไปถึงการปฏิบัติได้จริง จึงจะก่อผลมหาศาล และที่สำคัญต้องนำความรู้นั้นมาทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่ม องค์กร หรือเครือข่ายด้วย ขณะที่สิ่งตรงกันข้ามกับการแลกเปลี่ยนความรู้คือการเก็บงำ การหวงความรู้ ที่จริงความรู้บางอย่างควรต้องหวง แต่ถ้าเป็นองค์กรเดียวกันแล้วยังหวงอยู่ จะทำให้องค์การนั้นไม่เจริญเท่าที่ควร (วิจารณ์ พานิช.2546: 13)

ภาพประกอบที่ 8 รูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ที่มา (วิจารณ์ พานิช.2546: 13)

บดินทร์ วิจารณ์. (2547 : 45-46) เสนอขั้นตอนของการจัดการความรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ

1. การกำหนด (Define) การกำหนดชนิดของทุนทางปัญญา หรือองค์ความรู้ที่ต้องการ การตอบสนองกลยุทธ์ขององค์กรหรือการปฏิบัติงาน หรือการหาว่าองค์ความรู้หลักๆขององค์กรคืออะไร (Core Competency) และเป็นความรู้ที่สามารถสร้างความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งได้อย่างเด่นชัด
2. การสร้าง (Create) การสร้างทุนทางปัญญาหรือการค้นหาใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วด้วยการส่งไปศึกษาเพิ่มเติม การสอนงานภายในองค์กร หรือหากเป็นองค์ความรู้ใหม่อาจจำเป็นต้องหาจากภายนอกองค์กร จากที่ปรึกษา การเรียนรู้จากความสำเร็จของผู้อื่น และการเทียบเคียง (Benchmarking)
3. การเสาะหา (Capture) การเสาะหาและจัดเก็บองค์ความรู้ในองค์กรให้เป็นระบบนั้น

องค์ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบสื่อต่างๆ หรือความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) และในรูปแบบประสบการณ์ หรือความรู้ที่ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ให้เป็นทุนความรู้ขององค์กรซึ่งพร้อมต่อการยกระดับความรู้ และขยายความรู้ให้ทั่วทั้งองค์กรได้โดยง่ายต่อไป

4. การแบ่งปัน (Share) การแบ่งปันแลกเปลี่ยน เผยแพร่ กระจาย ถ่ายโอนความรู้ ซึ่งมีหลายรูปแบบและหลายช่องทาง เช่น การจัดงานสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การสอนงาน หรือในรูปแบบอื่นๆ ที่มีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน หรือมีการถ่ายโอนความรู้ในลักษณะเสมือน (Virtual) ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือระบบ E-Learning เป็นต้น

5. การใช้ประโยชน์ (Use) การใช้ประโยชน์ การนำไปประยุกต์ใช้งาน ก่อให้เกิดประโยชน์และผลสัมฤทธิ์ และเกิดเป็นปัญหาปฏิบัติ การขยายผลให้ระดับความรู้และขีดความสามารถในการแข่งขันในองค์กรสูงขึ้น

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. (2548:ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้เสนอกระบวนการ (Process) ของการจัดการความรู้ ซึ่งได้แก่

1. การสร้างความรู้ขึ้นใช้เองจากการทำงาน หมายถึง การแสวงหาวิธีการใหม่ๆ หรือหานวัตกรรมในการทำงาน ทำให้การทำงานหรือการประกอบกิจกรรมได้ผลดีขึ้น หรือก้าวสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ กระบวนการสร้างความรู้ขึ้นใช้เอง ทั้งที่ทำโดยตั้งใจ หรือตั้งใจกับสิ่งที่ทำ โดยไม่ตั้งใจแต่เกิดผล เป็นการสร้างความรู้ และกระบวนการสร้างความรู้ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยมากมายทำอย่างต่อเนื่องยาวนาน

2. การค้นคว้าหาความรู้จากภายนอก หมายถึง การนำความรู้จากภายนอก มาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการ

3. การตรวจสอบ คัดเลือกความรู้ หมายถึง การคัดเลือกความรู้ที่ทันสมัย เหมาะสมต่อการใช้งาน และคัดเลือกความรู้ที่ล้าสมัยไม่เหมาะสม ต่อการใช้งานในบริบทของสถานศึกษาทิ้งไป

4. การกำหนดความรู้ที่จำเป็นสำหรับใช้งาน หมายถึง การกำหนดหรือการระบุความรู้ด้านต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับใช้งาน โดยมีกระบวนการในการกำหนด มีหลักเกณฑ์ มีการปรับปรุงตามข้อกำหนด รวมทั้งมีบุคคลที่เป็นแกนนำ

5. การจัดหมวดหมู่ความรู้ หมายถึง การจัดเก็บและจัดหมวดหมู่ความรู้ ให้อยู่ในลักษณะที่สามารถค้นหาและใช้งานได้ง่าย โดยมีการดำเนินการอย่างมีระบบ มีการปรับปรุงสม่ำเสมอ และเป็นปัจจุบัน และมีระบบการประเมินเพื่อให้เกิดกลไกในการปรับปรุง

6. กระบวนการถ่ายทอด/แลกเปลี่ยนความรู้ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการ ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ ทั้งความรู้ที่ฝังลึก ความรู้แฝง และความรู้ที่เปิดเผย จากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอื่นภายในสถานศึกษา

7. การยกระดับความรู้ หมายถึง การตีความ จัดแบบแผน (Pattern) หรือหมวดหมู่

ภายใต้บริบทของงานหรือกิจกรรม ทั้งที่เป็นความรู้ฝังลึก และความรู้ที่เปิดเผย รวมทั้งการยกระดับผ่านวงจรเปลี่ยนความรู้ฝังลึกไปเป็นความรู้ที่เปิดเผย และเปลี่ยนไปเป็นความรู้ฝังลึกในระดับที่สูงขึ้น โดยผ่านกิจกรรมหรือกระบวนการที่เกิดการยกระดับความรู้โดยมีบุคคลแกนนำที่ผลักดันหรือดำเนินการ

8. การดำเนินการหรือสร้างเงื่อนไขเพื่อลดทอนการปกปิดหรือเก็บงำความรู้ หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการที่การดำเนินการให้บุคลากรในสถานศึกษาถ่ายทอดความรู้ของตนให้แก่ผู้อื่น บุคคลแกนนำสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว มีข้อเสนอแนะสำหรับให้สถานศึกษาและการนำไปปรับใช้

9. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนกระบวนการ หมายถึง การดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่างๆ มาสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการสร้างความรู้ ตัดเก็บและแลกเปลี่ยนความรู้ของบุคคลในสถานศึกษา

10. กระบวนการสร้าง ใช้จินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการหลักการและวิธีการในการสร้าง ใช้จินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อย่างเป็นระบบ จนก่อให้เกิดผลดีต่องาน/กิจกรรม และต่อสมาชิกขององค์กร/เครือข่าย

11. บรรยากาศ/วัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) หมายถึง การสร้างบรรยากาศหรือวัฒนธรรมประเพณีที่ช่วยส่งเสริมการจัดการความรู้ของสถานศึกษา โดยมีบุคคล/แกนนำสำคัญ จนก่อให้เกิดการดำเนินการเกิดผลสำเร็จ รวมทั้งให้คำแนะนำต่อองค์กร/เครือข่ายอื่นในหลักการและวิธีปฏิบัติ

12. การใช้ความรู้ มีการประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจกรรมต่างๆ หมายถึง การใช้ความรู้มีการประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจกรรมต่างๆ ผลของการประยุกต์ใช้ความรู้ ทั้งที่ผลงานการเรียนรู้ภายในองค์กร/เครือข่าย การยกระดับความรู้ และผลต่อคน(สมาชิกของสถานศึกษา) พลวัตของการใช้ความรู้ ประสิทธิภาพของการใช้ความรู้ ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษา ด้านการใช้ความรู้

13. ชุมชนความรู้ หมายถึง การรวมกลุ่มกันเป็น “ชุมชนแห่งความรู้” โดยมี การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมภายในชุมชนแห่งความรู้ กิจกรรมชุมชนแห่งความรู้ ที่มีผลดีต่อสถานศึกษา ข้อเสนอแนะที่มีต่อสถานศึกษา/เครือข่ายอื่นๆ ในเรื่อง “ชุมชนแห่งความรู้”

14. กระบวนการตรวจสอบ (วัด) สินทรัพย์ทางปัญญา (Intellectual Asset) และทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) อย่างเป็นระบบ ตามรูปแบบต่างๆ ของการประเมิน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ

Marquardt. (1994) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการจัดการความรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) องค์กรสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร โดย

1) การรวบรวมความรู้จากภายนอก (External Collection of Knowledge) การที่จะเป็นผู้นำด้านการตลาด ในปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว องค์กรต้องมองออกไปข้างนอกเพื่อปรับปรุงและเกิดความคิดใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ

2) การรวบรวมความรู้ภายในองค์กร (Internal Collection of Knowledge) ความสามารถในการเรียนรู้จากทุก ๆ ส่วนขององค์กรได้กลายเป็นหลักการหนึ่งในการเพิ่มคุณค่าแก่ทรัพยากรสำหรับองค์กร และการได้มาซึ่งความรู้ที่แตกต่าง ๆ ในองค์กร ทำได้โดย ให้ความรู้กับพนักงาน เรียนรู้จากประสบการณ์ และดำเนินการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการต่าง ๆ

2. การสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Creation) การสร้างองค์ความรู้ใหม่ควรอยู่ภายใต้หน่วยงานหรือคนในองค์กร ซึ่งหมายถึงทุกคนสามารถเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ได้

3. การจัดเก็บความรู้และสืบค้นความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval) องค์กรต้องกำหนดว่าอะไรสำคัญที่จะเก็บไว้ และเก็บรักษาให้ดีที่สุดได้อย่างไร องค์กรให้ความสำคัญกับข้อมูลและสารสนเทศ ผ่านการวิจัยและการทดลอง การจัดเก็บเกี่ยวข้องกับทางด้านเทคนิค เช่น การบันทึกฐานข้อมูล เป็นต้น รวมทั้งกระบวนการเกี่ยวกับคนได้แก่ การสร้างและการจัดจำข้อมูลของแต่ละคน

4. การถ่ายโอนความรู้และการใช้ประโยชน์ (Knowledge Transfer and Utilization) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความรู้ควรกระจายและถ่ายทอดไปอย่างรวดเร็วและเหมาะสมทั้งทั้งองค์กร ซึ่งการถ่ายโอนและการใช้ประโยชน์จากความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลไกอิเล็กทรอนิกส์ และการเคลื่อนที่ของสารสนเทศและความรู้ระหว่างคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง เป็นได้ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ

Andreea M. Serban. (2002) ได้จำแนกกระบวนการของการจัดการความรู้เป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การสร้างองค์ความรู้ (Create) ได้มากจากการหาข้อค้นพบจากความจริงที่ปรากฏ บทสรุป และการอภิปรายพูดคุย

2. การเกะยิด (Capture) โดยทำให้เป็นข้อมูล ตัวเลข เอกสารหลักฐาน ข้อความที่คัดลอกมาหรือข้อมูลที่เก็บไว้

3. การจัดระบบ (Organize) ได้แก่การทำให้เป็นโครงสร้าง หมวดหมู่ การวิเคราะห์การจัดกลุ่ม และบทคัดย่อ

4. การเข้าถึง (Access) โดยการแสดงให้เห็น การนำเสนอ ประกาศ ประวัตินย่อ และข้อค้นพบต่างๆ

5. การนำไปใช้ (Use) ได้แก่การนำไปปฏิบัติ การพัฒนา การบริการ และการเรียนรู้อานเนนโบมและอัลลิเกอร์. (Tannenbaum & Alliger. 2000 : 15-22) ได้กล่าวถึง 4 มุมมองหลักที่จะทำให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) คือ การขยายความรู้เพื่อให้บุคคลได้

แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน โดยถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ เนื่องจากถ้าไม่มีใครแบ่งปันก็จะไม่มีใครรู้ และความรู้ที่แบ่งปันนั้นสิ่งที่สำคัญ คือ ต้องเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และมีขอบเขตของเวลา โดยอาจใช้หลักในการแบ่งปันความรู้ดังต่อไปนี้

Knowledge Sharing (Kshare) = Knowledge (Know) + motivation to Share (Motiv2s) + Ability to Share (Abil2s) + Knowledge Elicitation Practices (KEP)

การแบ่งปันความรู้ = ความรู้จากผู้รู้จริง + การกระตุ้นเพื่อให้เกิดการแบ่งปันด้วยความเต็มใจ และสร้างให้เกิดแรงจูงใจ + ความสามารถในการแบ่งปัน ใช้ในการกลั่นกรองและถ่ายทอดได้ + ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ

2. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Accessibility) คือ การขยายความรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เราต้องการเพื่อการตัดสินใจ แก้ปัญหาการปฏิบัติงานและการบริการลูกค้า โดยสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เราต้องการได้เวลาที่เขาต้องการ การเข้าถึงความรู้ที่เหมาะสมสามารถสร้างให้เกิดความสามารถและพนักงานมีความมั่นใจว่าได้รับการช่วยเหลือ

ดังนั้นหลักที่ 2 ของการเข้าถึงข้อมูลได้คือ หน้าที่ของคุณภาพของการแบ่งปันความรู้ที่เกิดขึ้น วิธีในการจัดการความรู้และกลไกในการเผยแพร่

Knowledge Accessibility (Kaccess) = Kahare + Knowledge Organization (Korg) + Knowledge Dissemination (Kdiss)

การเข้าถึงความรู้ = การแบ่งปันความรู้สามารถให้ข้อมูลได้ตามที่ต้องการและด้วยความเต็มใจ + ความรู้ที่มีการจัดการพร้อมเผยแพร่ได้ + การเผยแพร่ความรู้/การกระจายความรู้

3. การซึมซับความรู้ (Knowledge Assimilation) คือ การขยายความรู้ให้บุคคลมีการเรียนรู้หรือสร้างความกลมกลืนกันของความรู้ที่พวกเขาจำเป็นต้องใช้

Knowledge Application (Kapply) = Kassim + Opportunity to Apply (Opp) + Motivation to Use (Motiv2U) + Ability to Use (Abil2U)

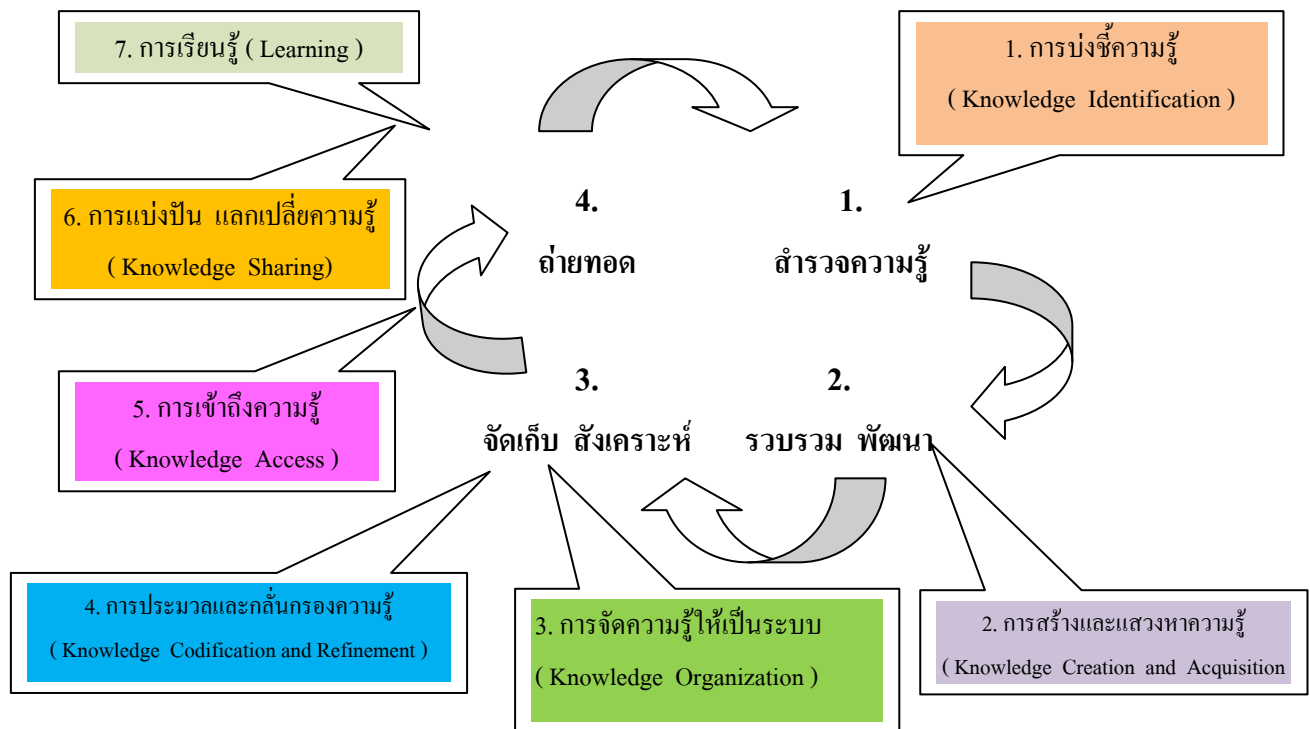
การประยุกต์ใช้ความรู้ = การซึมซับความรู้ + โอกาสในการนำไปใช้ + แรงจูงใจในการนำไปใช้ + ความสามารถในการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการในการจัดการความรู้ (The Conduct of KM) นั้นมีผู้อธิบายไว้ว่า ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวคิดของผู้ให้คำอธิบาย ดังต่อไปนี้

สุวัฒน์ ช่างเหล็ก.(2549:27) ได้อธิบายถึงกระบวนการจัดการความรู้ในองค์กรเป็นกระบวนการความรู้ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยผ่านกระบวนการอย่างเป็นระบบซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

1. สำรวจความรู้
2. รวบรวมและ
3. จัดเก็บ สังเคราะห์
4. ถ่ายทอด

แสดงภาพประกอบ กระบวนการจัดการความรู้

ภาพประกอบที่ 9 แสดงกระบวนการจัดการความรู้ของ สุวัฒน์ ช่างเหล็ก. (2549: 27)

สมชาย นำประเสริฐ. (2546:104-106) อธิบายว่า กระบวนการจัดการความรู้ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้าง (Create)
2. การจัดและเก็บ (Capture/Sto)
3. การเลือกและกรอง (Refine)
4. การกระจาย (Distribute)
5. การใช้ (Use)
6. การติดตาม/ตรวจสอบ (Monitor)

พิเชฐ บัญญัติ. (<http://www.bantakhospital.com/modules.6/1/2548>) ได้อธิบายถึงกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้
2. การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing)
3. การนำเอาความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งความรู้หรือชุมชนทรัพย์สินความรู้ (Knowledge Assets)

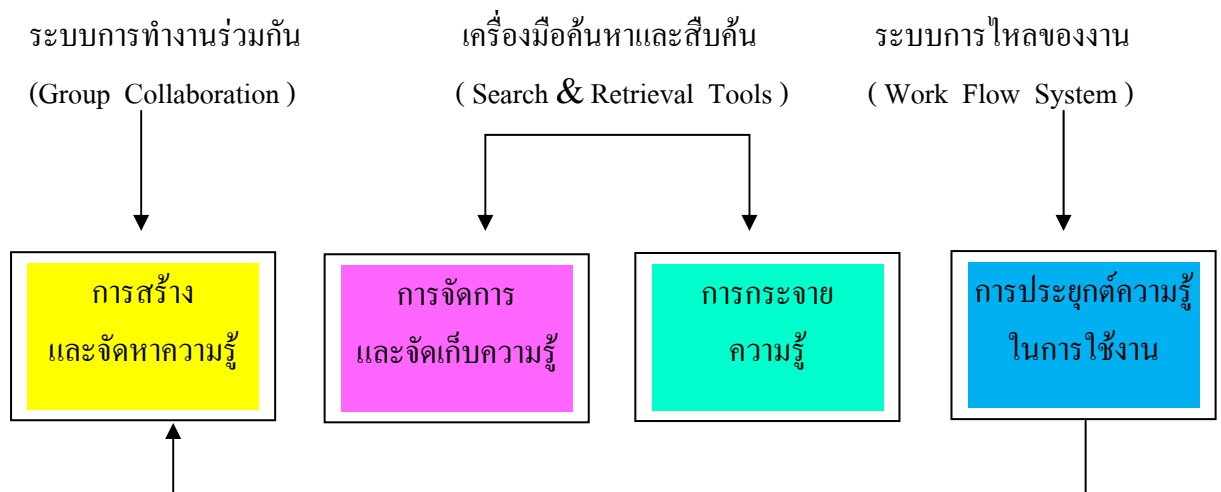
Assets)

พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547: 53 –54) ได้อธิบายกระบวนการจัดการความรู้ ไว้ว่า

ปัจจุบันความรู้กลายเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับองค์กรมากกว่าทรัพยากรทางการเงิน สถานะทั้งทางตลาด เทคโนโลยีหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ความรู้กลายเป็นทรัพยากรหลักที่ใช้ในการดำเนินงานและการแข่งขัน โดยที่วัฒนธรรมการปฏิบัติงาน เทคโนโลยี ระบบและขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงานขององค์กรล้วนมีพื้นฐานมาจากความรู้และความชำนาญทั้งสิ้น ดังนั้นเพื่อให้องค์กรสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรควรบริหารจัดการความรู้ที่มีผลกระทบต่อองค์กรเพื่อเพิ่มความสามารถของบุคลากรในการปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการให้บริการลูกค้าทั้งภายในและภายนอก ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ประการ ดังนี้

1. การสร้างและจัดหาความรู้ (Knowledge Creation & Acquisition)
2. การจัดการและจัดเก็บความรู้ (Knowledge Organization Storage)
3. การกระจายความรู้ (Knowledge Distribution)

โดยการใช้เครื่องมือในการสืบค้นสารสนเทศทางความรู้จากฐานข้อมูลที่จัดเก็บแล้วกระจายสู่หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการใช้งาน

ภาพประกอบที่ 10 แสดงกระบวนการจัดการความรู้ของ โกลด์ ดีคิลิธรรม, 2546, อ้างถึงใน พรธิดา วิเชียรปัญญา. 2547:54, นฤมล พุกยาศิลป์ และพัชรา หาญเจริญกิจ 2543 : 66, และวันทนา เมืองจันทร์. 2548:4)

อธิบายว่ากระบวนการหรือขั้นตอนการพัฒนา Knowledge Management ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การจัดหาหรือการสร้างความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
2. การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Organization Storage)
3. การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Distribution)
4. การใช้โปรแกรมการจัดการความรู้ (Knowledge Application)

บุญดี บุญญาภิ และคนอื่น ๆ. (2549:54) อธิบายว่า กระบวนการจัดการความรู้
จากการ ศึกษากรอบแนวคิดของการจัดการความรู้แล้วจึงสรุปขั้นตอนหลัก ๆ ของกระบวนการจัดการ
ความรู้ (Knowledge Process) ไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)
2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบความรู้ (Knowledge Organization)
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)
5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)
7. การเรียนรู้ (Learning)

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2548:71 – 73) ได้อธิบายถึงกระบวนการจัดการความรู้ มี 4
ขั้นตอนหลัก คือ

1. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation หรือ Knowledge Generation)
2. ประมวลความรู้ (Knowledge Codification)
3. การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Distribution)
4. การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization)

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2549:54-59) ได้อธิบายถึงขั้นตอนหลัก ๆ ของกระบวนการ
จัดการความรู้ไว้ดังนี้

1. การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)
2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)
5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)
7. การเรียนรู้ (Learning)

ทั้ง 7 ขั้นตอนนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างและจัดการความรู้ทั้งที่มีอยู่เดิมภายใน
องค์กรและความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนมี
ดังต่อไปนี้

1) การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)

การค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้าง ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรบ้างที่องค์กร
จำเป็นต้องมี ทำให้องค์กรทราบว่าขาดความรู้อะไรบ้าง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “รู้เรา” นั่นเอง โดยทั่ว ๆ
ไปองค์กรสามารถใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “Knowledge Mapping” หรือการทำแผนที่ความรู้ในขั้นตอนนี้

เพื่อหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญสำหรับองค์กรจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางแผนขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประโยชน์ของแผนที่ความรู้คือช่วยทำให้เห็นภาพรวมของคลังความรู้ขององค์กร ทำให้องค์กรทราบว่ามีความรู้ที่ทับซ้อนกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ หรือไม่ซึ่งก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองในการจัดเก็บและรวบรวม และทำให้บุคลากรทุกคนทราบว่าองค์กรมีความรู้อะไรและจะหาความรู้ที่ตนเองต้องการได้ที่ไหน นอกจากนี้ยังใช้เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางความรู้ที่องค์กรสามารถใช้เป็นฐานในการต่อยอดขยายความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ รวมทั้งการใช้เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการการทำงานและการเคลื่อนย้ายแหล่งข้อมูลความรู้ต่อระบบต่าง ๆ ในองค์กร

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)

จากแผนที่ความรู้ องค์กรจะทราบว่ามีความรู้ที่จำเป็นต้องมีอยู่หรือไม่ ถ้ามีแล้วองค์กรก็จะต้องหาวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายไม่เป็นที่มารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ สำหรับความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มีนั้น องค์กรอาจสร้างความรู้ดังกล่าวจากความรู้เดิมที่มีอยู่ก็ได้หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ นอกจากนี้องค์กรอาจจะต้องพิจารณากำจัดความรู้ที่ไม่จำเป็นหรือล้าสมัยทิ้งไปเพื่อประหยัดทรัพยากรในการจัดเก็บความรู้เหล่านั้นหัวใจสำคัญของขั้นตอนนี้คือ การกำหนดเนื้อหาของความรู้ ที่ต้องการและการดักจับความรู้ดังกล่าวให้ได้ ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จคือบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรที่เอื้อให้บุคลากรกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อใช้ในการสร้างความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ระบบสารสนเทศก็มีส่วนช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันได้รวดเร็วขึ้น และทำให้การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ จากภายนอกทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)

เมื่อมีเนื้อหาความรู้ที่ต้องการแล้ว องค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบนั้นหมายถึงการจัดทำสารบัญ และจัดเก็บความรู้ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้การเก็บรวบรวม การค้นหา การนำไปใช้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว

การแบ่งชนิดหรือประเภทของรูขุมนั้นจะขึ้นอยู่กับว่าผู้ให้นำไปใช้อย่างไรและลักษณะการทำงานของบุคลากรในองค์กรเป็นแบบไหน โดยทั่ว ๆ ไป การแบ่งประเภทของรูขุมจะแบ่งตามสิ่งต่อไปนี้

- ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญของบุคลากร (เช่น การจัดทำเนียบผู้เชี่ยวชาญ)
- หัวข้อ / หัวเรื่อง
- หน้าที่ / กระบวนการ

- ประเภทของผลิตภัณฑ์ บริการ กลุ่มตลาด หรือกลุ่มลูกค้า

ความครอบคลุม (แนวราบ) และความละเอียด (แนวตั้ง) ของการแบ่งประเภทของความรู้จะขึ้นอยู่กับการใช้ความรู้นั้นๆ เช่น ถ้าเป็นความรู้ที่มีผู้ใช้มากและหลากหลายการแบ่งจะครอบคลุมความรู้มากมายหลายประเภท แต่ถ้าเป็นความรู้ที่ใช้เฉพาะกลุ่มการแบ่งจะไม่ครอบคลุมมากนักแต่จะลงลึกในรายละเอียด

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)

นอกจากการจัดทำสารบัญความรู้ที่เป็นระบบแล้ว องค์กรต้องประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ได้ง่ายซึ่งอาจทำได้ในหลายลักษณะ คือ

- การจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์กรจะช่วยให้การป้อนข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ การจัดเก็บ การค้นหา และการใช้ข้อมูลทำได้สะดวก และรวดเร็ว

- การใช้ “ภาษา” เดียวกันทั่วทั้งองค์กรนั้นคือ องค์กรควรจัดทำอภิธานศัพท์ของคำจำกัดความ ความหมายของคำต่างๆ ที่แต่ละหน่วยงานใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันซึ่งจะช่วยให้การป้อนข้อมูล/ความรู้ การแบ่งประเภทและการจัดเก็บได้มาตรฐานเดียวกันที่สำคัญต้องมีการปรับปรุงอภิธานศัพท์ให้ทันสมัยตลอดเวลา รวมทั้งต้องให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและเปิดใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

- การเรียบเรียง คัดต่อ และปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดีในแง่ต่างๆ เช่น ความครบถ้วน เทียบตรง ทันสมัย สอดคล้องและตรงตามความต้องการของผู้ใช้

5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)

ความรู้ที่ได้มานั้นจะไร้ค่าหากไม่ถูกนำไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นองค์กรจะต้องมีวิธีการในการจัดการเก็บและกระจายความรู้ทั้งความรู้ประเภท Explicit และ Tacit โดยทั่วไปการส่งหรือการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้มี 2 ลักษณะ คือ

1. “Push” (การป้อนความรู้) คือการส่งข้อมูล / ความรู้ให้ผู้รับโดยผู้รับไม่ได้ร้องขอหรือต้องการหรือเรียกง่ายๆ ว่าเป็นแบบ “Supply-based” เช่นการส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ข่าวสารต่างๆ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร ซึ่งโดยทั่วไปมักจะทำให้ผู้รับรู้สึกว่าได้รับข้อมูล / ความรู้มากเกินไปหรือไม่ตรงตามความต้องการ

2. “Pull” (การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้) คือการที่ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้แต่เฉพาะข้อมูล / ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการได้รับข้อมูล / ความรู้ที่ไม่ต้องการมากเกินไป (Information Overload) การกระจายความรู้แบบนี้เป็นแบบ “Demand-based”

องค์กรควรทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการกระจายความรู้แบบ “Push” และ “Pull” เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ข้อมูล / ความรู้

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)

การจัดทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ รวมทั้งการทำสมุดหน้าเหลืองโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้จะช่วยให้เข้าถึงความรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตามวิธีการดังกล่าวใช้ได้ดีสำหรับความรู้ประเภท Explicit เท่านั้น สำหรับการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Tacit นั้นจะต้องทำด้วยการพบปะกันตัวต่อตัวหรือเป็นกลุ่ม หรือที่ Ikujiro Nonaka เรียกว่า “Socialization” ซึ่งอาจทำได้ในหลายรูปแบบ จากการศึกษาพบว่าองค์กรส่วนใหญ่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างทั่วถึงเท่าไรนัก สาเหตุเนื่องมาจากอุปสรรคหลักๆ ดังนี้

ตารางที่ 2 อุปสรรคในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ชนิดของอุปสรรค	อุปสรรค
1. ตัวบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - มีทัศนคติที่ว่าความรู้คืออำนาจ - ไม่ทราบว่ามีประโยชน์กับคนอื่นหรือไม่ - ไม่ทราบที่คนอื่นไม่รู้สิ่งที่ตนเองรู้ - ไม่เห็นประโยชน์ ไม่มีแรงจูงใจของการแลกเปลี่ยนความรู้ - ไม่มีเวลาและความมุ่งมั่นเพียงพอในการเรียนรู้จากผู้อื่น - ไม่มีความสัมพันธ์หรือความคุ้นเคยเพียงพอกับบุคคลที่ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วย (ยังไม่ไว้เนื้อเชื่อใจกัน)
2. ส่วนรวม / โครงการ	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่มีกระบวนการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ - ผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุน - ระบบสารสนเทศไม่เอื้อ - ยังไม่มีระบบการยกย่องชมเชยหรือให้รางวัลแก่ผู้ที่แลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น
3. ค่านิยม/ วัฒนธรรมองค์กร	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มี “ภาษากลาง” (Common Language) ที่เข้าใจ และใช้ร่วมกันได้ - มีการแข่งขันระหว่างหน่วยงานสูง - บุคลากรไม่ให้ความร่วมมือ ไม่เปิดเผย - ผู้บริหารไม่ยอมรับความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการลองสิ่งแปลกๆใหม่ๆ

จะเห็นได้ว่าอุปสรรคส่วนใหญ่เป็นเรื่องของทัศนคติและวัฒนธรรมองค์กร สิ่งที่ทำทนายก็คือองค์กรจะหาอย่างไรเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนส่วนใหญ่ ให้เห็นประโยชน์ของการแบ่งปันความรู้ เปิดกว้าง และยอมรับกันมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์

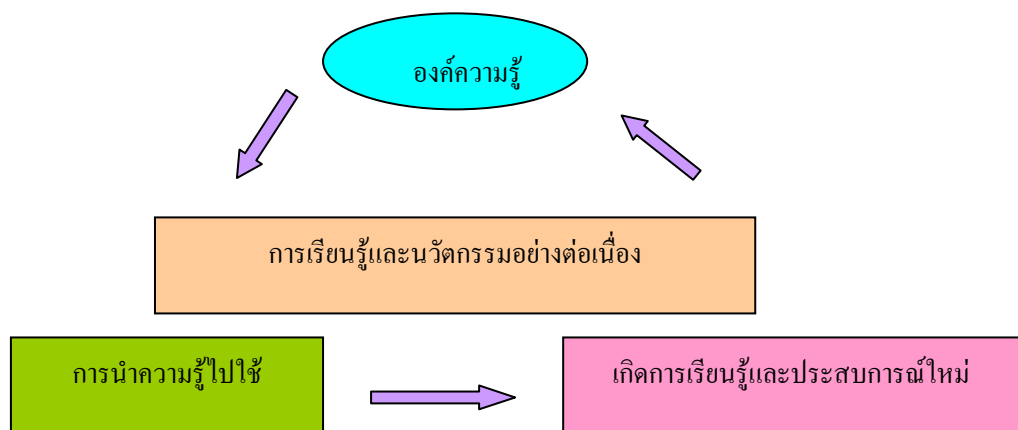
การแบ่งปันความรู้ประเภท Tacit นั้นทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการและวัฒนธรรมองค์กร ส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีผสมผสานเพื่อให้บุคลากรได้เลือกใช้วิธีการตามความถนัดและสะดวก วิธีการหลักๆ มีดังต่อไปนี้

1. ทีมข้ามสายงาน (Cross – Functional Team)
2. Innovation & Quality Circles (IQCs)
3. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of Practice หรือ CoP)
4. ระบบพี่เลี้ยง (mentoring System)
5. การสลับเปลี่ยนงาน (Job Rotation) และการยืมตัวบุคลากรมาช่วยงาน (Secondment)
6. เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum)

7) การเรียนรู้ (Learning)

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้คือการเรียนรู้ของบุคลากร และนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กร ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะถึงแม้องค์กรจะมีวิธีการในการกำหนด รวบรวม คัดเลือก ถ่ายทอด และแบ่งปันความรู้ที่ดีเพียงใดก็ตาม หากบุคลากรไม่ได้เรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ก็เป็นการสูญเปล่าของเวลาและทรัพยากรที่ใช้ ดังคำกล่าวของ Peter Senge ที่ว่า “ความรู้คือความสามารถในการทำอะไรรู้ตามอย่างมีประสิทธิภาพ (Knowledge is the capacity for effective actions)” องค์กรจะต้องกระตุ้นและสร้างบรรยากาศที่ทำให้บุคลากรทุกคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าลองผิดลองถูก โดยผู้บริหารจะต้องยอมรับผลลัพธ์ที่จะออกมาไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวเพราะกระบวนการเรียนรู้มิได้ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ แต่มาจากประสบการณ์ที่ได้รับในการลองนำความรู้ที่ได้มาฝึกปฏิบัติ หากล้มเหลวก็จะไม่ทำผิดซ้ำสองอีก อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะต้องสอดคล้องกับทิศทางและค่านิยมขององค์กรด้วย

การเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมากมายซึ่งจะไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อยๆ ความรู้เหล่านี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ๆ อีกเป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้”

ภาพประกอบที่ 11 วงจรการเรียนรู้

ดังนั้นองค์กรต้องมั่นใจว่าทุกองค์ประกอบของระบบการจัดการความรู้จะต้องมีการบูรณาการกัน เพื่อให้วงจรการเรียนรู้สามารถหมุนได้อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้และการสร้างความรู้ การจัดเก็บและการประมวลความรู้ การเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะต้องมีการทำอย่างต่อเนื่องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ พัฒนาคูคลากรอย่างเป็นขั้นตอนกระบวนการให้เกิดการขับเคลื่อนของการใช้ความรู้ในตัวบุคลากร ทั้งนี้ความสำเร็จขององค์กรจะต้อง มีความร่วมมือ มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร ถ่ายทอดประสบการณ์ปรับเปลี่ยนเรียนรู้สู่ภายนอกและภายในองค์กร ผสมผสานองค์ความรู้ในวิธีการและรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับองค์กรต่อการจัดการความรู้ และเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ต่อไป

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอนซึ่งประกอบด้วย การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) และการเรียนรู้ (Learning) ซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อว่า 7 ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยองค์กรควรมีการบริหารจัดการกระบวนการทั้ง 7 ประการอย่างเป็นระบบและให้ไปในทิศทางเดียวกัน และมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันก็จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้

การสร้างความรู้ขององค์กร

ความรู้ใหม่เริ่มต้นที่ปัจเจกบุคคลเสมอ และจะถูกแปรเปลี่ยนเป็นความรู้ขององค์กรความรู้ใหม่ขององค์กรนี้จะเกิดขึ้นจากปฏิภริยาระหว่างความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง กับความรู้โดยนัยในกระบวนการที่ต่อเนื่องเป็นวงจร รูปแบบพื้นฐาน 4 ประการ สำหรับการสร้างความรู้ในแต่ละองค์การของนาโนกะ และทาเกอูชิ (Nanoka and Takeuchi, 2001) ดังนี้

ความรู้โดยนัย
(Tacit knowledge)

ความรู้ที่ชัดเจน
(Explicit knowledge)

ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge)	การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)	กระบวนการภายนอก (Externalization)
ความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge)	กระบวนการภายใน (Internalization)	การรวมกัน (Combination)

ภาพประกอบที่ 12 แสดงการสร้างความรู้ ของ Nanoka and Takeuchi : Nicholas Bahra

จากตาราง องค์การมีการสร้างความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) กับความรู้โดยนัย (Tacit knowledge) ซึ่งเรียกปฏิสัมพันธ์แบบนี้ว่า “การเปลี่ยนแปลงความรู้ (knowledge conversion) โดยที่กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้ความสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. Socialization เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้โดยนัย ผ่านการแบ่งปันประสบการณ์อันเนื่องมาจากอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน โดยที่บุคคลสามารถรับความรู้โดยนัยได้จากการสังเกต ลอกเลียนแบบ หรือการลงมือปฏิบัติ
2. Externalization เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้โดยนัยไปเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน ขั้นตอนนี้นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการสร้างความรู้ เพราะเป็นขั้นที่ความรู้โดยนัยถูกทำให้ชัดเจน โดยการเปรียบเทียบ ใช้ตัวอย่าง หรือตั้งสมมติฐาน
3. Combination เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ปรากฏชัดเจน นั่นคือทำให้ความคิดต่างๆ เป็นระบบจนกลายเป็นความรู้ ความรู้ที่นำมารวมนั้นเกิดจากการแลกเปลี่ยนของบุคคลเป็นหลัก รวมกับความรู้ที่ผ่านสื่อหรือช่องทางความรู้ต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเอกสาร การประชุม การสนทนาทางโทรศัพท์ หรือเครือข่ายการติดต่อสื่อสารทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ดังนั้นความรู้ใหม่ในกระบวนการนี้จึงต้องมีการจัดหมวดหมู่ของความรู้ให้ชัดเจน
4. Internalization เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ปรากฏชัดเจนไปเป็นความรู้โดยนัยจากความรู้ที่ชัดเจน ก็จะรวมกันกลับไปเป็นความรู้โดยนัยที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลนั้นๆ อีกครั้ง ซึ่งกลายเป็นทรัพย์สินที่แต่ละต้องไม่ได้แต่มีค่ายิ่งขององค์การ

โกศล ดีศรีธรรม. (2546) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จของการแปลงความรู้ในรูปแบบทั้งสี่นี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางวัฒนธรรมองค์การเป็นสำคัญ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยความสำเร็จหนึ่งขององค์การ แต่จะต้องทำความเข้าใจถึงพลวัต (Dynamic) ของลูกค้า เพื่อการสนับสนุนการไหลของสารสนเทศทั้งภายในและระหว่างองค์การที่รวมถึงลูกค้าและคู่ค้าทางธุรกิจ ตัวอย่างที่สำคัญของ วัฒนธรรม

รณรงค์การ ได้แก่ การประชุมอย่างไม่เป็นทางการ (Informal meeting) ขององค์กรญี่ปุ่นที่พนักงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดการถ่ายทอดและสร้าง Tacit knowledge ในรูปแบบของ Socialization ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมองค์กรแบบตะวันตกโดยสิ้นเชิง

การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้

อาลาวี Alavi .(2000) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ไว้ 6 ประการดังนี้

1. กำหนดให้มีหัวหน้าคณะทำงาน หรือการสร้างทีมงานในแต่ละสาขาร่วมกันพัฒนากระบวนการทำงาน
2. ระบุข้อมูลหรือความรู้ที่ต้องการใช้
3. จัดทำ Workflow พัฒนากระบวนการทำงาน
4. การสร้างและการถ่ายทอดความรู้ของคนในองค์กร
5. พัฒนาศูนย์ข้อมูล
6. ทำระบบเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญเพื่อการประสานงานความช่วยเหลือ

Edward Sallis. (2002) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ไว้ 10 ขั้นตอนดังนี้คือ

1. การวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานเดิมขององค์กร
2. การเชื่อมโยงการจัดการความรู้เข้ากับกระบวนการทางธุรกิจ
3. การออกแบบโครงสร้างพื้นฐานของการจัดการ
4. การตรวจสอบความรู้ที่มีอยู่เดิมและระบบความรู้ในองค์กร
5. การหาทีมงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้
6. การสร้างแผนผังหรือโครงสร้างของการจัดการความรู้
7. การพัฒนาระบบบริหารความรู้
8. กำนนำวิธีการไปใช้อย่างเป็นขั้นตอน
9. การจัดการกับการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรม และโครงสร้างผลตอบแทน
10. การประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานและการวัดผลตอบแทนที่ได้

David J. Skyme. (1997. อ้างถึงใน นภดล สุขสำราญ) ได้กำหนดโปรแกรมการจัดการความรู้ไว้ดังนี้

1. การแต่งตั้งหัวหน้างานด้านความรู้ เพื่อเป็นผู้ผลักดันและพัฒนาโครงสร้าง
2. สร้างทีมงานด้านความรู้คัดเลือกจากทุกหน่วยงานเพื่อช่วยกันค้นหาวิธีการทำงาน
3. พัฒนาฐานข้อมูลความรู้ วิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด สารบัญผู้เชี่ยวชาญ
4. สร้างกระบวนการจัดการแบบเต็มเวลา ในการสร้างความรู้ การรวบรวม การจัดเก็บ

5. ศูนย์ความรู้ จุดศูนย์กลางความรู้จากทักษะ อำนวยความสะดวกในการกระจายความรู้
6. เทคโนโลยีในการประสานงาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสารสนเทศ
7. ทีมงานต้นทุนทางปัญญาเพื่อใช้ในการตรวจสอบสินทรัพย์
8. กิจกรรมในการแบ่งปัน สร้างโอกาสและสถานที่ให้เอื้ออำนวยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้

การพัฒนากระบวนการบริหารความรู้ในองค์กร ควรจะมีการวิเคราะห์ถึงสภาพความพร้อมในด้านต่างๆขององค์กร แล้วจัดตั้งทีมงานผู้รับผิดชอบเพื่อร่วมกันพัฒนาการจัดการความรู้ให้เหมาะกับองค์กร พร้อมกับจัดทำแผนผังโครงสร้างการจัดการความรู้ พัฒนาระบบบริการความรู้ในองค์กรให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และสุดท้ายควรมีการพัฒนากระบวนการประเมินผลการจัดการความรู้ในองค์กรในเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อุปสรรคการจัดการความรู้

นิทัศน์ วิเทศ. (2542) ได้ชี้ให้เห็นปัจจัยทางวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นตัวขัดขวางกระบวนการถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นตัวปิดกั้นการถ่ายทอดความรู้ให้ช้าลงหรือบางครั้งทำให้ความรู้บางอย่างหล่นหายไป และได้เสนอแนะวิธีการแก้ไขดังนี้

1. การขาดความไว้วางใจ ซึ่งมีวิธีแก้ไขโดยการสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจด้วยการจัดประชุมแบบพบปะกันจริง
2. ความผิดแผกทางวัฒนธรรมคำศัพท์และกรอบอ้างอิง ซึ่งมีวิธีแก้ไขโดยการสร้างพื้นฐานร่วมกันด้วยการให้การศึกษา การหารือ การทำงานเป็นทีม และการสลับสับเปลี่ยนงาน
3. การไม่มีเวลาและที่พบปะกัน ซึ่งวิธีการแก้ไขโดยการหาเวลากับสถานที่ สำหรับการถ่ายทอดความรู้ เช่น จัดงาน จัดห้องสนทนา ทำรายงาน การประชุม
4. เจ้าของความรู้ได้ตำแหน่ง ซึ่งมีวิธีแก้ไขโดยการประเมินผลงานและมอบรางวัลแก่คนที่แลกเปลี่ยนรางวัลความรู้เป็นเกณฑ์
5. การที่คนรับไว้ความสามารถในการซึมซับความรู้ ซึ่งมีวิธีแก้ไขโดยการสอนให้พนักงานมีความยืดหยุ่นให้เวลาได้เรียนรู้ จ้างคนงานที่เปิดรับความคิดเห็นใหม่ได้
6. ความเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งพิเศษสำหรับคนบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งมีวิธีแก้ไขโดยการสร้างวิธีการเข้าถึงความรู้แบบไม่เรียงลำดับ จากบนลงล่าง ชี้ให้เห็นว่าคุณค่าของความรู้สำคัญกว่าสถานะของคนที่เป็นแหล่งความรู้
7. การไม่อดทนต่อความผิดพลาดหรือการไม่ขอความช่วยเหลือ ซึ่งมีวิธีการแก้ไขโดยการยอมรับและให้รางวัลแก่ความผิดพลาดที่สร้างสรรค์ และการชอบทำงานร่วมกัน คนที่ไม่รู้อะไรเลยก็ไม่จำเป็นต้องเสียตำแหน่งหรือสถานะของตนเองไป

วงจรรจัดการความรู้ แบบ 3 มิติ

จากประสบการณ์ของคณะผู้เขียนที่ได้ใช้วงจร KM ของบริษัท Xerox Corporation ในโครงการนำร่องพบว่า วงจร KM มีประโยชน์อย่างมากสำหรับองค์กร เนื่องจากวงจร KM จะเป็นเสมือนกรอบทางเดินให้กับองค์กรเพื่อช่วยในการวางแผนงานและกิจกรรมต่างๆ สำหรับการจัดการความรู้ อย่างไรก็ตาม วงจร KM ไม่ได้ระบุเอาไว้อย่างชัดเจนว่าในแต่ละองค์ประกอบของวงจร KM นั้นจะส่งผลกระทบหรือมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการความรู้อย่างไร นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าวงจร KM จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ภายในองค์กร แต่ วงจร KM ไม่ได้บอกอย่างชัดเจนว่าปัจจัยเอื้อเหล่านั้นควรจะประกอบไปด้วยอะไรบ้าง คณะผู้เขียนจึงขอนำเสนอวงจร Km แบบ 3 มิติ ซึ่งเป็นการบูรณาการวงจร KM กระบวนการความรู้และปัจจัยเอื้อเข้าไว้ด้วยกัน

วงจร KM แบบ 3 มิตินี้จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรสามารถมองการจัดการความรู้ได้ครอบคลุมทุกมิติ ซึ่งการที่คณะผู้เขียนดึงเอาปัจจัยเอื้อมาอยู่ในวงจร 3 มิตินี้ก็เพื่อที่จะทำให้องค์กรเห็นว่าแต่ละองค์ประกอบของวงจร KM จะช่วยสร้างปัจจัยเอื้ออะไรบ้างและมีความเกี่ยวข้องหรือทำให้เกิดกระบวนการความรู้ในขั้นตอนใด ความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบของวงจร KM กับกระบวนการความรู้จะทำให้องค์กรเข้าใจถึงพัฒนาการของความรู้หรืออีกนัยหนึ่งความรู้ภายในองค์กรมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งถ้าองค์กรเข้าใจความเชื่อมโยงดังกล่าวอย่างชัดเจนแล้ว ถึงแม้สภาพแวดล้อมในการทำงานหรือโครงสร้างขององค์กรจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร องค์กรจะยังคงสามารถทำให้วงจรชีวิตของความรู้สามารถหมุนต่อไปได้ และจะช่วยให้องค์กรสามารถรักษา และจัดการความรู้ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ตารางที่ 3 วงจร KM แบบ 3 มิติ

ภาวะผู้นำและกลยุทธ์	วัฒนธรรมองค์กร	เทคโนโลยีด้านการจัดการความรู้	การวัดผล	โครงสร้างพื้นฐาน	ปัจจัยเอื้อ กระบวนการ ความรู้ วงจร KM (องค์ประกอบ)	การค้นหาความรู้	การสร้างและแสวงหาความรู้	การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	การประมวลและกลั่นกรองความรู้	การเข้าถึงความรู้	การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้	การเรียนรู้
●	●				การจัดการการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรม	●					●	●
●	●				การสื่อสาร						●	●
		●	○	●	กระบวนการและเครื่องมือ	●	●	●	●	●	●	●
○		●			การฝึกอบรมและการเรียนรู้	○	○	○	○	●	○	○
●	○		●	○	การวัดผล		●			●	●	●
○	●			○	การยกย่องชมเชยและให้รางวัล		●			●	●	●

หมายเหตุ ● หมายถึง มีผลกระทบหรือความเชื่อมโยงในระดับมาก

○ หมายถึง มีผลกระทบหรือความเชื่อมโยงในระดับปานกลาง / น้อย

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามองค์ประกอบหลักของการจัดการความรู้ ตัวอย่างของความเชื่อมโยงเช่น การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในวงจร KM จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างปัจจัยเอื้อในด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์รวมถึงวัฒนธรรมองค์กรได้ และในขณะเดียวกัน การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมก็จะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยองค์กรในเรื่องของการค้นหาความรู้ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้ นอกจากนี้องค์กรควรพิจารณาด้วยว่าควรใช้องค์ประกอบใดเพิ่มเติมหรือเสริมเพื่อให้เกิดปัจจัยเอื้อและขั้นตอนของกระบวนการความรู้ดังกล่าวได้ดีขึ้น เช่น นอกจากการจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมแล้ว องค์กรควรที่จะเสริมองค์ประกอบในเรื่องของการสื่อสาร การวัดผล การฝึกอบรมและการเรียนรู้ รวมถึงการยกย่องชมเชยและให้รางวัลเพื่อให้เกิดปัจจัยเอื้อในเรื่องภาวะผู้นำและกลยุทธ์ได้ดีขึ้น ซึ่งโดยสรุปก็คือการมองผลกระทบหรือความเชื่อมโยงทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน ที่กล่าวมาแล้วเป็นเพียงมุมมองหนึ่งของคณะผู้เขียนที่ได้จากประสบการณ์ในโครงการนำร่อง องค์กรสามารถนำวงจร KM นี้ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม สิ่งที่คณะผู้เขียนอยากเน้นย้ำก็คือ การจัดการความรู้ไม่มีสูตรตายตัวว่าควรทำอะไรบ้างและทำอะไรก่อนหลัง เช่นเดียวกับแนวคิดของวงจร KM แบบ 3 มิติที่ก็เป็น

อีกแนวคิดหนึ่งที่ทำให้แนวทางอย่างกว้างๆ เพื่อช่วยองค์กรในเรื่องการจัดการความรู้โดยพยายามที่จะดึงเอาประเด็นสำคัญทั้งหมดสำหรับการจัดการความรู้เข้ามาไว้ด้วยกัน องค์กรควรพิจารณานำเอาแนวคิดนี้ไปใช้บนพื้นฐานของบริบทขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งองค์กรจะไม่มีทางทราบได้เลยว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่เหมาะสมจนกว่าจะมีการนำเอาไปปฏิบัติจริงแล้วเกิดการเรียนรู้ขึ้น

ตารางที่ 4 ตัวอย่างความเชื่อมโยงของวงจร KM ปัจจัยเอื้อและกระบวนการความรู้

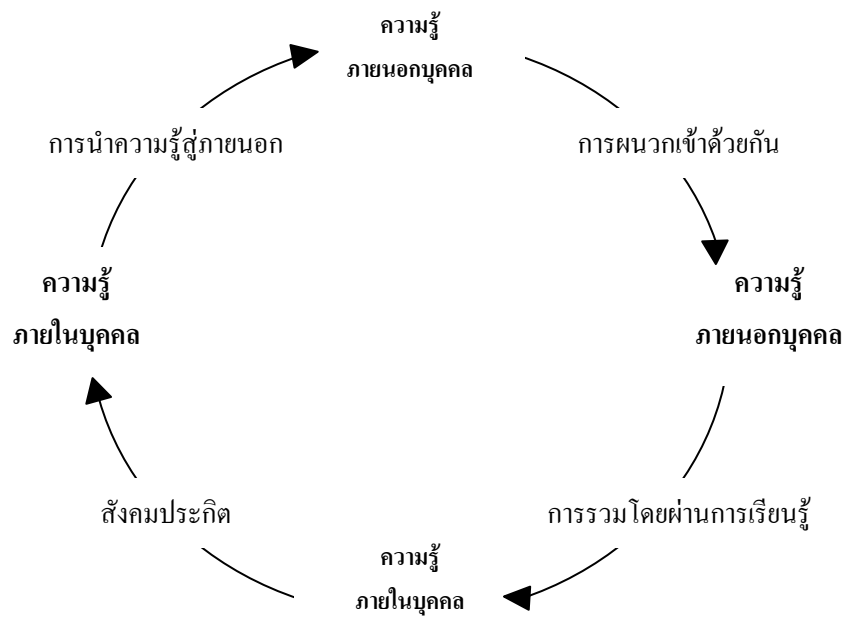
ภาวะผู้นำและกลยุทธ์	วัฒนธรรมองค์กร	เทคโนโลยีด้านการจัดการความรู้	การวัดผล	โครงสร้างพื้นฐาน	ปัจจัยเอื้อ	กระบวนการความรู้	การค้นหาคำรู้	การสร้างและแสวงหาคำรู้	การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ	การประมวลและกลั่นกรองความรู้	การเข้าถึงความรู้	การแลกเปลี่ยนปันความรู้	การเรียนรู้
					ปัจจัยเอื้อ	กระบวนการความรู้							
					วงจรกิจกรรม KM (องค์ประกอบ)								
●	●				การจัดการการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรม		●					●	●
●					การสื่อสาร								
					กระบวนการและเครื่องมือ								
○					การฝึกอบรมและการเรียนรู้								
●					การวัดผล								
○					การยกย่องชมเชยและให้รางวัล								

2.2.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Communities of Practice : CoP)

1. ความหมายของชุมชนนักปฏิบัติ (Cop)

Nonaka และ Takeuchi (1995) จำแนกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

- สังคมประกิต (socialization) : การแบ่งปันและสร้าง tacit knowledge จาก tacit knowledge ของผู้ที่สื่อสารระหว่างกัน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง
- การนำความรู้สู่ภายนอก (externalization) : การสร้างและแบ่งปันความรู้จากสิ่งที่มีและเผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการแปลงจาก tacit knowledge เป็น explicit knowledge
- การผนวกความรู้ (combination) : เป็นการแปลง explicit knowledge จาก explicit knowledge โดยรวบรวมความรู้ประเภท explicit ที่เรียนรู้ มาสร้างเป็นความรู้ประเภท explicit ใหม่
- การรวมโดยการผ่านการเรียนรู้ (internalization) : เป็นการแปลง explicit knowledge มาเป็น tacit knowledge มักจะเกิดจากการนำความรู้ที่เรียนรู้มาไปปฏิบัติ

ภาพประกอบที่ 13 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ (Nonaka and Takeuchi, 1995:37)

จากภาพที่ 13 แสดงให้เห็นว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ภายนอกบุคคลกับความรู้ภายในบุคคลเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการการรวมความรู้เข้าด้วยกัน คือ การใช้เทคโนโลยีช่วยในการจัดระบบระเบียบของความรู้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ภายนอกบุคคลกับความรู้ภายในบุคคลเกิดขึ้นโดยกระบวนการการรวมความรู้ภายในตน คือ เรียนรู้ผ่านทางเทคโนโลยีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ภายในบุคคลกับความรู้ภายในบุคคลโดยกระบวนการสังคมประกิต คือ เรียนรู้ผ่านทางบุคคล และปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ภายในบุคคลกับความรู้ภายนอกบุคคลเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการการนำความรู้ออกสู่ภายนอก คือ ด้วยการนำความรู้ที่ผ่านการสังเคราะห์แล้วภายในตนเผยแพร่ออกสู่ภายนอกโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วย

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Tacit นั้นจะต้องทำด้วยการพบปะกันตัวต่อตัวหรือเป็นกลุ่ม จากการศึกษาพบว่าองค์กรส่วนใหญ่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการทำในการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างทั่วถึงเท่าไรนัก สาเหตุเนื่องมาจากอุปสรรคหลัก ๆ ดังตาราง

อีทินนี เวนเจอร์ (Etienne Wenger) อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2550: 11-12 ได้กล่าวว่า

“Groups of people who share a passion for something that they know how to do and who interact regularly to learn how to do it better”

“กลุ่มคนที่มาร่วมแลกเปลี่ยนในเรื่องที่ตนเองสนใจ มีความรู้ ความชำนาญ และเรียนรู้จากคนอื่นๆในกลุ่มผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง”

ยูวดี เกตุสัมพันธ์ .(อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2550:12) ได้กล่าวว่า CoP เป็นกิจกรรมของกลุ่มคนที่รวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันด้วยความสมัครใจ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน ดังตัวอย่าง เช่น

- เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- เพื่อการค้นหา ทบทวน รวบรวมและเผยแพร่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ

(Best Practices)

- เพื่อรวบรวม ปรับปรุง และเผยแพร่ความรู้ที่ใช้ในงานประจำ
- เพื่อสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ๆร่วมกัน

2. ลักษณะที่สำคัญของชุมชนนักปฏิบัติ (CoP)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2550 :12-13) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของชุมชนนักปฏิบัติไว้ดังนี้

- กลุ่มคนที่รวมตัวกันโดย มีความสนใจและความปรารถนา ร่วมกันในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง (มีKnowledge Domain)
 - เข้าใจดีว่าอะไรเป็นประเด็นที่ต้องคุยกัน
- ปฏิสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม (เป็นCommunity)
 - ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาและตอบคำถาม
 - เชื่อมโยงกันข้ามทีม หน่วยงาน หรือองค์กร
- แลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้ร่วมกัน (ต้อง Practice)
 - แลกเปลี่ยนข้อมูล เคล็ดลับ แนวทางแก้ไขปัญหา และ Best Practices
 - สร้างฐานข้อมูล ความรู้ หรือแนวปฏิบัติ

3. ประโยชน์ของชุมชนนักปฏิบัติ (CoP)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2550 :13) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของชุมชนนักปฏิบัติไว้ดังนี้

ประโยชน์ของชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) มีทั้งระยะสั้นและระยะยาวดังต่อไปนี้

ระยะสั้น

- เป็นเวทีของการแก้ปัญหา ระดมสมอง
- ได้แนวคิดที่หลากหลายจากกลุ่ม
- ได้ข้อมูลมากขึ้นในการตัดสินใจ
- หาทางออก/คำตอบที่รวดเร็ว
- ลดระยะเวลา และการลงทุน
- เกิดความร่วมมือ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

- ช่องทางในการเข้าหาผู้เชี่ยวชาญ
- ความมั่นใจในการเข้าถึง และแก้ปัญหา
- ความผูกพันในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
- ความสนุกที่ได้อยู่กับเพื่อนร่วมงาน

ระยะยาว

- เสริมสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขององค์กร
- เกิดความสามารถที่ไม่คาดการณ์ไว้
- วิเคราะห์ความแตกต่าง และตั้งเป้าหมายการปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- แหล่งรวบรวมและเผยแพร่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ
- เกิดโอกาสพัฒนาองค์กรอย่างก้าวกระโดด
- เครือข่ายของกลุ่มวิชาชีพ
- ชื่อเสียงในวิชาชีพที่เพิ่มขึ้น
- ได้รับผลตอบแทนจากการจ้างงานสูงขึ้น
- รักษาคนเก่ง ให้อยู่กับองค์กรได้

4. สมาชิกในกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ (CoP)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2550 :15-16) ได้กล่าวถึงสมาชิกของชุมชนนักปฏิบัติไว้ดังนี้

สมาชิกในกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) ประกอบด้วย

1. Sponcer หรือ Leader (คุณเอื้อ)

- เป็นผู้บริหารระดับกลาง-สูง
- ให้อิสระทางแนวคิดได้
- สนับสนุนทรัพยากร
- สร้างการยอมรับ สื่อสาร
- สร้างแรงจูงใจ

2. Facilitator (คุณอำนวย)

- เป็นสมาชิก
- วางแผน และจัดการ
- Facilitate การแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนนักปฏิบัติ
- ช่วยเหลือด้านเทคนิค

- ประสานกับคนนอกชุมชนนักปฏิบัติ และองค์กร
 - ประเมินผลและสื่อสารความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ
3. Community historian หรือ Knowledge banker หรือ Secretary (คุณลิขิต)
- เป็นสมาชิก
 - บันทึก รวบรวมข้อมูลของกลุ่ม
 - ทำฐานข้อมูล/ความรู้ที่ได้จากกลุ่ม
4. Member (คุณกิจ)
- เป็นสมาชิก
 - ร่วมกำหนด คัดเลือกหัวข้อ
 - ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 - ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น
 - สื่อสารภายในกลุ่ม
 - ประสานกับภายนอก

5. ทักษะที่จำเป็นในการบริหารจัดการกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ (CoP)

กิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) จะดำเนินไปได้ด้วยดี ต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้งเกิดการขยายผลออกไปอย่างกว้างขวางนั้น ต้องอาศัยทักษะและความสามารถของสมาชิกในกลุ่มดังต่อไปนี้

1. เทคนิคการเป็น Facilitator คือ

- ฟังเป็น
- พูด/ถามเป็น
- คิดเป็น
- เข้าใจ เข้าถึงและจัดการสมาชิกได้
- บุคลิกภาพดี น่าเชื่อถือ

1.1 ฟังเป็น การฟังเป็นอีกด้านหนึ่งของการสื่อสาร ซึ่งการฟังมีแบบดังนี้

- ไม่สนใจฟังผู้สนทนา (Ignoring)
- ฟังแบบเสแสร้งฟัง (Pretending)
- ฟังแบบเลือกสิ่งที่ยากฟัง (Selective listening)
- ฟังแบบตั้งอกตั้งใจฟัง (Attentive listening)
- ฟังแบบเข้าอกเข้าใจ (Empathic listening)

สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจหรือการฟัง

- การรับรู้
- ภาษา
- ท่าทาง
- ความสนใจส่วนตัว
- อารมณ์
- น้ำเสียง
- สิ่งแวดล้อม
- การคาดการณ์ไว้ก่อน
- พูกรอย่างไรความหมาย
- ความสนใจที่หลุดประเด็นออกไป
- อุปสรรคด้านการได้ยิน
- ความเร็วในการคิด

เราสามารถปรับปรุงการฟังได้ดังนี้

- กำจัดสิ่งดึงดูดความสนใจออก
- มีสมาธิในขณะนั้น
- ทุ่มความสนใจไปที่ผู้พูด
- เปิดใจ
- มองหาความหมายจากสิ่งที่ไม่ได้เป็นคำพูด
- ไม่ตอบสนองกับคำที่แสดงอารมณ์
- หลีกเลี่ยงการตัดสินใจไว้ล่วงหน้า
- บันทึกย่อ
- ถามเพื่อความกระจ่าง

1.2 การพูด-ถามเป็น

- พูดเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย
- พูดเกริ่นเพื่อนำกลุ่ม
- พูดเพื่อคุมประเด็นและเวลา (ขัดจังหวะอย่างนุ่มนวล)
- พูดเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน (บอกกติกาชัดเจน ความคาดหวัง)
- พูดเพื่อสร้างความไว้วางใจ โน้มน้าวใจ เจรจาต่อรอง
- ใช้ชนิดของคำถามที่เหมาะสม (คำถามปิด – เปิด)
- พูดในสิ่งที่ตนอยากพูด หรือควรจะพูดในสิ่งที่คนอื่นอยากฟัง

1.3 คิดเป็น

- คิดเชิงระบบ

- คิดเชิงบวก
- คิดแบบสร้างสรรค์
- ประเมินและวิเคราะห์ความต้องการและวัฒนธรรมของกลุ่ม

1.4 เข้าใจ เข้าถึง และจัดการกับสมาชิกได้

- จริงใจและเอื้ออาทร
- ให้เกียรติกับสมาชิกทุกคน
- มีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

1.5 บุคลิกภาพดี น่าเชื่อถือ

- ตรงต่อเวลา
- แต่งกายเหมาะสม
- เชื้อมั่นในตนเอง
- ยิ้มแย้มแจ่มใส

2. เทคนิคการเป็น Historian คือ

- การฟังเป็น
- จับประเด็นเป็น
- บันทึกย่อๆ สารสำคัญ
- ใช้ Tools ช่วยเช่น Mind map ฯลฯ
- เขียนเป็น
- จัดเนื้อหา (ขุมความรู้) ให้หมวดหมู่และเป็นระบบ

6. ขั้นตอนของกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2550 :20-21) ได้อธิบายถึงขั้นตอนของกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) ไว้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 14 แสดงขั้นตอนของกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP)

1. เริ่มต้น

กิจกรรม - หา Sponcer/Leader และทีมนำ

- กำหนดหัวข้อเรื่อง และขอบเขตที่สนใจ
- ออกแบบโครงสร้าง และกำหนดกิจกรรมหลัก
- เชิญชวนและรับสมัครสมาชิก

2. เปิดตัว

กิจกรรม - กำหนดทรัพยากร และการสนับสนุน

- กำหนดวิธีการสื่อสาร
- จัดงานเปิดตัว
- กำหนดระยะเวลาการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. เติบโต

กิจกรรม - ประชุมแลกเปลี่ยน และสร้างองค์ความรู้

- ช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหา
- รวบรวมองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น
- ประเมินผลการทำงาน

4. สลายกลุ่ม

กิจกรรม - ตกลงใจร่วมกัน เพื่อเปิดตัว

- พิจารณาส่งสิ่งที่ทำ
- เก็บรวบรวมบทเรียนต่างๆที่มี

7. การจดบันทึกที่ได้จากกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP)

- จับประเด็น/บันทึกเรื่องราวแสดงความสัมพันธ์จากการสนทนา
- บันทึกข้อสาระสำคัญที่เกิดขึ้น
- ปรับเปลี่ยนเอกสารอย่างเป็นธรรมชาติ

8. การทำ AAR (After Action Review)

เป็นกิจกรรมที่ใช้ทบทวนหรือประเมินผลของกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) ในแต่ละครั้งว่ามีจุดดี จุดด้อย รวมทั้งโอกาสและอุปสรรคอย่างไรในการทำ CoP เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการทำ CoP ในครั้งต่อไปให้ดีขึ้น รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้เสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ เพื่อการปรับปรุงการทำ CoP ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่มและเป้าหมายของสมาชิก

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
(2550 :6) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังนี้

การจัดการความรู้ ประกอบด้วยกระบวนการหลักๆได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ และเพื่อให้มีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร จึงมีการใช้เครื่องมือหลากหลายประเภทในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการช่วยให้ผู้ต้องการใช้ข้อมูลสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวก เพื่อที่จะส่งเสริมให้การจัดการความรู้ในองค์กรมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีหลากหลายประเภททั้งที่เหมาะสมกับความรู้ที่เป็นประเภทความรู้ที่ชัดเจน(Explicit Knowledge) และความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 5 แสดงกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้กับประเภทของความรู้

ประเภทความรู้	กิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้
ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดเก็บความรู้และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในรูปแบบของเอกสาร 2. การใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) 3. สมุดหน้าเหลือง (Yellow Pages) 4. ฐานความรู้(Knowledge Bases)
ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดตั้งทีมข้ามสายงาน(Cross – Functional Team) 2. กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม (Innovation & Quality Circles : IOCS) 3. ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice : Cop) 4. ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) 5. การสับเปลี่ยนงาน(JobRotation)และการยืมตัวบุคคลมาช่วยงาน 6. เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้(Knowledge Forum)

9. กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความรู้ประเภท Explicit Knowledge

1. การจัดเก็บความรู้และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในรูปแบบของเอกสาร

เป็นการจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลขององค์กรในรูปแบบต่างๆ เพื่อความสะดวกในการค้นหาและนำไปใช้ เช่น งานวิจัย ผลการสำรวจ ผลงานประจำปี ข้อมูลทางการตลาด เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว องค์กรควรมีการจัดทำฐานความรู้ของวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศเพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ ซึ่งการรวบรวมวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศอาจได้จากการทำการเทียบเคียง (Benchmarking) ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากผู้ที่ทำได้ดีที่สุดทั้งภายในและภายนอกองค์กร

2. การใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling)

การใช้เทคนิคการเล่าเรื่องนี้เป็นวิธีการเผยแพร่สิ่งที่เราได้เรียนรู้มาให้แก่ผู้สนใจ โดย

ต้องสร้างความสมดุลระหว่างความน่าสนใจในการบรรยายเรื่องและเนื้อหาที่ต้องการสื่อ เช่น การใช้เทคนิคการเล่าเรื่องในประเด็นเกี่ยวกับนวัตกรรมขององค์กร โดยการนำเรื่องที่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวมาผูกเป็นเรื่องราวให้น่าสนใจและเผยแพร่ในองค์กร ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น และกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ที่มีระหว่างกันได้

3. สมุดหน้าเหลือง (Yellow Pages)

แนวคิดนี้จะเหมือนกับสมุดโทรศัพท์หน้าเหลืองที่เราคุ้นเคยกัน แต่แทนที่เนื้อหาในสมุดจะบันทึกรายละเอียดของคนหรือสถานประกอบการต่างๆ สมุดหน้าเหลืองสำหรับการจัดการความรู้จะบันทึกแหล่งที่มาของความรู้ ประเภทของความรู้ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านขององค์กร รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญต่างๆ เช่น ผลงานที่ผ่านมาและเรื่องที่เชี่ยวชาญเฉพาะทาง สมุดหน้าเหลืองในลักษณะนี้จะช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างคนที่ต้องการใช้ข้อมูลกับแหล่งข้อมูลที่มี เพื่อให้คนในองค์กรรู้ว่ามีความรู้อยู่ที่ใด และสามารถเข้าถึงข้อมูลนั้นๆ ได้อย่างไร สำหรับการบันทึกข้อมูลต่างๆ ในสมุดหน้าเหลืองนั้นสามารถทำได้ทั้งในรูปแบบเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ทั้งนี้สมุดหน้าเหลืองไม่จำเป็นต้องผู้ติดกับเฉพาะบุคคลในองค์กรเท่านั้น แต่ยังสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลภายนอกผ่านระบบเว็บไซต์ต่างๆ ได้ด้วย

4. ฐานความรู้ (Knowledge Bases)

เป็นการเก็บข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่องค์กรมี ไว้ในระบบฐานข้อมูลและให้ผู้ที่ต้องการใช้ค้นหาข้อมูลความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลาผ่านระบบอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต หรือระบบอื่นๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และถูกต้อง ทั้งนี้ในการทำฐานความรู้ (Knowledge Bases) ควรคำนึงถึงความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย

กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความรู้ประเภท Tacit Knowledge

1. การจัดตั้งทีมข้ามสายงาน (Cross-Functional Team)

เป็นการจัดตั้งทีมเพื่อมาทำงานร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำหนดขึ้นภายใต้ความเชื่อที่ว่าการทำงานในแต่ละเรื่องต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ จากหลายๆ ด้านมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทำงานร่วมกันจึงจะประสบความสำเร็จ การแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดความรู้ระหว่างทีมจะทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งในการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันนั้น หัวหน้าที่สมควรมีการสร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อช่วยให้มีความคุ้นเคยระหว่างกัน ทำให้ทุกคนเข้าใจและมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อกัน และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ควรมีการจดบันทึกหรือรวบรวมความรู้ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันไว้ด้วย

2. กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม (Innovation & Quality Circles : IQCs)

กิจกรรมกลุ่มคุณภาพ และนวัตกรรม (Innovation & Quality Circles : IQCs เป็นกลุ่ม

ที่พัฒนามาจากกลุ่ม QCs (Quality Circles) ซึ่งสมาชิกของกลุ่มจะมาจากต่างหน่วยงานหรือต่างระดับในองค์กรหรืออาจจะมาจากต่างองค์กรก็ได้ กลุ่ม IQCs จะรวมตัวกันเพื่อค้นหาวิธีการที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานต่างๆ การทำกลุ่ม IQCs นี้จะเป็นการระดมสมองเพื่อกำหนดแนวคิดต่างๆ ที่หลากหลายใน การพัฒนาองค์กรตามหัวข้อเรื่องที่ตั้งไว้และค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุดช่วยแก้ปัญหาในการทำงานของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งในการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้กันต้องมีการจดบันทึกข้อมูลหรือความรู้ที่เกิดขึ้นรวมทั้งปัญหาและความสำเร็จที่เกิดขึ้นไว้ด้วย เมื่อเปรียบเทียบ IQCs กับทีมข้ามสายงานแล้วจะมีความแตกต่างในเรื่องของสมาชิกกลุ่มที่สามารถร่วมกันได้จากทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในขณะที่สมาชิกทีมข้ามสายงานจะมีเฉพาะคนในองค์กรเท่านั้น และเนื้อเรื่องของการทำให้คนมาพบปะและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเพื่อช่วยพัฒนาและปรับปรุงองค์กร

3. ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice : CoP)

ชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) เป็นกลุ่มคนที่รวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้นส่วนใหญ่การรวมตัวกันในลักษณะนี้มักจะมาจากคนที่อยู่ในกลุ่มงานเดียวกันหรือมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน ซึ่งความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ระหว่างกันจะเป็นสิ่งที่สำคัญ โดย CoP จะมีความแตกต่างจากการจัดตั้งทีมงานเนื่องจากการร่วมกันอย่างสมัครใจ เป็นการเชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกันโดยกิจกรรมทางสังคม ไม่ได้มีการมอบหมายงานเฉพาะหรือเป็นโครงการ แต่จะเลือกทำในหัวข้อที่สนใจร่วมกันเท่านั้น การทำ CoP จะมีระยะเวลาในการเริ่มต้นและสิ้นสุด โดยหากสมาชิกในกลุ่มหมดความสนใจหรือบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันแล้ว กลุ่ม CoP ก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เช่น เปลี่ยนหัวข้อของกลุ่มหรือมีการจัดตั้งกลุ่ม CoP ใหม่ๆขึ้นมา ทั้งนี้ระหว่างที่อยู่ร่วมกันควรมีการบันทึกสิ่งที่เรียนรู้ระหว่างกัน เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วย อย่างไรก็ตามแม้ CoP จะเกิดขึ้นโดยการรวมตัวของสมาชิกที่สนใจร่วมกันและจัดการกันเองแต่ก็ต้องมีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนเพื่อให้การทำงานยั่งยืนในระดับหนึ่ง ควรมีการยกย่องชมเชยและให้การยอมรับกลุ่ม CoP จากผู้บริหารขององค์กร ควรช่วยสนับสนุนให้การสื่อสารระหว่างสมาชิก CoP เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว พยายามชักจูงหรือทำให้สมาชิกเห็นประโยชน์ในการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ให้แรงจูงใจหรือรางวัลสำหรับสมาชิกที่ให้ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป็นตัวอย่างแก่คนอื่นๆต่อไป รวมทั้งควรส่งเสริมให้ CoP มีการเติบโตและขยายตัว

4. ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System)

ระบบพี่เลี้ยงเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัว จากผู้ที่มีความรู้และ

ประสบการณ์มากกว่า ไปยังบุคลากรรุ่นใหม่ หรือผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์น้อยกว่า ซึ่งระบบที่
เลี้ยงเป็นวิธีการหนึ่งในการสอนงานและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ผู้ที่เป็นพี่เลี้ยงมักจะมีตำแหน่งและ
อาวุโสกว่า ซึ่งอาจอยู่ในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงานก็ได้ โคนทั่วไประบบพี่เลี้ยงจะใช้เวลา
ค่อนข้างนาน เพราะทั้งสองฝ่ายจะต้องสร้างความคุ้นเคย ความสัมพันธ์ และความเข้าใจกัน ผู้ที่เป็นพี่
เลี้ยงนอกจากจะให้คำปรึกษาในด้านการงานแล้ว ยังเป็นที่ปรึกษาในเวลามีปัญหาหรือสับสน ที่สำคัญ
พี่เลี้ยงจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องพฤติกรรม จริยธรรม และการทำงานให้สอดคล้องกับความ
ต้องการขององค์กร

5. การสับเปลี่ยนงาน (Job Rotation) และการยืมตัวบุคคลมาช่วยงาน (Secondment)

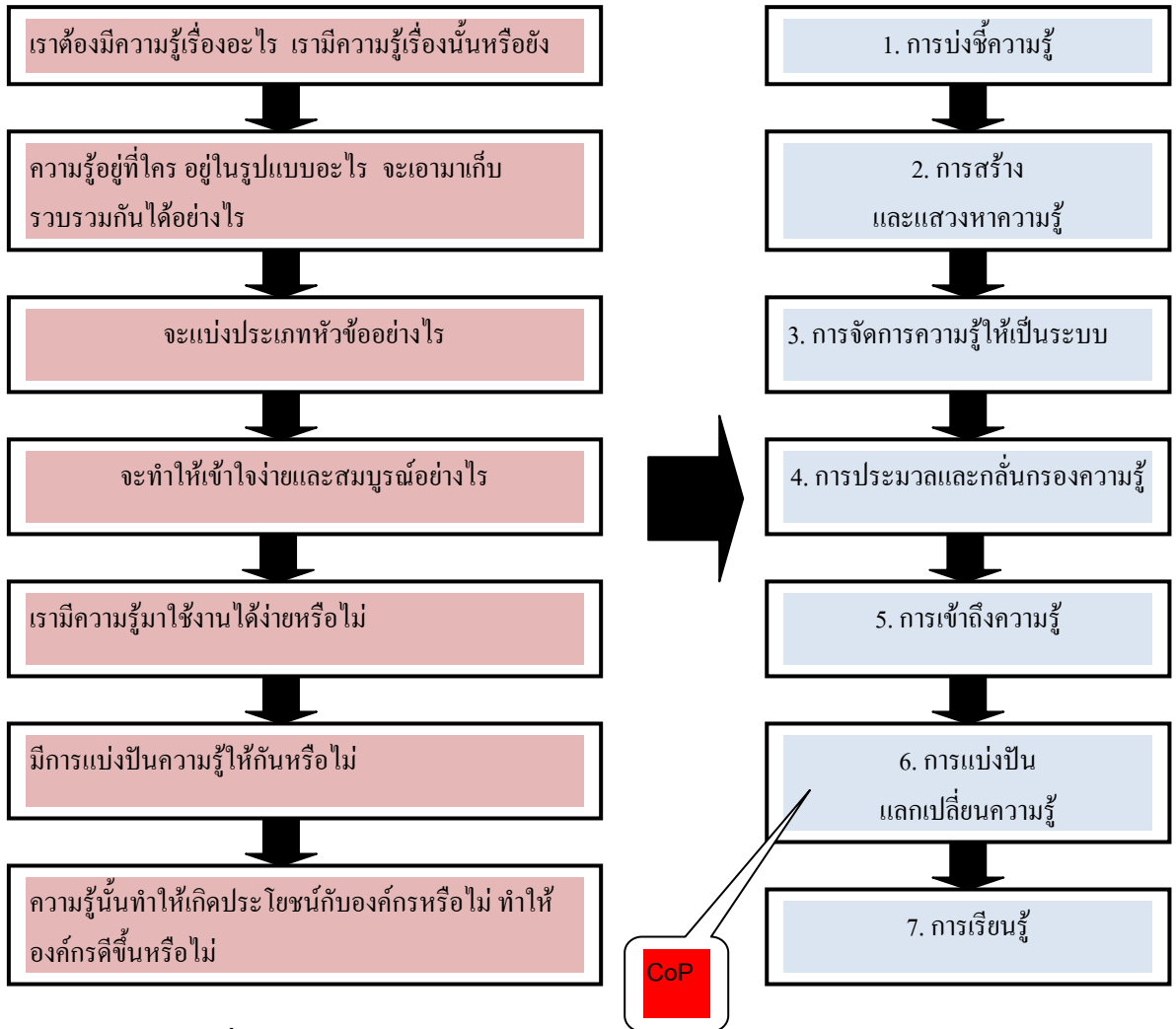
การสับเปลี่ยนงานเป็นการย้ายบุคลากรไปทำงานในหน่วยงานต่างๆ ซึ่งอาจอยู่
ภายในสายงานเดียวกันหรือข้ามสายงานเป็นระยะๆ เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้เกิด
การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของทั้งสองฝ่าย ทำให้ผู้ถูกย้ายเกิดการพัฒนาทักษะที่
หลากหลายมากขึ้น สำหรับการยืมตัวบุคลากรมาทำงานชั่วคราวนั้นเป็นการย้ายบุคลากรระดับบริหาร
หรือบุคลากรที่มีความสามารถสูงไปช่วยทำงานในหน่วยงานข้ามสายงานหรือในหน่วยงาน เพื่อให้ผู้
ถูกยืมตัว ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของตนเองให้หน่วยงาน เป็นการกระจายความรู้ที่ได้ผลใน
ระยะสั้น ขณะเดียวกันผู้ถูกยืมตัวก็ได้เรียนรู้จากบุคลากรในหน่วยงานอื่น ซึ่งสามารถนำมาพัฒนา
งานของตนเองหรือสร้างความรู้ใหม่ๆ ได้

6. เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum)

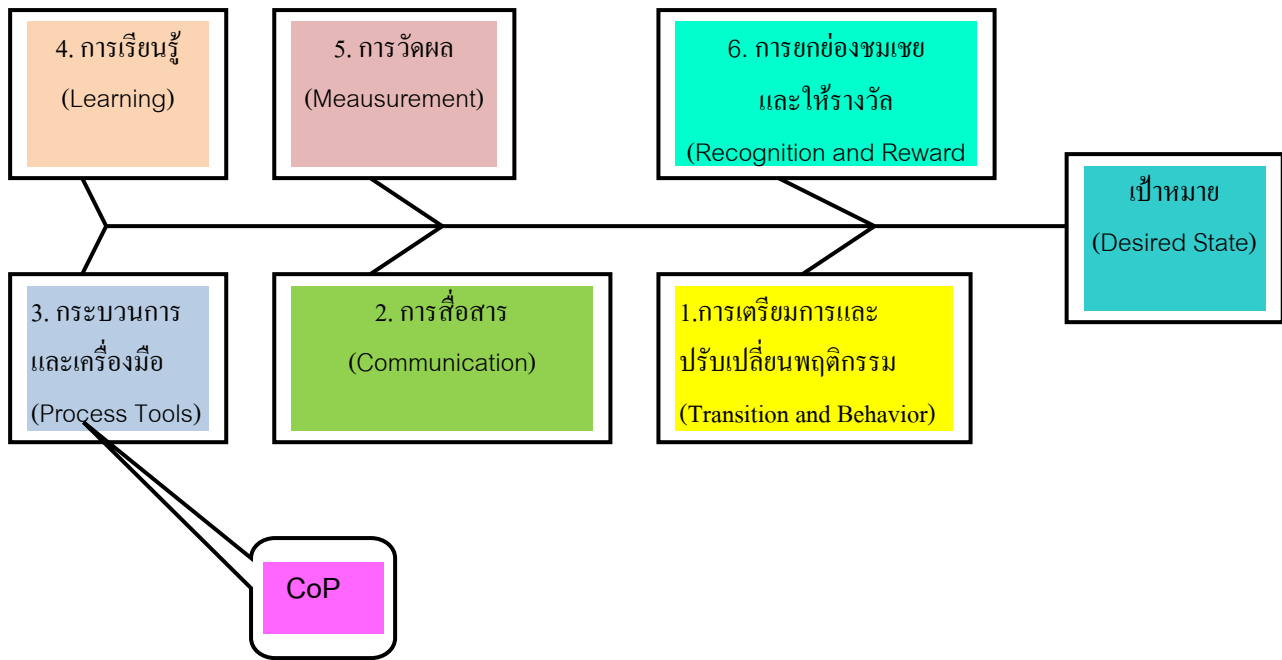
การจัดการประชุมหรือกิจกรรมอย่างเป็นทางการจะลักษณะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็น
เวทีให้บุคลากรในองค์กรมีโอกาสพบปะพูดคุยกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้ ซึ่งอาจทำได้ในหลากหลายลักษณะ เช่น การสัมมนา และการประชุม
ทางวิชาการที่จัดอย่างสม่ำเสมอ

จากกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น มีวิธีการหนึ่งซึ่งมีการใช้กันอย่าง
แพร่หลาย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นั่นคือ ชุมชนนักปฏิบัติ (CoP)
ซึ่งกิจกรรม CoP นี้เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของ กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) และการ
บริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

กระบวนการจัดการความรู้(Knowledge Management Process)

ภาพประกอบที่15 แสดงความเกี่ยวข้องของชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) กับกระบวนการการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

ภาพประกอบที่ 16 แสดงความเกี่ยวข้องของชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) กับกระบวนการการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

2.2.5 การจัดการความรู้ของครู

วิจารณ์ พานิช. (2548:3) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ของครูว่า ในสังคมฐานความรู้ (knowledge based Society) องค์กรใดมีความสามารถจัดการความรู้ (Knowledge Management) ได้อย่างเหมาะสมจะเป็นองค์กรที่มีการดำเนินการไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ดังนั้น ในปัจจุบันทุกองค์กรจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการนำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรจัดการเรียนรู้ ยังมีความจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงาน โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำในการจัดการความรู้ ดังกล่าว

1. ความหมายและความสำคัญ

การจัดการความรู้ (knowledge Management) คือ เครื่องมือ และกระบวนการนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการดำเนินงานต่อความรู้ ดังนี้

1. การกำหนดความรู้ที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือต่อหน่วยงาน

2. การแสวงหาความรู้ที่ต้องการ
3. การปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้เพิ่มเติมได้เหมาะสมกับการใช้งาน
4. การประยุกต์ใช้ความรู้ใช้ในการทำงาน
5. การสกัดองค์ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนความรู้
6. การบันทึกความรู้และปรับปรุงให้เหมาะสมต่อการใช้ดำเนินงานยิ่งขึ้น

การจัดการความรู้เป็นการสร้างความรู้และแบ่งปันความรู้จากการดำเนินงานซึ่งจะต้องสร้างและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและบุคลากรได้รับประโยชน์สูงสุด ในกรณีการจัดการความรู้ของโรงเรียนจะมีผลดี ดังนี้

- 1) โรงเรียนจะได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นสามารถดำเนินงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ
- 2) โรงเรียนมีมาตรฐานและคุณภาพการจัดการศึกษาสูงขึ้น เป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการซึ่งได้แก่นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
- 3) โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง รวมทั้งมีบรรยากาศที่ดีในการดำเนินงาน
- 4) ครู ผู้บริหาร ได้รับการพัฒนาให้มีความชำนาญและความเชี่ยวชาญเพิ่มสูงขึ้น

2. บทบาทของครูในการจัดการความรู้

โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นหน่วยสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนและครูเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนจะต่ำหรือสูงจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครูเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ของครูจะต้องอาศัยความรู้และกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ ซึ่งจะต้องดำเนินงานร่วมกับนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และชุมชน ทั้งในฐานะผู้ปฏิบัติ ผู้นำ ผู้ร่วมมือ ดังนั้น บทบาทในการจัดการความรู้ของครูจึงอาจกล่าวได้ดังนี้

1. การจัดการความรู้ของตนเอง เป็นการจัดการความรู้ในระดับบุคคล ในฐานะผู้นำในการจัดการเรียน การสอนและทำงานร่วมกับผู้เรียน ครูผู้อื่นในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และชุมชน
2. การจัดการความรู้ในชั้นเรียน เป็นการจัดการความรู้ร่วมกับผู้เรียนในชั้นเรียน โดยเป็นผู้นำ ผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.การจัดการความรู้ของโรงเรียน เป็นการจัดการความรู้ระดับองค์กร โดยร่วมมือกับผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู และนักเรียน เพื่อให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

4. การจัดการความรู้ในชุมชน เนื่องจากโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญของชุมชนมีบทบาทหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของชุมชน รวมทั้งมีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนครูจึงมีบทบาทร่วมกับโรงเรียนในการจัดการความรู้ในชุมชน

3. เทคนิคในการจัดการความรู้ของครู

เมื่อครูเป็นมีบทบาทสำคัญและมีความจำเป็นจะต้องเป็นครูจัดการความรู้ในระดับต่าง ๆ ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความสามารถและทักษะในการจัดการความรู้สูงขึ้น ซึ่งมีเทคนิคสามารถกระทำได้ ดังต่อไปนี้

1) **ขั้นการกำหนดความรู้** ครูจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแต่ละระดับ เพื่อนำมากำหนดความรู้ที่ต้องการในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งให้ความร่วมมือกับโรงเรียน และบุคคลอื่นในการคิดวางแผน กำหนดความรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2) **ขั้นการแสวงหาความรู้** ครูจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการแสวงหาความรู้ พัฒนาความรู้สามารถของตนเองให้เข้าถึงความรู้ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การแสวงหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพื่อนร่วมงาน โดยการยอมรับในความรู้ความสามารถซึ่งกันและกัน

3) **ขั้นการสร้างความรู้** ครูจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมสร้างความรู้ นวัตกรรมของสถานศึกษา เข้าร่วมประชุมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น เช่น การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

4) **ขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้** ครูจะต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพ ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สมาคมหรือชมรมทางวิชาชีพครู จัดขึ้นอยู่เสมอ รวมทั้ง ดำเนินกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะอื่น ๆ เช่น การเขียนบทความทางวิชาการเผยแพร่ในวารสารของสภาวิชาชีพ การแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

5) **ขั้นการเก็บความรู้** ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเก็บความรู้ในรูปแบบเว็บไซต์

วิธีทัศน์ แถบบันทึกเสียง และคอมพิวเตอร์เป็นต้น รวมทั้ง ครูจะต้องจัดทำแผนพัฒนางาน จัดทำเอกสารประกอบการสอนที่ได้จากการสร้างและการแลกเปลี่ยนความรู้

6) ขั้นการนำความรู้ไปใช้ ครูจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมโดยการนำเสนอความรู้ในโอกาสต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การประชุมสัมมนา หรือการประชุมเสนอผลงานเป็นการเฉพาะ รวมทั้งมีการเผยแพร่ความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น วารสาร เว็บไซต์ จดหมายข่าว เป็นต้น

เทคนิคดังกล่าวข้างต้น ถ้าครูกระทำอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้เกิดทักษะและความชำนาญในการจัดการความรู้เพิ่มขึ้น เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (learning worker) ในที่สุด

4. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครู

การพัฒนาการจัดการความรู้ของครู อาจดำเนินการได้หลายลักษณะ รวมทั้งการตรวจสอบจาก ตัวบ่งชี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาของ ดร.วิลาวัลย์ มาคุ้ม โดยได้พัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทราบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครูมีดังนี้

1) องค์ประกอบด้านการกำหนดความรู้ มีตัวชี้วัดสำคัญได้แก่ ผู้บริหารเปิดโอกาส

ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดความรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารสนับสนุนให้ครูได้มีการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ

2) องค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้ มีตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ ครูตระหนักถึงความ

รับผิดชอบในการเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ และครูได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาในการแสวงหาความรู้ร่วมกัน

3) องค์ประกอบด้านการสร้างความรู้ มีตัวบ่งชี้ที่สำคัญได้แก่ สถานศึกษามีหน่วยงานหรือบุคลากรรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมสร้างความรู้ เช่น การจัดประชุมสัมมนา การอบรม การสาธิต การวิจัยในชั้นเรียน การระดมความเห็น การสนทนา เป็นต้น และผู้บริหารสนับสนุนให้ครูมีการสร้างความรู้เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

4) องค์ประกอบด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ มีตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ บรรยากาศการ

แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับภายในสถานศึกษาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ และความรู้สึกและบรรยากาศการทำงานภายในสถานศึกษามีลักษณะเป็นเพื่อนร่วมงานมากกว่าการเคารพเชื่อฟัง

5) องค์ประกอบด้านการเก็บความรู้ มีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารให้ความสำคัญ

และเป็นผู้ดำเนินการเก็บความรู้ของสถานศึกษาและครูมีความสามารถในการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ เช่น ในแฟ้มพัฒนางาน ตำราเรียน การลงในวารสาร และจดหมายข่าว เป็นต้น

6) องค์ประกอบด้านการนำความรู้ไปใช้ มีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ได้แก่ ครูสามารถนำความรู้

ความสามารถของตนไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสถานศึกษาจัดให้ครูที่มีความรู้ และทักษะเป็นการเฉพาะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

อย่างไรก็ตาม การจัดการความรู้ของครูภายในโรงเรียนเกิดจากการผสมผสานการทำงานของปัจจัยที่สำคัญกล่าว คือ

1) ครูและบุคลากรภายในโรงเรียน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในความสามารถ

และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการจัดการความรู้ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ พัฒนาตนเองและเอื้ออำนวยให้บุคลากรภายในโรงเรียนพัฒนาพร้อมกันไปด้วย

2) กระบวนการจัดการความรู้ โดยมีขั้นตอนดำเนินงานอย่างเหมาะสม บุคลากร

ทุกฝ่ายในโรงเรียนมีความเข้าใจและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

3) เทคโนโลยีสารสนเทศ โรงเรียนต้องให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มี

คุณภาพรองรับการจัดการ ความรู้ได้อย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้ครูทุกคนได้ใช้ระบบสารสนเทศอย่างทั่วถึง

4) การบริหารจัดการ โรงเรียน ต้องจัดระบบบริหารจัดการที่เอื้ออำนวยโดยมีการ

กระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม รวมทั้ง มีการจูงใจที่เหมาะสม

การจัดการความรู้เป็นภารกิจของครูที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นทั้งในส่วนของครูเอง
ในชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้การทำหน้าที่การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และการ
จัดการศึกษาของโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย

2.2.6 ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของการจัดการความรู้

ปัจจัยเอื้อที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ

ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงปัจจัยเอื้อที่ทำให้การจัดการความรู้สำเร็จ ดังนี้

1) บุญดี บุญญาภิจ และคนอื่น ๆ. (2549: 59 – 62) ได้กล่าวถึง ปัจจัยเอื้อที่ทำให้
การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ดังนี้

- 1.1)ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ (Leadership and Strategy)
- 1.2)วัฒนธรรมองค์กร (Culture)
- 1.3)เทคโนโลยีสารสนเทศทางการจัดการความรู้ (Technology)
- 1.4)การวัดผล (Measurement)
- 1.5)โครงสร้าง

2) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550 : 43 – 44) ได้กล่าว ปัจจัยแห่ง
ความสำเร็จของการจัดการความรู้ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ 6 ปัจจัย
ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ
2. บุคลากร
3. การสื่อสาร
4. การสร้างแรงจูงใจ
5. การสนับสนุนทรัพยากร
- 6.การติดตามประเมินผล

เลียช และคนอื่น ๆ .(Leitch; & Rosen. 2001 , Online 2-5 , & Parcell. 2004 :20-21)

ได้ทำการศึกษาผลความสำเร็จของการจัดการความรู้ พบว่าองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ

1. คน (People)
2. กระบวนการ (Process)
3. เทคโนโลยี (Technology)

มาร์ควอดด์และเรย์โนวี่.(Marquarde & Raynolds. 1994:26 – 34) ได้ทำการศึกษา
เกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการความรู้ ว่าองค์การจะต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการ
จัดการความรู้เพื่อเพิ่มผลิตและบริการขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม (Appropriate Structure)

2. วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Comparing Technology)
3. เทคโนโลยีการเรียนรู้ (Learning Technology)
4. การเป็นผู้นำในการส่งเสริมการจัดการความรู้
5. วิสัยทัศน์
6. ความสามารถและทักษะของบุคลากร
7. การมีส่วนร่วม
8. การเรียนรู้

บทสรุปผู้บริหาร.(2550 . www.samutsongkhram.go.th/knowledge/botnum/botsaroop.doc

สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) ที่จะทำให้การดำเนินการจัดการความรู้ตามเป้าหมาย KM ที่เลือกทำสามารถนำไปสู่ปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในองค์กรมีดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหาร
2. บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร
3. การสื่อสาร
4. แผนงานการจัดการความรู้
5. การสร้างแรงจูงใจ
6. การติดตาม ประเมินผล

วิจารณ์ พานิช.(2550.จาก <http://www.ga.kmitnb.ac.th> สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550) กล่าวถึงปัจจัยหลักส่งเสริมความเข้มแข็งของการจัดการความรู้ 8 ประการ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ
2. โครงสร้าง
3. วัฒนธรรม พฤติกรรม และการสื่อสาร
4. เทคโนโลยีและกระบวนการ
5. การให้รางวัลและการชมเชย
6. การวัดผลและประเมินผล
7. ความรู้ทักษะความสามารถ
8. การจัดการ

ธัญธรรรัตน์ โปษนันท์. (2550.จาก <http://www.leaners.in.th>สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550)

ปัจจัยที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ปัจจัยที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. คน
2. เทคโนโลยี
3. กระบวนการทางธุรกิจ

ปัจจัยทั้ง 3 ประการ คนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด จากการสำรวจแบบสอบถามผู้บริหารในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า คนเป็นแหล่งที่เก็บความรู้มากที่สุด แต่มีปัญหาอยู่ที่ว่าคนขาดความสามารถในการแบ่งปันความรู้ได้อย่างเหมาะสมจึงควรเป็นหน้าที่ขององค์กรที่จะต้องวางระบบหรือให้การสนับสนุนในการจัดการความรู้ การแบ่งปันความรู้ที่เหมาะสมให้กับพนักงานในองค์กร

สรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ ที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จได้นั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลากหลายประการ ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารในองค์กร รวมถึงบุคลากรในองค์กร ต้องมีความเข้าใจในเรื่องของการจัดการความรู้ โดยอาศัยปัจจัยที่สนับสนุนด้านภาวะผู้นำขององค์กร ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีและระบบงาน การสื่อสารภายในองค์กร รวมถึงการวัดผลและประเมินผลปัจจัยเหล่านี้ควรบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้การจัดการความรู้ขององค์กรประสบความสำเร็จ

สรุปจากการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้มี 5 ด้าน ด้วยกัน คือ ด้านภาวะผู้นำขององค์กร ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร ด้านเทคโนโลยีและระบบงาน ด้านการสื่อสารภายในองค์กร ด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อว่า 5 ปัจจัยนี้ เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยองค์กรควรมีการบริหารจัดการปัจจัยเอื้อทั้ง 5 ประการอย่างเป็นระบบและให้ไปในทิศทางเดียวกันและมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันก็จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านภาวะผู้นำขององค์กร

บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น ๆ . (2550 จาก <http://www.qa.kmitnb.ac.th> สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550) กล่าวว่า ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ เป็นปัจจัยที่เอื้อให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จได้ ดังนี้

การจัดการความรู้ให้ประสบผลสำเร็จต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารขององค์กร ผู้บริหารจะต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการจัดการความรู้เพื่อที่สามารถสื่อสารและผลักดันให้มีการจัดการความรู้ในองค์กร

อีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จในการจัดการความรู้ คือ ทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจนของการจัดการความรู้ องค์กรต้องตอบให้ได้ว่าจะจัดการความรู้ในองค์กรเพื่ออะไร เพื่อนำเป้าหมายนั้นมากำหนดเป็นแผนงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สิ่งสำคัญคือ กลยุทธ์ของการจัดการความรู้จะต้องสนับสนุนและสอดคล้องกับทิศทางดำเนินงานขององค์กร

วิจารณ์ พานิช. (2550. จาก <http://www.qa.kmitnb.ac.th> สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เอื้อให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จได้ ดังนี้

ภาวะผู้นำที่แสดงความเชื่อในคุณค่าของภารกิจขององค์กรและจัดกระบวนการให้เกิดความมุ่งมั่นร่วม (Shared Purpose) ภายในองค์กร เป็นสิ่งที่สูงสุดที่ผู้นำจะพึงให้แก่องค์กร

ภาวะผู้นำที่แสดงความเชื่อในคุณค่าของภารกิจขององค์กรและจัดกระบวนการให้เกิดความมุ่งมั่นร่วม (Shared Purpose) ภายในองค์กร เป็นสิ่งที่สูงสุดที่ผู้นำจะพึงให้แก่องค์กร

Peter Drucker.(1993. จาก <http://www.gotoknow.org/blog/kmanamai-srivipa/8062>)

กล่าวถึง ผู้นำแห่งการเรียนรู้ (Learning Leader) ไว้ว่า

ภาวะผู้นำ คือ ส่วนสำคัญในองค์กรแห่งการเรียนรู้ และองค์กรแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องมีผู้นำที่เป็นผู้สนับสนุน และผู้ให้การศึกษาหรือความรู้ในองค์กร ทั้งนี้ต้องสนใจและพัฒนาความรู้ของตนเอง พร้อมทั้งจะนำการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นและพร้อมที่จะนำเอาหลักการการจัดการความรู้มาปฏิบัติ เพราะถ้าไม่มีผู้นำที่จะต้องยอมรับ และให้ความสำคัญในการหลักการนี้แล้ว การปฏิบัติก็ย่อมเป็นไปได้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2550 : 43) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลให้เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ ไว้ดังนี้

ผู้บริหารในทุกระดับ CKO คณะบุคคลทั้งในระดับองค์กรและหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการความรู้นับเป็นกลุ่มหลักที่มีความมุ่งมั่น ความจริงใจในการผลักดันให้ดำเนินการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ โดยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักถึงความสำคัญความจำเป็นของการจัดการความรู้และประโยชน์ที่เกิดแก่องค์กรและบุคลากร การกำหนดให้เรื่องการจัดการความรู้และการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นวาระสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร การส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินการจัดการความรู้ขององค์กรอย่างเหมาะสม

สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จได้นั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลากหลายประการ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำขององค์กร ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการผลักดันให้การจัดการความรู้ภายในองค์กรประสบความสำเร็จ ผู้นำต้องตระหนักมีความรู้ความเข้าใจ ให้การสนับสนุน คำนึงถึงประโยชน์ของการจัดการความรู้ และผลักดันให้มีการจัดการความรู้ภายในองค์กร

2. ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร

บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น ๆ. (2550. จาก <http://www.qa.kmitnb.ac.th> สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยที่เอื้อให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จได้ ดังนี้

สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จในการจัดการความรู้ได้ คือ วัฒนธรรมของการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรภายในองค์กร องค์กรต้องทำความเข้าใจถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่กีดขวางไม่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และหาวิธีการที่จะกำจัดอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้น การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้จะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อให้บุคลากรในองค์กรตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง

วิจารณ์ พานิช. (2550. จาก <http://www.qa.kmitnb.ac.th> สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550) กล่าวว่า วัฒนธรรมพฤติกรรม และการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่เอื้อและช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จได้ ดังนี้

วัฒนธรรมคุณภาพ วัฒนธรรมการเรียนรู้ การมองการเปลี่ยนแปลง – พลวัตเป็นสภาพความเป็นจริง และเป็นโอกาสเปิดเผยแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในองค์กร เป็นปัจจัยส่งเสริมการจัดการความรู้

ดรักเกอร์. (2550. จาก<http://www.igetweb.com> สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กร บรรยากาศองค์กร การสนับสนุนจากทุกฝ่าย คือปัจจัยหลัก ๆ ที่จะทำให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

ในการจัดการความรู้หากบุคลากรมีเจตคติต่อการจัดการความรู้ในแง่ที่ดี เข้าใจถึงคุณค่าและประโยชน์ของการจัดการความรู้ อารมณ์ดี ก็ย่อมสามารถทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมในการถ่ายโอนความรู้ การแบ่งปันความรู้การจัดการความรู้ ซึ่งสิ่งที่จะมาสนับสนุนความคิด อารมณ์ความรู้สึกนั้น จะทำให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จได้นั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลากหลายประการ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ วัฒนธรรมขององค์กรต้องมีบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการจัดการความรู้ เพื่อให้บุคคลเกิดพฤติกรรมในการถ่ายโอนความรู้ มีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ให้เกิดการแบ่งปันความรู้ของบุคลากรในองค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเทคโนโลยีและระบบงาน

บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น ๆ. (2550. จาก <http://www.qa.kmitnb.ac.th> สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสำคัญที่สนับสนุนการจัดการความรู้ให้ประสบความสำเร็จได้ ดังนี้

เทคโนโลยีสารสนเทศ มีส่วนสำคัญในการช่วยให้คนในองค์กรสามารถค้นหาความรู้ ถึงความรู้ไปใช้ ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ และช่วยให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ แต่การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กรต้องมั่นใจว่าระบบเทคโนโลยีนั้น ๆ สามารถเชื่อมโยงต่อหรือรวมเข้ากับระบบเดิมที่มีอยู่ได้ รวมถึงต้องตอบสนองความต้องการของผู้ใช้และใช้งาน

ได้ง่าย ที่สำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ องค์กรต้องตระหนักว่าเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการติดต่อและเชื่อมโยงคนภายในองค์กรเข้าด้วยกันเท่านั้น เทคโนโลยีไม่ได้ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดขึ้นได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2550:44) ได้กล่าวถึง การสนับสนุนทรัพยากร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การความรู้ประสบความสำเร็จ ไว้ดังนี้

การจัดการความรู้และการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ถือเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาทางปัญญาและทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญและให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการดำเนินการกิจและความเจริญเติบโตขององค์กร หนึ่งใน การดำเนินการต้องมีการลงทุนทั้งในเรื่องของบุคลากรงบประมาณ และระบบเทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสนับสนุนให้การจัดการความรู้ดำเนินไปได้ด้วยความสะดวก รวดเร็วเอื้อต่อการดำเนินการได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนการลงทุนเพื่อพัฒนาบุคลากรและการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ทั้งระบบ

Peter Dracker.(1993 จาก <http://www.gotoknow.org/blog/kmanamai-srivipa/8062>) กล่าวถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดการความรู้ในองค์กรมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ

องค์กรจะต้องมีเครื่องมือที่ช่วยให้การสื่อสารข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบฐาน ข้อมูลที่มีคุณภาพและง่ายแก่การใช้งาน หรือมี Information Technology รูปแบบต่าง ๆ มาช่วยสนับสนุนให้การกระจายความรู้ไปโดยง่ายและสะดวกแก่ผู้ใช้หรือบุคลากร

สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จได้นั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลากหลายประการ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการความรู้ คือ มีระบบฐานข้อมูลความรู้ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการกระจายความรู้ และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบสะดวกในการนำความรู้ไปใช้

4. ด้านการสื่อสารภายในองค์กร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2550: 43) ได้กล่าวถึง การสื่อสารภายในองค์กร ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ ดังนี้

การให้ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้ทั้งในเรื่องของเนื้อหาสาระการดำเนินการผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ฯลฯ เป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ การกระตุ้นให้เกิดความสนใจ การจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรม ฯลฯ ซึ่งต้องมีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทั้งรูปแบบการสื่อสารทางเดียว และการสื่อสาร 2 ทาง โดยผ่านช่องทางการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ

บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น ๆ.(2549 : 70 – 72) ได้นำเสนอผลของการนำวงจร KM ไปใช้จริงในองค์กรนำร่อง คือ โรงพยาบาลศิริราช กล่าวว่า เมื่อองค์กรมีความรู้และตระหนักถึงความ

สำคัญของการจัดการความรู้แล้วการสื่อสารให้กับบุคลากรในโรงพยาบาลเป็นที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน

ในการดำเนินการสื่อสารเรื่องการจัดการความรู้ในองค์กร มีหลายรูปแบบทั้งที่เป็นการสื่อสารผ่านช่องทางที่มีอยู่แล้วในองค์กร เช่น เอกสาร อินไซด์ฝ่ายการพยาบาล ข่าวสารคุณภาพ บอร์ดประชาสัมพันธ์ และผ่านทางเสียงตามสาย และช่องทางที่สร้างขึ้นใหม่ เมื่อมีการดำเนินโครงการ เช่น การประชุม/กิจกรรมการสร้าง Web Site การจัดการอบรมทักษะพื้นฐานด้านการใช้คอมพิวเตอร์ จัดตั้ง KM Call Center ผลจากการสื่อสารเรื่องโครงการนำร่อง การจัดการความรู้ภายในองค์กรไปยังบุคลากรอย่างทั่วถึงมีผลทำให้ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกโครงการฯ เพิ่มมากขึ้นมีการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่าน Web Site และการใช้บริการ Km Call Center นอกจากนี้ยังมีกระแสของการแลกเปลี่ยนความรู้เกิดขึ้นในหน่วยงานต่าง ๆ อีกด้วย

บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น ๆ (2549: 70 – 72) ได้นำเสนอผลของการนำวงจร KM ไปใช้จริงในองค์กรนำร่อง คือ บริษัท สแปนชั่น (ไทยแลนด์) จำกัด กล่าวว่า การสื่อสารเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการ โดยแบ่งวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ให้พนักงานตระหนักถึงการจัดการความรู้ของบริษัท
2. การเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการสื่อสารผ่านช่องทางที่มีอยู่ในบริษัท ดังนี้
 - 1.1 นิติสาร Dialog ทุกไตรมาส
 - 1.2 การประชุมประจำไตรมาส
 - 1.3 การประชุม on/off site ในระดับผู้จัดการทั่วไป
 - 1.4 การประชุมผู้บริหารและแจ้งการสรุปผลการประชุมให้พนักงานทราบภายหลัง
 - 1.5 วิทยุกระจายเสียงในบริษัท
 - 1.6 E-mail

สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จได้นั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลากหลายประการ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านการสื่อสารในองค์กร เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการความรู้ คือ จัดระบบการสื่อสารแบบหลายช่องทาง จัดให้มีอุปกรณ์การสื่อสารภายในองค์กรเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคลากรภายในองค์กรอย่างเพียงพอ รวดเร็ว ทันสมัย และเอื้อต่อการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ มีการสื่อสารที่ถูกต้องชัดเจน และเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

5. ด้านการวัดผลและประเมินผล

บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น ๆ. (2549: 59 – 62) ได้กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผล เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ ดังนี้

การวัดผลการจัดการความรู้จะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวนประเมินผล และทำการปรับปรุงกลยุทธ์และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการความรู้ได้ นอกจากนี้ผลการวัดความสำเร็จของการจัดการความรู้จะโน้มน้าวให้บุคลากรทุกระดับเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ ในการวัดผล องค์กรต้องตระหนักว่าตัวชี้วัดที่ดีจะต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับกลยุทธ์การจัดการความรู้เป็นอย่างไร การดำเนินการมีความคืบหน้าเพียงใด และได้ผลที่คาดหวังไว้หรือไม่อย่างไร และการจัดการความรู้ส่งผลกระทบต่ออะไรกับองค์กรบ้าง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช .(2550 : 43) ได้กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผล ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ ดังนี้

ในการจัดการความรู้ขั้นตอนและรายละเอียดที่ต้องดำเนินการจำนวนมากจำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องทั้งในระหว่างดำเนินการและผลสำเร็จที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับสำหรับประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุง แก้ไขการพัฒนาการดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

วิจารณ์ พานิช. (2550 จาก <http://www.qa.kmitnb.ac.th> สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550) กล่าวถึงการวัดผล และประเมินผล เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการความรู้ ดังนี้

การวัดผลและประเมินผลเป็นเครื่องมือในการบันทึก ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติงาน และผลงานของบุคลากร ส่วนงานและองค์กรในภาพรวม

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์. (2549) กล่าวว่า การพัฒนา ประเมินผล ติดตาม เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาความรู้ ดังนี้

ความรู้ไม่ควรหยุดนิ่งความรู้ย่อมต้องการพัฒนาและความต่อเนื่อง เนื่องจากโลกปัจจุบันมีการเคลื่อนไหวและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หากหยุดการเรียนรู้ จำทำให้ไม่รับรู้กระแสของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นควรสำรวจเพื่อประเมินตัวเองว่าองค์ความรู้ของคุณ ได้พัฒนาและเรื่องไหนบ้างที่คุณยังไม่พัฒนาแต่ควรที่จะรู้รวมทั้งมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น โดยการจัดทำตารางการประเมินเพื่อพัฒนาความรู้ ดังนี้

ตารางที่ 6 การประเมินเพื่อพัฒนาความรู้

ความรู้ที่มี	ความรู้ที่ไม่มี	วิธีการหาความรู้	เวลาที่จะเรียนรู้
กระบวนการหรือวิธีการ	เทคนิค การเจรจาต่อรอง	อ่านหนังสือ	ทุกเช้าก่อนเริ่มทำงาน 30 นาที
จัดซื้อ/จัดหา	กับ Supplier	เข้าฟังสัมมนา/อบรม	เข้าอบรมวันที่.....

ควรติดตามประเมินผลการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ว่าสามารถนำความรู้ไปใช้กับการทำงานบ้างหรือไม่ และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร เพราะการติดตามประเมินผลจะเป็นจุดเริ่มประเมินตนเองว่าต้องการเสริมความรู้อะไรเพิ่มขึ้น เพื่อหาวิธีการในการพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดขึ้น

สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จได้นั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลากหลายประการ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านการวัดและประเมินผล เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการความรู้ คือ การวัดผลและประเมินผลของการจัดการความรู้จะช่วยให้องค์กรทราบสถานะขององค์กรในภาพรวม สามารถทบทวน ติดตามและตรวจสอบ ผลการปฏิบัติงานและนำมาปรับปรุงให้บรรลุเป้าหมายการจัดการความรู้ขององค์กรได้

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

2.3.1 ความหมายภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา

ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา มีการใช้ความหมายที่แตกต่างกันไปตามความคิดเห็น เช่น เรียกว่า เด็กปัญญาอ่อน เด็กสมองอ่อน เด็กระดับสติปัญญาต่ำ เด็กปัญญาทึบ เด็กโง่ เป็นต้น ถึงจะเรียกอย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากคำเหล่านี้แล้วจะพบว่ามีความหมายที่ไม่แตกต่างกัน แต่เป็นการใช้เจตคติทางด้านลบกับเด็ก ในปัจจุบันจึงนิยมใช้คำว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ ดังนี้

1. ความหมายตามระบบ AAMD (The American Academy of Mental Dificiency) ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ระดับสติปัญญาที่ด้อย หรือต่ำกว่าปกติ เนื่องจาก พัฒนาการของสมอง หรือจิตใจหยุดชะงัก เจริญเติบโตไม่เต็มที่ ทำให้ความสามารถจำกัดในด้านการเรียน ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และมีการเจริญเติบโตไม่สมวัย (ศรียา นิยมธรรม, 2534 : 23) ซึ่งสโตรแมน. (Stroman, 1989 : 18) กล่าวว่า มีจุดเน้นที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1) หน้าที่ของสติปัญญาโดยทั่วไป ซึ่งหมายถึงผลการประเมินด้านเชาว์ปัญญา โดยใช้แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญา

2) ระดับของสติปัญญาที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยปกติอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งประมาณ 70 หรือต่ำกว่า 70

3) การปรับตัวซึ่งประเมินจากประสิทธิภาพ หรือระดับมาตรฐานของแต่ละบุคคล ในอันที่จะพึ่งพาตนเอง และมีความรับผิดชอบด้านสังคม ตามอายุ และวัฒนธรรมตามบุคคลนั้น

4) ระยะพัฒนาการ หมายถึง ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 18 ปี

แนวทางวินิจฉัย

การวินิจฉัยภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาตาม AAMD จะพิจารณาจุดเน้น ทั้ง 4 ข้อ โดยบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีลักษณะ คือมีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยปกติ คือ 70 หรือน้อยกว่า 70 ร่วมกับมีปัญหาด้านการปรับตัวและลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 18 ปี

2. ความหมายตาม AAMR (American Association on Mental Retardation) ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation) หมายถึง ภาวะที่มีความจำกัด เกิดขึ้น มีผลต่อการปฏิบัติงานในขณะนั้น แสดงลักษณะมีความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าปกติปรากฏ ร่วมกับความจำกัดทางทักษะด้านการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะ หรือมากกว่า คือ ทักษะการสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณะสมบัติ การควบคุมตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่างและการทำงาน ทั้งนี้ ต้องมีภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี แซลลอค. (Schallock. 1992 : 1-3) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเกณฑ์การมองภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา AAMR มองที่

1) ระดับความสามารถทางสติปัญญา โดยการวัดระดับสติปัญญาได้ ต่ำกว่า 70 – 75

2) ลักษณะของความจำกัดในทักษะการปรับตัวต่อไปนี้อย่างน้อย 2 ทักษะ

- การสื่อความหมาย (Communication)
- การดูแลตนเอง (Self – care)
- การดำรงชีวิตในบ้าน (Home Living)
- ทักษะทางสังคม (Social Skill)
- การใช้สาธารณะสมบัติ (Community Use)
- การควบคุมตนเอง (Self – direction)
- สุขอนามัยและความปลอดภัย (Health and Safety)
- การเรียนวิชาการเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (Functional Academic)
- การใช้เวลาว่าง (Leisure)
- การทำงาน (Work)

3) ลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดก่อนอายุ 18 ปี

แนวทางการวินิจฉัย การวินิจฉัยตามแบบ AAMR พิจารณาครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

- 1) ระดับสติปัญญาและทักษะการปรับตัว
- 2) จุดเด่น จุดด้อยในลักษณะทางจิตวิทยาและอารมณ์
- 3) สุขภาพทางกายและสาเหตุ
- 4) สภาพแวดล้อมที่ดำเนินชีวิตอยู่

สรุป ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ภาวะที่สมองหยุดพัฒนา หรือพัฒนาได้ไม่เต็มที่ ทำให้เกิดความจำกัดทางด้านความสามารถทางสติปัญญา มีระดับเขาวนปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์ปกติในทุกๆ ด้าน ปรากฏร่วมกับมีความจำกัดทางการเรียนและทักษะการปรับตัวให้สอดคล้องกับ ความต้องการใช้ชีวิตประจำวันตามสภาพแวดล้อมของสังคมปกติ อาจจะมีหรือไม่มี ความผิดปกติทางจิต ร่วมด้วย ทั้งนี้จะต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี

2.3.2 ระดับความรุนแรงความบกพร่องทางสติปัญญา

ระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา แบ่งตามหน่วยงานที่ให้ ความหมาย ต่อไปนี้

(1) ตามเกณฑ์นานาชาติ (International Classification of Disease : ICD) ที่ กำหนดโดย (World Health Organization : WHO) ปัจจุบันใช้ ICD 10 Edition 4 Revised (กัลยา สุตะบุตร. 2535 : 24) ซึ่งแบ่งระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การแบ่งระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญาตาม ICD 10

ระดับความรุนแรง	คะแนนของแบบทดสอบทางสติปัญญา IQ	ลักษณะเฉพาะ
ระดับน้อย (Mild mental Retardation)	50-69	มีพัฒนาการทางด้านภาษาช้า สามารถพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้ และสามารถพึ่งตนเองในเรื่องการดูแลตนเอง เช่น การรับประทานอาหาร การอาบน้ำ การแต่งตัว
ระดับน้อย (Mild mental Retardation)	50-69	และการควบคุมการขับถ่าย รวมถึงทักษะที่ใช้ในชีวิตทั่วไปและงานบ้าน มักจะพบปัญหาในเรื่องการศึกษาในโรงเรียน โดยเฉพาะการอ่านและการเขียน มีความสามารถในการทำงานเชิงปฏิบัติมากกว่าเชิงวิชาการ สำหรับปัญหาทางด้านสังคม อารมณ์ พฤติกรรมและความต้องการในการแก้ไขการสนับสนุนช่วยเหลือจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับบุคคลที่มีสติปัญญาปกติ
ปานกลาง (Moderate mental Retardation)	35-49	มีพัฒนาการทางด้านภาษาค่อนข้างจำกัด ระดับการพัฒนาของแต่ละคนก็ จะมีความแตกต่างกัน บางคนสามารถร่วมสนทนาต่างๆได้ บางคนทำได้ แต่เพียงใช้ภาษาเพื่อสื่อความต้องการขั้นพื้นฐาน บางคนพอเข้าใจคำสั่งง่ายๆ เท่านั้น มีผลสัมฤทธิ์ในการดูแลตนเอง และทักษะด้านการเคลื่อนไหวล่าช้า มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้จำกัด แต่พอจะเรียน ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการอ่านเขียนและนับจำนวนได้ โปรแกรมทางการศึกษาสามารถจัดให้แต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่อย่าง จำกัด เพื่อให้มีทักษะพื้นฐานบางอย่างที่จำเป็น บุคคลระดับปานกลาง วัย

ระดับความรุนแรง	คะแนนของแบบทดสอบทางสติปัญญา IQ	ลักษณะเฉพาะ
		ผู้ใหญ่สามารถทำงานเชิงปฏิบัติได้ง่ายๆได้ ถ้างานนั้นมีการวางแผนทางการปฏิบัติที่รอบคอบและจัดให้มีคำปรึกษาแนะนำอย่างดีโดยทั่วไปจะไม่สามารถพึ่งตนเองได้เต็มที่และส่วนใหญ่สามารถพัฒนาความสามารถทางสังคมในการสร้างปฏิสัมพันธ์สื่อความหมายกับผู้อื่น และเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมง่ายๆได้
ระดับความรุนแรง (Severe Mental Retardation)	20-34	มีลักษณะคล้ายคลึงกับบุคคลที่ความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลางมาก แต่มักจะพบสาเหตุทางพยาธิสภาพ และมีสภาวะที่เกิดร่วมด้วย บุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีปัญหาของความบกพร่องด้านอื่นที่เกิดร่วมด้วยอย่างชัดเจนมีลักษณะคล้ายคลึงกับบุคคลที่ความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลางมาก แต่มักจะพบสาเหตุทางพยาธิสภาพ และมีสภาวะที่เกิดร่วมด้วย บุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีปัญหาของความบกพร่องด้านอื่นที่เกิดร่วมด้วยอย่างชัดเจน
อื่นๆ (Other Mental Retardation)	ทำการประเมินชาวปัญญาตามวิธีปกติได้ยากหรือไม่สามารถทำได้	มักมีความบกพร่องทางกายหรือทางประสาทรับรู้เกิดขึ้นร่วมด้วย เช่น ตาบอด หูหนวก หรือมีความผิดปกติทางพฤติกรรมอย่างรุนแรง หรือพิการทางกาย
ระบุประเภทไม่ได้ (Mental Retardation Unspecified)		มีหลักฐานว่าเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแต่มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะแยกประเภท เช่น ข้างต้น

(2) ระบบ AAMD (The American Academy on Mental Deficiency) (Stroman, 1989:24) ซึ่งแบ่งระดับความรุนแรงไว้ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 8 การแบ่งระดับความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาตามระบบ AAMD

ระดับความรุนแรง	คะแนนของแบบทดสอบทางสติปัญญา		การแบ่งตามการจัดการศึกษา
	Stanford Binet	Wechler (WISC)	
ก้ำกึ่ง (Borderline)	69-84	70-84	Dull Normal
น้อย (Mild)	52-68	55-69	Educable
ปานกลาง (Moderate)	35-51	40-54	Trainable
มาก (Severe)	20-35	25-39	Dependent
รุนแรงมาก (Profound)	< 20	< 25	Dependent
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเครื่องมือ	3	4	
ความแปรปรวน	16	15	

เริ่มใช้ในปี 1973 โดย AAMD ตามความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งไม่จำกัด Borderline ไว้ในกลุ่มของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา

ที่มา : จากหนังสือ Mental Retardation in School Context. 1989 : 24

(3) ระบบ AAMR (American Association on Mental Retardation) ได้แบ่งระดับความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาขึ้นใหม่ ตามความหมายใหม่ที่ได้อำนาจขึ้น โดยแบ่งระดับความรุนแรงตามลักษณะความเข้มของความต้องการความช่วยเหลือ และรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ โดยพิจารณาจากจุดอ่อนของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ประเมินได้ (Schallock, 1992 : 16) โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ

1. ต้องการได้รับการช่วยเหลือเป็นครั้งคราว (Intermittent)
2. ต้องการความช่วยเหลือตามระยะเวลาที่กำหนด (Limit)
3. ต้องการความช่วยเหลือติดต่อกันตลอดไป (Extensive)
4. ต้องการความช่วยเหลือในทุกๆ ด้านอย่างทั่วถึงและต้องการมากที่สุด (Prevasive)

ซึ่งรูปแบบการช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยการปรับตัวและความสามารถในการอยู่ร่วมกัน การให้ความช่วยเหลืออาจจัดเป็นระยะเวลานาน หรือตามความจำเป็นของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตลอดทั้งชีวิตของเขา

สรุป การแบ่งระดับความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา จะมองทั้งระดับเขาวนปัญญาและพฤติกรรมไปพร้อมๆ กัน ไม่มองอย่างใดอย่างหนึ่งในนิยามแบบเก่า การแบ่งระดับความรุนแรงจะเน้นระดับเขาวนปัญญา มีระดับความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับต่างๆ แต่ใน

นิยามใหม่จะเน้นระดับเขาวนปัญญาและพฤติกรรมการปรับตัว การแบ่งระดับความบกพร่องทางสติปัญญาจะใช้ลักษณะความต้องการของบุคคลว่าต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง จากความจำกัดของบุคคลแต่ละบุคคลและมีโอกาส พัฒนาได้ ถ้าได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

2.3.3 ระดับเขาวนปัญญากับความสามารถทางการศึกษา

ประภคต พูลพัฒน์.(2547:2-3) ได้ให้รายละเอียดระดับเขาวนปัญญากับความสามารถทางการศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สรุปได้ว่า

ตารางที่ 9 ระดับเขาวนปัญญากับความสามารถทางการศึกษา

ประเภท	ระดับสติปัญญา	ความสามารถรับการศึกษา
เด็กเรียนช้า	71-90	เขาวนปัญญาต่ำที่สามารถรับการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กเรียนช้า และประกอบอาชีพช่างฝีมือได้
ปัญญาอ่อนขนาดน้อยพอเรียนได้	50-70	เขาวนปัญญาต่ำ หรืออายุสมองขนาดเล็กประมาณ 6-11ปี การปรับตัวทางสังคมทำได้ขนาดเด็กวัยรุ่นในด้านต่างๆไป แต่ขาดความสามารถในการวางแผน และคาดการณ์ล่วงหน้า อาจพอรับการศึกษาในระดับประถมต้น หรือการศึกษาพิเศษ (แต่จะมีปัญหาในการเรียนทุกกลุ่มวิชา) และประกอบอาชีพที่ไม่ต้องใช้ความรับผิดชอบสูง หรืองานประเภทช่างฝีมือ
ปัญญาอ่อนขนาดปานกลาง	35-49	เขาวนปัญญาต่ำ หรืออายุสมองขนาดเล็กประมาณ 4-7 ปี สามารถอ่าน เขียน และคิดเลขได้เพียงเล็กน้อย เรียนรู้ได้ช้าถ้าได้รับการฝึกสอนที่เหมาะสม อาจพอดูแลตนเองในชีวิตประจำวันได้ และทำงานง่ายๆภายใต้การควบคุมดูแล
ปัญญาอ่อนขนาดหนัก	ต่ำกว่า 34	เขาวนปัญญาต่ำ หรืออายุสมองขนาดเล็กไม่เกิน 3 ปี มีความบกพร่องอย่างเห็นได้ชัด ในพฤติกรรมกรปรับตัว และอาจมีพัฒนาการบกพร่องในด้านภาษา การรับรู้ และการเคลื่อนไหว การดำรงชีวิตต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลเช่นเดียวกับเด็กเล็ก

จากตารางจะเห็นได้ว่าระดับสติปัญญาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ คือ ตั้งแต่ระดับ I.Q. 90 ลงมาถือว่าเป็นระดับที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เด็กเรียนช้า หมายถึง เด็กที่มีความสามารถในการเรียนล่าช้ากว่าปกติ และมีความต้องการในด้านการเรียนในรูปแบบของชั้นพิเศษเต็มเวลา หรือบางเวลาในโรงเรียนปกติ เด็กเหล่านี้จะมี

ระดับเชาวน์ปัญญา (I.Q.) 71 – 90 ซึ่งขาดทักษะในการเรียนรู้หรือมีความบกพร่องทางสติปัญญาเล็กน้อย

2. เด็กปัญญาอ่อน หมายถึง เด็กที่มีเชาวน์ปัญญาต่ำกว่า 70 มีความสามารถในการเรียนรู้ต่ำ มีพัฒนาการทางกายล่าช้า ไม่เหมาะสมกับวัย มีความสามารถจำกัดในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทำให้มีความยากลำบากในการดำเนินชีวิต แบ่งตามระดับเชาวน์ปัญญา (I.Q.) ได้ 4 พวก คือ

2.1 ปัญญาอ่อนขนาดน้อยพอเรียนได้ (Educable Mentally Retarded) มีระดับเชาวน์ปัญญา 50 – 70 มักใช้คำย่อว่า E.M.R. เด็กพวกนี้พอจะเรียนได้ในชั้นพิเศษ ใช้หลักสูตรตามหลักการศึกษพิเศษ สามารถฝึกอาชีพและงานง่ายๆ ได้

2.2 ปัญญาอ่อนขนาดปานกลาง (Trainable Mentally Retarded) หรือขนาดพอฝึกได้มักใช้คำย่อว่า T.M.R. มีระดับเชาวน์ปัญญา 35 – 49 พอจะฝึกอบรม และเรียนรู้ทักษะเบื้องต้นง่ายๆ ได้ และสามารถฝึกอาชีพ หรือทำงานง่ายๆ ที่ไม่ต้องใช้ความละเอียดลออได้ พวกนี้ต้องการเรียนและฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษาพิเศษในชั้นพิเศษ หรือ โรงเรียนพิเศษ

2.3 ปัญญาอ่อนขนาดหนัก (Severely Mentally Retarded) มีระดับเชาวน์ปัญญา 20 – 34 ไม่สามารถเรียนได้ ต้องฝึกหัดการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันเบื้องต้นง่ายๆ

2.4 ปัญญาอ่อนขนาดหนักมาก (Profoundly Mentally Retarded) มีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่า 20 เป็นพวกที่ไม่สามารถเรียนรู้ทักษะต่างๆ ได้เลยต้องการเฉพาะการดูแลรักษาพยาบาลเท่านั้น

แนวทางในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือเด็กที่มีเชาวน์ปัญญา (I.Q.) 50 – 70 ระดับพอเรียนได้เท่านั้น ซึ่งต้องเน้นการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ปรับตัวให้เข้ากับสังคม และพัฒนาทักษะด้านวิชาการที่เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้

2.3.4 ปัญหาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ยูพา สัมฤทธิ์ผล. (2535 : 31-32) กล่าวถึง ปัญหาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีปัญหาหลายๆ ด้าน คือ

(1) ปัญหาด้านการแพทย์ ในเด็กที่มีความพิการร่วมด้วย ต้องการบริการด้านการแพทย์ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย ต้องการให้รัฐจัดบริการฟื้นฟู รักษา และให้คำแนะนำที่ถูกต้อง

(2) ปัญหาด้านการศึกษา เด็กมีโอกาสด้านการศึกษาต่ำกว่าเด็กประเภทอื่นๆ เด็กต้องการการศึกษาและการพัฒนาที่เหมาะสม

(3) ปัญหาด้านสังคมจากการที่สังคมมีทัศนคติในทางลบ ต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ไม่ยอมรับว่าเด็กมีความสามารถบางอย่างเท่าเทียมกับคนปกติ จึงไม่มีสถานประกอบการหรือหน่วยงานรับจ้างทำงาน

(4) ปัญหาด้านจิตเวชบุคลิกภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีปัญหาต่อการเกิดความคิดปกติทางจิต ความขัดแย้งที่เกิดระหว่างความคาดหวังของบุคคลอื่น และความสามารถของตนเองเป็นสาเหตุของความเครียดและความวิตกกังวล โดยเฉพาะในเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับน้อย และการสื่อสารที่บกพร่องก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กมีความยากลำบากในอันที่จะแสดงถึงความรู้สึก เด็กจึงมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่พบได้บ่อย คือ ความก้าวร้าว และหนีจากสังคม

ยูวดี กิตติคุณ. (2538) กล่าวว่า เด็กพิการมีปัญหาการปรับตัวหลายๆ อย่าง ซึ่งทำให้มีทักษะทางสังคมไม่เหมาะสม และเป็นเหตุให้พัฒนาการโดยรวมของเด็กค่อยไปด้วย ในด้านของความจำเด็ก ก็มีปัญหาในเรื่องของความจำที่เป็นการระลึกได้ มีความจำอยู่ในช่วงสั้นจดจำและเรียนรู้สิ่งที่ไม่คิดจะเรียน คือ เกิดการเรียนรู้ในทางลบแทนการเรียนรู้ทางบวก ดังจะเห็นได้ว่าเด็กจำในสิ่งที่ผิดได้ดีกว่าสิ่งที่ถูก

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มักมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัย และปัญหาทางการพูด เช่น เริ่มพูดช้า พูดไม่ชัด และมีปัญหาการเรียนรู้คำศัพท์ เสียงแหบ และพูดติดอ่าง

สรุปได้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามักจะมีปัญหาต่างๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนา การเรียนรู้ ทั้งเป็นปัญหาทางภาษาและปัญหาการปรับตัว โดยระดับความรุนแรงของปัญหามักจะแปรตามระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญาของเด็กด้วย

2.3.5 พัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ดัตตัน.(Dutton. 1975 : 172) กล่าวว่า ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีพัฒนาการทางร่างกายล่าช้า พูดช้า ความสามารถต่ำกว่าอายุจริง

เลอรั่นเนอร์.(Lerner. 1993 : 225) กล่าวถึง ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาว่า มีพัฒนาการล่าช้าในทุกด้าน มีปัญหาเรื่องการบังคับกล้ามเนื้อของร่างกาย มือ ตา ไม่สัมพันธ์กัน การเรียนรู้เป็นไปตามวัย ทักษะการพูดและภาษาช้ากว่าปกติ ขาดความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ทำให้พฤติกรรมทางอารมณ์และสังคมล่าช้าไปด้วย

ฮัลลาฮาน และคอฟแมน. (Hallahan and Kaffman, 1986:62) กล่าวถึง ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาว่า มีความจำไม่ดี ปัญหาทางภาษาและการพูด มีปัญหาทางอารมณ์ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก และมีความคิดเกี่ยวกับตนเองไม่ดี

กาญจนา โกศลพิศิษฐ์กุล.(2532:75) ได้กล่าวถึง ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดังนี้

(1) มีระดับสติปัญญาดำ

- (2) มีความสามารถในการเรียนรู้น้อย
- (3) มีพัฒนาการทางกายล่าช้า ไม่เหมาะสมกับวัย
- (4) มีความสามารถจำกัดในการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมและสังคม ทำให้มีความ

ยากลำบากในการดำรงชีวิต

ผดุง อารยะวิญญู. (2533 : 37-38) กล่าวถึง ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดังนี้

(1) ลักษณะทางบุคลิกภาพ

1.1 เด็กมักคิดว่าตนประสบความสำเร็จต่ำกว่าที่ควรจะเป็น หรือการทำงาน เพราะเด็กเคยประสบความสำเร็จมาก่อน ดังนั้นเด็กจึงพยายามหลีกเลี่ยงบางสิ่งบางอย่างที่จะนำความสำเร็จมาใช้ เช่น การเรียนหนังสือ

1.2 เด็กต้องพึ่งพาผู้อื่นในการแก้ปัญหาต่างๆ แม้แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เด็กมักจะพูดว่า “มันยากทำไม่ได้”

1.3 เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเอง มีความรู้สึกว่าจะไม่มีความสามารถทำได้ เด็กมีความล้มเหลวในการเรียนและการทำงาน

(2) ลักษณะการเรียนรู้

2.1 มีช่วงความสนใจสั้น สนใจบทเรียนได้ไม่นาน

2.2 เสียสมาธิง่าย จะหันเหความสนใจไปจากบทเรียนเสมอ

2.3 มีปัญหาด้านความจำ จำสิ่งที่เรียนไปแล้วไม่ได้

2.4 มีปัญหาในการถ่ายโยงความรู้ ไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนมาไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

(3) ภาษาและการพูด

เด็กจะมีปัญหาในการพูดคือ พูดไม่ได้ รู้คำศัพท์จำนวนจำกัด เขียนประโยคไม่ถูกต้อง

(4) ร่างกายและสุขภาพ

4.1 ส่วนสูงและน้ำหนัก จะมีส่วนสูงและน้ำหนักโดยเฉลี่ยต่ำกว่าเด็กปกติ

4.2 การเคลื่อนไหว เด็กส่วนมากมีความสามารถในการเคลื่อนไหวช้ากว่าเด็กปกติ

4.3 สุขภาพ เด็กมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพทั่วไป การเจ็บป่วย และปัญหาเกี่ยวกับฟัน

(5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เด็กมีปัญหาการเรียนทุกวิชา ผลการเรียนต่ำ เรียนไม่ทันเพื่อน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ และภาษา (การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน)

ดังนั้นลักษณะพัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาคือมีระดับสติปัญญา ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ มีพัฒนาการล่าช้ากว่าปกติ พัฒนาการไม่สมวัย มีปัญหาในเรื่องการปรับตัว การสื่อสาร

การช่วยเหลือตนเอง ในด้านการเรียนเรียนได้ช้า ลืมง่าย เรียนเนื้อหาและวิธีการเหมือนกับเด็กปกติ ไม่ได้ สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ ต้องอาศัยการฝึกฝนซ้ำๆ ไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมตามลำพังได้ ทำให้เป็นปัญหาต่อการศึกษา การฝึกอบรม และมีผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครูการศึกษาพิเศษ

2.4.1 ความหมาย ครูการศึกษาพิเศษ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 2551 ในมาตรา 3 ให้ความหมายครูการศึกษาพิเศษ หมายความว่า ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป และปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชน

ครูการศึกษาพิเศษ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาและฝึกอบรมมาเป็นพิเศษ เฉพาะเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทั่วไป และพัฒนาการเฉพาะของเด็กที่มีความบกพร่อง เทคนิคการสอน การใช้สื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์พิเศษ การตรวจสอบและประเมินเด็กที่มีความบกพร่อง หลักสูตร และการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ทั้งครูปกติ เด็กที่มีความบกพร่องและพ่อแม่ ทั้งยังมีหน้าที่ให้บริการทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่เด็กที่มีความบกพร่อง และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือสอนเสริม หรือสอนซ่อมเสริมทักษะต่างๆ ให้กับเด็กโดยตรง และ/หรือช่วยครูปกติ จัดเตรียม จัดหาสื่อ อุปกรณ์และเครื่องมือพิเศษ ประสานงานบริการด้านอื่นๆ จัดหรือให้ การอบรมแก่ผู้บริหารและครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการติดตามความก้าวหน้าของเด็ก

2.4.2 บทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษ

จรัส ทองปิยะภูมิ. (อ้างถึงใน ฉัษพร นกสกุล.2545:51) บทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษ คือ

- 1). ให้ข้อมูลและความคิดเห็นแก่ผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ
- 2). ประเมินความต้องการจำเป็นทางการศึกษาพิเศษ
- 3). มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ
- 4). ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่ครูปกติ โดยให้ความรู้ ข้อมูล

คำแนะนำและสื่อวัสดุอุปกรณ์

- 5). ให้บริการโดยตรงแก่นักเรียนพิเศษ

ดำรง ประเสริฐกุล. (2542 : 21-22) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษ มีบทบาทต่อศิษย์ ต่อสังคม และต่อตนเอง ดังนี้

1). บทบาทต่อศิษย์

(1) เปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้บอก ผู้นำทฤกรณ์ในการเรียนมาเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม สนับสนุนผู้เรียนให้มีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยและผู้แนะนำให้ผู้เรียนมีหลัก รู้จักวิธีที่จะศึกษาค้นคว้าและเลือกทางของตนเองได้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอิสระอย่างมีเหตุผล

(2) ฝึกผู้เรียนให้มีความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์
อดทนต่อการถูกวิจารณ์ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความอดกลั้น มีวินัยในตนเอง สำนึกในสิทธิ
ของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎของสังคมในการอยู่ร่วมกัน รู้จักใช้สิทธิและพิทักษ์สิทธิ รักษา
ผลประโยชน์ของส่วนรวม รู้แพ้ รู้ชนะ เคารพเสียงส่วนมาก รับฟังเสียงส่วนน้อย

(3) สนใจศึกษาธรรมชาติ และความแตกต่างในตัวของสัตว์แต่ละคน เพื่อนำมาเป็น
ข้อสังเกตพิจารณาในการปฏิบัติตัวต่อศิษย์ ให้ความรักเอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ได้รับความ
สนิทสนมและความไว้วางใจจากศิษย์ เป็นการขัดช่องว่างระหว่างครูกับศิษย์อย่างได้ผล

(4) พยายามสังเกตความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่
ละคน เพื่อหาทางส่งเสริมแนะนำการเลือกวิชาและอาชีพแก่นักเรียนให้เหมาะสม

(5) ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนฝึกฝนคุณธรรมและจริยธรรม โดยไม่หลงไหล
ในวัตถุ และเห็นคุณค่าของการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ

2) บทบาทต่อสังคม

(1) มีความรู้ ความสามารถ และความสนใจใฝ่กิจกรรมทั่วไป พอที่จะมีส่วนร่วม
กิจกรรมทั่วไปในท้องถิ่นได้

(2) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติตนเป็น
แบบอย่างและชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามโอกาสอันเหมาะสม

(3) รักษาความยุติธรรม และกล้าหาญที่จะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคม
ด้วยปัญญา และติดตามกระบวนการที่ถูกต้องตามครรลองของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและ
กฎหมาย

(4) หาโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของท้องถิ่น อุทิศตนเป็นที่ปรึกษา
เพื่อสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3) บทบาทต่อตนเอง

(1) เป็นผู้ที่รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่
เสมอ มีความมั่นใจและศรัทธาในอาชีพครู

(2) มีความคิดเป็นของตนเอง กล้าแสดงออก เพื่อเผยแพร่ความคิดหรือ
ความรู้ใหม่ๆ ต่อสาธารณชน หรือเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเองโดยบริสุทธิ์

(3) ประพฤติและวางตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมจรรยา อันเป็นบรรทัดฐานที่
ยอมรับกันทั่วไปในสังคม

(4) ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงตนพอสมควรแก่อัตภาพ มานะบากบั่น
มัธยัสถ์อดออม ไม่เห็นแก่ความเจริญทางวัตถุเกินกว่าคุณธรรมและจริยธรรม

วิรัช จงอยู่สุข.(2542:29-31) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษไว้ดังนี้

(1) ส่งสอน ฝึกฝน อบรมศิษย์ เพื่อพัฒนาคนให้มีสติปัญญา มีเหตุผล มี

ความเจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย จิตใจและคุณธรรม มีความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ
สุจริต คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้

(2) ศึกษา ค้นคว้า วิจัยให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยครูจะต้องมีบทบาทเป็น
นักวิจัยทำหน้าที่ค้นคว้า ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ หรือติดตามผลการค้นคว้าทดลองใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้
ในการสอน

(3) แนะนำ กำกับ ติดตามผลการสอน นิเทศงานและบริหารงาน นอกเหนือ
จากงานสอน ซึ่งเป็นความก้าวหน้าของครูที่ควรทำในปัจจุบัน

(4) ประยุกต์ใช้ทรัพยากร คน และสังคมให้เป็นประโยชน์ได้ทุกเมื่อ

(5) เป็นผู้สร้าง และมีมนุษยสัมพันธ์อันดี

(6) เป็นนักพัฒนาสังคมและบุคคล ซึ่งครูควรมีบทบาทหรือมีหน้าที่ในการ
พิทักษ์สิทธิผลประโยชน์ หรือ โอกาสเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

2.4.3 คุณลักษณะที่ดีของครูการศึกษาพิเศษ

ยนต์ ชุ่มจิต (2546: 220-223) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูการศึกษา
พิเศษในยุคโลกาภิวัตน์ไว้อย่างน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งดังนี้

ปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคที่ไร้พรมแดน เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารที่มนุษย์
สามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ที่เป็นครูในยุคโลกไร้พรมแดนจึง
จำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ๆ ที่แพร่กระจายไปทุกสังคมโลก
ผู้ที่เป็นครูจะต้องอาศัยความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนจากสถาบันการศึกษาหรือจากตำราเพียงฝ่ายเดียวย่อม
ไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากแหล่งอื่นๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อให้มีความรอบรู้ใน
สถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตามคุณลักษณะที่เป็นความ
ดี เป็นศีลธรรม ก็ยังคงเป็นความดีตลอดไป ดังนั้น หากพิจารณาถึงคุณลักษณะที่สำคัญๆของครูไทยใน
ยุคโลกาภิวัตน์ จะได้แก่คุณลักษณะดังต่อไปนี้

“ ฐิติ สอนดี มีวิสัยทัศน์ เจนจัดฝึกฝนศิษย์ ดวงจิตฝาคณธรรม งานเลิศล้ำด้วยจรรยา มี
ศรัทธาความเป็นครู ดำรงอยู่ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา”

1. ฐิติ คุณลักษณะประการแรกของบุคคลที่เป็นครูทุกคน คือ ต้องการมี
ความรู้ดี การมีความรู้ดีในที่นี้มีความหมายกว้างที่สำคัญได้แก่

- 1.1 ความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนตามหลักสูตร
- 1.2 ความรู้ในจิตวิทยาการเรียนการสอน
- 1.3 ความรู้ในหลักการสอน
- 1.4 ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ

- 1.5 ความรู้เรื่องการบ้านการเมือง
- 1.6 ความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรมรวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี
- 1.7 ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและวรรณคดีที่สำคัญของชาติ
- 1.8 ความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยเป็นอย่างดี
- 1.9 ความสามารถในการประพันธ์โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
- 1.10 ความรู้ในเรื่องสภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม
- 1.11 ความรู้เรื่องธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ
- 1.12 ความรู้เรื่องการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

2. สอนดี การมีความรู้ดีเพียงด้านเดียวไม่เป็นการเพียงพอสำหรับความเป็นครู ครูที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสอนคนด้วย ความสามารถในการสอนจะบังเกิดขึ้นได้จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายๆอย่างที่สำคัญ ได้แก่

- 2.1 รู้หลักการสอน
- 2.2 รู้จักนักเรียนที่จะสอน
- 2.3 รู้จักสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน
- 2.4 มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน
- 2.5 สุขภาพอนามัยสมบูรณ์
- 2.6 บุคลิกภาพเหมาะสม
- 2.7 ความพร้อมที่จะเรียนรู้ของนักเรียน
- 2.8 มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆพร้อม เป็นต้น

3. มิวสิคัลทัศน์ ผู้ที่เป็นครูจะต้อง “มองการณ์ไกลใช้ปัญญา” หรือมิวสิคัลทัศน์ (Vision) คือความสามารถในการมองเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น คาดคะเนว่าอีกสิบปีข้างหน้าครูทุกคนจะต้องมีความสามารถในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ถ้าหากใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เป็นแล้ว จะไม่สามารถสอนนักเรียนได้ ทั้งนี้ เพราะเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสอนจะต้องควบคุมด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น เป็นต้น คนที่ย่ำอยู่กับที่เป็นคนที่ไม่พัฒนาการมิวสิคัลทัศน์ช่วยทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์จะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์

4. เจนจัดฝึกศิษย์ การมีความรู้ดี สอนดี มิวสิคัลทัศน์ แต่ถ้าไม่เจนจัดการฝึกฝนศิษย์แล้วก็ไม่สามารถเป็นครูที่ดีได้ ทั้งนี้ เพราะการสอนให้คนมีความรู้นั้นเป็นงานที่ไม่ยากเกินความสามารถของครูทั่วไป งานที่ยากของครูคือการฝึกฝนคนให้เป็นมนุษย์ การเป็นมนุษย์หมายถึง การเป็นผู้ที่มีจิตใจสูง เป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อความเลวร้ายทั้งปวง

5. ดวงจิตใฝ่คุณธรรม ความเจนจัดในการฝึกฝนอบรมศิษย์ให้เป็นคนดีมี

คุณธรรมจะไร้ผล ถ้าหากผู้ที่ทำหน้าที่ฝนการฝึกฝนอบรมคือครูที่ไร้คุณธรรม ทั้งนี้ เพราะการอบรมสั่งสอนให้ผู้ใดเป็นอย่างใบนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนจะต้องกระทำตนให้เป็นตัวอย่างเสียก่อน ดังนั้น ครูดีในยุคโลกาภิวัตน์จะต้องเป็นผู้ที่ใฝ่ดี หมายความว่า ดวงจิตของผู้ที่เป็นครูนั้นจะต้องใฝ่ในคุณความคิดต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นศิษย์และบุคคลทั่วไปได้เห็นว่าผู้เป็นครูนั้นเป็นคนดีมีคุณธรรมสมควรได้รับการยกย่องเป็นปูชนียบุคคล

6. งานเลิศล้ำด้วยจรรยา จรรยาแปลว่า ความประพฤติหรือกิริยาอาการที่ควรประพฤติปฏิบัติ ครูดีจะต้องงามด้วยความประพฤติหรืองามด้วยกิริยามารยาทของความเป็นครู และจะต้องงามด้วยมารยาททางสังคมอีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2545:18-21) กล่าวถึงคุณลักษณะของครูการศึกษาพิเศษในยุคโลกาภิวัตน์ไว้ดังนี้

- 1) ลักษณะพื้นฐานของครูการศึกษาพิเศษ
 - (1) มีความรู้ความเข้าใจ ความต้องการจำเป็นของผู้เรียนแต่ละคน
 - (2) มีเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน
 - (3) รู้จักเลือกใช้วิธีการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ทักษะสำคัญที่ครูการศึกษาพิเศษจำเป็นต้องมี 3 ประการ
 - (1) ความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม
 - (2) ยุทธวิธีในการช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความหลากหลาย
 - (3) กระบวนการแก้ปัญหา
- 3) ความสามารถที่ครูการศึกษาพิเศษจำเป็นต้องมี
 - (1) การตั้งความหวังที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนแต่ละคน
 - (2) สามารถออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้เรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน
 - (3) สามารถใช้ประโยชน์จากความสนใจและแรงจูงใจภายในของผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะที่ต้องการ
 - (4) สามารถตั้งความคาดหวังที่สูงแต่มีทางเลือกที่เหมาะสม
 - (5) ความสามารถในการแก้ปัญหา
 - (6) สามารถประเมินทักษะของผู้เรียนอย่างไม่เป็นทางการได้
 - (7) สามารถเตรียมความสำเร็จประจำวันให้กับผู้เรียน
- 4) ความรู้ความสามารถและทักษะที่ครูการศึกษาพิเศษควรมี
 - (1) ความรู้และความสามารถในการให้คำปรึกษา
 - (2) ความสามารถในการประเมินประสิทธิผลของการทำงานร่วมกัน
 - (3) การแก้ปัญหาร่วมกัน

- (4) ความรู้และทักษะในการสื่อสาร
 - (5) ประสบการณ์ความรู้ในเรื่องของความเท่าเทียม ค่านิยมและความเชื่อ
 - (6) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบบ
 - (7) คุณลักษณะของผู้ให้คำปรึกษา
 - (8) ทักษะในการพัฒนาทีมงาน
- 5) คุณสมบัติที่ครูการศึกษาพิเศษควรมี
- (1) มีความไวต่อเด็กทั้งในด้านความสามารถทางวิชาการและอารมณ์
 - (2) วางเป้าหมาย และความคาดหวังต่อผู้เรียน
 - (3) เลือก ปรับ และลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน
 - (4) ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายให้สอดคล้องกับอัตราความเร็วในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนที่ไม่เท่ากัน
 - (5) ใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่คล่องแคล่วว่องไว
 - (6) กำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมและท้าทาย
 - (7) รู้จักเลือก และใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมกับความต้องการพิเศษของผู้เรียน
 - (8) ปรับการสอนให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
 - (9) มีการติดตามโปรแกรมการสอน และการเรียนรู้ของเด็กอย่างต่อเนื่อง
 - (10) ระลึกเสมอว่าผู้เรียนทุกคนในห้องเป็นความรับผิดชอบของครู ครูต้องหาวิธีที่จะสอนผู้เรียนแต่ละคนในชั้น และใช้โอกาสในการเป็นครูที่ดีมากกว่าจะถือว่าเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขและเผชิญหรือให้คนอื่นมาแก้ไข
 - (11) รู้กลวิธีการสอนหลายวิธี และรู้จักใช้วิธีการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการปรับสื่อการสอน และการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียน
 - (12) รู้จักวางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล
 - (13) สามารถทำงานร่วมกับผู้ปกครอง และครูการศึกษาพิเศษ เพื่อเรียนรู้ว่าทักษะใดบ้างที่เด็กต้องการ และเตรียมวิธีการสอนที่ดีที่สุด
 - (14) มีความยืดหยุ่นและความอดทนสูง
 - (15) มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
- 6) คุณสมบัตินอื่นๆที่ครูการศึกษาพิเศษควรมีเพิ่มอีก
- (1) มีใจรัก มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาพิเศษ
 - (2) รู้ถึงความหมายและเข้าใจความหมายของการศึกษาพิเศษ

- (3) มีจิตสำนึกที่ดี
- (4) มีความอดทน
- (5) มีความเมตตาต่อเด็ก
- (6) เข้าใจกิจกรรมของเด็กแต่ละประเภท
- (7) มีความเพียรพยายาม
- (8) มีความรักต่อเด็ก ต่ออาชีพ
- (9) มีน้ำใจ
- (10) มีความเข้าใจ เห็นใจในความพิการของเด็ก
- (11) ต้องมีความรู้เหนือครูปกติ
- (12) มีความรู้ด้านต่างๆ ที่จะสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เป็นอย่างดี
- (13) มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี
- (14) มีความรับผิดชอบ
- (15) หากความรู้ยังไม่เพียงพอ
- (16) มีความจริงใจ
- (17) มีความเข้าใจในความแตกต่างของเด็ก
- (18) ทำงานอย่างมีแบบแผน
- (19) คุมตัวเองได้
- (20) รู้จักร่วมมือ

กรมการฝึกหัดครู.(2548:80) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะของครูที่ดี จากกลุ่มตัวอย่าง 6 ประเภท คือ นักเรียน ผู้ปกครอง ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิสรุป ลักษณะครูที่ดีดังนี้

1. มีคุณธรรมและความประพฤติดี
2. มีความรู้ด้านวิชาการ
3. มีความรู้หลักสูตรที่สอน การแนะแนว และการปกครอง
4. ขอบคั้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ มาสอน
5. มีความยุติธรรม
6. มีบุคลิกลักษณะดี แต่งกายสุภาพ สะอาด เหมาะสม
7. ตรงต่อเวลา
8. มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่
9. มีสุขภาพกายและจิตที่ดี
10. มีมนุษยสัมพันธ์ดี

2.4.4 หลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สำหรับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ถึงหลักการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กและสามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียนให้กับเด็กได้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำกลับไปใช้ได้จริงในการดำรงชีวิต ซึ่ง ดารณี ฐนะภูมิ .(2542 : 43-46) ได้กล่าวถึงหลักการสอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญาไว้ดังนี้ โดยทั่วไปครูต้องใช้หลักการสอนหรือวิธีการสอน เพื่อสอนให้เด็กตอบสนองและเกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ ดังนั้นในการสอนจะต้องเสริมความเข้าใจที่ดี คือ ให้เด็กฝึกทำบ่อยๆ จนแน่ใจว่าเด็กมีความเข้าใจและสามารถทำได้ และยังคงรักษาความสามารถนั้นต่อไปได้ การหาวิธีการสอนและการจัดสถานการณ์ที่เหมาะสม เพื่อทำให้เด็กเกิดความเข้าใจ และเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับครู การสอนเพื่อให้เด็กเรียนรู้และสามารถนำข้อมูลความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้มาแล้วไปใช้ในชีวิตจริงได้ (Generalization) และจะเป็นปัญหามากถ้าเด็กบกพร่องทางสติปัญญาไม่รู้จักนำสิ่งที่เรียนรู้มาแล้วมาใช้ เช่น เด็กที่บกพร่องทางสติปัญญาที่เคยเรียนรู้คำว่า สวัสดิ์ ขอบคุณ มาแล้ว แต่เด็กอาจจะใช้ถูกต้องกับสถานการณ์ หรือใช้กลับกันเป็นต้น ฉะนั้นวิธีการสอนให้สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง (Generalization) จึงเป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดสำหรับเด็กปกติและเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ไม่ใช่สอนให้รู้และจำได้เท่านั้น จะต้องสอนให้เข้าใจถึงกฎเกณฑ์ และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ด้วย ฉะนั้นการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะต้องพิจารณาถึงหัวข้อต่อไปนี้

1. จุดประสงค์ในการสอนแต่ละเรื่อง
2. พัฒนาการและความบกพร่องของเด็กแต่ละคน
3. ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพทางบ้าน สิ่งแวดล้อม และชุมชนที่เด็กอยู่ สอนในสิ่งที่เด็กนำไปใช้ที่บ้านและชุมชนได้

จากการสังเกตเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะพบว่า เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการล่าช้าในด้านต่างๆ ไม่เท่าเทียมกัน การสอนจึงต้องวางแผนให้เหมาะสมกับความต้องการที่จำเป็นกับเด็กและเช่นเดียวกันกับการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่แตกต่างกัน และในการสอนนั้นครูจะต้องวางแผนในการกระตุ้นให้เด็กพัฒนาทักษะต่างๆ โดยการใช้แรงเสริม และการใช้กิจกรรมหรืองานที่เร้าใจ(Task Motivation) และสอนเพื่อพัฒนาสิ่งที่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือขาดไป ซึ่งควรใช้หลักการสอนให้ตรงกับลักษณะและความบกพร่องของเด็ก ดังนี้

1. ลิมง่าย ใช้หลักการสอน ดังนี้
 - 1.1 สอนในขั้นตอนที่แยกย่อยหรือการวิเคราะห์งาน (Task Analysis)
 - 1.2 สอนซ้ำๆจนกว่าเด็กจะทำได้ และทบทวนทุกครั้ง
 - 1.3 สอนให้เด็กทำกิจวัตรประจำวัน สอนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทิ้งช่วงห่างหรือสอนนานๆครั้ง
 - 1.4 สอนเป็นรายบุคคล

1.5 สอนเพียงอย่างเดียวในช่วงเวลาหนึ่งถ้าสอนหลายอย่างเด็กจะสับสนและจำไม่ได้

1.6 สอนโดยให้กระทำด้วยตัวเอง (Learning by doing) ให้เด็กได้สัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ไม่ใช่โดยการอธิบายให้เด็กฟังเพียงอย่างเดียว ซึ่งเด็กก็จะจำไม่ได้

2. ชอบเล่นและสนุกสนานใช้หลักการสอน ดังนี้

2.1 สอนโดยการใช้การเล่นประกอบ เช่น เล่นเกม

2.2 สร้างบรรยากาศในขณะที่สอนให้ผ่อนคลาย (Relaxation) ไม่เคร่งเครียด

2.3 จูงใจและกระตุ้นให้เด็กสนุกสนานและสนใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ร้องเพลง เชิดหุ่นประกอบ

3. ชอบเลียนแบบ ใช้หลักการสอน ดังนี้

3.1 ครูแสดงแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็น เพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาชอบเลียนแบบและทำตาม เช่น การแสดงมารยาทที่ดี การพูดไพเราะ

3.2 สาธิตการสอนให้เด็กทำตาม เช่น ตบมือ กระโดด ลากเส้น

3.3 แสดงท่าทางที่ว่องไวและเคลื่อนไหวอยู่เสมอ เพราะเด็กบางคนมักจะเฉื่อยชา รุ่มง่าม เด็กจะได้เลียนแบบดังกล่าว

4. มีความตั้งใจระยะสั้น ใช้หลักการสอน ดังนี้

4.1 ให้เรียน หรือทำงานในระยะสั้นๆ และเปลี่ยนกิจกรรมให้ดึงดูดความสนใจ

4.2 ใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก และน่าสนใจ เพื่อจูงใจให้เด็กสนใจเรียน

4.3 ให้แรงเสริมตามความเหมาะสม เมื่อเด็กทำได้หรือให้ความร่วมมือเพื่อเป็นกำลังใจและแรงจูงใจ เช่น รางวัล หรือคำชมเชย

5. มีความเข้าใจน้อย ใช้หลักการสอนดังนี้

5.1 ยกตัวอย่างประกอบให้เด็กเข้าใจและรู้จักคิด เช่น สอนเลข หมายถึงจำนวนค่าเท่ากับ 1 คือ ดินสอ 1 แท่ง คน 1 คน ส้ม 1 ผล แมว 1 ตัว สมุด 1 เล่ม

5.2 ใช้คำพูดที่ชัดเจนและสั้นๆ

5.3 ใช้สื่อการสอนที่เด่นชัดและเข้าใจง่าย เช่น ตัวอักษรและรูปภาพที่เห็นได้ชัดเจน หรือไอซ์ของจริง

5.4 สอนในสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม เพราะนามธรรมเด็กเข้าใจยาก

การสอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญา อาจสอนเป็นรายบุคคล หรือสอนเป็นรายกลุ่มก็ได้ การสอนควรยึดระดับความสามารถของเด็กเป็นหลัก การจัดการเรียนการสอนขอความร่วมมือจาก

หน่วยงานอื่นในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ เพราะทางโรงเรียนควรมีความรับผิดชอบในการเตรียมตัวเด็กเพื่อประกอบอาชีพด้วย

2.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน

2.5.1 ความหมายของการสอนอ่าน

การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิต เด็กอ่านโดยมีจุดประสงค์เพื่อการเรียนรู้ แสวงหาความรู้เป็นสำคัญขณะที่ผู้ใหญ่อ่านเพื่อจุดมุ่งหมายหลักในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การติดต่อสื่อสาร สร้างความบันเทิงหรืออ่านเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพแห่งตน ดังนั้น การอ่านจึงมีหลายความหมายขึ้นอยู่กับผู้สนใจและเกี่ยวข้องจะให้ความหมายดังตัวอย่างต่อไปนี้

การอ่าน เป็นการแปรสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูด เข้าใจสิ่งที่ตนอ่าน (สุภาวดี ศรีวรรณะ. 2542 : 28) การอ่านหมายถึงกระบวนการในการแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ กระบวนการในการอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน เมื่อเด็กเปล่งเสียงตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูด ถ้าหากไม่เข้าใจคำพูดนั้นจัดว่าไม่ใช้การอ่านที่สมบูรณ์ เป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งของการอ่านเท่านั้น (ประเทิน มหาจันทร์. 2530: 13) การแปลตัวอักษรออกมาเป็นเสียง และมีความหมายที่ใช้สื่อความคิดระหว่างผู้อ่านและผู้ฟัง (วิชาญ สว่างพงศ์. 2542 : 8) คือการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษรออกเสียงเป็นคำหรือประโยคทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความหมายโดยการอ่านหรือฟังผู้อื่นอ่านแล้วรู้เรื่องราว อ่านได้ ซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องสิ่งที่อ่าน (บันลือ พฤกษวัน. 2535 : 2)

การอ่านคือ การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิด แล้วนำความนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นการมองดูตัวอักษรให้ชัดเจน รวมทั้งการเข้าใจความหมายของคำการพิจารณาเลือกเอาความหมายที่ดีที่สุดซึ่งเหมาะกับข้อความและเนื้อเรื่องตรงนั้นรวมทั้งการนำความหมายไปใช้ให้เกิดประโยชน์หากพิจารณาถึงจุดประสงค์ในการอ่าน โดยทั่วไปกำหนดไว้ให้ ผู้เรียนได้เน้นการอ่าน 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อให้อ่านออกโดยผู้เรียนสามารถอ่านได้ถูกต้องทั้งการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ ประการที่สอง เป็นการเรียนรู้เพื่อให้อ่านแตกเป็นการอ่านที่ผู้เรียนสามารถอ่านได้เร็วเก็บใจความสำคัญได้ และรู้จักนำสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ประการสุดท้ายเป็นการเรียนรู้เพื่อให้อ่านเป็น (ธนุภรณ์ ทองใหญ่.2548 : 21)

การอ่านหมายถึง การแปลสื่อความหมายจากตัวอักษร สัญลักษณ์ หรือภาพเป็นเรื่องราวที่เป็นแนวคิดตรงกันระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ซึ่งการอ่านนั้นจะอ่านออกเสียง หรืออ่านในใจก็ได้ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

ไซศิริ ปราโมช ณ อุทธยา. (2533 : 43) ให้ความหมายการอ่านว่า

1. การอ่านเป็นการแปรสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูด โดยการผสมเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้เป็นการอ่านเพื่ออ่านออก มุ่งให้อ่านหนังสือให้แตกฉาน

2. การอ่านเป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำ หรือประโยค ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความหมาย หรือฟังผู้อื่นอ่านแล้วรู้เรื่อง เรียกว่าอ่านได้ ซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องสิ่งที่อ่าน

3. การอ่านเป็นการพัฒนาความคิดโดยที่ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลายๆด้าน เช่น ใช้การสังเกตจำรูปคำ ใช้สติปัญญาและประสบการณ์เดิมในการแปลความหมายหรือถอดความให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดี ด้วยวิธีอ่านนี้จะดำเนินการเป็นขั้นตอน และต่อเนื่องเป็นกระบวนการ การอ่านมาเป็นแนวคิดและนำความคิดนี้ไปใช้ประโยชน์ ดังนั้น หัวใจของการอ่านอยู่ที่ความเข้าใจ ความหมายของคำ

บันลือ พุกกะวัน. (2538 :2) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านเป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูด โคนการผสมผสานเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด มุ่งให้สะกดตัวผสมคำ อ่านเป็นคำๆ ไม่สามารถใช้สื่อความหมาย โดยการฟังได้ทันทีเป็นการอ่านเพื่อการอ่านออก มุ่งให้อ่านหนังสือได้แตกฉานเท่านั้น

2. การอ่านเป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำ หรือเป็นประโยค ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความหมายโดยการอ่าน หรือฟังผู้อื่นอ่านแล้วรู้เรื่อง เรียกว่าอ่านแล้วรู้เรื่องสิ่งที่อ่าน

3. การอ่านเป็นการพัฒนาความคิด โดยที่ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลายๆด้าน เช่น ใช้การสังเกตจำรูปคำ ใช้สติปัญญาและประสบการณ์เดิมในการแปลความ หรือถอดความ ทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดี การอ่านแบบนี้ต้องอาศัยขั้นตอนและกระบวนการต่อเนื่อง แล้วสามารถเข้าใจความหมายสิ่งที่อ่านได้ และนำผลของสิ่งที่ได้อ่านมาเป็นแนวคิดแนวปฏิบัติได้

4. การอ่านเป็นการสื่อความหมายที่ถ่ายทอดความคิดความรู้จากผู้เขียนถึงผู้อ่าน การอ่านลักษณะนี้เรียกว่าอ่านเป็น ผู้อ่านยอมเข้าใจความรู้สึกของผู้เขียน โดยอ่านแล้วประเมินผลจากสิ่งที่อ่านได้

วรรณิ โสมประยูร .(2539) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า

1. การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องการใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ เพื่อรับรู้และเข้าใจความหมายของคำหรือสัญลักษณ์

2. การอ่านเป็นการแปลความที่ใช้ความคิดและความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้ตรงกัน และผู้อ่านสามารถนำความหมายนั้นๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

จิริฐยา แก้วปอง. (2544) ให้ความหมายการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการแปลความของสัญลักษณ์หรือตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำหรือความคิดของตนเอง เพื่อสื่อความหมายของสัญลักษณ์ที่อ่านระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกัน โยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน แล้วนำความคิดความเข้าใจที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

อัจฉรา นาคทรัพย์. (2546) การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่แปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่มองเห็น โยผ่านกระบวนการคิด เกิดความเข้าใจความหมายในสิ่งที่มองเห็น และถ่ายทอดความคิดความเข้าใจนั้นออกมาเป็นถ้อยคำที่มีความหมายสื่อได้ตรงกันระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน

คูบิน และคนอื่นๆ .(Dubin and others.1986:27-29) ให้ความหมายของการอ่านว่า คือกระบวนการที่ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างข้อมูลที่อยู่ในบทอ่านที่ผู้อ่านได้โดยอาศัยความจากสัญลักษณ์ต่างๆ โดยอาศัยความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ โครงสร้างไวยากรณ์ ลักษณะของเรื่อง และความรู้เดิมของผู้อ่าน

แลปป์. (Lapp .1986 : 463) การอ่านเป็นกระบวนการรับรู้ตัวอักษร ความหมายของคำ โดยตีความของข้อเขียนมาเป็นความเข้าใจ ขั้นตอนแรกของการอ่านเพื่อสื่อความหมายกระบวนการอ่านคือการรับรู้ตัวอักษร รู้จุดมุ่งหมายสามารถสื่อความหมายของข้อความนั้น และสร้างปฏิกิริยาตอบสนองกับความรู้ใหม่ที่ได้จากข้อเขียนซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

คาฟฟี. (Duffy .1993 : 30-31) กล่าวว่า การอ่านจะต้องอาศัยการทำงานของสมอง ที่จะทำให้เข้าใจ สามารถวิเคราะห์หาเหตุผล ข้อเท็จจริง และเรียบเรียงจัดลำดับของเนื้อหาที่อ่าน และนำไปใช้อย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับ ครอเลย์. (Crawley 1995 : 14-15) กล่าวถึงการอ่านว่า เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน ซึ่งไปรวมถึงความสามารถในการถอดความหมายจากสัญลักษณ์นั้นๆ ในขณะที่ผู้อ่านได้รับจากสิ่งที่ผู้อ่านมองเห็น เขาใช้กระบวนการคิด ระลึกถึงคำต่างๆ ที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับสิ่งที่มองเห็นแล้วสื่อความหมายจากสัญลักษณ์ที่อ่านได้ ซึ่งเน้นกระบวนการทางสมองในการแสดงความสามารถทั้งส่งสารของผู้เขียนและรับสารของผู้อ่าน ด้วยกระบวนการคิดอย่างเข้าใจความหมายของคำที่มองเห็น

รูบิน. (Rubin.1993:6-7) กล่าวว่า การอ่าน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกอารมณ์ ความเข้าใจในบทที่อ่าน และรับรู้ถึงความหมายของคำโดยอาศัยกระบวนการคิดเพื่อสื่อความหมายของสัญลักษณ์ในบทที่อ่าน เป็นการถ่ายโยงความคิด ความรู้สึกจากผู้เขียนถึงผู้อ่าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และสามารถนำความคิดความรู้สึกที่เกิดจากการอ่านไปใช้ประโยชน์ได้

สรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองในการส่งสารและรับสารของผู้เขียนและผู้อ่านให้มีความเข้าใจตรงกันในการรับรู้ตัวอักษร เข้าใจความหมายของคำ ประโยค หรือเรื่องราวที่ต้องการสื่อโดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเป็นพื้นฐาน และประสิทธิภาพในการอ่านขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น วุฒิภาวะ (Maturation) การเรียนรู้ที่ผ่านมา (Previous Learning) หรือ ระดับสติปัญญา (Intelligence Quotient)

2.5.2 จุดมุ่งหมายของการสอนอ่าน

ในการอ่านแต่ละครั้งบุคคลย่อมมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แตกต่างกันออกไป บางคนอ่านเพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด และความเพลิดเพลิน ในการอ่านเพื่อให้เกิดความรู้ นั้น ผู้อ่านต้องมีความรู้พื้นฐานในการอ่าน ต้องจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านและมีการบันทึกไว้ ส่วนในการอ่านเพื่อเสริมสร้างความคิดนั้น ต้องมีการตั้งปัญหาขณะที่อ่าน ซึ่งการตั้งคำถามเป็นการเสริมสร้างความคิดได้ นักการศึกษาได้เสนอจุดมุ่งหมายในการอ่านไว้หลายประการ ดังนี้

บันลือ พุททษะวัน. (2535 : 9) ได้กล่าวถึง การอ่านมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น ถ้าสามารถเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ดีย่อมนำไปสู่ความคิดที่ดี มนุษย์ยอมรับเอาการอ่านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตประจำวัน เราจึงปฏิเสธไม่ได้ว่า การอ่านเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมาก เพราะการอ่านสามารถเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้วิชาต่างๆ และเมื่อพ้นวัยเรียนการอ่านก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ ซึ่งมากบ้างน้อยบ้างก็แล้วแต่ลักษณะของงานที่ทำ ทักษะที่จำเป็นที่สุดของมนุษย์ในปัจจุบันคือ “ทักษะที่เรียนรู้ใหม่” ซึ่งจะได้จากการอ่านเป็นส่วนใหญ่

สันต์ สิงห์ภักดี. (2537 : 1) การอ่านมีความสำคัญต่อทุกคน ทุกเพศทุกวัยในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน เสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ และการอ่านยังเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนวิชาการต่างๆ (กิ่งสร เกษประเสริฐ. 2540:16) มีความสำคัญในการศึกษาหาความรู้การประกอบอาชีพ การอ่านหนังสือเป็นงานในหน้าที่สูงสุดของสมองมนุษย์ มีมนุษย์เท่านั้นที่อ่านหนังสือได้เพราะการเรียนรู้วิชาการต่างๆ นั้นการเรียนรู้ยังง่ายถ้าสามารถอ่านหนังสือได้ดี

สวางค์ ดำเนินสวัสดิ์ และคณะ. (2539 : 2) การอ่านเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ช่วยให้เราได้เพิ่มพูนความรู้จากข้อเขียนอีกทั้งเป็นรากฐานในการเรียนวิชาอื่นๆ ได้ดีตามไปด้วย นอกจากการอ่านช่วยให้เรียนรู้ได้ดีขึ้นแล้วยังช่วยให้คนพัฒนาความคิดเป็นของตนเอง และเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้านนับว่าการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถของแต่ละคน ซึ่งเป็นการพัฒนาชีวิตมนุษย์ที่ได้ผลระยะยาวมากที่สุด การอ่านจึงเปรียบเสมือน กุญแจดอกสำคัญ ที่ไขไปสู่ความฉลาด ความรอบรู้และความเจริญงอกงามทางสติปัญญา

เสริมศรี หอทิमारกุล. (2539 : 348) กล่าวว่า นอกจากการอ่านจะเป็นทักษะสำคัญของการแสวงหาความรู้แล้ว การอ่านยังมีความสำคัญในด้านอื่นๆ อีก ดังนี้

1. การอ่านเป็นพื้นฐานของการเรียนวิชาอื่นๆ ทั้งนี้เพราะต้องการหาความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นเครื่องมือ
2. การอ่านเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้สู่เด็กและความต้องการระหว่างบุคคลกับบุคคล
3. การอ่านเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการ

ประกอบอาชีพ เพราะได้อ่านเอกสารความรู้ในการปรับปรุงงานของตนเองอยู่เสมอ

4. การอ่านเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพราะถ้าเราอ่านได้ก็สามารถความเข้าใจร่วมกับคนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ผ่านไปได้อย่างราบรื่น

วรรณิ โสมประยูร. (2547 : 127-128) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายในการอ่าน ดังนี้

1. การอ่านเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เช่น อ่านตำรา อ่านบทความ อ่านสารคดี
2. การอ่านเพื่อความบันเทิง เช่น อ่านนวนิยาย อ่านการ์ตูน อ่านวรรณคดี
3. การอ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือประเภทชวนหัวต่างๆ
4. การอ่านเพื่อหารายละเอียดของเรื่อง เช่น อ่านสารคดี อ่านประวัติศาสตร์
5. การอ่านเพื่อการวิเคราะห์ วิจัยข้อมูลที่ได้ เช่น การอ่านข่าว
6. การอ่านเพื่อหาประเด็นว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นของจริง เช่น การอ่านคำโฆษณาต่างๆ

7. การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน เช่น อ่านบทความในวารสาร
8. การอ่านเพื่อปฏิบัติตาม เช่น อ่านคำสั่ง อ่านคำแนะนำ อ่านคู่มือการใช้เครื่องไฟฟ้า

9. การอ่านเพื่อออกเสียงให้ถูกต้อง ชัดเจน มีน้ำเสียงเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและเหมือนกับพูด เช่น อ่านบทละครต่างๆ

สนิท ตั้งทวี. (2538 : 279) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ในเรื่องราวต่างๆ โดยละเอียดหรือโดยย่อ
2. อ่านเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น
3. อ่านเพื่อสนองทราบข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง
4. อ่านเพื่อศึกษาค้นคว้า
5. อ่านเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม
6. อ่านเพื่อต้องการให้เกิดความสนุกสนาน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้กำหนดจุดประสงค์ในการสอนอ่านไว้ดังนี้ คือ

1. อ่านคำพื้นฐานได้ถูกต้อง
2. อ่านคำสะกดคำแจกลูกได้ถูกต้อง
3. ค้นอักษรได้ถูกต้องตามหลักการอ่าน
4. เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน
5. ใช้แผนภูมิประกอบการอ่านได้
6. อ่านออกเสียงได้ถูกต้อง

7. อ่านในใจได้ถูกต้อง

8. มีนิสัยรักการอ่าน

มิลเลอร์. (Miller .1992 : 15) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ 6 ข้อ คือ

1. อ่านเพื่อความเข้าใจอย่างคร่าว
2. อ่านเพื่อจับใจความ
3. อ่านเพื่อสำรวจรายละเอียด
4. อ่านเพื่อความเข้าใจอย่างท่องแท้
5. อ่านเพื่อใช้วิจารณ์ตามข้อความที่อ่าน
6. อ่านเพื่อวิเคราะห์ข้อความหรือแนวคิดจากเรื่อง

สรุปว่าการอ่านมีความจำเป็นต่อมนุษย์ทุกเพศทุกวัยตั้งแต่เกิดจนตายเพราะการอ่านเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และเป็นรากฐานในการเรียนรู้และความรู้มาประกอบอาชีพ การอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็ก ซึ่งครูและผู้ปกครองนักเรียนจำเป็นต้องสนใจทักษะและความก้าวหน้าทางการอ่านของเด็กให้มาก เพราะความสำเร็จในการเรียนของเด็กขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่าน

2.5.3 องค์ประกอบในการสอนอ่านและวิธีที่ควรใช้ในการสอนอ่าน

สนิท นิยมเล็ก. (2540 : 150) ได้สรุปองค์ประกอบในการสอนอ่านและวิธีที่ควรใช้ในการสอนอ่านของเด็กดังนี้

1. ด้านร่างกาย
 - 1.1 สายตา
 - 1.2 ปาก
 - 1.3 หู
2. ด้านจิตใจ
 - 2.1 ความต้องการ
 - 2.2 ความสนใจ
 - 2.3 ความศรัทธา
3. ด้านสติปัญญา
 - 3.1 ความสามารถในการรับรู้
 - 3.2 ความสามารถในการนำประสบการณ์เดิมไปใช้
 - 3.3 ความสามารถในการใช้ภาษาได้ถูกต้อง
 - 3.4 ความสามารถในการเรียน
4. ประสบการณ์พื้นฐาน
5. วุฒิภาวะ อารมณ์ แรงจูงใจและบุคลิกภาพ

6. สิ่งแวดล้อม

สนิท สัตโยภาส. (2532 : 98-102) สรุปวิธีที่ควรใช้ในการสอนอ่านดังนี้

1. ก่อนลงมืออ่านควรแนะนำเกี่ยวกับการเปล่งเสียงให้ชัดเจน
2. การอ่านออกเสียงจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อเด็กได้เห็นคำหรือข้อความ ได้เปล่งเสียงนำ

ความหมายไปใช้ในการคิด พุด และสนทนาควรให้เด็กฝึกอ่านเป็นช่วงทีละคำก่อน เช่น ฉัน ไปโรงเรียน อ่าน ฉัน /ไป/โรงเรียน

3. ครูอ่านออกเสียงให้นักเรียนฟังเป็นตัวอย่าง
4. ฝึกอ่านออกเสียงบ่อยๆ

อดิฉันท์ คุณภักพิมล. (2543 : 24) สรุปวิธีการสอนอ่าน สำหรับเด็กที่เริ่มเรียน ให้สามารถอ่านได้ มีวิธีการต่างๆหลายวิธี คือ

1. แนววิธีสอนแบบภาษาศาสตร์ การสอนตามแนวภาษาศาสตร์ คำนี้ถึงหลักภาษาว่า ภาษาคือเสียงพูดที่แตกต่างไปจากภาษาเขียนและมีองค์ประกอบคือ หน่วยเสียง หน่วยคำ หน่วยกลุ่มคำ ครูจะสอนให้นักเรียนได้สังเกตและค้นพบแยกแยะหลักเกณฑ์ของหน่วยเสียงได้เอง
2. แนววิธีแบบเบสิก ใช้วิธีการสอนแบบให้อ่านเป็นคำๆมุ่งในเรื่องความเข้าใจในความหมายของสิ่งที่อ่าน อ่านแล้วนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และอาศัยภาพเป็นเครื่องบอกความหมายของตัวอักษรทั้งคำมาให้ให้นักเรียนได้ฝึกอ่านนั้นต้องเป็นคำที่ได้ค้นคว้ารวบรวมแล้วว่า เป็นคำที่เด็กในวัยนั้นใช้ในการพูด ซึ่งจะทำให้เรื่องที่นำมาอ่านมีความหมายนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
3. แนวการสอนแบบเทียบเสียง แนวทางการสอนอ่านแบบเทียบเสียงมีกลวิธีหลายแบบ ดังนี้

3.1 การสะกดคำ คือ การสอนให้นักเรียนรู้จักหลักเกณฑ์ของการเรียงลำดับตัวอักษรภายในคำหนึ่งๆเพื่อให้ออกเสียงได้ชัดเจน สอนแจกลูก การอ่านแบบแจกลูกเป็นการแยกพยัญชนะ สระ ตัวสะกด หรือวรรณยุกต์ออกจากคำ แล้วมาอ่านรวมกันอีกครั้ง

3.2 การอ่านแบบตรงสระ จะเป็นการสอนโดยใช้สระเดียวกันหาพยัญชนะมาประสมเปลี่ยนตามความต้องการของผู้สอน

3.3 การอ่านแบบยึดรูปคำที่เห็นเป็นการอ่านโดยถือเสียงพยัญชนะที่ปรากฏเป็นสำคัญ

3.4 การอ่านแบบเทียบเสียง เช่น การผันวรรณยุกต์ นะ เสียงเท่ากับ น๊ะ นะจึงไม่ต้องใส่วรรณยุกต์

3.5 การอ่านเทียบรูปคำ เช่น แก้ว เปลี่ยนใส จ อ่านว่า เจ้า เป็นต้น

ทัศนีย์ สุขเมธี. (2539) กล่าวถึงวิธีการสอนอ่านในระดับประถมศึกษาว่าการสอนอ่านสำหรับเด็กที่เริ่มเรียนให้สามารถอ่านและถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดหรือคำพูดออกมาเป็นตัวหนังสือ นับตั้งแต่เริ่มมีการเรียนการสอนภาษาไทยมาจนถึงปัจจุบัน มีวิธีการสอนอ่านหลายวิธีดังนี้

1. การสอนอ่านแบบแจกรูปสะกดคำ คือ การสอนที่ถือว่า คำประกอบด้วย รูปและเสียงของพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด ฯลฯ เวลาสอนอ่านแทนที่จะสอนอ่านเป็นคำคำ มีความหมายเลยที่เดียวก็ต้องไล่พยัญชนะ สระ ฯลฯ ให้ออกเสียงได้ถูกต้องเป็นคำๆ อีกที่หนึ่งเป็นการ ช่วยให้อ่านคำได้เพราะผู้อ่านรู้จักพยัญชนะ สระ ตัวสะกด แล้วใช้เสียงช่วยพาไป เช่น พาน นักเรียนสะกดว่า พ-า- พา, พา-น- พาน หรือ พ-า-น- พาน วิธีนี้ช่วยให้เด็กรู้จักหลักเกณฑ์ของการเรียงลำดับตัวอักษรภายในคำหนึ่งๆ เพื่อจะได้ออกเสียงได้ชัดเจน

2. วิธีสอนแบบเทียบเสียง วิธีนี้ยึดการเทียบเสียงพยัญชนะหรือสระและ ตัวสะกดเป็นหลักในการอ่านเพื่อประโยชน์ในการเทียบเสียงหัดอ่าน เช่น อา พา ตา มา นา มีเสียง อา เป็นประโยชน์ เช่น อา มี นา ตี การสอนคำที่มีตัวสะกด ก็ใช้วิธีเทียบเสียงเช่นเดียวกัน งาน วาน นาน มีเสียง อาน วัน มั่น จัน มีเสียง อัน การสอนเทียบเสียงบางทีเรียนรวมๆ กันไปว่าแจกลูกเทียบเสียง หรือผันอักษร เพื่อประโยชน์ในการเทียบเสียงหัดอ่านเป็นส่วนใหญ่ แต่การเทียบเสียงก็มี ประโยชน์ในการช่วยให้เด็กอ่านได้ดีเช่นกัน เพราะฉะนั้นในการสอนเทียบเสียงหรือสะกดคำแต่ละครั้ง ครูจึงควรมีความมุ่งหมายอยู่ในใจก่อนว่า การสอนอ่านเพื่อให้อ่านหรือสอนเพื่อให้เขียน

3. วิธีสอนแบบมาตรฐาน วิธีนี้ได้แบบอย่างมาจากการสอนภาษาต่างประเทศ โดยยึดหลักว่า ในชีวิตประจำวันนั้นคนเราสื่อความหมายกันเป็นประโยคและคำที่มีความหมายต่อตัว ผู้เรียนมาให้อ่านและเขียนแยกออกได้เป็น 2 วิธี

3.1 สอนเป็นคำ (Word Approach) คือให้นักเรียนดูภาพ แล้วมีคำอธิบาย ได้ภาพการสอนวิธีนี้ เป็นการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยระหว่างคำกับภาพ โดยคาดหวังว่า เมื่อนักเรียนเห็นบ่อยๆ จะจำคำได้ภาพได้ นอกจากนั้นการอ่านคำที่มีภาพประกอบย่อมดึงดูดใจเด็กได้ดีกว่า อ่านตัวหนังสือเฉยๆ

3.2 การสอนเป็นประโยค (Sentence Approach) คือการนำข้อความ เป็นประโยคมาให้ให้นักเรียนอ่าน โดยเลือกประโยคที่มีความหมายหรือมีความสัมพันธ์กับผู้เรียนหรือเกิด จากการบอกเล่า คำพูดของผู้เรียนมาเขียนให้อ่าน การสอนวิธีนี้เป็นไปตามความเชื่อของนักจิตวิทยาที่ เชื่อว่า เด็กคุณสมบัติพิเศษ ซึ่งผิดแปลกไปจากผู้ใหญ่อยู่ประการหนึ่งซึ่งจะแสดงออกได้ด้วยการ ทดลอง เด็กไม่ใช่จะอ่านได้เพราะคำเดี่ยวๆ เท่านั้น แม้ประโยคยาวๆ ก็อ่านได้ การนำเอาการสอนเป็น คำและประโยคมาสอนเด็ก เรียกว่า การสอนแบบมาตรฐาน หรือการสอนแบบเบสิก (The Basic Method) ซึ่งถือว่าเป็นการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน

4. วิธีการสอนแบบผสม วิธีการสอนแบบผสม หมายถึง การนำวิธีการสอน เป็นคำ และ ประโยคมาเป็นบันไดขั้นต้นเสียก่อนแล้วจึงสอนด้วยวิธีเทียบเสียง แจกลูก เมื่อเริ่มสอน ด้วยหนังสือประเภทที่สอนเป็นคำและประโยคก่อน โดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์ใดๆ ในเรื่องการผสม หรือการแจกลูกให้มากนัก จนสังเกตเห็นว่า เด็กคุ้นกับการแยกคำออกเป็น สระ พยัญชนะและ วรรณยุกต์แล้วจึงนำเอาหนังสือแบบเรียนประเภทเทียบเสียง แจกลูกเข้ามาสมทบเรียนด้วยหนังสืออ่าน

เป็นคำ และประโยคก็กลายเป็นแบบสอนอ่านไป จากนั้นก็จะนำเอาหนังสือแบบสอนอ่านอื่นๆให้นักเรียนอ่านต่อไปได้เลย ในการอ่านแบบสอนอ่านอื่นๆนั้น เด็กจะยังไม่สามารถผสมคำต่างๆที่พบได้หมด เช่นคำว่า “สัตว์” ถึงแม้จะเรียนแบบเรียนจบเล่มก็ยังไม่สามารถผสมได้ คำที่มีลักษณะเช่นนี้ที่จำเป็นที่จะให้เด็กจำไปก่อน จึงเปรียบเทียบเหมือนการเรียนรู้เป็นคำๆเช่นเดียวกัน

ผู้อ่านจะประสบความสำเร็จมากหรือน้อยทางการอ่านขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1. ความสามารถในการแยกสิ่งที่ได้ยิน ได้แก่ ความเข้าใจ และความสามารถใช้ภาษาพูดได้ถูกต้อง แยกคำพูดที่แตกต่างกัน สามารถแยกถ้อยคำและออกเสียงได้ถูกต้อง
2. ความสามารถทางสายตา ได้แก่ ความสามารถในการแยกคำที่คล้ายคลึงกัน และมองเห็นความแตกต่างของคำ
3. ความสามารถทางความคิดและจำ ได้แก่ สามารถใช้เหตุผล เข้าใจเหตุผล รู้จักเชื่อมโยงความคิดต่างๆ ให้มีความหมาย เข้าใจความหมายของประโยคและจำรูปร่างของคำได้
4. ความสนใจ ได้แก่ ความสามารถที่จะนั่งฟัง และจับสายตาไปตามสิ่งที่อ่าน เคลื่อนไหวสายตา มีสมาธิในการอ่าน การฟัง และทำตามคำสั่งให้ดี

บันลือ พฤษะวัน. (2532 : 27) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เด็กสามารถอ่านได้จะต้องมีความพร้อม 5 ด้าน ต่อไปนี้

1. ความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ ขนาด ส่วนสูง น้ำหนัก ซึ่งแสดงให้เห็นความเจริญเติบโตทางร่างกาย นอกจากนั้นยังรวมถึงการใช้สายตา หู ความคล่องแคล่วในกล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับสายตา
2. ความพร้อมทางสมอง ได้แก่ ความสามารถในการจำ การตีความและแปลความ การอธิบายงานที่ตนเองทำ และเรื่องราวของตนเองและผู้อื่นได้ดี
3. ความพร้อมทางอารมณ์และสังคม ได้แก่การมีอารมณ์ร่วมสนุกสนาน เล่นร่วมกับเพื่อน รู้จักช่วยเหลือเพื่อน และแบ่งปันของใช้ให้เพื่อน
4. ความพร้อมทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ การมีสมาธิในการฟังนิทานหรือเรื่องราว มีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก
5. ความพร้อมทางพื้นฐานประสบการณ์ ได้แก่ การใช้ภาษาพูด การตอบคำถาม ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว

ศรีสมร กสิวัฒน์. (2541: 1) กล่าวว่าครูจะสอนเด็กให้อ่านได้นั้น ครูควรจะต้องสังเกตและทดสอบเด็กก่อนว่า เขามีความสามารถเพียงพอที่จะเริ่มต้นเรียนได้หรือยัง เด็กคนใดที่ครูทดสอบแล้วพบว่า เขามีทักษะการรับรู้ 3 ประการ แสดงว่าเขาน่าจะมีความพร้อมทางการอ่านซึ่งทักษะที่ครูควรสนใจ คือ

1. การรับรู้ทางการเห็น (Visual Perception)
2. การรับรู้ทางการได้ยิน (Auditory Perception)

3. ความสัมพันธ์ทางการได้ยินกับการได้เห็น (Visual – Auditory Association)

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการอ่านนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมเป็นสำคัญ เมื่อเด็กมีสติปัญญาดี ร่างกายเจริญเติบโตตามลำดับขั้นตอน ครูก็จะสามารถสอนอ่านได้ ครูควรส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไข ในกรณีที่เด็กไม่พร้อมด้วยการจัดกิจกรรมเสริมทักษะเตรียมความพร้อมในการอ่านให้เด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2.5.4 วิธีการสอนอ่าน

วิธีการสอนอ่านมีหลายวิธี ครูควรเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาและทักษะที่ต้องการพัฒนาเด็ก และถ้าช่วยการสอนให้เกิดความสมบูรณ์ ครูควรเลือกบูรณาการวิธีการสอนโดยนำวิธีที่ดีต่างๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกัน ดังตัวอย่างวิธีสอนอ่านแบบต่างๆดังนี้

1. วิธีสอนอ่านแบบแจกลูก เป็นการสอนให้รู้จักรูปและเสียงของอักษรทุกตัว เพื่อให้รู้จักการประสมคำ ช่วยให้เด็กเรียนคำใหม่ได้ง่าย ออกเสียงได้ดีแต่ไม่ค่อยเข้าใจความหมายของคำทำให้ขาดทักษะการอ่านเร็ว การสอนอ่านแบบแจกลูกจึงมุ่งให้เด็กออกเสียงได้เป็นส่วนใหญ่ มากกว่าที่จะมุ่งอ่านเพื่อเอาความหมาย

2. วิธีสอนอ่านแบบสะกดคำ เป็นส่วนหนึ่งของวิธีสอนอ่านแบบแจกลูกหรือประสมคำการเรียนรู้ในการอ่านกับการเรียนรู้ในการสะกดคำมีความสัมพันธ์กัน เด็กที่สะกดคำเก่งมักจะเป็นเด็กที่อ่านเก่ง

3. วิธีสอนอ่านแบบอ่านเป็นคำเป็นประโยค วิธีสอนแบบนี้ช่วยให้เด็กสนใจอ่านหนังสือเรียนรู้และเข้าใจความหมายของคำหรือประโยคและเรื่องราวที่อ่านได้ดี ใช้สอนเด็กเริ่มเรียนหรือชั้น ป.1 แล้วใช้วิธีสอนอ่านแบบแจกลูกในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมปนกันทั้งสองอย่าง จะได้ประโยชน์มากที่สุด

4. วิธีสอนอ่านแบบใช้แผนภูมิประสมการณ์ การสอนอ่านโดยวิธีนี้ช่วยให้อ่านคำหรือประโยคได้เร็วและมีความหมายมากขึ้น ซึ่งครูและนักเรียนสามารถช่วยกันสร้างขึ้นมาได้และยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากแผนภูมิไปใช้ประโยชน์ได้ด้วย

5. วิธีสอนอ่านแบบอ่านเป็นคำ เป็นวิธีสอนอ่านที่มุ่งให้อ่านเฉพาะคำหรือเรื่องราวที่มีความหมายโดยมีภาพช่วยในการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับจิตวิทยาในการสอนอ่านตามทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Theory) ที่ว่าการเรียนรู้เป็นส่วนรวม คือ อ่านเป็นคำๆเป็นประโยคแล้วจึงแยกสะกดตัวผสมคำ ฝึกอ่านภายหลัง ซึ่งมีส่วนสอดคล้องสนองความต้องการ ความสนใจ และตั้งใจผู้เรียนทำให้อ่านอยากอ่าน เพราะ

1. บทเรียนอ่านมีภาพช่วย เป็นเครื่องล่อใจให้อ่าน
2. คำที่อ่านเป็นคำที่มีอยู่ในบทอ่านในบทเรียน เด็กอ่านได้จะเกิดความภูมิใจทำให้อ่านที่จะอ่านต่อ
3. ใช้คำน้อยมีการซ้ำคำในบทเพลงทุกวัน ช่วยให้อ่าน

อัจฉรา นาคทรัพย์. (2546) กล่าวถึงการอ่านเป็นคำว่าเป็นการอ่านทางหู เด็กเรียนรู้การอ่านเรื่องราวจากการฟัง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการฟังเรื่องราวจากบทเพลง เด็กก็สามารถสรุปเองได้ และยังสามารถฝึกการฟังด้วย และยังมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่มาของตัวอักษร ที่ใช้ภาพเป็นสื่อในการอ่าน ซึ่งการใช้ภาพเป็นสื่อในการอ่าน เป็นการส่งเสริมการอ่าน

ผดุง อารยะวิญญู. (2542 : 72-73) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนอ่านเป็นคำว่าเป็นการให้เด็กอ่านเป็นคำ (Sight Word Approach) ก่อนที่จะจำตัวอักษร ครูอาจใช้บัตรคำในการสอนให้เด็กอ่านตาม ให้ดูภาพประกอบ เด็กอาจอ่านคำได้โดยการจำ ครูอาจทำโดยการบันทึกเสียงลงเทปแล้วเปิดเสียงให้เด็กฟัง และให้อ่านบัตรคำ การสอนวิธีนี้จะทำให้เด็กอ่านโดยใช้สายตา

บันลือ พฤกษ์วัน. (2532) กล่าวว่า การที่เด็กอ่านได้โดยการอ่านเป็นคำ มีภาพประกอบในการช่วยอ่าน เด็กได้ฝึกอ่านคำประกอบภาพ เป็นการเสริมแรงให้เด็กสนใจ ทำทนายให้อยากอ่าน ให้ผู้เรียนเห็นว่าการอ่านนั้นง่าย

จากทฤษฎีและหลักการที่กล่าวข้างต้น พอดีจะสรุปการสอนอ่านแบบอ่านเป็นคำได้ดังนี้คือ

1. การสอนอ่านเป็นคำ เป็นการสอนอ่านจากคำหรือเรื่องราว โดยมีภาพเป็นเครื่องล่อใจให้เด็กอยากอ่าน
2. การสอนอ่านเป็นคำซึ่งมีคำน้อย ทำให้เด็กเกิดความท้อแท้ที่จะอ่าน
3. การสอนอ่านเป็นคำ ใช้เวลาในการอ่านไม่นาน ทำให้เด็กไม่เบื่อการอ่าน
4. การสอนอ่านเป็นคำ ช่วยให้เด็กอ่านได้ 3 ทาง คือ เรียนอ่านทางตา เรียนอ่านทางหู และเรียนอ่านทางสมอง ซึ่งช่วยในการย้ำความแม่นยำในการอ่านและเพิ่มความสามารถในการจำ ช่วยให้เด็กอ่านคำได้ในทันทีที่เห็น
5. การสอนอ่านเป็นคำเหมาะสำหรับสอนเด็กที่มีปัญหาในการอ่านทุกประเภท เพราะไม่ต้องสะกดคำอ่าน ซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการอ่าน

2.5.5 การเตรียมความพร้อมการอ่าน

การเตรียมความพร้อมในการอ่านให้แก่เด็ก จะต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะทางสมองของเด็กเป็นสำคัญ นั่นคือจัดประสบการณ์ด้านความพร้อม ให้สอดคล้องกับอายุสมองของเด็ก การเตรียมความพร้อมในการอ่านแก่เด็กบกพร่องทางสติปัญญา อาจกระทำดังนี้

1. นำเด็กไปศึกษานอกสถานที่ อาจเป็นการศึกษาเกี่ยวกับต้นไม้หรือแมลงภายในบริเวณโรงเรียน หรือสถานที่ที่น่าสนใจที่อยู่ใกล้โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสบการณ์ทางภาษาแก่เด็ก
2. เก็บสะสมสิ่งต่างๆ เช่น สะสมแสตมป์ ภาพของบุคคลสำคัญ ภาพสถานที่สำคัญ ใบไม้ หรือแมลง เป็นต้น พร้อมทั้งมีชื่อกำกับไว้ในภาพ เพื่อให้ให้นักเรียนคุ้นเคยกับอักษร คำที่อยู่ได้ภาพ

3. จัดแสดงหนังสือในห้องเรียน ครูอาจเลือกมุมใดมุมหนึ่งของห้อง จัดแสดงหนังสือซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการแสดงนิทรรศการ โดยนักเรียนและครูร่วมกันจัด

4. ฟังนิทานโดยมีครูบรรณารักษ์ห้องสมุด หรือนักเรียนเป็นผู้เล่าเรื่องเด็กบอกพร้อมทางสติปัญญาเป็นผู้ฟัง และตอบคำถามเมื่อครูเล่าจบ

5. ให้เด็กอ่านนิทานง่ายๆ ให้เพื่อนนักเรียนฟัง

6. จับคู่ระหว่างคำกับภาพ

7. แสดงละครง่ายๆ เช่น ให้นักเรียนแสดงท่าทางของคนงี่มัว คนแจวเรือ เป็นต้น

8. จัดทำสมุดภาพ

9. ให้นักเรียนจัดกลุ่มหนังสือตามขนาด หรือประเภท เช่น หนังสือขนาดใหญ่ – ขนาดเล็ก หนังสือที่มีภาพประกอบ – ไม่มีภาพประกอบ เป็นต้น

10. ให้นักเรียนพูดหน้าชั้น

11. เล่นเกมเกี่ยวกับจำนวน

12. เล่นเกมเกี่ยวกับสี

13. เล่นเกมเกี่ยวกับ คำ ประโยค

14. จัดตกแต่งห้องเรียนเนื่องในโอกาสสำคัญ

15. มอบงานให้นักเรียนรับผิดชอบ เกี่ยวกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียน

16. มอบงานและความรับผิดชอบในการดูแลต้นไม้ในกระถางทั้งในห้องเรียน และหน้าห้องเรียน

17. ช่วยกันจัดแผ่นป้ายประกาศ ป้ายนิทรรศการ

18. ให้นักเรียนหาภาพที่กำหนดให้จากสมุดภาพ

19. เล่นเกมทางภาษา เช่น นำคำมาต่อกัน

20. ประกอบกิจกรรมเข้าจังหวะ

เยาเวพา เตชะคุปต์ อ้างถึงใน ศิริพร ชัยรังสี .(2544 : 17) กล่าวถึงการเตรียมความพร้อม การอ่านไว้ดังนี้

1. สนทนากับเด็กและจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กสามารถบอก ชื่อสี ชื่อวันใน สัปดาห์ คำตรงกันข้าม คำบุพบท เช่น บน ล่าง ได้ ฯลฯ

2. ครูเล่านิทาน หรืออ่านเรื่องจากหนังสือให้ฟัง เพื่อฝึกความสามารถในการฟัง ของเด็กเพิ่มความรู้อันคำศัพท์ใหม่ๆ

3. ให้เด็กเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเองและสิ่งที่ได้พบเห็นหรือนึกคิด

4. จัดทำเกมการศึกษาที่จะฝึกให้เด็กเห็นความแตกต่าง เช่น เกมจับคู่ เกมเก้าอี้

ดนตรี

5. ฝึกให้เด็กสังเกตความแตกต่างของเสียง

6. จัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการพูดและการฟังของเด็ก เช่น ละครหุ่น การแสดงต่างๆ

2.5.6 องค์ประกอบความพร้อมการอ่าน

ทวี สุรเมธี อ้างถึงในอรสุดา ใคว์บัวนอาน. (2541 : 17) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบความพร้อมในการอ่านประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1. ความสามารถในการแยกสิ่งที่ได้ยิน ได้แก่ ความเข้าใจ และความสามารถใช้ภาษาพูดได้ถูกต้อง แยกคำพูดที่แตกต่างกัน สามารถแยกถ้อยคำและออกเสียงได้ถูกต้อง

2. ความสามารถทางสายตา ได้แก่ ความสามารถในการแยกคำที่คล้ายคลึงกัน และมองเห็นความแตกต่างของคำ

3. ความสามารถทางการคิดและจำ ได้แก่ สามารถใช้เหตุผล เข้าใจในเหตุผล รู้จักเชื่อมโยงความคิดต่างๆ ให้มีความหมาย เข้าใจความหมายของประโยค และจำรูปร่างของคำได้

4. ความสนใจ ได้แก่ ความสามารถที่จะนั่งฟัง และจับสายตาไปตามสิ่งที่อ่าน เคลื่อนไหวสายตา มีสมาธิในการอ่าน การฟัง และทำตามคำสั่งได้

รัตนา ศิริพานิช อ้างถึงในอรสุดา ใคว์บัวนอาน. (2541 : 18) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบความพร้อมในการอ่านประกอบด้วย

1. ความสามารถในการพูด (Oral Language)

2. ความรู้พื้นฐาน (Background of Knowledge)

3. ความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของภาพ (Visual Discrimination)

4. ความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของเสียง (Auditory Discrimination)

2.5.7 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนอ่าน

หลักการและแนวทฤษฎีของวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา อิงหลักการและการสอนภาษาหลายทฤษฎี ดังนี้

1) แนวทฤษฎีการสอนเพื่อการสื่อสาร (The Communicative Approach)

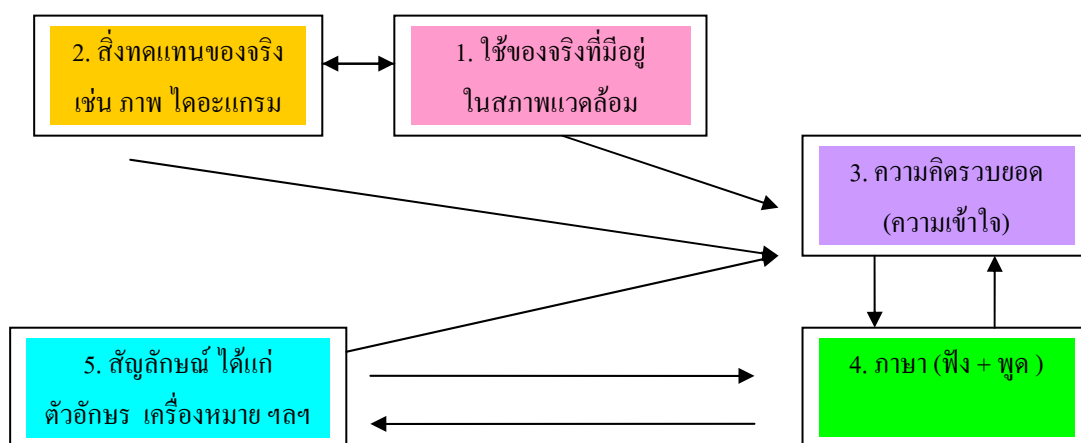
แนวทฤษฎีการสอนแบบนี้เน้นการใช้ภาษาของนักเรียนเป็นหลักโดยอาศัยหลักการของภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociolinguistics) ซึ่งว่าด้วยเนื้อหาบริบท (Context) ภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชนซึ่งอาจใช้ผิดแผกแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม

กระบวนการสอนตามแนวทฤษฎีนี้ เน้นปฏิสัมพันธ์ในการใช้ภาษาระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนเป็นสำคัญ การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสำคัญอยากแสดงออกทางภาษาหรือการทดลองใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายด้วยตนเองทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ย่อจะทำให้การพัฒนาภาษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติได้ เนื้อหาที่จัดขึ้นเป็นบทเรียนจึงควรเน้นบริบททางภาษาที่มีความหมายแก่นักเรียนตามหลักการใช้ภาษา

ในสังคมในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะมากกว่าจะจัดแบบวิเคราะห์ภาษาให้นักเรียน เพียงเพื่อเข้าใจระบบของเสียง คำ และไวยากรณ์เท่านั้น นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนจำเป็น อย่างยิ่งที่ครูจะต้องให้นักเรียนมีโอกาสแสดงออกทางภาษา ในลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน เพื่อให้ฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาได้อย่างเป็นธรรมชาติ ครูมีหน้าที่คอย ช่วยเหลือ แนะนำและแก้ไขให้นักเรียนใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง กิจกรรมดังกล่าวได้แก่ การทำงาน กลุ่มย่อย เพื่อการอ่านร่วมกัน การเขียนเรื่องร่วมกัน การโต้ตอบในการฟัง – พูดร่วมกัน

2) แนวทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ (The Natural Approach)

ทฤษฎีการสอนแบบนี้เน้นการให้ปัจจัยป้อนเข้าที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจได้แก่ นักเรียน (Comprehensible Input) โดยการใช้กระบวนการเรียนการสอน (Process) ที่เหมาะสมกับการ รับรู้ทางภาษาของนักเรียน (Language Acquisition) เป็นหลัก ผลของการเรียนรู้ (Output) จะประสบความสำเร็จดังที่คาดหมายได้ ถ้าครูเข้าใจวิธีการให้ปัจจัยป้อนเข้าอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับนักเรียน การให้ปัจจัยป้อนเข้าที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจได้แก่นักเรียนนั้นจำเป็นต้องอาศัย กระบวนการสอนความคิดรวบยอดทางภาษาที่ถูกต้องซึ่งอาจจัดลำดับการสอนได้ ดังผังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 17 กระบวนการสอนความคิดรวบยอดทางภาษา

การใช้วัสดุของจริงที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมดังผังภาพ ข้อที่ 1 ได้แก่ วัตถุต่างๆ ที่นักเรียนเคยเห็นและใช้อยู่ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจและได้รับความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ ความหมายของสิ่งนั้นๆ ได้อย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามถ้าจะนำของทุกอย่างมาให้นักเรียนได้เห็นคงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นการใช้ สิ่งทดแทนของจริงเหล่านั้น ได้แก่ รูปภาพ ผังภาพ ก็อาจช่วยให้นักเรียนเข้าใจและได้รับความคิดรวบ ยอดเกี่ยวกับความหมายของสิ่งต่างๆ เหล่านั้นได้เป็นอย่างดี เพราะนักเรียนจะสามารถถ่ายโยงความคิด ไปยังความจริงที่เขาเคยพบเห็นมาก่อนได้ การพัฒนาความคิดรวบยอดเข้าใจมาแล้วว่าเขาพูดกันว่า อย่างไร การพัฒนาการฟัง การพูด ก็ย่อมจะง่ายและเป็นที่เข้าใจได้มากขึ้นเมื่อนักเรียนได้พบ

สัญลักษณ์ เช่น ตัวอักษรที่เขียนขึ้นโดยมีความหมายตามที่เคยฟังเคยพูดมาก่อน การถ่ายโยงความคิด รวบรวมข้อคิดเห็นมากขึ้นกระบวนการนี้เป็นกระบวนการสำคัญในการถ่ายโยงการอ่านเพื่อความเข้าใจ ถูกต้อง ตามลักษณะการรับรู้ภาษาของมนุษย์ทั่วไป

3) ทฤษฎีการสอนอ่าน

ยึดหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา (Psycholinguistics) โดยเน้นกระบวนการอ่านของมนุษย์เป็นสำคัญ

แนวทฤษฎีการสอนอ่านให้คำจำกัดความของการอ่านไว้ว่า การอ่านคือ การสร้างความหมายจากสัญลักษณ์โดยผ่านกระบวนการทางความคิด (เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ. 2543:21) วิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่จะใช้ในการเรียนรู้การอ่านที่ถูกต้องและเป็นไปตามธรรมชาติ นักภาษาศาสตร์ เชิงจิตวิทยามีได้มองการอ่านเพียงการแสวงหาความหมายเพื่อเข้าใจสัญลักษณ์ หรือ อักษรเพียงตัวเดียว แต่คำนึงถึงหลักการทางจิตวิทยาในการรับรู้การอ่านการถ่ายโยงความคิดรวบรวมข้อคิดเห็นประกอบอื่นๆ ที่จะช่วยให้การอ่านสมบูรณ์ เช่น ความสนใจประสบการณ์เดิม และการระลึกสิ่งที่อ่านได้

นอกจากนั้นจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่องการอ่านในวิชาภาษาไทยระดับ ประถมศึกษาปีที่1-2 ตาม หลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษ (กลุ่ม ก) 2521 (ฉบับปรับปรุง 2529) มีดังต่อไปนี้

1. ดูภาพง่ายๆ แล้วตอบคำถามได้ว่า เหมือนหรือต่างกัน อะไรหายไป อะไรเกินมา
2. ชี้และเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวาได้
3. ตอบคำถามเกี่ยวกับศัพท์ในชีวิตประจำวันได้
4. ตอบคำถามเรื่องราวสั้นๆได้
5. วางอริยาบถถูกต้องในการใช้หนังสือ
6. อ่านออกเสียงได้
7. อ่านในใจได้
8. มีทักษะเบื้องต้นในการอ่านออกเสียงคำง่ายๆ ได้ถูกต้อง
9. อ่านคำที่กำหนดให้เรียนได้
10. นำทักษะในการอ่านออกเสียงไปใช้ในการเรียนวิชาอื่นๆได้

วิชาญ สว่างพงศ์. (2542 : 8-11) ได้สรุปทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านไว้ 5 ทฤษฎีคือ

1. กระบวนการอ่านของมอนโร (Monroe) มอนโรได้กล่าวถึงกระบวนการอ่านว่า ประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการคือ

1.1 การรับรู้ เห็นชัด ระดับความจำรูปคำ เข้าใจในการออกเสียงหรือการอ่านได้

1.2 การเข้าใจคำ หรือประโยคที่อ่าน นั่นคือ เข้าใจความหมายโดยอาศัยการแปล การตีความ และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

1.3 การตอบสนอง ได้แสดงออกในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทั้งนี้ต้องอาศัย พื้นฐานประสบการณ์เดิม สถิติปัญหา เกิดความพอใจอยากที่จะอ่านต่อไป

1.4 บุรณาการ การได้นับแนวความคิดจากเรื่องที่อ่าน ซึ่งอาจเป็นการเพิ่มและ ขยายประสบการณ์ให้กว้างขึ้น

2. การกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ที่เป็นแนวความคิดในการสอน อ่าน บลูมได้กำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการอ่านได้เป็นอย่างดี

2.1 Cognitive Domain เป็นพฤติกรรมในด้านกิจกรรมของสมอง จำแนกได้เป็นส่วนย่อยๆ 3 ระดับคือ (วิชาญ สว่างพงศ์. 2542 : 9)

2.1.1 ความรู้ คือรู้ในข้อเท็จจริงต่างๆรู้สิ่งเฉพาะแนวทางเงื่อนไข แนวโน้ม โครงสร้าง หลักการและกระบวนการ

2.1.2 ความเข้าใจ มีความสามารถในการแปลความ ตีความ เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ อธิบาย แนะนำบอกแนวโน้มได้

2.1.3 การประยุกต์ เป็นความสามารถที่จะนำหลักการต่างๆ มาใช้ได้อย่าง ถูกต้อง คือแก้ปัญหาได้ สรุปความคิดรวบยอดได้

2.1.4 วิเคราะห์ สามารถจำแนกจากส่วนรวมมาเป็นส่วนย่อยๆได้ พิจารณา เหตุผลหาความสัมพันธ์ของส่วนย่อยต่าง ๆ นั้นได้

2.1.5 สังเคราะห์ ความสามารถในการรวบรวมประเด็นย่อยต่างๆ

2.1.6 การประเมิน เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่า เกณฑ์การตัดสิน อาจขึ้นอยู่กับเงื่อนไขภายในหรือภายนอก

2.2 Affective Domain เป็นพฤติกรรมในด้านความรู้สึก อารมณ์ ทักษะคิดที่เป็นผล จากการเรียนรู้ แยกเป็นส่วนย่อยได้ดังนี้

2.2.1 การยอมรับ เป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งเร้า เช่นความพอใจ การยอมรับ การรับฟังหรือความตั้งใจ

2.2.2 การตอบสนอง คือการมีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้า เช่น พยายามในสิ่งที่จะเรียน ความเต็มใจที่จะร่วมกิจกรรม

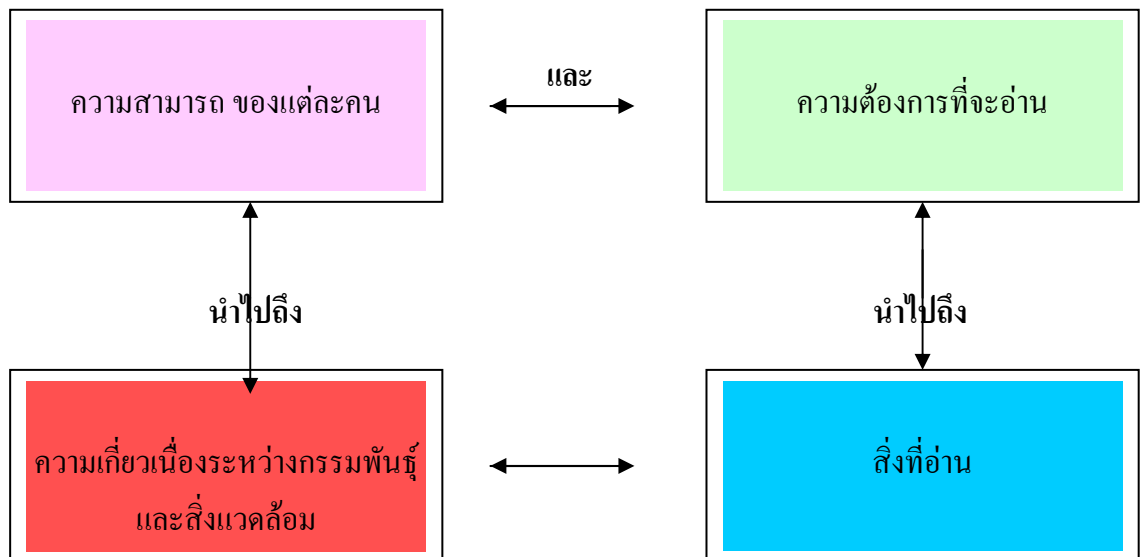
2.2.3 คุณค่า มีความรู้สึกชื่นชอบ มีความเชื่อและเห็นคุณค่า

2.2.4 รวบรวม จากการที่พอใจหรือยอมรับ หรือมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน จะเกิดความคิดรวบยอด สามารถจะรวบรวมจัดระบบ ซึ่งตรงกับอุดมคติ หรือความต้องการของตน

2.2.5 คุณลักษณะเฉพาะตัว เมื่อเกิดความพอใจในการเรียน จะยอมรับเอา มาเป็นความคิดความเชื่อ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

2.3 Psychomotor Domain เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกที่เห็นได้จากการกระทำ เช่นการรับรู้การเขียนแบบ และความสามารถริเริ่มกระทำด้วยตนเอง หรือเกิดแนวคิดใหม่

3. แนวความคิดของอัสเบล (Ausubel) การอ่านที่จะมีประสิทธิภาพและได้ผลดีนั้น จะต้องมีความพร้อมในการอ่าน ความพร้อม คือ ความสามารถที่มีอยู่ในตัวที่จะรับเอาสิ่งนั้นๆ และการอ่านจะได้ผลดี ความพร้อมจะต้องสัมพันธ์กับความต้องการที่จะอ่านจากสิ่งนั้น ความพร้อม คือ ความสามารถที่มีอยู่ คือ ผลที่ได้จากกรรมพันธุ์ วุฒิภาวะและคุณสมบัติประจำตัว เช่นประสบการณ์ การเรียนรู้ ความสามารถที่จะบรรลุถึงเป้าหมายของแต่ละคนนั้นต้องให้เขามีเวลาในการที่จะรับมรดก ตกทอดทั้งหมดมา และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการเรียนรู้ ความต้องการของการที่จะอ่านหรือที่ เรียนรู้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมด้วย เพราะสิ่งเรานั้นจะทำให้มีส่วนช่วยในความต้องการซึ่งอัสเบล สรุปว่า ความพร้อมในการอ่านขึ้นอยู่กับ ความสามารถสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่จะอ่านซึ่งถ้าเขียน ภาพจะได้ดังนี้

ภาพประกอบที่18 ความสามารถสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่จะอ่านตามแนวคิดของอัสเบล

ทฤษฎีสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Gullford) การอ่านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรู้และระดับสติปัญญานั้น กิลฟอร์ด ได้อธิบายถึงเรื่องของสติปัญญาว่า ประกอบด้วยระบบของปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่างๆได้แก่การปฏิบัติการทางด้านความรู้ความจำ ความคิดอย่างจำแนก ความคิดอย่างรวม และการประเมิน กิลฟอร์ดได้ให้คำแนะนำว่า เนื้อหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ก็ดี ความจำก็ดี ตลอดจนความคิดที่ดีจะต้องประกอบกันเป็นหน่วยหรือเป็นระบบที่ใหม่พอสมควร แนวคิดดังกล่าวของกิลฟอร์ดสามารถนำมาใช้เป็นหลักเกี่ยวกับการอ่านได้ เช่นการอ่านเป็นคำ

4. ทักษะการอ่านของเลนนอน (Lennon) ในการสอนอ่านนั้นแม้ว่าในปัจจุบัน

จะมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการอยู่ตลอดเวลาที่ตาม แต่จุดมุ่งหมายปลายทางของการสอนอ่านก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเลย ทักษะเบื้องต้นต่างๆ เริ่มต้นสอนตั้งแต่เด็กเข้าเรียนใหม่ในสมัยก่อนสอนกันอย่างไร ปัจจุบันก็สอนกันอยู่อย่างนั้น ซึ่งแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลง

ทักษะเบื้องต้นของการอ่านในระดับประถมศึกษาชั้นนั้น เคนนอนได้ระบุทักษะเบื้องต้นสำหรับการอ่านไว้ว่ามีเพียง 6 ทักษะ แต่เขานั้นเพียง 3 ทักษะได้แก่

1. ทักษะในการเข้าใจคำพูด ซึ่งหมายถึงความสามารถในการทำความเข้าใจคำและความหมายคำ
2. ทักษะในการเข้าใจความหมายของภาษา ซึ่งสามารถรวมไปถึงความสามารถในการปฏิบัติตามคำสั่ง หรือคำแนะนำได้ด้วย
3. ทักษะในการเข้าใจความหมาย การจับใจความ การประมวล สรุปการทำนายผล การเข้าใจวัตถุประสงค์ของผู้เรียน การตรวจสอบแนวคิด

2.5.8 หลักการสอนทักษะทางภาษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

คาร์ณี ธนะภูมิ (2542 : 133 – 134) ได้กล่าวถึง แนวทางการสอนภาษาไทยแก่เด็กบกพร่องทางสติปัญญา ไว้ดังนี้ ภาษาเป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน ดังนั้นทักษะทางภาษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันมาก คนปกติมักจะไม่มีปัญหาทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพราะความสามารถที่จะเข้าใจและติดต่อสื่อความหมายให้คนอื่นเข้าใจได้ แต่สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้นมีความบกพร่องทางด้านภาษามากเนื่องจากมีพัฒนาการทางด้านภาษาล่าช้ามาก จะพบว่าเด็กพูดได้น้อยคำ พูดไม่ได้ไม่พูดหรือพูดไม่ชัด ซึ่งคนอื่นฟังแล้วไม่สามารถเข้าใจ ฉะนั้นการสอนภาษาแก่เด็กจึงต้องเน้นให้เด็กเข้าใจความหมาย และการโต้ตอบกับผู้อื่น โดยเฉพาะในคำพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่บ้าน ที่โรงเรียน และในสังคม

การเรียนรู้ทางด้านภาษาไม่ได้ หมายถึง การพูดเพียงอย่างเดียว แต่การเรียนรู้ทางภาษานั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. Receptive Language หมายถึง การรับรู้และความเข้าใจจากการเห็นและการฟัง (ทางตาและทางหู) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยการรับเข้า (input) คือ การรับเอาภาษาและข้อมูลต่างๆ เก็บไว้ในสมอง แต่เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความจำไม่ดี ลืมง่าย จึงสามารถรับรู้ได้น้อย และเก็บข้อมูลต่างๆ ไว้ในสมองได้น้อย

2. Expressive Language หมายถึง การแสดงออกทางภาษา คือ การใช้ภาษาพูด ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ โดยเอาออกมาใช้ (output) คือ การนำเอาข้อมูลหรือสิ่งที่บันทึกไว้ในสมอง หรือสิ่งที่คิดออกมาใช้เป็นภาษา เช่น การพูด ซึ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเก็บข้อมูลต่างๆ ไว้ในสมองได้น้อย จึงสามารถใช้ภาษาพูดได้น้อย

แนวทางการสอนทักษะทางภาษากระบวนการสอนนั้นต้องประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 2 อย่างคือ

1. กระบวนการเรียนรู้ทางตา (Visual Perception) เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการเห็นแล้วเข้าใจความหมาย ให้ความหมายนั้นๆ ได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กเห็นลูกบอล เด็กเข้าใจความหมายลูกบอลเป็นลูกกลม โยนได้ กลิ้งได้ เตะได้

สำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญานั้น เมื่อเห็นแล้ว มองรับรู้ว่าเป็นอะไร แต่เมื่อแสดงออก เด็กจะนึกภาพไม่ออกหรือจำไม่ได้ ครูจึงจำเป็นต้องสอนซ้ำๆ เพื่อให้เด็กนึกภาพออกและจำได้ ฉะนั้นกระบวนการเรียนรู้ทางตาจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทักษะทางภาษาและสื่อความหมายมาก เพราะเป็นกระบวนการพื้นฐานที่สำคัญต่อทักษะการพูด อ่าน และเขียน และส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ทางตาคือ

1. ความจำจากการเห็น (Visual memory) หมายถึง ความสามารถในการจำ เมื่อเห็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วจำได้
2. การระลึกได้ (Recall) หมายถึง ความสามารถในการจำได้ทันทีโดยไม่ต้องคิด เช่น ได้ยินคำถามก็ตอบได้ทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาคิดเหมือนกระบวนการ Visual Perception
3. การนึกขึ้นมาได้หรือจำได้ (Recognition) หมายถึง การนึกขึ้นมาได้เมื่อมีอะไรมากระตุ้น เช่น เมื่อเด็กนับ 1,2,3 ได้แล้วเด็กก็จะจำตัวเลขได้และเขียนได้ หรือเมื่อมีคนถามว่าจำรถคันที่ชนเพื่อนได้หรือไม่ เราก็นึกขึ้นมาได้ และบอกว่าจำได้ว่าเป็นสีอะไร ลักษณะอย่างไร

2. กระบวนการเรียนรู้ทางหู (Auditory Perception) เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการฟังหรือได้ยิน (Hearing) คือ เมื่อฟังแล้วรู้ทันทีว่าหมายถึงอะไร เช่น เมื่อได้ยินคำว่า แมว จะรู้ทันทีว่าเป็นสัตว์สี่เท้า ขนนิ่มๆ ร้องเหมียวๆ เป็นต้น

การจัดโปรแกรมสำหรับฝึกความพร้อมด้านทักษะทางภาษา มีรายละเอียดดังนี้

ก. การจัดโปรแกรมในการฝึกกระบวนการเรียนรู้ทางตา เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ทางตาเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการเตรียมความพร้อมทางภาษาอย่างมาก เพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้การอ่าน การเขียน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องฝึกเด็กบกพร่องทางสติปัญญาถึงแม้ว่าเขาจะมีระดับความสามารถในการอ่าน การเขียน ได้น้อย แต่ก็ควรที่จะฝึกให้อ่านค่าง่ายๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับน้อยถ้าได้รับการสอนอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมเด็กจะสามารถอ่านออกเขียนได้พอสมควร

ฉะนั้นกระบวนการฝึกการเรียนรู้ทางตา จึงเป็นโปรแกรมที่จำเป็นต่อการเตรียมความพร้อมทักษะทางภาษาอย่างมาก จึงควรได้รับ การฝึกตามโปรแกรมที่เหมาะสม ดังนี้

1. การเรียนรู้เกี่ยวกับรูปทรงต่างๆ (Basic Shapes)
 - 1.1 รูปทรงพื้นฐานต่างๆ เช่น วงกลม สี่เหลี่ยม สี่เหลี่ยม เป็นต้น
 - 1.2 รูปแบบต่างๆ (Pattern)

1.3 ลักษณะของตำแหน่งที่ตั้ง(Position)

1.4 ทิศทาง (Direction)

1.5 เงา (Silhouette)

2. การเรียนรู้เกี่ยวกับสี เช่น เลือกสีที่เหมือนกัน จับคู่สี เรียงลำดับสีตามแบบ
ปักกระดาษหมุด ร้อยลูกปัดตามแบบ ฝึกระบายสี เป็นต้น

3. การเรียนรู้เกี่ยวกับขนาด เช่น เล็ก ใหญ่ จับคู่ขนาดที่เท่ากัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เช่น การเล่นเกมวงกต การกวาดสายตาจาก
ซ้ายไปขวา บนลงล่าง และมองรอบๆ การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ เป็นต้น

5. การเลียนแบบทางตา (Visual Copying) เช่น การเลียนแบบรูปทรง (การเรียง
ภาพต่างๆ ตามแบบ) การใช้กระดาษหมุด (1สี 2สี สลับกันไป)

6. การดูตามลำดับ (Visual Sequencing) เช่น เรียงตามลำดับเหตุการณ์ใน
ชีวิตประจำวัน เป็นต้น เรียงตามลำดับนิทาน เรียงตามลำดับรูปทรงต่างๆ เรียงตามลำดับสีต่างๆ

7. การคัดเลืออกจากการดู (Visual Sorting) เช่น คัดเลือกตามสี รูปทรง ขนาด
ชนิดของสิ่งของ (สัตว์ ของใช้)

8. การแยกประเภทจากการดู (Visual Classification) เช่น ประเภทของรูปทรง
สี ขนาด การใช้ประโยชน์ (เครื่องเขียน เครื่องใช้ในครัว เครื่องเรือน อาหาร ยานพาหนะ)

9. การเรียงตามลำดับขั้น (Visual Ordering) เช่น การเรียงตามลำดับเลขที่
(1234) เรียงตามขนาด เรียงตามจำนวน เป็นต้น

10. การปิดเต็ม (Visual Closure) เช่น การต่ออีกส่วนหนึ่งให้เต็ม (การต่อจิ๊ก
ซอว์) การแยกส่วนหนึ่งออกจากส่วนเต็มทั้งหมด การจำส่วนหนึ่งส่วนใดของภาพหรือของสิ่งของ
การบอกส่วนที่ขาดไป

ข. การจัดโปรแกรมในการฝึกกระบวนการเรียนรู้ทางหู (Auditory Perception)
กระบวนการฝึกการเรียนรู้ทางหู เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญต่อการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษา
อย่างมาก เช่นเดียวกับการเรียนรู้ทางตา เพราะความสัมพันธ์กับความเข้าใจภาษาและการฟัง พูด อ่าน มี
ความบกพร่อง เด็กจะไม่เข้าใจความหมายและจำไม่ได้ จึงจำเป็นต้องฝึกความพร้อมในการฟัง ตาม
โปรแกรมดังนี้

1. การแยกเสียงพื้นฐาน (Basic Sound)

2. การปิดเต็ม (Auditory Closure) เป็นการฝึกฟังเสียงของคำที่ขาดหายไป

3. การฝึกความจำจากการฟัง (Auditory Memory) เช่น ฝึกฟังคำสั่ง การเรียนชื่อ
สิ่งของและสัตว์ต่างๆ ฝึกคำคล้องจองง่ายๆ หรือเพลงสั้นๆ

4. การฝึกฟังตามลำดับเหตุการณ์ (Auditory Sequencing) เช่น ฝึกฟังและเรียง

ภาพตามลำดับที่ระบุบอก 1-4 ฟีกฟังและเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นฟีกฟังนิทานสั้นๆ และให้เด็กเรียงลำดับตามเรื่อง

5. การฟีกฟัง การคัดเลือกและการจำแนก (Auditory Sorting and Classification)

เช่น ฟีกฟัง และคัดเลือกสิ่งของ แยกสิ่งของ แยกเสียงสระ แยกเสียงสูง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ทางตาและทางหูมีความสัมพันธ์กัน เช่น เมื่อฟังแล้วเข้าใจนึกถึงความหมายได้ และจำภาพได้ จากการมองเห็น ดังนั้นการสอนภาษาแก่เด็กบกพร่องทางสติปัญญา เหมือนกับการสอนเด็กทั่วไป เพียงแต่เด็กมีความสามารถในทางการเรียนน้อย และต้องการสอนซ้ำๆและเนื้อหาล่างๆ การสอนควรจะดำเนินเป็นขั้นตอนนี้

1. สอนเรียงตามลำดับขั้นตอนนี้ คือ คำ ประโยค ข้อความง่ายๆ

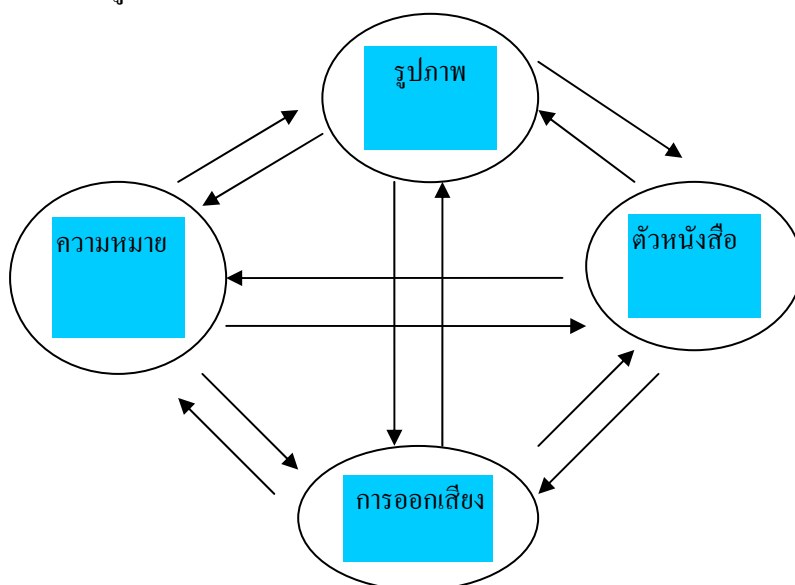
2. สอนตามระบบเสียง เช่น เสียงสระเหมือนกัน กา ขา อา มา หรือเสียงพยัญชนะต้นเหมือนกัน ปู ป่า ไป เป็ด

3. สอนคำที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น ห้ามเข้า อันตราย

สุขาหญิง สุขาชาย ไวไฟ สถานีตำรวจ ตลาด ธนาคาร ชื่อนามสกุลของตนเอง เป็นต้น

ทักษะทางภาษาโดยเฉพาะการอ่านและการเขียนเป็นทักษะที่ยากสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การอ่านเป็นทักษะที่ซับซ้อนและเป็นงานที่เป็นนามธรรมสูงมาก และการเรียนอ่านนั้นยากสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (คาร์ณี ฐานะภูมิ. 2542 อ้างถึงใน Jenkinson.1989 Merrill และ Lackson.1992.และ Merrill & Mar 1987) ฉะนั้นการสอนอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจึงต้องทำแผนรวมอยู่ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Educational Program : IEP) ของเด็กทุกคน

รูปแบบการสอนอ่านจึงเน้นความสัมพันธ์ของ 4 อย่าง ดังนี้

ภาพประกอบที่ 19 การสอนอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การสอนอ่านทักษะการอ่านจะควบคู่ไปกับการพูด คือ เด็กจะดูรูปภาพหรือของจริง แล้วออกเสียงคำพูดนั้นๆ แล้วรู้ความหมายและตัวหนังสือ

ตัวอย่างการสอนคำว่า มังคุด

รูปภาพ (หรือของจริง) ของมังคุด

ความหมาย หมายถึง ผลไม้ ลูกกลมสีม่วง เนื้อในสีขาวนุ่มเป็นกลีบเล็กๆ มีรสหวาน

ตัวหนังสือ มังคุด

การออกเสียง อ่านว่า มัง – คุด

เนื่องจากทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ยากสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เด็กมักจะลืมนง่าย ครูจำเป็นต้องสอนซ้ำๆ ใช้เวลานานกว่าการสอนเด็กปกติ และการสอนให้ได้ตามวัตถุประสงค์นั้นเป็นการยาก การสอนอ่านในระดับประถมจึงเป็นโปรแกรมการสอนเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และโปรแกรมการสอนเพื่อแก้ไขการอ่าน ซึ่งการอ่าน สำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ก็เน้นในโปรแกรมทั้ง 3 อย่างนี้เช่นกัน

ความเข้าใจและการใช้ภาษา สิ่งสำคัญในการสอนทักษะทางภาษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก็คือ การสอนให้เขาเข้าใจและรู้จักใช้ภาษาและสื่อความหมายกับผู้อื่นได้ ดังนั้นการจัดบทเรียนที่จะสอนเด็กระดับชั้นประถมควรจัดโปรแกรมดังนี้

1. ให้เด็กตอบคำถามง่ายๆ
2. การใช้คำสรรพนาม เช่น ฉัน ผม คุณ เขา เป็นต้น
3. การใช้คำปฏิเสธในการตอบคำถาม เช่น ไม่ใช่ ไม่เอา เป็นต้น
4. การใช้คำบุพบทบอกสถานที่ เช่น ใน บน ล่าง ได้ ข้างหน้า เป็นต้น
5. การใช้คำกริยา เช่น นั่ง นอน ยืน วิ่ง เดิน กิน เป็นต้น
6. การแยกสิ่งของ เช่น ของใช้ อาหาร เครื่องแต่งตัว เป็นต้น
7. การจับคู่ของที่สัมพันธ์กัน
8. ความเข้าใจการใช้คำตรงกันข้าม
9. การใช้คำที่แสดงความเป็นเจ้าของ
10. รู้จักคำถามโดยใช้เหตุผล
11. รู้จักตอบคำถามและพูดประโยคที่ยากขึ้นตามความสามารถในการพูดของแต่ละคน

12. การฝึกให้เด็กนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผดุง อารยะวิญญู. (2542 : 50-51) ได้กล่าวถึงการสอนภาษาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ทำได้หลายวิธี ต่อไปนี้เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการสอนภาษา ซึ่งประกอบด้วย การสอนอ่าน การสอนสะกดคำ การเขียน มีรายละเอียดดังนี้

1. การสอนอ่านควรคำนึงถึงอายุสมองของเด็กเป็นสำคัญ เด็กที่มีอายุสมอง 3-4 ปี อาจยังอ่านหนังสือไม่ได้ แม้ว่าอายุจริงจะมากกว่านี้ก็ตาม ดังนั้นการจัดประสบการณ์ในการอ่านให้แก่เด็กควรเป็นการเตรียมความพร้อมในการอ่าน

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเรียนรู้ได้ช้ากว่าเด็กปกติ การอ่านก็ช้าไปด้วย เนื่องจากเด็กมีพัฒนาการทางสมองช้า เด็กมักลืมนำ อ่านแล้วจำสิ่งที่อ่านไม่ได้ การสอนจึงควรสอนซ้ำๆ โดยครูให้อ่านแล้วอ่านอีกหลายๆ ครั้ง ในหลายๆ วัน เด็กจึงจะจำได้บ้าง ยิ่งไปกว่านั้นการจัดกิจกรรมในการอ่าน ควรแตกต่างกันไปในเนื้อหาเดียวกัน เพื่อให้ให้นักเรียนสนใจกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดให้

3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องการความสำเร็จในการเรียนรู้ ดังนั้น การสอนเด็กควรเริ่มจากสิ่งที่ยากๆ ก่อน เพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จ การที่เด็กจะประสบความสำเร็จได้นั้น บทเรียนมีส่วนสำคัญ บทเรียนควรเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก และให้เด็กเรียนกิจกรรมที่ง่ายๆ ก่อน แล้วจึงยากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และประสานผลสำเร็จในการเรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ เด็กจะต้องมีความพร้อมในการอ่าน เด็กจึงจะประสบผลสำเร็จในการอ่าน การสอนอ่านแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยที่เด็กไม่มีความพร้อม มักจะประสบความล้มเหลว

4. การจัดประสบการณ์ทางภาษาให้เพียงพอแก่เด็ก เด็กจะสนใจอ่านหนังสือมากขึ้นหากมีสิ่งอื่นมากระตุ้น เด็กที่อ่านด้วยความสนใจ จะอ่านได้ดีกว่าเด็กที่ขาดความสนใจในการอ่าน การจัดสิ่งแวดล้อมในการอ่านให้เป็นที่น่าสนใจแก่เด็กจะช่วยกระตุ้นเด็กให้เกิดความสนใจในการอ่านมากขึ้น การจัดหาหนังสือสำหรับเด็กประเภทนิทานสำหรับเด็ก หรือหนังสือสำหรับเด็กที่มีภาพประกอบสวยงาม โดยให้มีหนังสือประเภทนี้ ในปริมาณที่เพียงพอ เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดประสบการณ์ทางการอ่านให้เด็ก

5. ให้แรงเสริมแก่เด็กอย่างสม่ำเสมอเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องการการกระตุ้น ต้องการความสำเร็จ และต้องการกำลังใจ การให้คำชมเชยแก่เด็ก เมื่อเด็กอ่านได้จะเป็นการให้กำลังใจแก่เด็กทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เด็กอ่านได้เพิ่มมากขึ้น การให้แรงเสริมควบคู่กันไปกับการสอนอ่านจึงเป็นสิ่งสำคัญ

การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในวัยเรียนเป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษาสำหรับเด็กโดยตรง ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กจะได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อนำไปปฏิบัติจริงและอยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมได้อย่างมีความสุขในชีวิตประจำวันในครอบครัวและสังคมได้ (ดารณี ชนะภูมิ . 2542 : 123)

กาญจนลักษณ์ สัจจลักษณ์.(ม.ป.ป.:3-4:อ้างอิงจากSinclair.1971) ได้กล่าวถึงหลักการสอนภาษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดังนี้

การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้น เพื่อให้เด็กมีความสามารถทางภาษา และการพูดสูงที่สุดตามระดับเขาวินิจฉัย มีหลักการทั่วไปดังนี้

1. การสอนพูดควรเริ่มให้เร็วที่สุด
2. เด็กจะต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ได้แก่ อยู่ไม่นิ่ง ถูกรบกวนอารมณ์
3. การสอนพูดจะต้องสอนให้เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาก่อน จึงจะทำการแก้ไข ปัญหาด้านการพูดภายหลัง
4. ควรสอนซ้ำๆ และสอนซ้ำๆ แต่อาจเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการ จะทำให้เด็ก เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น
5. การสอนต้องอาศัยทักษะการเรียนรู้ โดยเฉพาะความสามารถในการแยกแยะและ เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ

เจียมใจ จีระอำพร.(2540:2-3) กล่าวถึงหลักการสอนภาษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา ดังนี้

1. ต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางภาษาและการพูดของเด็กเป็นหลัก
2. การสอนพูดต้องสอนให้เด็กมีความเข้าใจภาษาก่อน แล้วจึงกระตุ้นให้เปล่งเสียงพูด
3. สอนให้เด็กชี้และปฏิบัติตามคำสั่ง ให้เด็กพูดตามและให้เด็กพูดคำที่สอนไปแล้วเอง
4. สอนคำศัพท์ที่ง่าย เป็นรูปธรรม มองเห็น จับต้องได้ อุปกรณ์ของจริง หุ่นจำลอง หรือรูปภาพ
5. สอบถามเรื่องของเด็กจากพ่อแม่ก่อน เพื่อให้ทราบว่าเด็กสนใจอะไรและพูดคุยกับ เด็กเกี่ยวกับเรื่องนั้น

6. ต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่

การส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาและการพูด เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญาเกิดการเรียนรู้ภาษาจะต้องอาศัยประสบการณ์ซึ่งได้จากสิ่งแวดล้อมโดยที่เด็กได้รับรู้สิ่งต่างๆ ทางสายตา การได้ยิน และประสาทสัมผัสอื่นๆ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมที่มีการพูดสื่อภาษา จึงมีความสำคัญ ต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็ก ผู้ที่ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับเด็กสามารถที่จะช่วยกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการ ด้านภาษาและการพูดดังนี้

1. สอนให้เด็กใช้ประสาททุกส่วนในการรับรู้
2. เลือกสอนคำที่เด็กใช้หรือพบในชีวิตประจำวันมากที่สุดก่อน โดยเฉพาะคำนามซึ่ง เด็กสามารถมองเห็นและสัมผัสได้
3. ควรใช้ภาษาเดียวกับเด็กตลอดเวลา
4. พูดกับเด็กและให้เด็กได้มีโอกาสโต้ตอบบ้าง เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าการพูดมีความสำคัญในการดำรงชีวิต

5. อาจจะต้องใช้ท่าทางประกอบคำพูดบ้างในช่วงแรกๆ

6. ยอมรับคำพูดของเด็กที่คล้ายคลึงกับคำพูดที่ถูกต้อง ไม่จำเป็นต้องให้เด็กพูดให้ชัดเจนก่อน และไม่พยายามแก้ไขให้เด็กพูดให้ชัดเจนทันทีที่เด็กเริ่มหัดพูด(กาญจนลักษณ์ สัจจลักษณ์. (ม.ป.ป:4)

สรุปได้ว่า การสอนทักษะทางภาษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีกระบวนการหลักพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้คือ กระบวนการเรียนรู้ทางหู และกระบวนการเรียนรู้ทางตา การเรียนรู้ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กทั้งทางตาและทางหู โดยมีกิจกรรมเช่น การเรียนรู้รูปทรงต่างๆ ขนาดต่างๆ การแบ่งแยกสิ่งของ เดิมส่วนที่ขาดหายไปเป็นต้น นอกจากนี้ ต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญาและพัฒนาการทางภาษาของเด็กเป็นหลัก สอนให้เด็กมีความเข้าใจภาษาก่อนสอนให้เด็กปฏิบัติตามคำสั่ง ให้เด็กพูดตามและให้เด็กพูดคำศัพท์ที่สอนไปแล้วเอง สอนคำศัพท์ที่ง่ายๆ เป็นรูปธรรมและใช้อุปกรณ์ของจริง หุ่นจำลองหรือรูปภาพ

2.6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการสอน

2.6.1 ความหมายของแผนการสอน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้มากมายหลายความหมาย ดังเช่น

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542 :1) กล่าวว่า แผนการสอน หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2536:133) ให้ความหมายของแผนการสอน หมายถึง การวางแผนตัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง โดยกำหนดสาระสำคัญ จุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ตลอดจนการวัดผลและการประเมินผล

สงบ ลักษณะ. (2534 : 20) ได้กล่าวว่า แผนการสอนที่ดีจะต้องมีรายละเอียดชัดเจนถึงกิจกรรมนักเรียน บทบาทครู การใช้สื่อ การวัดผล จนผู้อ่านมองเห็นภาพพฤติกรรมจริงๆ ในห้องเรียน ได้สมบูรณ์ จึงถือว่าเป็นแผนการสอนที่ดี และไม่จำเป็นต้องบันทึกการสอนอีกก็ได้ เพราะการสอนที่ชัดเจนใช้แทนบันทึกการสอนก็ได้

พยุง สร้อยสุวรรณ. (2538 : 21) ได้กล่าวถึงแผนการสอนว่า แผนการสอนควรประกอบด้วยกิจกรรมหลายวิธีการก่อนที่จะใช้แผนการสอนใคร่ควรจะมีการประเมินผู้เรียนก่อน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเลือกวิธีการ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อผู้เรียนจะได้ไปสู่พฤติกรรมที่คาดหวัง

วัลลภ กัยทรัพย์. (2534) ได้กล่าวว่า แผนการสอนที่ดีควรมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าลักษณะ 4 ประการคือ ประการแรก เป็นการสอนที่กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริม หรือกระตุ้น ให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ประการที่สอง เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้ หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จ ในการทำกิจกรรมเอง ประการที่สาม เป็นแนวการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้จริง ประการที่สี่ เป็นแผนการสอนที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แผนการสอนจึงเป็นหลักฐานเอกสารแสดงความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของครูผู้สอน แผนการสอนจะแสดงถึงการเตรียมการล่วงหน้าของครูและการวางแผนการสอนในองค์ประกอบต่างๆ ที่สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ บ่งชี้ถึงความเป็นมืออาชีพของครูในวิชาชีพของตนการจัดทำแผนการสอนจึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในวิชาชีพของความเป็นครู

2.6.2 ความสำคัญของแผนการสอน

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542 : 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการสอนจะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้าเป็นการนำเทคนิควิธีการสอน การเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนการสอนผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่างๆ
2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน
3. การเลือกใช้สื่อ การวัดผลและการประเมินผล ตลอดจนประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็น
4. เป็นคู่มือการสอนสำหรับครูผู้สอนและครูที่สอนแทน นำไปใช้ปฏิบัติการสอนอย่างมั่นใจ
5. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนต่อไป
6. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

สุพล วังสินธ์. (2538 : 5) ได้กล่าวว่า แผนการสอนเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พอสรุปความสำคัญได้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีการสอน วิธีการเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้ และจิตวิทยาการศึกษา

2. ช่วยให้ครุมีคู่มือการสอนที่ทำด้วยตนเองล่วงหน้า ทำให้ครุมีความมั่นใจ ในการสอนได้ตามเป้าหมาย

3. ส่งเสริมให้ครุใฝ่ศึกษาหาความรู้ ทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล

4. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครุที่มาสอนแทนได้

5. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษ

6. เป็นผลงานทางวิชาการ แสดงความชำนาญของผู้จัดทำ

ทวิศักดิ์ ไชมาโย. (2537 : 4-5) ได้ให้ความสำคัญของแผนการสอนดังนี้

1. ช่วยให้ครุได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ในเรื่องหลักสูตร แนวการสอนการจัดทำจัดหาสื่อประกอบการสอน ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลอย่างละเอียดทุกแง่มุม

2. ช่วยให้เกิดการวางแผนวิธีการสอน วิธีการเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะการจัดทำแผนการสอนเป็นการผสมผสานเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนจากหลักสูตรกับจิตวิทยาการศึกษา หรือนวัตกรรมการเรียนใหม่ๆ ตลอดจนปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียนและสภาพปัญหา ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและทรัพยากรในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการเชิงระบบ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ช่วยให้ครุมีคู่มือ ที่ทำด้วยตนเองไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนครบถ้วนทันเวลา ช่วยให้ครุมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น

2.6.3 ประโยชน์ของแผนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2536 : 134) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการสอน เมื่อครุได้จัดทำแผนการสอน และใช้แผนการสอนที่จัดทำขึ้น เพื่อนำไปใช้สอนในคราวต่อไป แผนการสอนดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ขึ้นทันที ดังนี้

1. ครุรู้วัตถุประสงค์ของการสอน

2. ครุจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความมั่นใจ

3. ครุจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

4. ครุจัดกิจกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเจตนาของหลักสูตร

5. ถ้าครุประจำชั้นไม่ได้สอน ครุที่มาสอนแทนสามารถสอนแทนได้ตามจุดประสงค์ที่

กำหนด

2.6.4 หลักในการจัดทำแผนการสอน

ในการจัดทำแผนการสอน ครุผู้สอนต้องตอบคำถามสำคัญ 3 ข้อต่อไปนี้ให้ได้ คำถามดังกล่าวประกอบด้วย

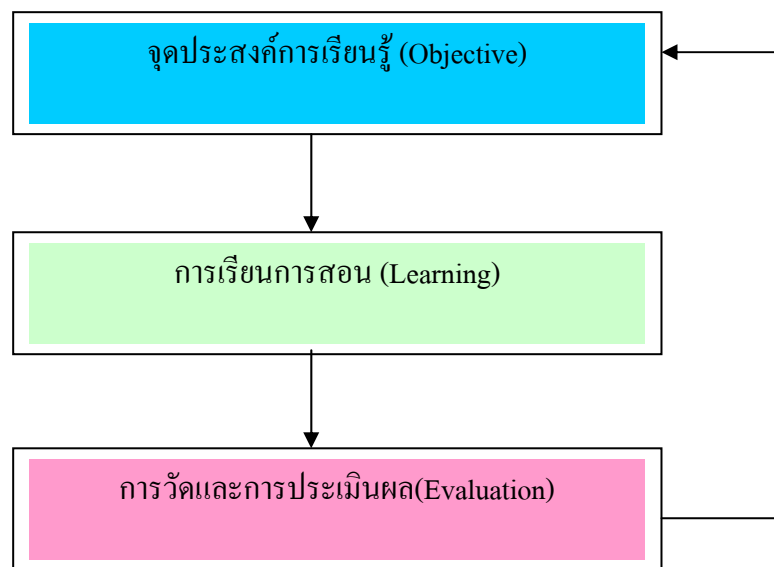
1. สอนเพื่ออะไร

2. สอนอย่างไร
3. สอนแล้วได้ผลอย่างไรที่ต้องการหรือไม่

คำตอบของคำถาม3ข้อข้างต้นคือ องค์ประกอบที่สำคัญของแผนการสอนประกอบด้วย

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Objective) ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เป็นการตอบว่าสอนเพื่ออะไร
2. การเรียนการสอน (Learning) ที่จะทำให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด
3. การวัดและการประเมินผล(Evaluation) เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้จริงหรือไม่

ทั้งสามส่วนนี้ เรียกชื่อ โดยย่อว่า OLE ซึ่งสามารถเขียนแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่20 แสดงองค์ประกอบที่สำคัญของแผนการสอน O-L-E

จากแผนภูมินี้ O – L – E จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเป็นลูกโซ่หรือกระบวนการ กล่าวคือ มีจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นตัวเริ่มต้น มีการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และสุดท้ายมีการวัดและประเมินผลเป็นตัวสิ้นสุดเพื่อบ่งชี้ถึงความสำเร็จว่าบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้หรือไม่ ดังนั้นการเขียนแผนการสอนจะมีกระบวนการอยู่ 3 ขั้นตอนหลักดังกล่าว

2.6.5 ขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ .(2536 : 133) ได้ให้รายละเอียด ขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร ต้องศึกษาหลักสูตรอย่างกว้างขวางและอย่างลึกในวิชาและรายวิชาที่สอน เช่น ศึกษาโครงสร้างของวิชา จุดประสงค์ของวิชา สื่อการเรียนการสอนที่กำหนดในรายวิชา คำอธิบายรายวิชา และธรรมชาติของวิชา เป็นต้น

2. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา เวลา และกิจกรรม วิเคราะห์ได้จากคำอธิบายรายวิชา โดยให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ของวิชา และจุดประสงค์ของหลักสูตร

3. หากกลวิธีการสอน กลวิธีการสอนจะต้องสอดคล้องกับหลักสูตร โดยใช้ทักษะกระบวนการ และทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ คลอดทั้งประสบประสานระหว่างประสบการณ์และจินตนาการของผู้สอนเองคงจะไม่มีวิธีสอนใดวิเศษที่สุดในโลก

4. จัดทำสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะเป็นสื่อที่ใช้อยู่แล้ว หรือสื่อที่คิดขึ้นใหม่ก็ได้ แต่ต้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

5. จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล เครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยเครื่องมือวัดและประเมินผลนั้นจะต้องวัดและประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย และทักษะพิสัย ตลอดจนครอบคลุมถึงกระบวนการวางแผนของนักเรียนทั้งจากสถานการณ์จริง และสถานการณ์จำลอง

6. กำหนดโครงสร้างสำหรับรายวิชา การกำหนดโครงสร้างสำหรับหนึ่งรายวิชาสามารถปฏิบัติได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือ โครงสร้างอย่างสังเขป และ โครงสร้างอย่างละเอียด

โครงสร้างอย่างละเอียด เป็นการวางโครงสร้างโดยสัมพันธ์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา เวลา กระบวนการ สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลให้เห็นเป็นภาพรวมตลอดใน 1 รายวิชา ส่วนโครงสร้างอย่างสังเขปเป็นการวางโครงสร้างโดยสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาและเวลาเพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดใน 1 รายวิชา

7. เขียนแผนการสอนขยายจากโครงสร้าง เป็นการเขียนแผนการสอนที่จะนำไปใช้ใน แต่ละคาบ/ชั่วโมงอย่างละเอียด และปฏิบัติได้จริงทั้งนี้โดยมีส่วนประกอบในแผนการสอนที่จะช่วยให้การดำเนินการสอนบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์การเรียนรู้ซึ่งมีมากมายหลากหลายข้อแตกต่างกันไป แต่ส่วนที่ขาดไม่ได้จะต้องมีในแผนการสอน คือ

7.1 สารสำคัญ

7.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

7.3 เนื้อหา

7.4 กิจกรรมการเรียนการสอน

7.5 สื่อการเรียนการสอน

7.6 การวัดและประเมินผล

วัฒนาพร ระวังทุกข์. (2542 : 3) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน

ขั้นที่1 การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุ ซึ่งมีทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ จุดประสงค์การเรียนรู้จะได้มาจากจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ และจุดประสงค์ในคำอธิบายรายวิชา

การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์นั้นจะต้องเขียนให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน และเขียนในเชิงพฤติกรรม จุดประสงค์สามารถจำแนกได้ 3 ด้านดังนี้

1. พุทธิพิสัย (Cognitive) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นความสามารถทางสมอง(HEAD) หรือความรู้รอบรู้ในเนื้อหาวิชาหรือในทฤษฎี

2. ทักษะ (Skill) คือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติที่ต้องลงมือทำ (HAND)

3. จิตพิสัย (Affective) คือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมหรือเจตคติหรือความรู้สึกในจิตใจ

ขั้นที่2 การกำหนดแนวการจัดการเรียนการสอน (LEARNING)

เป็นการพิจารณาว่าการเรียนการสอนในแผนนั้นมีจุดเน้นหรือสาระสำคัญอะไร จะต้องสอนเนื้อหาใดจึงจะครอบคลุมครบถ้วน จะเลือกใช้เทคนิคหรือวิธีการสอนใดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงจะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ และจะใช้สื่อการเรียนการสอนใดจึงจะสอดคล้องเหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนด

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย

1. การเขียนสาระการเรียนรู้ ซึ่งสาระสำคัญ หมายถึง ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาหลักการ วิธีการที่ต้องการจะให้ผู้เรียนได้รับหลังจากเรียนเรื่องนั้นๆ แล้ว ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ เจตคติ ซึ่งสาระสำคัญจะเป็นข้อความที่เขียนในลักษณะสรุปเนื้อหา เป้าหมายอย่างสั้นๆจะเขียนเป็นความเรียงคือ เขียนเป็นข้อๆก็ได้

วิธีการเขียนสาระสำคัญ

1. พิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมหรือความรู้ความสามารถด้านใด

2. พิจารณาเนื้อหาว่า เป็นการเรียนการสอนเกี่ยวกับเรื่องอะไร เรียนแล้วผู้เรียนจะได้รับความรู้ ความเข้าใจ ความคิดรวบยอดอะไรหรือได้รับประโยชน์คุณค่าใดจากการเรียนเนื้อหานั้น

3. นำผลการพิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้มาประกอบกับการพิจารณาเนื้อหา แล้วเขียนเป็นข้อสรุปเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนจะเรียน หรือสิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามแผนการสอนนั้น

2. เนื้อหา คือ รายละเอียดของเรื่องที่ใช้จัดการเรียนการสอนให้บรรลุตาม

จุดประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย ทฤษฎี วิธีการ และแนวปฏิบัติ การจะเขียนเนื้อหาในสาระใน การสอนแต่ละจุดประสงค์หรือแต่ละเรื่องได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องศึกษาหาความรู้จากเอกสารตำราเขียน หนังสือ คู่มือครูและแหล่งความรู้ต่างๆ นำมาพิจารณาใช้ประกอบให้เหมาะสมกับวัยและระดับของ ผู้เรียนทั้งในด้านความยากง่าย และความถูกต้องเหมาะสม

การเขียนเนื้อหาสาระในแผนการสอน ครูจะเขียนเนื้อหารายละเอียดทั้งหมดไว้ใน แผนการสอนตามหัวข้อที่อยู่ในแผนการสอนก็ได้ แต่หากรายละเอียดของเนื้อหาไม่มากควรเขียน เฉพาะหัวข้อเรื่องเนื้อหานั้นๆ ไว้ส่วนรายละเอียดให้นำไปไว้ในส่วนท้ายแผนการสอน หรือนำส่วนที่ เป็นเนื้อหาสาระของทุกแผนการสอนแยกไว้อีกเล่มหนึ่งต่างหากเป็นเอกสารประกอบการสอนก็ได้

3. กิจกรรมการเรียนการสอน คือ สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียน ไปสู่เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนด การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ต่างๆ จึงเป็น ความสามารถและทักษะของครูมืออาชีพในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

กิจกรรมการเรียนการสอนควรมีลักษณะดังนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียน การสอนจะต้องสะท้อนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดทุกข้อ โดยกิจกรรมนอกจากจะต้องสร้างเสริม พฤติกรรมและทักษะที่มุ่งเน้นทุกด้านตามจุดประสงค์การเรียนรู้แล้ว จะต้องสร้างมโนทัศน์ในสาระ การเรียนรู้หรือเนื้อหาที่กำหนดอย่างชัดเจนครบถ้วนและทันสมัย

2. ฝึกกระบวนการที่สำคัญให้กับผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเป็น กิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งกระบวนการในที่นี้หมายถึง

2.1 การมีขั้นตอนให้ผู้เรียนได้แสดงออกหรือปฏิบัติโดยใช้ร่างกาย ความคิด การพูด ในการเรียนเพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ คือ ได้ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติหลังจากทำกิจกรรม

2.2 การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนติดตัว ไปใช้ในชีวิตจริง คงแนวคิดที่ว่า แทนที่จะให้ปลาเด็กกินทุกวัน เราควรฝึกวิธีการหาปลาให้กับเขา เพื่อให้เขาสามารถหาปลากินเองได้ตลอดชีวิตจะดีกว่า

กระบวนการเรียนรู้โดยทั่วไป คือ การจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างมี จุดมุ่งหมาย ผ่านทางประสาทสัมผัสและช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น ได้สังเกต อ่าน ฟัง คิด ชักถาม ตอบคำถาม อภิปราย ทดลอง เขียน ลงมือปฏิบัติ ผลที่เกิดขึ้นคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิด คุณสมบัติทางความรู้ความคิด ทักษะความสามารถทางการปฏิบัติ ลักษณะทางด้านจิตพิสัยต่างๆ เช่น เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความสนใจ และความพอใจ

เป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการ คือ การสอนที่ครูหลีกเลี่ยง การเป็นผู้บอกเล่าความรู้แก่เด็กโดยตรง แต่จะจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อย่าง

เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ธรรมชาติและวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาวิชา และสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง

กระบวนการที่ครูสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย

1. กระบวนการเรียนรู้ตามหลักจิตวิทยา เช่น กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการเรียนรู้ความคิดของ Bloom เป็นต้น
2. กระบวนการของศาสตร์ต่างๆ เช่น กระบวนการเรียนภาษา กระบวนการเรียนคณิตศาสตร์ ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ กระบวนการทางสายวิชาชีพ กระบวนการทางศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ พลศึกษา เป็นต้น
3. ทักษะกระบวนการ 9 ขั้น ซึ่งจะพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนในด้านการคิด การแก้ปัญหา การปฏิบัติ และการมีเจตคติที่ดีต่อการคิด และการปฏิบัติ

3. เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของผู้เรียน

ผู้เรียนคือ หัวใจสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะหากไม่มีผู้เรียนแล้วการเรียนการสอนก็จะไม่เกิดขึ้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้พื้นฐานของผู้เรียนที่ตนจะสอนก่อนว่าเป็นอย่างไร เมื่อคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน ก็จำเป็นต้องคำนึงว่าจะจัดอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับธรรมชาติ วัย ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนเป็นส่วนรวม และขณะเดียวกันจะสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนด้วย

4. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง

สภาพแวดล้อมนี้หมายรวมถึงทั้งในห้องเรียน ในโรงเรียน และในชุมชน ครูต้องมีข้อมูลว่าวิทยากรท้องถิ่นหรือแหล่งวิทยาการใดบ้างที่ครูจะใช้ได้ เพราะอาจจะมีกิจกรรมบางอย่างที่ครูต้องการนำมาใช้ แต่ทำไม่ได้เพราะขาดแหล่งวิทยาการที่สำคัญๆ หรือครูมีเวลาและสถานที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมแต่ละเรื่องเพียงใด ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพของห้องเรียน โรงเรียนและชุมชน โดยพยายามใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมากที่สุด

5. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการเรียนการสอนควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2.7. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

โรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ในปี พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายปีการศึกษาเพื่อคนพิการ ขึ้นคนพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน รวมทั้งได้มีการจัดระบบโครงสร้างการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ เพื่อขยายโอกาสให้กับคนพิการทุกกลุ่ม ทุกประเภท และปรับปรุงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อคนพิการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การจัดให้มีคณะกรรมการระดับชาติทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ซึ่งได้แก่คณะอนุกรรมการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
2. การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
3. การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษเขต จำนวน 13 เขต ทำหน้าที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และการดูแลงานวิชาการการศึกษาพิเศษ
4. จัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด ทำหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว และเตรียมความพร้อมแก่คนพิการ รวมทั้งการดำเนินการคัดแยก พื้นฟูและส่งต่อคนพิการไปยังสถานศึกษา
5. การจัดให้มีการเรียนร่วมในทุกสังกัดการศึกษาทั้งในสถานศึกษาของภาครัฐและเอกชน
6. การจัดโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ
7. การจัดการศึกษานอกระบบ
8. การจัดการศึกษาโดยองค์กรเอกชน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
9. การจัดการสนับสนุนเพื่อการศึกษาดำเนินการตามอัธยาศัย
10. การสนับสนุนให้คนพิการได้รับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความ

ช่วยเหลืออื่นทางการศึกษา(คู่มือการคัดแยกและส่งต่อคนพิการเพื่อการศึกษา ,2543:16)

โรงเรียนการศึกษาพิเศษ จัดขึ้นให้แก่เด็กผู้ด้อยโอกาสอันเนื่องจากความต้องการพิเศษด้านต่างๆ ได้แก่ ความต้องการพิเศษการมองเห็น ความต้องการพิเศษทางการได้ยิน ความต้องการพิเศษทางสติปัญญาและความต้องการพิเศษทางร่างกาย รวมทั้งการให้การศึกษาศิลปะแก่เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือกับโรงเรียนของหน่วยงานอื่นๆ องค์กรหรือมูลนิธิเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ วิชา จันทิมา .(2540 : 19)

การจัดการศึกษาจัดในรูปแบบของโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะประเภทความพิการแต่ละประเภท โดยจัดในทุกระดับตั้งแต่ชั้นเรียนเตรียมความพร้อมก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีทั้งการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะประเภทความพิการที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละกลุ่ม มีการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลกรณีบุคคลพิการที่เชี่ยวชาญ รวมทั้งมีสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการที่เพียงพอและมีคุณภาพ (คู่มือการคัดแยกและส่งต่อคนพิการเพื่อการศึกษา. 2543 : 20)

2.8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

วสันต์ ลาจันติก (2548:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต4 ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการความรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก ตามทัศนะของครูและผู้บริหาร โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือภาวะผู้นำ ในองค์กร ความเชื่อค่านิยม วัฒนธรรมของหน่วยงานเทคโนโลยีที่ใช้ในโรงเรียน การสื่อสารภายใน โรงเรียน กระบวนการจัดการความรู้ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอันดับสุดท้ายคือ การวัดผลการจัดการความรู้ 2) องค์ประกอบที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จในส่วนของสถานศึกษา ได้แก่ ส่งเสริมบุคลากรโดยการสนับสนุนงบประมาณ มีนโยบายแผนงานที่ชัดเจน ตลอดจนระบบสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน ด้านผู้บริหารต้องเรียนผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนสร้างขวัญกำลังใจ โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 นำเข้าองค์ความรู้ใหม่บรรยากาศเป็นประชาธิปไตย ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องประสานสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเข้าใจหลักของการจัดการความรู้

เข้มชาติ ไชยโหวาร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต3 ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านวิสัยทัศน์ความรู้ พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้อย่างสั้น กระชับ ชัดเจน และกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งอนาคต วิสัยทัศน์ พันธกิจก็มีความสอดคล้องกัน ครูได้รับการอบรมให้มีความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วม ทั้งครูและผู้เรียน เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาวิชาการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และทันต่อความเปลี่ยนแปลง 2. ด้านการแบ่งปันความรู้ พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ ประสบการณ์ของบุคคลทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา มีการสอบถามแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการพัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นกลไกในการบริหารจัดการโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยพัฒนาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ใหม่ ผู้เรียนมีการแบ่งปันการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 3. ด้านการสร้างคลังความรู้ พบว่า สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีการจัดระบบห้องสมุดที่พร้อมแก่การเรียน สามารถจัดระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหาร การบริการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษาค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต สถานศึกษาขนาดเล็กยังขาดความพร้อมของห้องสมุดแหล่งเรียนรู้และจำนวนเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

รัตน์ เทียงตรง (2548:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาหนองคาย เขต1: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลดาราธรรมิ ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการกำหนดเป้าหมาย โรงเรียนเป็นตัวกำหนดกิจกรรมงานและโครงการทุกด้าน มุ่งสู่ความเป็นเลิศของผู้เรียน นักเรียนมีความรู้ด้านมาตรฐานที่กำหนด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ

โรงเรียน นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สำหรับการสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยได้นำมากำหนดวิสัยทัศน์ โดยเน้นผู้เรียนในด้าน ความเป็นเลิศทางวิชาการมีพื้นฐานทักษะด้านคอมพิวเตอร์และการประกอบอาชีพ วินัยในตนเอง มีความรักศรัทธาศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และสุขภาพอนามัยที่ดี เป็นเป้าหมายที่โรงเรียนสามารถบรรลุผลได้ 2) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนได้ใช้การบริหารงานโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วมคำสั่งมอบหมายงานที่ชัดเจนมีความพร้อมด้านทรัพยากร วัสดุ เทคโนโลยีงบประมาณ และบุคคล บุคลากรรู้จักหน้าที่การงานของตน มีการประสานงาน สื่อสารที่ดี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นและสามารถสรุปผลงานได้ มีความเป็นมืออาชีพสูง สามารถนำสื่อมาใช้และประกอบการพัฒนางาน 3) ด้านการสร้างและใช้คลังความรู้ พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และใช้คลังความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีแฟ้มสะสมงาน มีการจัดระบบชั้นงาน เอกสารหลักฐานถูกต้องเป็นปัจจุบันสามารถนำมาใช้งานได้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู ต้นแบบการเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันตามโครงการต่างๆ เป็นต้นแบบของการศึกษาดูงานของเครือข่ายและหน่วยงานอื่น

อภิชาติ เสนะนันท์ (2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาคน การพัฒนาระบบ และการพัฒนากระบวนการ การจัดการความรู้ในด้านการพัฒนากระบวนการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครูวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงคู่เดียว นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ในโรงเรียน พบว่าหากบุคลากรที่มีความสามารถทางเทคโนโลยี การพัฒนาครูที่หน่วยต้นสังกัด จัดไม่ตรงกับความต้องการของครู ครูมีภาระงานสอนมาก ครูส่วนใหญ่อายุค่อนข้างมาก ไม่สามารถพัฒนาให้ถึงขีดความสามารถสูงสุดได้ และโรงเรียนมีแผนและแนวทางการพัฒนาครูไม่ชัดเจนจากทิศทางที่แน่นอน ส่วนการพัฒนากระบวนการ มีการจัดการความรู้หลายรูปแบบ แต่ครูยังขาดความสามารถในการประมวลและสร้างองค์ความรู้ใหม่ และครูยังขาดแหล่งข้อมูลที่จะศึกษาและนำมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ในด้านการพัฒนาเทคโนโลยี สื่อเทคโนโลยียังไม่เพียงพอ ครูมีความสามารถในการใช้น้อย ในขณะที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และการพัฒนาระบบข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการพัฒนาระบบข้อมูล และยังไม่ Best Practice ที่ดีที่จะเป็นต้นแบบได้

ธิดา จุลินทร (2549:บทคัดย่อ) ศึกษากระบวนการและปัจจัยความสำเร็จของการจัดการความรู้ในองค์กร ศึกษากรณี ศูนย์สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต พบว่า การจัดตั้งทีมงานเป็นบุคลากรจาก

กลุ่มงานวิชาการสุขภาพจิตและจิตเวช ในส่วนของขั้นตอนการจัดการความรู้ในศูนย์สุขภาพจิต B ดำเนินการครบทั้ง 7 ขั้นตอน คือ 1).การบ่งชี้ความรู้ 2).การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การเรียนรู้และการนำความรู้ไปใช้ 7) การติดตาม ประเมินผลการนำความรู้ไปใช้ ในขณะที่ศูนย์อื่นๆ มีการดำเนินการไม่ครบทุกขั้นตอน ปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินการคือ ผู้นำให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง มีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ชัดเจน บุคลากรทุกคนให้ความสำคัญ ให้ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย วัตถุประสงค์ และขั้นตอนในการดำเนินการมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและมีวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเกิดการจัดการความรู้ ปัญหาและข้อจำกัดที่ศูนย์สุขภาพจิตเขตทั้ง 3 องค์กร ประสบคือ บุคลากรมีน้อยภาระงานมาก เวลาในการดำเนินการจัดการความรู้มีน้อย บุคลากรบางคนขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการความรู้ บุคลากรบางคนไม่เห็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความรู้

พุดสุข สัมพันธ์ และคณะ (2549:บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดการความรู้ของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การจัดการความรู้ในด้านการจัดระบบความรู้และการสร้างความรู้ในระดับมาก ด้านการกระจายความรู้ในระดับปานกลาง การใช้ปัจจัยที่สนับสนุนการจัดการความรู้โดยรวมและรายด้านในระดับมาก จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า อาจารย์ที่จบปริญญาเอก มีการจัดการความรู้ในระดับมาก อาจารย์คณะครุศาสตร์มีการจัดการความรู้โดยรวมในระดับมาก

วิลาวัลย์ มากุ่ม (2549:บทคัดย่อ) การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทั้ง 6 หลัก คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเก็บความรู้และการนำความรู้ไปใช้ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองศาประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ องค์ประกอบด้านการแลกเปลี่ยนความรู้(.96) องศาประกอบด้านการสร้างความรู้ (.91) องค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้(.91)องศาประกอบด้านการเก็บความรู้ (.88) องศาประกอบด้านการนำความรู้ไปใช้ (.88) และองค์ประกอบด้านการกำหนดความรู้ (.77) ซึ่งทั้ง 6 องค์ประกอบหลัก จะต้องปฏิบัติผ่านตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 23 องศาประกอบ และตั้งบ่งชี้การจัดการความรู้ 80 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ตั้งบ่งชี้ ด้านการกำหนดความรู้ 11 ตัวบ่งชี้ ด้านการหาความรู้ 12 ตัวบ่งชี้ ด้านการสร้างความรู้ 13 ตัวบ่งชี้ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ 23 ตัวบ่งชี้ ด้านการเก็บความรู้ 9 ตัวบ่งชี้ และด้านการนำความรู้ไปใช้ 12 ตัวบ่งชี้

ผลการทดลองความเที่ยงตรงของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้ค่า ไค-สแควร์ ค่าดัชนีวัดระดับความ

กลมกลืนและค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เกษม คำน้อย (2550:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสถานะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต1 สถานะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ระดับมากทุกด้าน โดยแบ่งตามรายด้านคือ 1. ด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์กรทุกคนร่วมกันตัดสินใจสำหรับโครงการต่างๆ กระตุ้นให้บุคลากรมีการพัฒนา ทดลองปฏิบัติสิ่งใหม่ๆทางการศึกษา สนองความต้องการความรู้ของผู้ร่วมงานภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง โดยกระตุ้นและเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ ใช้วิธีการคิดและแก้ไขปัญหาที่หลากหลายเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้บุคลากรมีการนำเสนอความคิดและระบบการทำงานใหม่ๆและรับฟังแนวความคิดใหม่ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร 3.ด้านการสร้างและสานวิสัยทัศน์ โดยการจัดประชุมปรึกษาหารือสมาชิกภายในองค์กรอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการทำงานการปรับปรุงโครงการแผนงาน พัฒนาให้บุคลากรทุกคนมีวิสัยทัศน์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน 4. ด้านการเรียนรู้ร่วมกับเป็นทีม โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีการทบทวนการออกแบบการทำงาน การปฏิบัติงาน และขั้นตอนการทำงานร่วมกันเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการทำงานร่วมกัน มีสิทธิ์ในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างเต็มที่ 5. ด้านความคิดความเข้าใจเชิงระบบ โดยบุคลากรเข้าใจทิศทางของงานในสถานศึกษา มีโครงสร้างการบริหารที่เป็นระบบเอื้อต่อการทำงาน มีการบริหารจัดการงานต่างๆอย่างเป็นระบบ โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีระบบและขั้นตอนของการทำงานที่เหมาะสม ส่วนแนวทางในการพัฒนาสถานะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม 5 ด้าน มีแนวทางดังนี้ สถานศึกษาควรสร้างความตระหนัก และสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกทุกคนในสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจทั้ง 5 ด้าน ให้มีความสำคัญกับการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก แก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชุมสัมมนา อบรม สักการบูชา เพื่อให้เกิดแนวคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เน้นกระบวนการทำงานเป็นทีม รวมทั้งยอมรับในความสามารถของแต่ละบุคคล ใช้ระบบบริหารคุณภาพ PDCA มีความเป็นระบบใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานอื่นร่วมตรวจสอบได้

ประมวล ศรีขวัญใจ (2550:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในโรงเรียนประถมศึกษ อำเภอพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต1 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีการจัดการความรู้โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เพื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ความรู้ ด้านการสร้างความรู้ และด้านการจัดเก็บความรู้อยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการแสวงหาความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง โดยครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีการจัดการความรู้โดยรวมและ

ในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูผู้สอนเพศชายมีการจัดการความรู้โดยรวมและในแต่ละด้านสูงกว่าครูผู้สอนเพศหญิง ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีมีการจัดการความรู้โดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีการจัดการความรู้โดยรวมและในแต่ละด้านสูงกว่าระดับปริญญาตรีและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีการจัดการความรู้โดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

เนาวนิตย์ สงคราม (2550:บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา กรณีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบคือ 1) วัฒนธรรมองค์กร 2) เทคโนโลยี 3)ภาวะผู้นำ 4) บรรยากาศ 5) ผู้ประสานงาน 6) กลุ่ม 7) ปัญหา 8) โครงการและ 9) การประเมิน ขั้นตอนการสร้างความรู้ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนคือ 1) การเตรียมความพร้อมสำหรับบุคลากร 2)การกำหนดประเด็นปัญหา 3)การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และความคิดเห็น 4) การสร้างความรู้และการพิจารณาความถูกต้องของความรู้ 5) การสร้างผลงานที่เป็น นวัตกรรม 6) การตรวจสอบความก้าวหน้าของผลงานที่เป็นนวัตกรรม 7)การทดลองใช้ผลงานที่เป็นนวัตกรรม และ 8) การประเมินผลและการสรุปผล กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมการสร้างความรู้หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา : กรณีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

บัณฑิต นัฏวิโรจน์ (2550 : บทคัดย่อ) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู 2)พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู ขั้นตอนการดำเนินการมีดังนี้

1. ศึกษาสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยนักศึกษาครูจำนวน 960 คน และอาจารย์นิเทศจำนวน 130 คน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ 7 แห่ง โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ประกอบด้วยนักศึกษาครูและอาจารย์นิเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านการเตรียมการสอนและการวางแผนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนอยู่ในระดับปาน

กลางส่วน ผลการเรียนรู้เปรียบเทียบความคิดเห็นอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาครูเกี่ยวกับสมรรถนะการ
สอนของนักศึกษาครูทั้ง 3 ด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ ซึ่งได้รับการ
ประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญที่ระดับมากที่สุด รูปแบบนี้มีลักษณะเด่น คือ การบูรณาการการ
จัดการความรู้ กระบวนการกลุ่มและเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แนวสร้างสรรค์นิยม การนำความรู้
ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลตามสภาพจริง

3. การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ไปทดสอบกับกลุ่ม
ตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงแสน ในรายวิชาพัฒนาความเป็นครูวิชาชีพ
จำนวน 60 คน : กลุ่มทดลอง จำนวน 3 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดย
ใช้ t-test พบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิราพร ชานสวัสดิ์ (2550 :บทคัดย่อ) การจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ขอนแก่น เขต1 ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นต่อขั้นตอนการจัดการความรู้ใน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณารายด้าน
พบว่าด้านการเรียนรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการ
ประมวลและกลั่นกรองความรู้ และด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

ฉัฐกรณ์ สารปริง (2550 : บทคัดย่อ) การจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษากำแพงเพชร เขต1 ผลการวิจัยพบว่า1. สภาพการจัดการความรู้ของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษากำแพงเพชร เขต1 โดยรายด้านที่อยู่ในระดับ
มาก ได้แก่ ด้านบรรยากาศ/วัฒนธรรมองค์กร ด้านกระบวนการสร้าง ใช้จินตนาการ และความคิด
สร้างสรรค์ ด้านการใช้ความรู้ ด้านชุมชนความรู้ ด้านกระบวนการตรวจสอบ(วัด) สินทรัพย์ทางปัญญา
ด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร ด้านการจัดหมวดหมู่ความรู้และจัดเก็บ ด้าน
กระบวนการการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร ดานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุน
กระบวนการ 2. ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษา
กำแพงเพชร เขต1 โดยรายด้านที่อยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการตรวจสอบ คัดเลือกความรู้ ด้านการ
ยกระดับความรู้ ด้านการค้นคว้าหาความรู้จากภายนอก ด้านการสร้างความรู้ขึ้นใช้เองจากการทำงาน
ด้านการกำหนดความรู้ที่จำเป็นสำหรับใช้งาน

ศิริธรา คงอ้วน (2552:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการจัดการความรู้ตามเกณฑ์
มาตรฐานวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานความรู้วิชาชีพครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาล
เมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับปฏิบัติบางครั้ง เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการในห้องเรียน มีการปฏิบัติ

ในระดับปฏิบัติบางครั้ง ส่วนด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา มีการปฏิบัติในระดับปฏิบัติประจำ 2. การเปรียบเทียบการจัดการความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานความรู้วิชาชีพครู ในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามเพศพบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน มีการจัดการความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีการบริหารจัดการในห้องเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โคนเพศชายมีการปฏิบัติมากกว่าเพศหญิง ส่วนครูผู้สอนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทางการสอนต่างกันมีการจัดการความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานความรู้วิชาชีพครูโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สำหรับการจัดการความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานความรู้วิชาชีพครู ในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามระดับชั้นที่สอน พบว่า มีการจัดการความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยครูอนุบาลมีการจัดการความรู้มากกว่าครูประถมศึกษาและครูมัธยมศึกษา

อมรทิพย์ เจริญผล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับปานกลาง การจัดการความรู้ด้านการตรวจสอบความรู้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ 1. การวิเคราะห์การเลื่อนไหลของความรู้ 2. การกำหนดความรู้ที่ต้องการและการจัดทำรายการการจัดการความรู้ และ3. การทำแผนที่ความรู้ โยมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1. การสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. การพัฒนาความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 3. การตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ 4. การสร้างเครือข่ายความรู้ 5. การกำหนดวิสัยทัศน์ 6. การสร้างความเข้าใจโดยมีการดำเนินการตามตัวแปรอยู่ในระดับมาก สำหรับการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาพบว่า การตรวจสอบความรู้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักและด้านกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ โดยระดับการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาไม่ได้บอคุณภาพของการจัดการความรู้ ทั้งในด้านการตรวจสอบความรู้ และกระบวนการจัดการความรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนอ่านเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

อมรรัตน์ วัณณะพันธุ์ (2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านคำภาษาไทยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่1 โดยใช้เกมฝึกทักษะ ผลการวิจัยพบว่า การใช้เครื่องมือ1. แผนการสอน 2. เกมฝึกทักษะการอ่านคำ และ3. แบบทดสอบ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีความสามารถในด้านการอ่านคำภาษาไทยหลังการสอนโดยใช้เกมฝึกทักษะด้านการอ่านคำภาษาไทยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพ็ญพิชชา ลีลาเสริมศิริ (2550:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความเข้าใจคำศัพท์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จากการจัดกิจกรรมเกมภาษา ผลการวิจัยปรากฏว่า ความเข้าใจคำศัพท์

ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังการจัดกิจกรรมเกมภาษาอยู่ในระดับดี และความเข้าใจ คำศัพท์หลังการจัดกิจกรรมเกมภาษาสูงขึ้น

บุญฉดา จันสังข์ (2550:บทคัดย่อ) รายงานการศึกษาและพัฒนา นวัตกรรมหนังสือส่งเสริม การอ่าน นิทานชุด สนุกกับนิทานสระ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดตะเดียนทอง จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาพบว่า 1. การพัฒนา นวัตกรรมหนังสือส่งเสริมการอ่านนิทาน สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนวัด ตะเดียนทอง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานตามที่กำหนด สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง ในการอ่าน ของนักเรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรม และสมมติฐานของการพัฒนานวัตกรรม แสดงว่า นวัตกรรมหนังสือส่งเสริมการอ่านนิทาน สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชุด สนุกกับนิทานสระ มีประสิทธิภาพ เหมาะสมแก่การนำไปฝึกทักษะการอ่าน นำไปใช้ในกิจกรรมการ เรียนการสอนให้แก่ นักเรียน ได้เป็นอย่างดี 2. ผลสัมฤทธิ์การอ่านก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้ หนังสือส่งเสริมการอ่านนิทานพบว่า นักเรียนที่เรียน โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านนิทาน ชุด สนุกกับ นิทานสระ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีผลสัมฤทธิ์การอ่านหลังการเรียน สูงกว่าก่อน เรียนแสดงว่า นักเรียนที่เรียนด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านนิทานสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญา มีความสามารถในการอ่านสูงขึ้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานที่ตั้งไว้

ณัฐธิดา นูเร (2550:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้เกมฝึกทักษะที่มีต่อ ความสามารถในการอ่านคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นประถมศึกษาปีที่3 จาก การวิจัยพบว่า 1. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้รับการสอน โดยใช้เกมฝึกทักษะมี ความสามารถในการอ่านคำอยู่ในระดับสูง 2.นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้รับการสอน โดยใช้เกมฝึกทักษะมีความสามารถในการอ่านคำหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

ศุภภรณ์ เสมอใจ (2551:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง รายงานผลการพัฒนาความสามารถ การอ่านและการเขียน โดยใช้ชุดฝึกเสริมสร้างพัฒนาการอ่าน และการเขียนของเด็กที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่4 โรงเรียนมิตรภาพ6 ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ที่ได้เรียนด้วยชุดฝึกเสริมสร้างพัฒนาการอ่านและการเขียน มี ความสามารถในการเขียนสูงกว่าก่อนเรียน ร้อยละ 95.00 นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยสื่อมีความสนใจ และกระตือรือร้นในการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี

สายทอง อินไผ่ (2552 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคำ วลี ประโยค ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า 1. ประสิทธิภาพของ แบบฝึกหัดการอ่าน คำ วลี ประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ โรงเรียนบ้านขุนกลางมีประสิทธิภาพร้อยละ 85.00/81.66 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ กำหนด 80/80 2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่าน คำ วลี ประโยค ที่ใช้ในชีวิตประจำวันพบว่า หลัง

การใช้แบบฝึกหัดมีคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกทักษะ โดยก่อนการเรียนรู้มีคะแนนร้อยละ 45.00 หลังการเรียนรู้มีคะแนนร้อยละ 81.66

เพ็ญศรี นิสโร(2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านคำ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับฝึกได้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสงขลา พัฒนาปัญญา โดยใช้เกมฝึกทักษะ ผลการศึกษา พบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์การอ่านคำ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา ระดับฝึกได้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา โดยใช้ เกมฝึกทักษะ หลังการทดลองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2) เกมฝึกทักษะการอ่านคำ ที่สร้างขึ้น สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับฝึกได้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1มี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ80/80

เพ็ญพิชชา ลีลาเสริมศิริ (2550:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความเข้าใจคำศัพท์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จากการจัดกิจกรรมเกมภาษา ผลการวิจัยปรากฏว่า ความเข้าใจคำศัพท์ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังการจัดกิจกรรมเกมภาษาอยู่ในระดับดี และความเข้าใจ คำศัพท์หลังการจัดกิจกรรมเกมภาษาสูงขึ้น

วิไลวรรณ เชื้ออุ้น (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง แผนการสอนที่เน้นทักษะ กระบวนการเรื่องการทำความสะดวกเสื้อผ้า กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่5 ผล การศึกษาค้นพบว่า 1. แผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ มาตรฐาน 92.88/88.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 2. นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการสอนที่เน้น ทักษะกระบวนการ เรื่องการทำความสะดวกเสื้อผ้า กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

กนิษฐา คุณมี (2543 : บทคัดย่อ) แผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการเรื่องงานประดิษฐ์ จากวัสดุธรรมชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่6 กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า แผนการสอนที่ เน้นทักษะกระบวนการ เรื่องงานประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่6 กลุ่มงานพื้นฐาน อาชีพ มีประสิทธิภาพ 88.08/86.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 85/85 ที่ตั้งไว้ และนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

มาร์คและเรย์โนว์ (Marquarde. & Reynolds.1994 : 26-34) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ ประกอบที่สำคัญในการจัดการความรู้ ว่าองค์การจะต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการ จัดการความรู้เพื่อเพิ่มผลผลิตและบริการขององค์การ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1) การมีโครงสร้างองค์การที่เหมาะสม (Appropriate Structure) องค์การควรมี โครงสร้างที่เล็กและคล่องตัว มีสายการบังคับบัญชาไม่มากจนเกินไป การบังคับบัญชาไม่ควรเน้นการ

ควบคุม ไม่ควรมีกระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เอื้อต่อการตั้งทีมงานและการทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำหนดความรู้ที่องค์กรต้องการใช้

2) วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Corporate Learning Culture) ซึ่งองค์กรควรมีบรรยากาศที่กระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการใฝ่รู้ เกิดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าและถ่ายทอดความรู้ต่อกันอย่างกว้างขวางเพื่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ บุคลากรทุกคนควรมีโอกาสในการพัฒนาตนเองให้เกิดนิสัยการเรียนรู้ในการทำงาน โดยองค์กรต้องสนับสนุนอย่างจริงจัง ทั้งด้านการเงินและขวัญ กำลังใจ

3) เทคโนโลยีการเรียนรู้ (Learning Technology) องค์กรต้องประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างทั่วถึงทั้งองค์กร จัดให้มีการจัดเก็บ การประมวล และการถ่ายทอดข้อมูลให้ทั่วถึงอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและทันเวลา ส่งเสริมการสร้างเครือข่าย สร้างฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัย เพื่อช่วยในการถ่ายโอนความรู้ให้ทั่วทั้งองค์กร

4) การเป็นผู้นำในการส่งเสริมการจัดการความรู้ ผู้บริหารต้องให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร และเป็นผู้ดำเนินการสนับสนุน การผลักดัน การจูงใจ การประสาน เพื่อให้มีการร่วมกิจกรรมเพื่อการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้

5) วิสัยทัศน์ องค์กรควรกำหนดความรู้ไว้วิสัยทัศน์ให้ชัดเจน เพื่อผลักดันให้การปฏิบัติงานมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน วิสัยทัศน์ที่ดีควรมาจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรเพื่อสร้างให้เกิดการยอมรับและผูกพันกับจุดหมาย ซึ่งผู้บริหารต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) สามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อองค์กร เพื่อองค์กรจะได้มีการพัฒนาตนเองให้สามารถเรียนรู้ได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมทั้งต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) เกี่ยวกับการจัดการความรู้ให้ชัดเจน

6) ความสามารถและทักษะของบุคลากร ต้องมีการเพิ่มอำนาจและความรับผิดชอบ (Empowerment) ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความสามารถในการเรียนรู้มีอิสระในการคิด และตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเอง สามารถแก้ปัญหาและสร้างสรรค์งานได้อย่างเต็มที่ ที่สำคัญก็คือ องค์กรควรกระจายความรับผิดชอบและตัดสินใจในการแก้ปัญหาให้บุคลากรระดับปฏิบัติการหรือระดับล่าง เพื่อให้บุคลากรมีศักยภาพในการเรียนรู้ภายใต้กลยุทธ์และแผนงานขององค์กร

7) การมีส่วนร่วม องค์กรควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานเชิงคุณภาพ โดยรวมที่เน้นการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีขึ้นอยู่เสมอ องค์กรควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการทำงานโดยเน้นการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมและการสร้าง

เครือข่ายการทำงาน (Teamwork and Networking) ที่มีการสร้าง การแบ่งปัน และการนำความรู้ไปใช้ รวมทั้งต้องมีการประสานงานกันเพื่อแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรมใหม่ๆ

8) การเรียนรู้ องค์การต้องจัดบรรยากาศที่สนับสนุน (Supportive Atmosphere) ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ควรตระหนักว่า บุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุด ให้ความเท่าเทียมเสมอภาคกันและยอมรับในความแตกต่างของบุคคล ที่สำคัญคือ ต้องให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการความรู้ต่างๆ ขององค์การ และควรกำหนดให้บุคลากรทุกคนมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้และเรียนรู้จากบุคลากรคนอื่น ส่วนอื่น ฝายอื่นด้วย รวมทั้ง ให้มีการกระจายเครือข่ายความสัมพันธ์ในองค์การ ผ่านช่องทางการสื่อสาร และเทคโนโลยีต่างๆ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารระหว่างกัน การประชุม การฝึกอบรม มีการสร้างและถ่ายทอดความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์ต่อการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพขององค์การ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action Learning) ที่ทำให้ทีมงานได้เผชิญหน้ากับปัญหาและได้ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง

ไลทวูด เลิชนาร์ด และชาร์เรท (Lethwood; Leonard. & Sharratt.1998: 262-263) ได้ทำการศึกษาสถานศึกษาที่มีการส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่า โครงสร้างของสถานศึกษาเหล่านั้น จะมีลักษณะที่ยืดหยุ่น ยอมให้มีการตัดสินใจร่วมของคณะครู อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องมีวัฒนธรรมองค์การที่เป็นแบบร่วมมือ และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีค่านิยมที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน เคารพในความคิดของเพื่อนร่วมงานมีความมุ่งมั่นที่จะใช้ความกล้าในการสร้างผลงานใหม่ การแลกเปลี่ยนข้อมูลย้อนกลับ การยินดีกับความสำเร็จร่วมกัน มุ่งความต้องการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ฮลู เปาโลดี และ เรฟสกี (Hlupic; Pouloudi; & Rzevski. 2002 : 96) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความสำเร็จขององค์การในการจัดการความรู้ พบว่า องค์การจะประสบความสำเร็จในการจัดการความรู้ได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญ คือ บรรยากาศขององค์การ การใช้และการลงทุนทางเทคโนโลยีสารสนเทศ คนและวัฒนธรรมองค์การ โดยคนและวัฒนธรรมองค์การเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการจัดการความรู้มากที่สุด

ซอลลิซและโจนส์ (Sallis; & Jones. 2002 : 126-129) ได้ทำการศึกษา องค์ประกอบที่สำคัญ ในการจัดการความรู้ในองค์การ พบว่า องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์และพันธกิจ กลยุทธ์ องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์การ องค์ประกอบด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำและการจัดการ องค์ประกอบด้านทีมงานและการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านกระบวนการในการแบ่งปันความรู้ การสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญ เป็นองค์ ประกอบที่สำคัญที่ส่งเสริมให้

การจัดการความรู้ในองค์กรประสบความสำเร็จ โดยองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการกำหนดความรู้ที่สำคัญไว้ในองค์กร

อิมเออรี (Emery.2002 : Online) นักศึกษาปริญญาเอกแห่ง University of Southern California) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดเชิงวิจจัย การจัดการความรู้ขององค์กรที่ประยุกต์ใช้ Web-based โดยมุ่งวัดความคิดเห็นของพนักงานในองค์กร 3 ประเด็น คือ (1) องค์กรได้สร้างและสนับสนุนการจัดการความรู้อย่างไร (2) มุมมองของพนักงานเกี่ยวกับความสามารถของตนมีความสัมพันธ์กับงานขององค์กรบน Web-based อย่างไร และ (3) มีการใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ได้มาบน Web-based กับธำรงรักษาความรู้ และการเผยแพร่ความรู้ในองค์กรอย่างไร พบว่า ปัจจัย 3 ประการที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์จากการใช้ระบบจัดการความรู้ ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กร ความสามารถของพนักงาน และความเหมาะสมในการประยุกต์ใช้ระบบ โดยมีความสัมพันธ์ปริมาณที่สูงมากระหว่างองค์ประกอบทั้งสามนี้ วัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังได้ชี้ให้เห็นว่า มีความแตกต่างระหว่างการใช้ประโยชน์ในด้านความเหมาะสมในการประยุกต์ใช้ระบบระหว่างองค์กร อันเนื่องมาจากบทบาทและการตอบสนอง ที่แตกต่างกันของผู้ใช้ระบบ ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องสร้างระบบจัดการความรู้ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อใช้ในองค์กรที่ต่างกัน

คูคอส-ซีเมเมล (Coukos – Semmel. 2002 : Online) นักศึกษาปริญญาเอกแห่ง Florida Atlantic University ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินการใช้ระบบการจัดการความรู้ซึ่งเชื่อมต่อกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัย (2) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ระบบและประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ (3) พัฒนาแบบจำลอง (Model) ที่สามารถจำแนกประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ (4) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ เครื่องมือในการวิจัยเป็นมาตรประมาณค่าเกี่ยวกับกลยุทธ์และกระบวนการในมิติของการใช้ (Use) และมิติของความสำคัญ (Importance) ซึ่งปรับปรุงมาจากเครื่องมือของ Athur Andersen Consulting และ American Productivity and Quality center มีคุณภาพของเครื่องมือด้านความเชื่อมั่น .69 และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา .72 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในสหรัฐอเมริกา 300 คน จาก 161 สถาบัน (มีอัตราการตอบกลับแบบสอบถามจากประชากร 257 สถาบัน คิดเป็นร้อยละ 62.6) พบว่า กลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยที่สำคัญมี 5 ประการ ประกอบด้วย (1) มหาวิทยาลัยมีการใช้กลยุทธ์ ระดับมาก แต่มีการใช้กระบวนการในระดับน้อย (จากมาตรวัดแบบ Likert 5 ระดับ) (2) เทคโนโลยีเป็นกลยุทธ์ที่ใช้มากที่สุด ส่วนการวัดผลการจัดการความรู้มีน้อยที่สุด (3) ไม่มีความแตกต่างระหว่างการใช้ภาวะผู้นำในกลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยเอกชนกับมหาวิทยาลัยของรัฐ (4) กลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้ สามารถจำแนกประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ได้ร้อยละ 76 โดยมีความแปรปรวนของประสิทธิผลระหว่างร้อยละ 46.6 (ด้านการ

วัดผล) ถึงร้อยละ 30.1 (ด้านวัฒนธรรม) ประการสุดท้าย ปัจจัยที่มีความวิกฤติมากที่สุดต่อประสิทธิภาพของระบบการจัดการความรู้คือ กระบวนการวัดผล

โอร์ และเพียร์สัน (Orr, & Person, 2003 : 14-39) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ในองค์กรต่างๆ อาทิ อิริคสัน (ERISSON) ฮิวเล็ท แพคการ์ด (HEWLETT PACKARD) เคพีเอ็มจี (KPMG) ซีเมนส์ (SIEMENS) และซีร็อกซ์ (XEROX) พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ในองค์กรที่ทำการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ขององค์กรที่มีการกำหนดร่วมกัน โดยมีการใช้ความรู้เป็นฐานในการกำหนด

2) องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้

3) องค์ประกอบด้านการมีผู้นำที่สามารถและเข้าใจกระบวนการจัดการความรู้

4) องค์ประกอบด้านความรู้ ความสามารถของบุคลากร ซึ่งจะต้องเปิดโอกาส และสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะและความสามารถเพื่อการพัฒนาตนเองและองค์กรอย่างสร้างสรรค์

5) องค์ประกอบด้านการลงทุนและการใช้เทคโนโลยี ความรู้จะแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วก็ด้วยการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอและเหมาะสมกับองค์กร โดยองค์ประกอบเหล่านี้จะต้องมีการผสมผสานกันอย่างสมดุล (Orr, & Person, 2003 : 49; & Leitch; & Rosen, 2001. Online : 2-5)

เซ็ง .(Chen,2004:2) นักศึกษาปริญญาเอกแห่งมหาวิทยาลัย Nova Southeastern ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ พบว่า ปัจจุบันองค์การที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการนำการจัดการความรู้มาใช้ในองค์กร โดยองค์การเหล่านั้นมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการจัดการความรู้ คือ มีผู้นำที่มีพฤติกรรมในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้โดยกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์องค์กร ซึ่งเป็นองค์การที่สำคัญ และมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ด้วย

วีเลน และ ฮันเกอร์ (Wheelen & Hunger, 2004 : 89) ได้เสนอผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในองค์กร พบว่า องค์ประกอบหลักที่สำคัญในการจัดการความรู้ขององค์กร คือ วัฒนธรรมของการใฝ่รู้ ความเชื่อ ทศนคติ การทำงานเป็นทีม (Team working) พลังร่วม (Synergy) การไว้วางใจ (trust) และกระบวนการจัดการความรู้โดยมีกระบวนการด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing) เป็นองค์ประกอบย่อยที่สำคัญที่สุด

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับการสอนอ่านเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

คอกเนอร์ (Cokner,1992:517) ศึกษาการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับปานกลาง พบว่าวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขการอ่านออกเสียงคือ วิธีการสอนคำที่คุ้นเคยมากที่สุดร่วมกับการใช้ภาพและการวิเคราะห์โครงสร้างคำเนื่องจากคำที่สะกดคำ แต่จะนำมาสอนงาน

บ่อยๆ ใช้พูด ใช้เขียนบ่อยๆ เพื่อให้ได้จำคำได้แม่นยำ และอาจใช้ภาพประกอบคำ เพราะการใช้ภาพช่วยในการอ่าน ภาพจะเป็นแนว(Cue) ช่วยบอกความหมายของคำได้เป็นอย่างดี เมื่ออ่านออกเสียงคำจากภาพ หูจะวิเคราะห์เสียงและผสมเสียงอ่านเป็นคำๆ การอ่านลักษณะนี้ เด็กจะใช้เสียงพาไป (Sound blending) ช่วยในการอ่าน เด็กก็จะสะกดคำอ่าน โดยใช้เสียงพาไปได้ การอ่านด้วยหูจึงมีความสัมพันธ์กับเสียงของภาพในสื่อ ทำให้เด็กฟังบ่อยจนอ่านได้

มาร์เกิล (Makle,1993:145) ทำการศึกษาเปรียบเทียบการอ่านคำในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับน้อยและระดับปานกลาง จำนวน 6 คน ที่มีอายุระหว่าง 5.10-8.10 ปี พบว่าวิธีการใช้ภาพและท่าทางกระตุ้นได้ผลดีกว่าการอ่านดั้งเดิม ใช้สายตาอ่านภาพที่สัมพันธ์กับคำหรืออ่านบัตรคำประกอบภาพ พอรู้จักเรียกชื่อภาพนั้นก็อ่านคำได้ ซึ่งถือว่าเป็นวิธีอ่านที่ง่ายที่สุด ภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยเด็กในการอ่าน แบบเรียนที่ดี หนังสือสำหรับเด็กที่ดี น่าจะใช้ประโยชน์จากภาพนำมาช่วยในการอ่านให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จจากการอ่านตั้งแต่ต้น เด็กจะได้มีกำลังใจในการอ่านมากขึ้น เมื่อเด็กมีกำลังใจและสนใจในการอ่านแล้วนำไปฝึกอ่านหนังสือได้ดี ช่วยทำทางซึ่งนับว่าเป็นสากลในการแสดงหรือเรียกว่าภาษาใบ้ซึ่งไม่ว่าใครๆ ก็เข้าใจ เราจะใช้ทำทางช่วยเสมอเมื่อไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาพูดได้ จึงนับว่าทั้งภาพและท่าทางเป็นตัวกระตุ้นการอ่านเป็นอย่างดี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ และ 2) ทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ วิธีดำเนินการวิจัยได้จำแนกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ตอนที่ 2 การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียน
การศึกษาพิเศษ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 2.1 การศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียน
การศึกษาพิเศษ

ขั้นตอนที่ 2.2 การพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารตาม
รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ขั้นตอนที่ 2.3 การศึกษาผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการ
สื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัยในแต่ละตอน มีดังนี้

3.1 ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

การดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ และ 2) พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับ
ครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 1) รูปแบบการวิจัย 2) ประชากรและ
กลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือการวิจัย 4) การรวบรวมข้อมูล และ 5) การวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่พิมพ์เผยแพร่
และเป็นงานวิจัยของสถาบัน หรือบุคคลที่ได้รับการยอมรับ จำนวน 15 รายการ

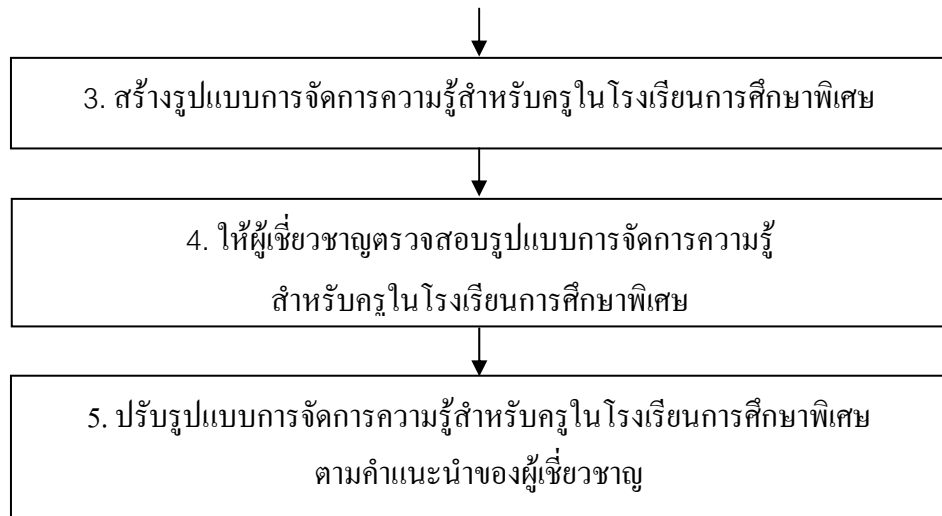
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้

4. วิธีรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ภาพประกอบที่ 21 ขั้นตอนการดำเนินงานศึกษารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

รายละเอียดการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน เป็นดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ที่นักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ ได้เสนอแนวองค์ประกอบของการจัดการความรู้ เช่น

1.1 สมชาย นำประเสริฐชัย (2549) การจัดการความรู้(online: <http://www.km-old-2-new-story.2549>, 5 มิถุนายน.)

1.2 บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น (2547) การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร

1.3 สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2005) (online: www.mmpm4u.2005.oct.28)

1.4 พรธิดา วิเชียรปัญญา(2547) การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้.

กรุงเทพมหานคร

1.5 นันทิพย์ วิภาวิน (2547) การจัดการความรู้กับคลังความรู้

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

จากเอกสารที่ศึกษาจำนวน 15 รายการได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์หารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 10 แสดงรูปแบบการจัดการความรู้ ของนักวิชาการและหน่วยงาน

นักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ	รูปแบบการจัดการความรู้
1. สุวัฒน์ ช่างเหล็ก(2549)	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำรวจความรู้ 2. รวบรวมและพัฒนา 3. จัดเก็บ สังเคราะห์ 4. ถ่ายทอด
2. พิเชฐ บุญยัติ (2548)	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดเป้าหมาย 2. การแบ่งปันความรู้ 3. การนำเอาความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งความรู้ หรือ ชุมทรัพย์ความรู้
3. นฤมล พุกขศิลป์ และ พัทธา หาญเจริญกิจ (2543)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดหาหรือการสร้างความรู้ 2. การจัดเก็บความรู้ 3. การเผยแพร่ความรู้ 4. การใช้โปรแกรมการจัดการความรู้
4. สมชาย นำประเสริฐชัย (2546)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้าง 2. การจัดและเก็บ 3. การเลือกและกรอง 4. การกระจาย 5. การใช้ 6. การติดตาม / ตรวจสอบ
5. บุญดี บุญญากิจ และคณะ(2549)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การค้นหาความรู้ 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ 3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ความรู้ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

นักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ	รูปแบบการจัดการความรู้
	7. การเรียนรู้
6. พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างและจัดหาความรู้ 2. การจัดการและจัดเก็บความรู้ 3. การกระจายความรู้ 4. การประยุกต์ความรู้ในการใช้งาน
7. ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2548)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างความรู้ 2. ประมวลความรู้ 3. การเผยแพร่ความรู้ 4. การใช้ความรู้
8. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2549)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การค้นหาความรู้ 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ 3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7. การเรียนรู้
9.สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) (2548)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างความรู้ขึ้นใช้เองในการทำงาน 2. การค้นหาความรู้จากภายนอก 3. การตรวจสอบ คัดเลือกความรู้ 4. การกำหนดความรู้ที่จำเป็นสำหรับใช้งาน 5. การจัดหมวดหมู่ความรู้ 6. กระบวนการการถ่ายทอด/แลกเปลี่ยน 7. การยกระดับความรู้ 8. การดำเนินการลดทอนการปกปิด 9. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 10. กระบวนการสร้าง 11. บรรยากาศ/วัฒนธรรมองค์กร 12. การใช้ความรู้ 13. ชุมชนความรู้ 14. กระบวนการตรวจสอบ

นักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ	รูปแบบการจัดการความรู้
10. วิจารณ์ พานิช (2546)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนด 2. การสร้าง 3. การเสาะหา 4. การแบ่งปัน 5. การใช้ประโยชน์
11. นันทิพย์ วิภาวิน (2547)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ 2. การแบ่งปันความรู้ 3. การใช้หรือเผยแพร่ความรู้
12. บดินทร์ วิจารณ์ (2547)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Define คือ การกำหนดชนิดของทุนทางปัญญา 2. Creace คือ การสร้างทุนทางปัญญาหรือการค้นหา 3. Capture คือ การเสาะหาและจัดเก็บองค์ความรู้ในองค์กร 4. Share คือ การแบ่งปัน แลกเปลี่ยน เผยแพร่ กระจาย 5. Use คือ การใช้ประโยชน์
13. Micoholas Buhra (2001)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างองค์ความรู้ (Creating) 2. การจัดหา (Acquiring) 3. การยึดเกาะ (Capturing) 4. การแบ่งปัน(Sharing) 5. การนำไปใช้ (Using)
14. Andreea M. Serban (2002)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างองค์ความรู้ (Create) 2. การเกาะยึด (Capture) 3. การจัดระบบ (Organizine) 4. การเข้าถึง (Access) 5. การนำไปใช้ (Use)
15. มาร์กการ์ด (1996)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแสวงหาความรู้และการสร้างความรู้ 2. การจัดเก็บและการประมวลความรู้ 3. การเผยแพร่ความรู้ 4. การประยุกต์ใช้ความรู้

จากตารางรูปแบบการจัดการความรู้ เมื่อนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก(component) และองค์ประกอบย่อย(element) ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ได้แก่ กระบวนการจัดการความรู้(Knowledge Management Process : KMP) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1. การบ่งชี้ความรู้ 2. การสร้างความรู้ 3.การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4. การประมวล และกักตุนกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7. การเรียนรู้

องค์ประกอบหลักที่ 2 ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง(Change Management Process: CMP) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 2. การสื่อสาร 3. กระบวนการและเครื่องมือ 4. การเรียนรู้ 5. การวัดผล และ 6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล

3. สร้างรูปแบบรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ผู้วิจัยสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก (component) และองค์ประกอบย่อย (element) ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 กระบวนการจัดการความรู้(Knowledge Management Process: KMP) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อยได้แก่

1. การบ่งชี้ความรู้
2. การสร้างความรู้
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ
4. การประมวล และกักตุนกรองความรู้
5. การเข้าถึงความรู้
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ
7. การเรียนรู้

องค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process : CMP) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1. การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
2. การสื่อสาร
3. กระบวนการและเครื่องมือ
4. การเรียนรู้
5. การวัดผล และ
6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล

4. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

การตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ซึ่งคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ และรายชื่อผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

1.1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือตำแหน่งทางวิชาการ ตั้งแต่ระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป

1.2 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

1.3 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ระดับเชี่ยวชาญ

1.4 เป็นผู้เชี่ยวชาญประธานการจัดการความรู้ของกรมสุขภาพจิตและสถาบันราชานุกูล

2. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยได้เลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด จำนวน 5 ท่านต่อไป

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา วิหกโต

อาจารย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันธณีย์ วิหกโต

อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

2.3 นางศันสนีย์ สุกประเสริฐ

นักวิชาการศึกษาพิเศษเชี่ยวชาญ สถาบันราชานุกูล

2.4 นางวนิดา ชนินทรยุทธวงศ์

นักจิตวิทยาเชี่ยวชาญ ประธานคณะกรรมการการจัดการความรู้ สถาบันราชานุกูล

2.5 นางสาวสมพร อินทร์แก้ว

นักจิตวิทยาเชี่ยวชาญ ประธานคณะกรรมการการจัดการความรู้ กรมสุขภาพจิต

5. ปรับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำการปรับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ดังนี้

การให้ความรู้แก่ครูการศึกษาพิเศษ เรื่องการจัดการความรู้ ให้จัดการอบรมเป็นแบบเชิงปฏิบัติการ 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) ผู้เชี่ยวชาญแนะนำดังนี้

1.1 ให้ใช้ขั้นตอนตาม 7 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษเป็นแนวทางในการให้ความรู้

1.2 ให้ใช้โรงเรียนตัวอย่างที่เลือก นำการจัดการความรู้ไปใช้ในแต่ละขั้นตอน

1.3 สร้าง KM ทีมในโรงเรียนตัวอย่างที่เลือก เพื่อจะได้นำขั้นตอนการจัดการความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติจริง

ครั้งที่ 2 อบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง(Change Management Process) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Communities of Practice; COP) ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ ดังนี้

2.1 ให้ใช้ 6 องค์ประกอบของกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นแนวทางในการให้ความรู้

2.2 จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้(Communities of Practice; COP) เรื่องแผนการสอน ที่ใช้สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

3.2 ตอนที่ 2 การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 2.1 การศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ขั้นตอนที่ 2.2 การพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ขั้นตอนที่ 2.3 การศึกษาผลการใช้แผนการสอนต้นแบบการสอนอ่าน ในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 ขั้นตอนที่ 2.1 การศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

การศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ เพื่อนำไปเป็นเนื้อหาฝึกอบรมให้กับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ในการพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารต่อไป ในขั้นตอนนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการวิจัย 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การรวบรวมข้อมูล และ 5) การวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ(survey research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

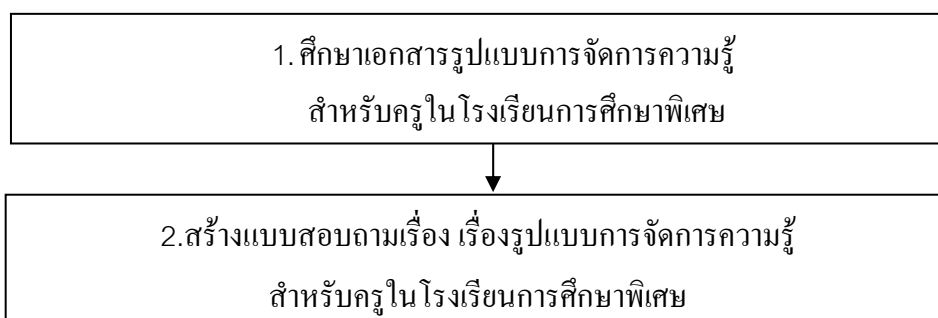
- 1) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปานกลาง(Moderate mental Retardation) IQ 35-49 และระดับความรุนแรง (Severe Mental Retardation) IQ 20-34
 - 2) เป็นโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ที่อยู่ในมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย มูลนิธิแสงสว่าง และกรมสุขภาพจิต
 - 3) เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร
 - 4) เป็นครูการศึกษาพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่สอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552
 - 5) มีประสบการณ์การสอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญามากกว่า 5 ปี
- ได้ลักษณะของประชากรดังนี้

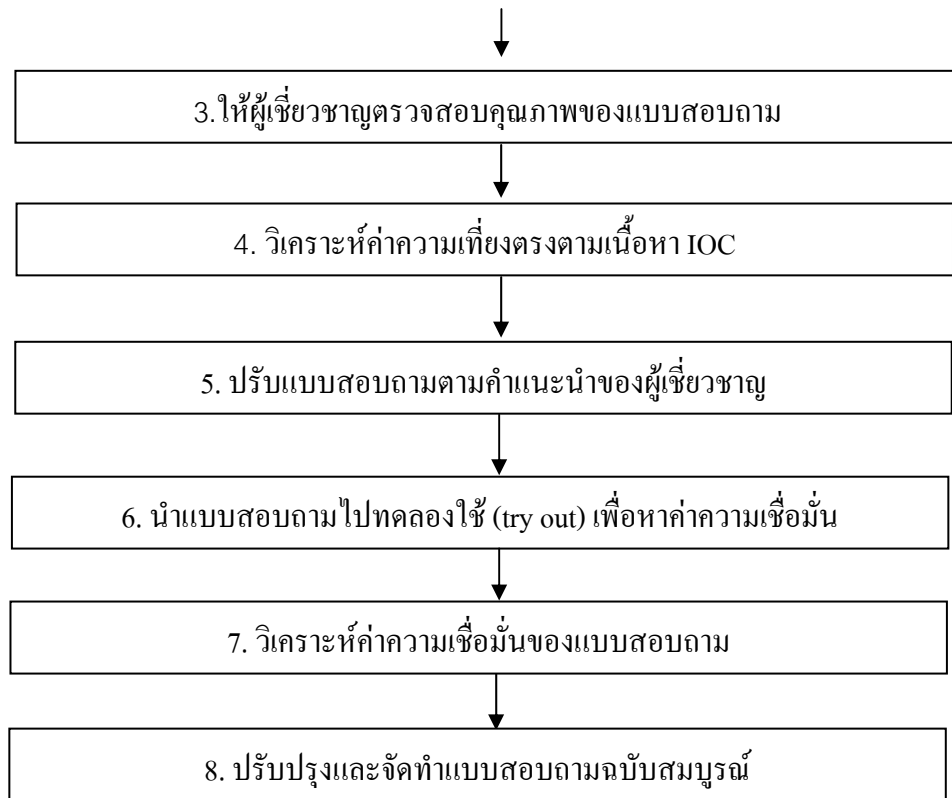
ตารางที่ 11 จำนวนประชากร โรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษที่ใช้ในการวิจัย

ชื่อโรงเรียน	สังกัด	จำนวนครู	จำนวนครูตอบแบบสอบถาม	คิดเป็นร้อยละ
1.โรงเรียนราชานุกูล	กรมสุขภาพจิต	23 คน	23 คน	100.00
2.โรงเรียนปัญญาคุณากร	มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน	36 คน	33 คน	91.67
3.ศูนย์ฝึกเด็กปัญญาอ่อน ประกาศาปัญญา	มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน	30 คน	28 คน	93.33
4.มูลนิธิสถาบันแสงสว่าง	มูลนิธิแสงสว่าง	24 คน	22 คน	91.67
รวม		113 คน	106 คน	93.81

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เรื่อง กระบวนการจัดการความรู้ (KMP) และกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (CMP) ของครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

ภาพประกอบที่ 22 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม เรื่องกระบวนการจัดการความรู้(KMP) และกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (CMP) ของครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ดังนี้

นำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือ ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 กระบวนการจัดการความรู้(Knowledge Management Process: KMP) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1. การบ่งชี้ความรู้ 2. การสร้างความรู้ 3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4. การประมวล และกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7. การเรียนรู้

องค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง(Change Management Process; CMP) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1. การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 2. การสื่อสาร 3. กระบวนการและเครื่องมือ 4. การเรียนรู้ 5. การวัดผล และ 6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล

2. สร้างแบบสอบถามเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชวราชการ วุฒิกการศึกษา ระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการการจัดการความรู้(Knowledge Management Process; KMP) ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ถามระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความรู้

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับมาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับน้อยมาก
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง(Change Management Process; CMP) ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ถามระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับมาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับน้อยมาก
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับน้อยที่สุด

3. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ และได้รายชื่อผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

1.1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป

1.2 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

1.3 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ระดับเชี่ยวชาญ

1.4 เป็นผู้เชี่ยวชาญประธานการจัดการความรู้ของกรมสุขภาพจิตและสถาบันราชานุกูล

2. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยได้เลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด จำนวน 5 ท่านต่อไป

- 2.1 รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา วิหกโต
อาจารย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
- 2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันธณีย์ วิหกโต
อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- 2.3 นางคันสนีย์ สุกประเสริฐ
นักวิชาการศึกษาพิเศษเชี่ยวชาญ สถาบันราชานุกูล
- 2.4 นางวนิดา ชนินทรยุทธวงศ์
นักจิตวิทยาเชี่ยวชาญ หัวหน้ากลุ่มภารกิจพัฒนาวิชาการ สถาบันราชานุกูล
- 2.5 นางสาวสมพร อินทร์แก้ว
นักจิตวิทยาเชี่ยวชาญ กลุ่มที่ปรึกษากรมสุขภาพจิต

4. วิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (IOC)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item – objective Congruence) โดยมีเกณฑ์การยอมรับที่ ค่า 0.5 ขึ้นไป

$$\text{สูตรที่ใช้ คือ } \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

(ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 248-249, อ้างอิงจาก Rowinelli & Hambleton. 1977)

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ IOC แทน } & \text{ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ} \\ \sum R & \text{ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ} \\ N & \text{ แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ} \end{aligned}$$

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.60 – 1.00

5. ปรับแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำดังนี้

1. การแบ่งหัวข้อแบบสอบถามออกยังไม่ชัดเจนผู้เชี่ยวชาญ แนะนำให้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process: KMP)

ตอนที่ 3 กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process: CMP)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความรู้

2. ให้ปรับแก้ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เรื่องวุฒิการศึกษา ให้เพิ่มข้อเลือก ปริญญาตรี และปริญญาโท สาขาอื่นๆ ให้ปรับแก้ข้อคำถาม โดยให้เริ่มข้อคำถามกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process: KMP) แล้วตามด้วยข้อคำถามกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง(Change Management Process: CMP)

3. ให้ปรับแก้คำถามที่ไม่ชัดเจน ดังนี้

3.1 ท่านควรเลือกความรู้ที่ศึกษา แก่เป็น ท่านจะเลือกความรู้ที่ศึกษาเพื่อนำมาจัดกลุ่มเพื่อสะดวกในการนำไปใช้

3.2 ท่านค้นหาความรู้และนำมาศึกษา แก่เป็น ท่านค้นหาความรู้และนำความรู้มาจัดเก็บเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการค้นหา

3.3 ท่านจะบอกสิ่งที่รู้ให้คนอื่นได้รู้ แก่เป็น ท่านจะบอกสิ่งที่ท่านรู้ ให้เพื่อนร่วมงานได้ทราบเสมอๆ

3.4 ท่านชอบให้คนอื่นชื่นชมงานของท่าน แก่เป็น ท่านมีความรู้สึกที่ดี เมื่อบุคคลอื่นนำความรู้จากท่านไปต่อยอด

4. ให้ปรับเพิ่มตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความรู้
ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปทดลองใช้

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้(try out)

นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูการศึกษาพิเศษที่มูลนิธิสถาบันแสงสว่าง จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม

7. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น

การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วย ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของครอนบาค

$$\text{สูตรที่ใช้ คือ } \alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α เท่ากับ ค่าความเชื่อมั่น

k เท่ากับ จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

$\sum S_i^2$ เท่ากับ ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_t^2 เท่ากับ ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามได้เท่ากับ 0.9705

8. ปรับปรุงและจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ (ดังปรากฏในภาคผนวก ง)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการสถาบันราชานุกูล ถึงผู้อำนวยการมูลนิธิแสงสว่าง ศูนย์การเรียนรู้พิเศษประกาศาปัญญา โรงเรียนปัญญาวุฒิกุล และโรงเรียนราชานุกูล
2. ผู้วิจัยนำหนังสือและแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเอง และติดต่อด่วนรับแบบสอบถามคืน
3. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ได้แบบสอบถามสมบูรณ์จำนวน 106 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.81 นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของครูการศึกษาพิเศษ ค่าสถิติที่ใช้คือ ความถี่ และร้อยละ
 2. วิเคราะห์กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการจัดการความรู้ของครู ค่าสถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 3. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ ของครูการศึกษาพิเศษ ค่าสถิติที่ใช้คือ ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน(stepwise)
- เกณฑ์การแปลผลกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการจัดการความรู้ของครู

คะแนน	ความหมาย
4.51-5.00	มีการปฏิบัติมากที่สุด
3.51-4.50	มีการปฏิบัติมาก
2.51-3.00	มีการปฏิบัติปานกลาง
1.51-2.00	มีการปฏิบัติน้อย
1.00-1.50	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

3.2 .2 ขั้นตอนที่ 2.2 การพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร ตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

การพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ใน

ขั้นตอนนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3) กระบวนการพัฒนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่นำมาพัฒนาต้นแบบแผนการสอน ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษ ที่สอนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 โรงเรียน มีครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 39 คน

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาพัฒนาต้นแบบแผนการสอน คือ ครูการศึกษาพิเศษ ที่เลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากครูการศึกษาพิเศษที่สอนในศูนย์การเรียนรู้พิเศษประกาศาปัญญา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 17 คน การเลือกครูกลุ่มตัวอย่างมีเกณฑ์ดังนี้

1. การเลือกโรงเรียน โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง-ปานกลาง มีระดับเขาวนปัญญาอยู่ระหว่าง 20-34 และ 35-49
- 2) เป็นโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ที่อยู่ในมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย
- 3) เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร
- 4) ผู้บริหารให้ความร่วมมือในการวิจัย

2. การเลือกครูการศึกษาพิเศษ โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นครูการศึกษาพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่สอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552
2. มีประสบการณ์การสอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญามากกว่า 15 ปี

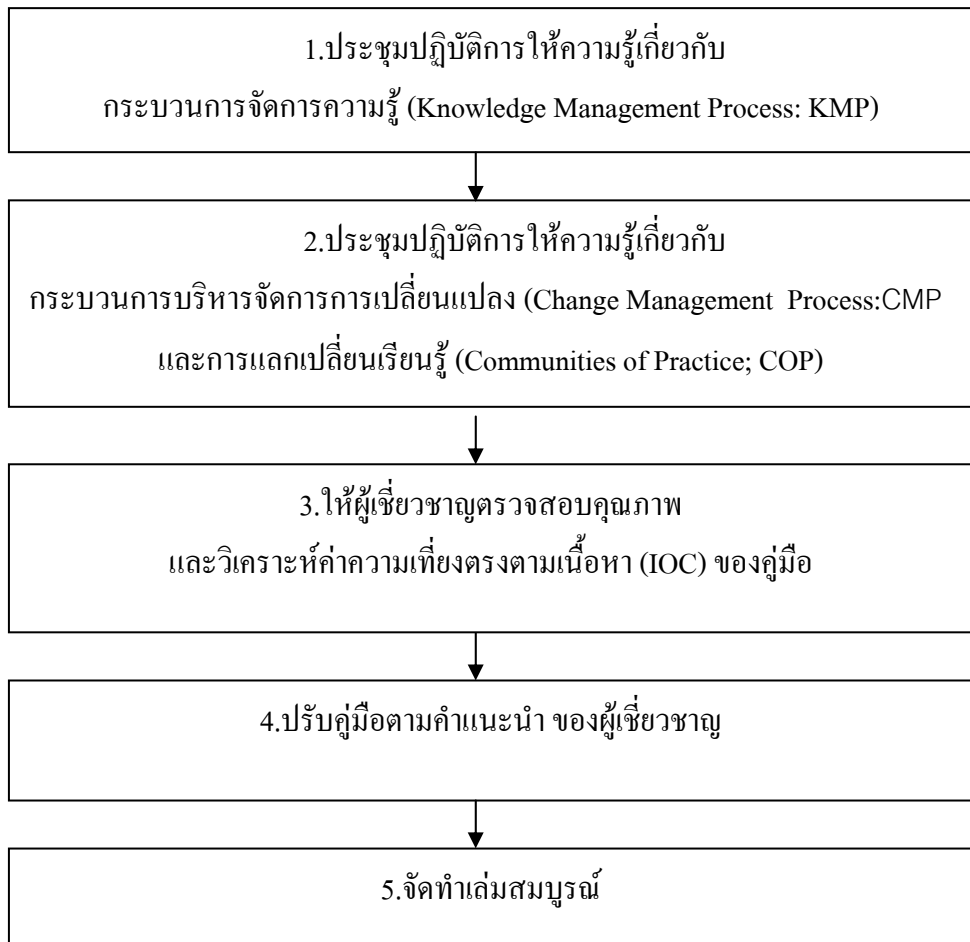
ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด คือศูนย์การเรียนรู้พิเศษประกาศาปัญญา ครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 17 คน ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ที่นำมาเป็นแนวทางการพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

3. กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาคู่มือรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ และต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีขั้นตอน ดังนี้

ภาพประกอบที่ 23 ขั้นตอนการพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร
ตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
กิจกรรมในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

1. ประชุมปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process: KMP)

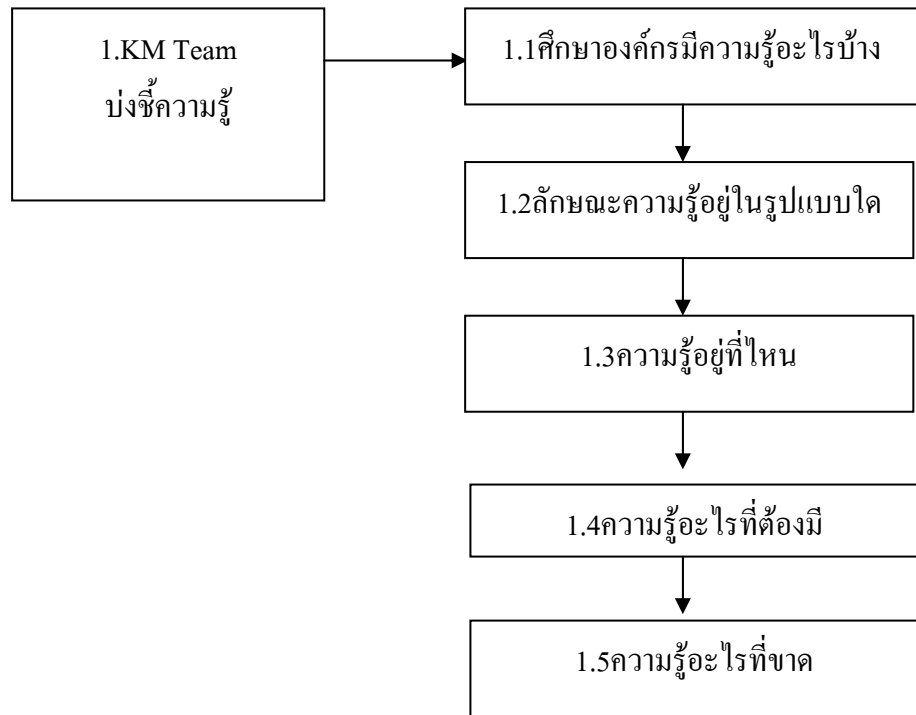
ผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ครูการศึกษาพิเศษกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษใช้เวลา 6 ชั่วโมง เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย

กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process: KMP) 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การบ่งชี้ความรู้ 2. การสร้างความรู้ 3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4. การประมวล และกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7. การเรียนรู้ และ 25 ขั้นตอนดำเนินการ (step by step) ดังนี้

มีรายละเอียดดังนี้

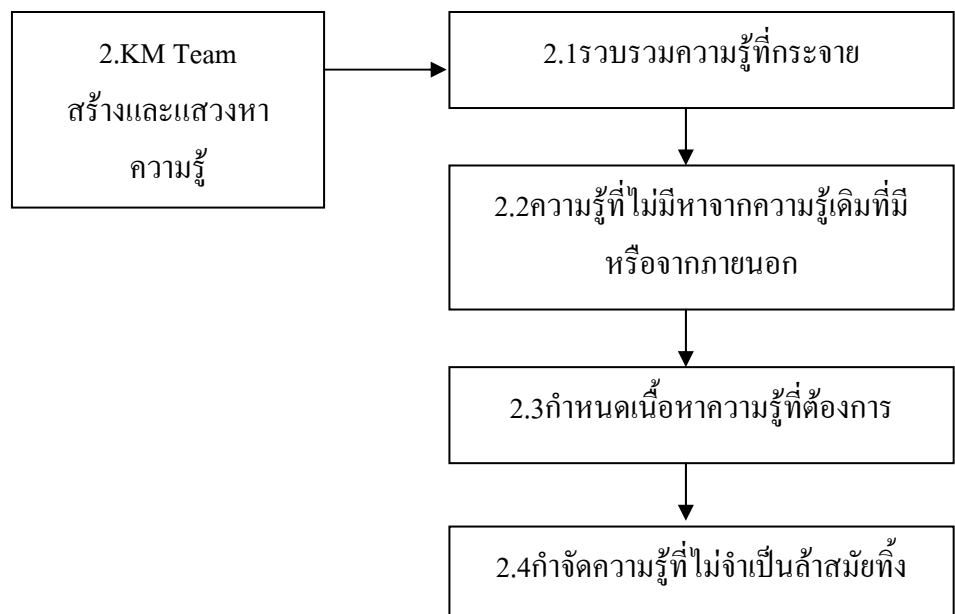
1) การบ่งชี้ความรู้

การบ่งชี้ความรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

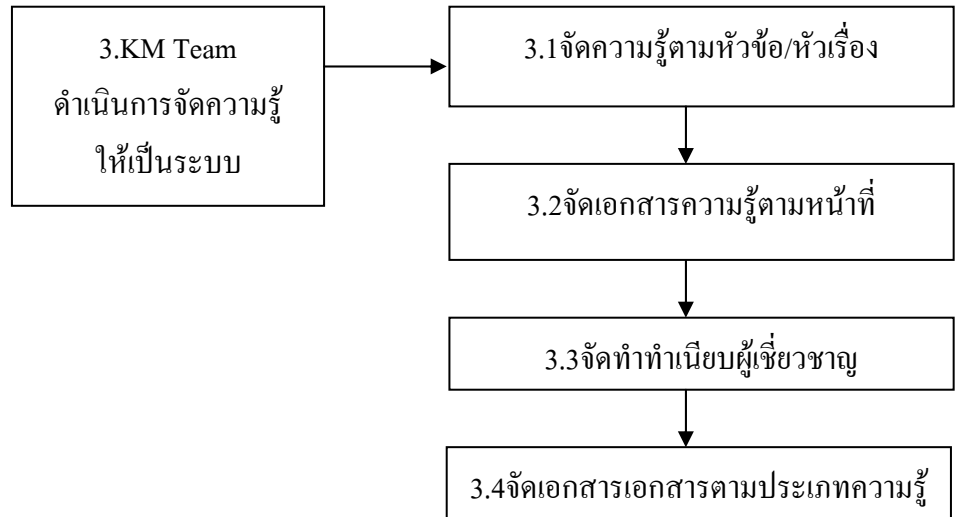
2) การสร้างและแสวงหาความรู้

การสร้างและแสวงหาความรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

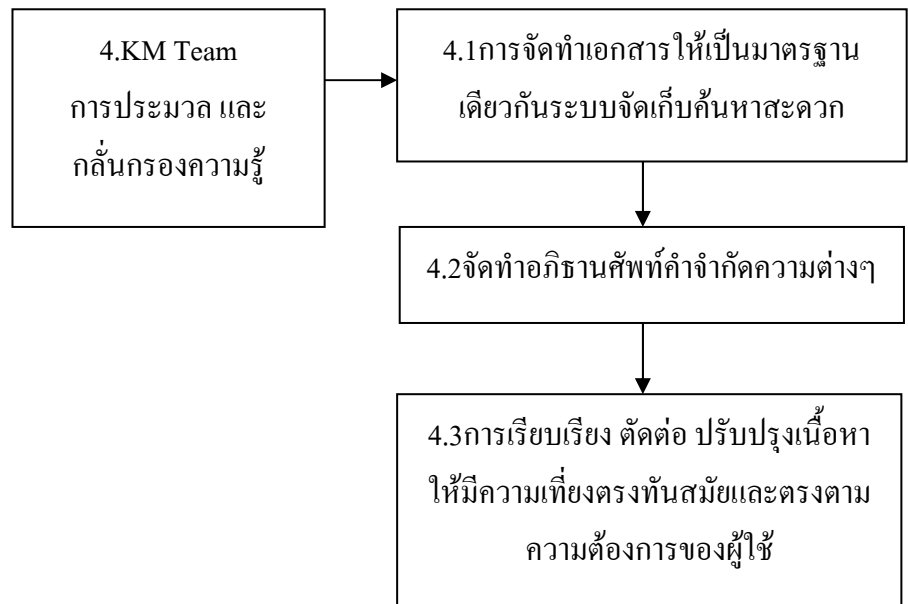
3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

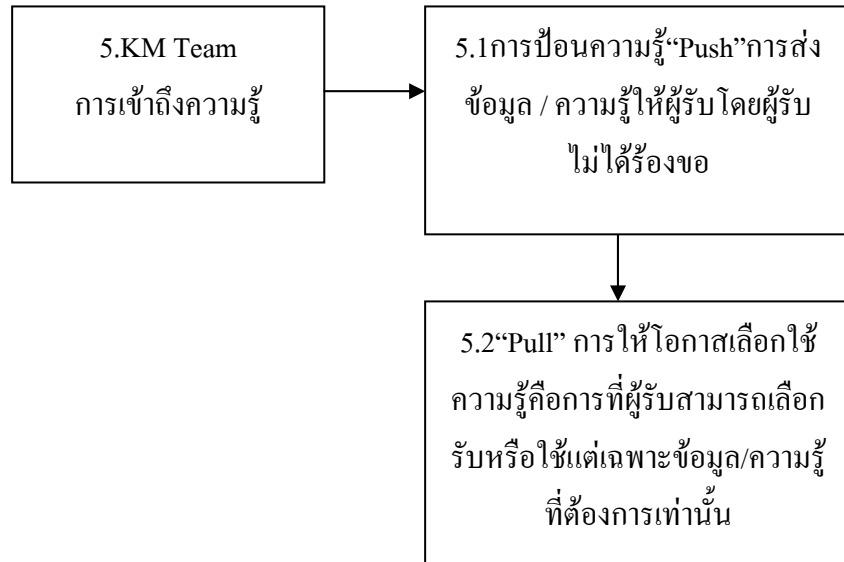
4) การประมวล และกลั่นกรองความรู้

การประมวล และกลั่นกรองความรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

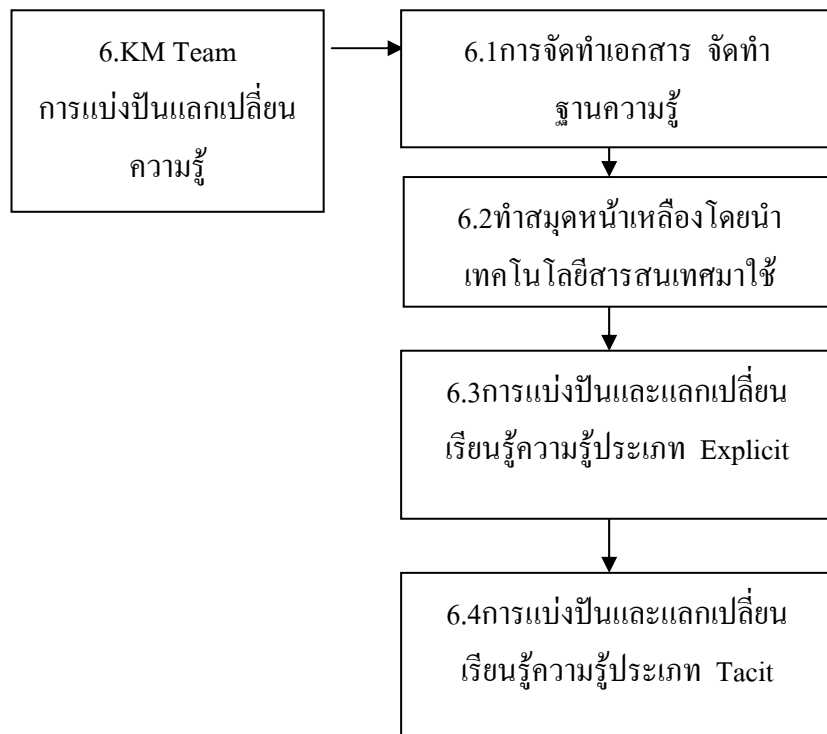
5) การเข้าถึงความรู้

การเข้าถึงความรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

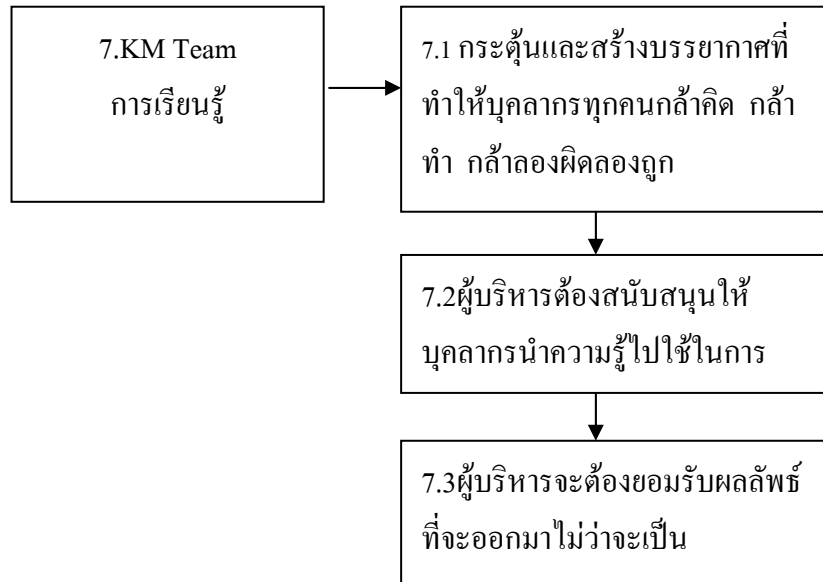
6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

7) การเรียนรู้

การเรียนรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ภาพประกอบที่ 24 ขั้นตอนรูปแบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process : KMP)

ผู้วิจัยนำข้อมูลขั้นตอนรูปแบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process : KMP) มาจัดทำคู่มือรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ได้คู่มือจำนวน 1 เล่ม (ดังอยู่ในภาพผนวก ก รูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ)

2. ประชุมปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process: และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Communities of Practice; COP)

ผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องความรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process: CMP) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Communities of Practice; COP) ใช้เวลา 6 ชั่วโมง โดยใช้เทคนิคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

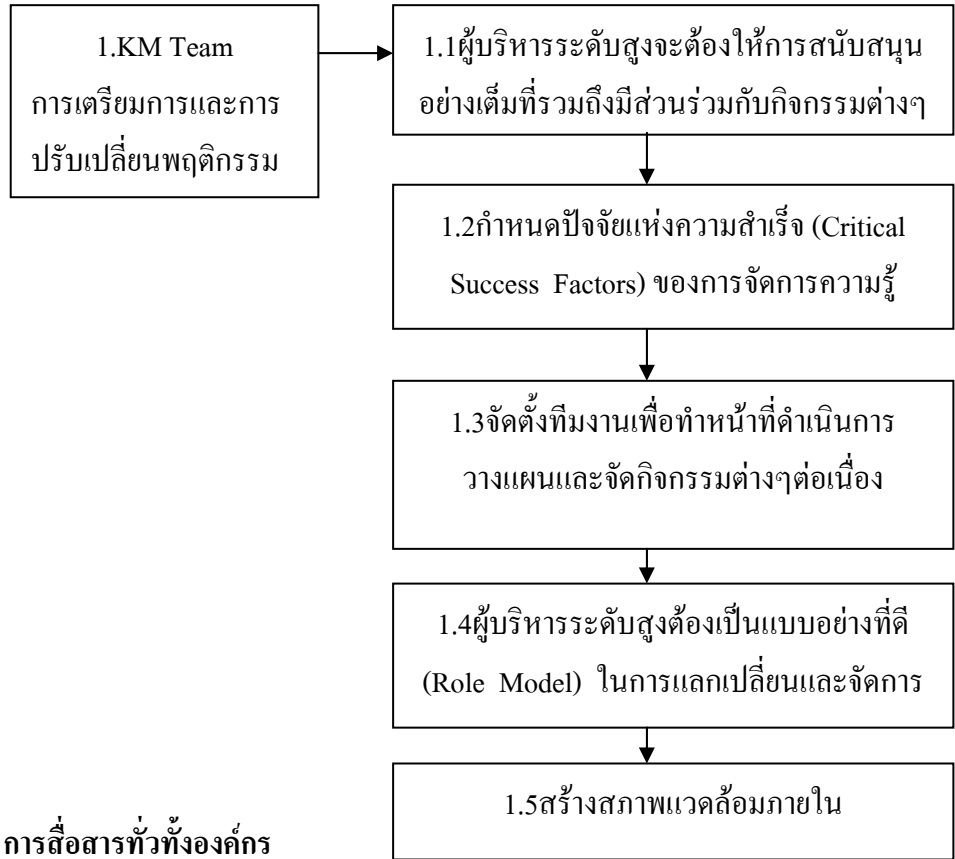
กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process: CMP) มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 2. การสื่อสาร 3. กระบวนการและเครื่องมือ 4. การเรียนรู้ 5. การวัดผล และ 6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล และมี 19 ขั้นตอนดำเนินการ (step by step) (ดังอยู่ในภาพผนวก ข เอกสารและภาพประกอบการจัดการความรู้)

มีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process: CMP)

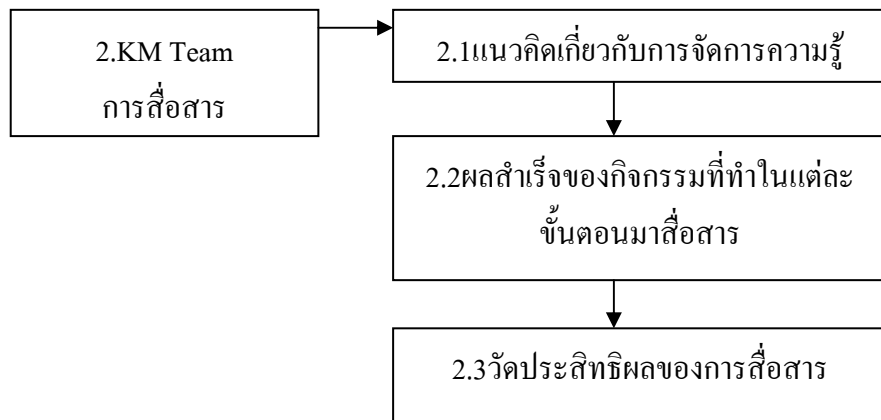
1) การเตรียมการและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

การเตรียมการและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

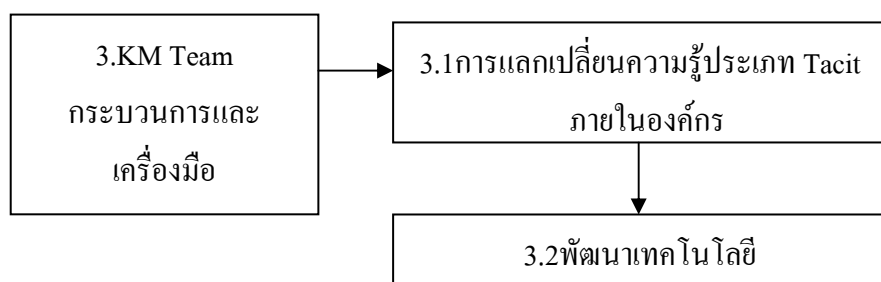
2) การสื่อสารทั่วทั้งองค์กร

การสื่อสารทั่วทั้งองค์กร มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

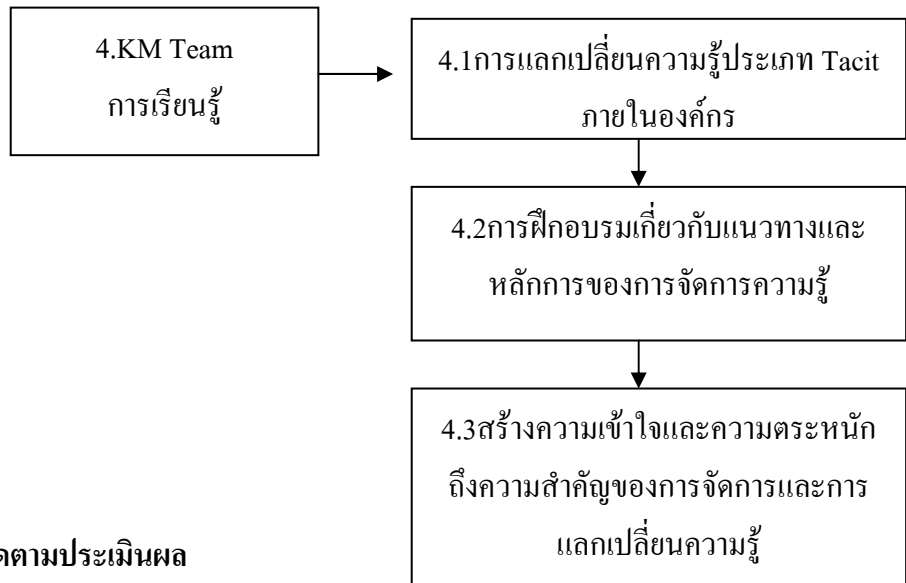
3) กระบวนการและเครื่องมือ

กระบวนการและเครื่องมือ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

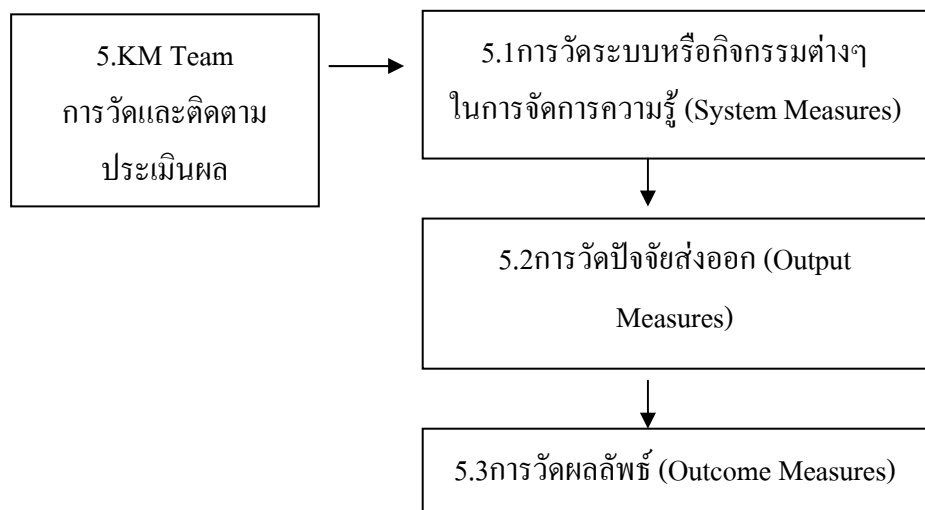
4) การเรียนรู้

การเรียนรู้มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

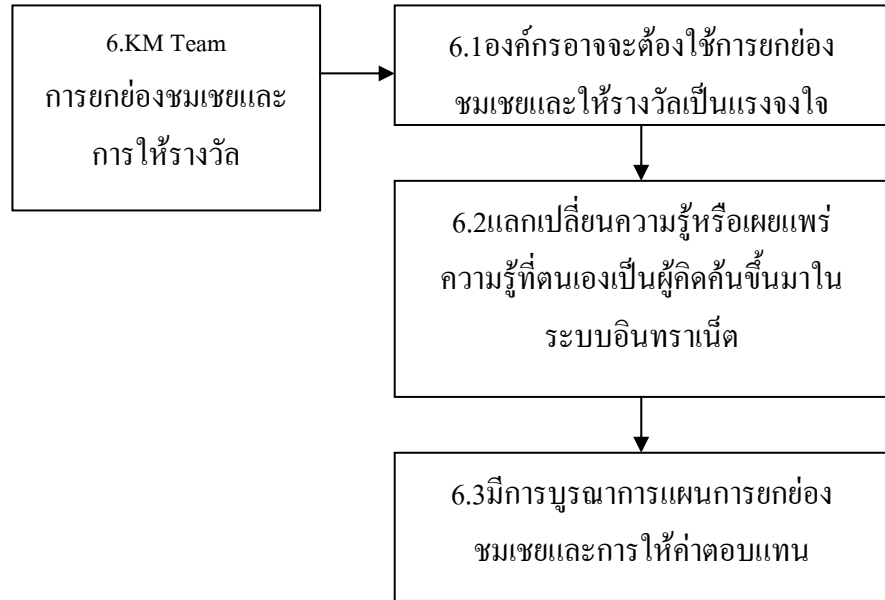
5) การวัดและติดตามประเมินผล

การวัดและติดตามประเมินผล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

6) การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล

การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ภาพประกอบที่ 25 ขั้นตอนกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

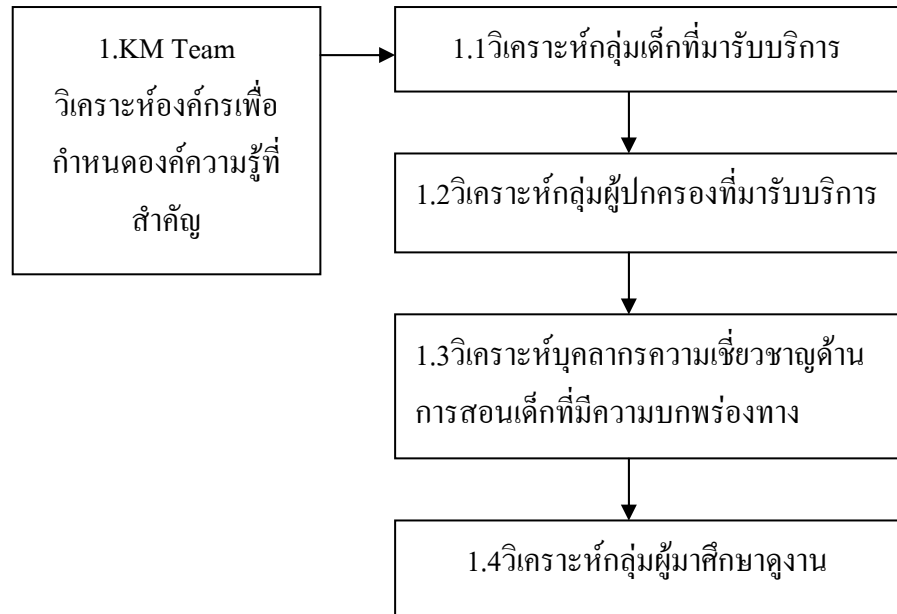
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Communities of Practice; COP)

ผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Communities of Practice; COP) ใช้เวลา 3 ชั่วโมง โดยใช้เทคนิคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มี ขั้นตอนการดำเนินการ (step by step) 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 1.1 วิเคราะห์องค์กรเพื่อกำหนดองค์ความรู้ที่สำคัญ 1.2 วิเคราะห์ปัญหาในองค์กร 1.3 สรุปความรู้ที่สำคัญในองค์กร 1.4 กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร และ 2. ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย 2.1 เสนอประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2.2 เสนอหัวข้อย่อยแต่ละประเด็น

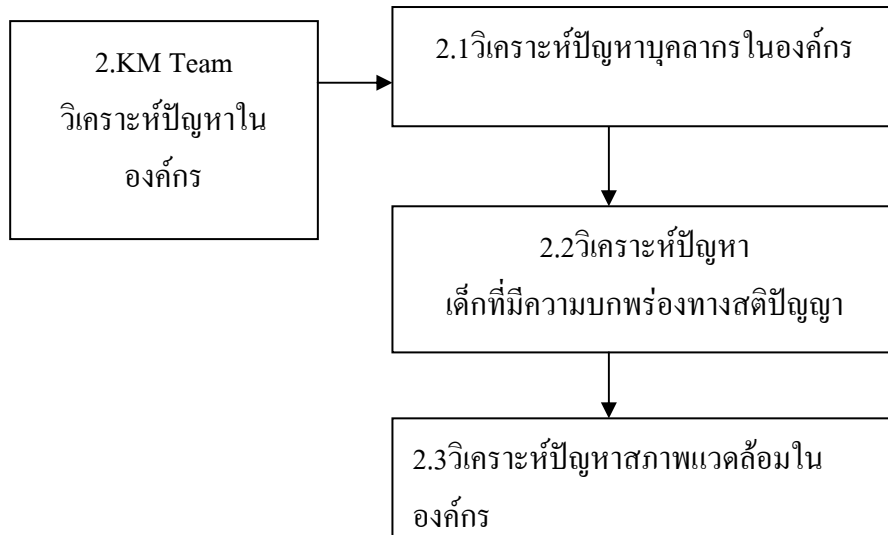
มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์

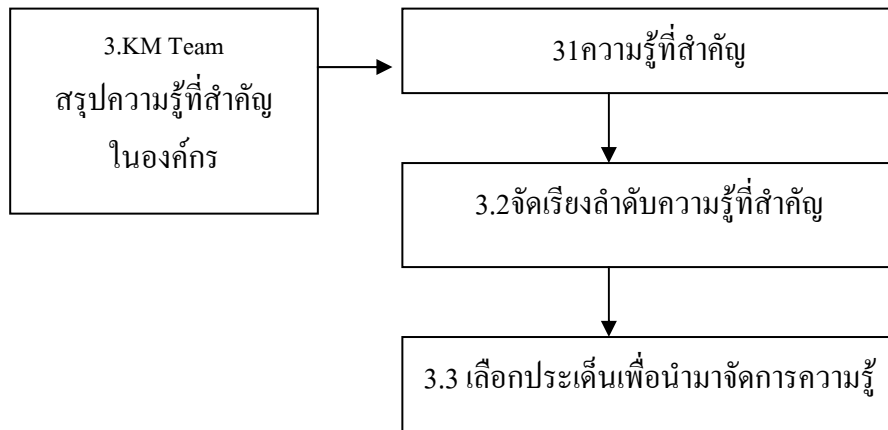
1.1 วิเคราะห์องค์กรเพื่อกำหนดองค์ความรู้ที่สำคัญ

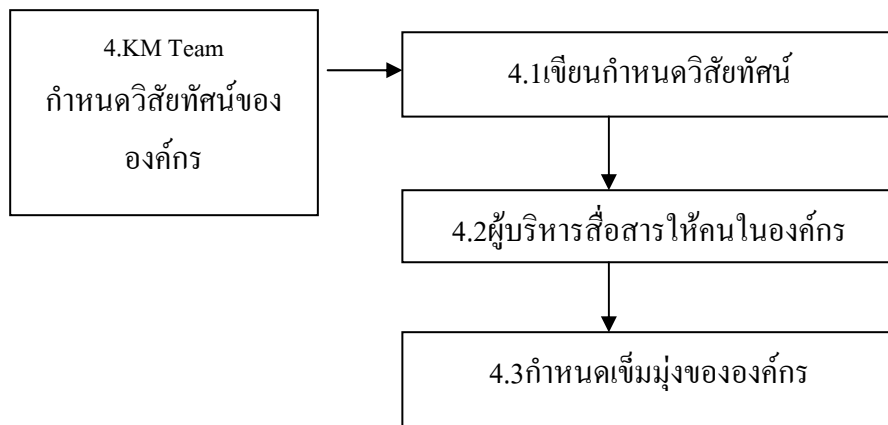
1.2 วิเคราะห์ปัญหาในองค์กร

1.3 สรุปความรู้ที่สำคัญในองค์กร

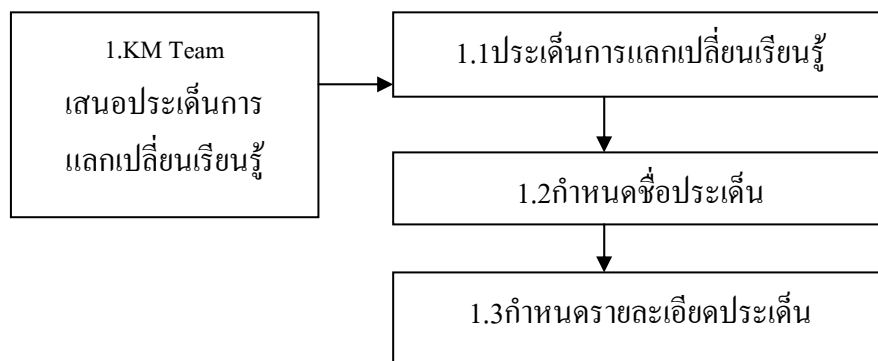

1.4 กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร

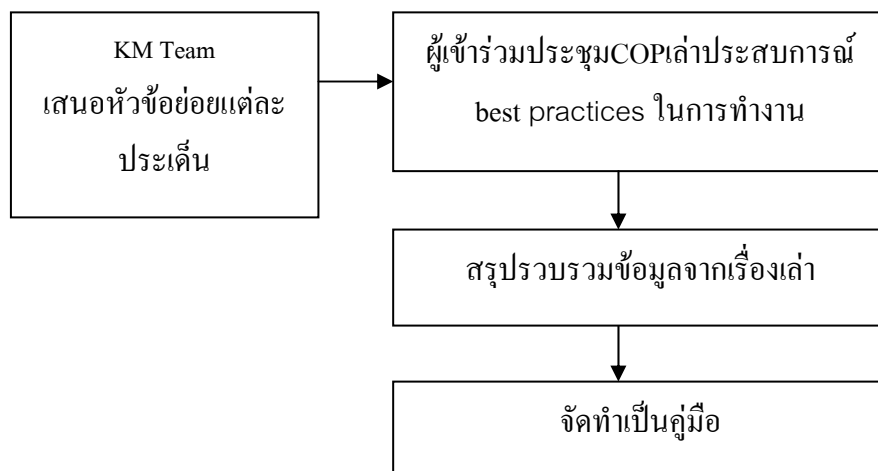

2. ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.1 เสนอประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2 เสนอหัวข้อย่อยแต่ละประเด็น

ภาพประกอบที่ 26 ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Communities of Practice:COP)

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้พัฒนาต้นแบบการเขียนแผนการสอนอ่าน ในวิชาทักษะภาษา และการสื่อสาร จำนวน 20 แผน ลักษณะสำคัญของแผนการสอนประกอบด้วย แบบ3S1R ดังนี้

syntax การกำหนดขั้นตอนการสอน เป็นการกำหนดว่า การสอนประกอบด้วยกี่ขั้นตอน แต่ละขั้นทำอะไร

social system บทบาทของครูและบทบาทของนักเรียน เป็นการกำหนดว่า ในแต่ละขั้นตอนการสอน ครูทำอะไร เด็กทำอะไร

supporting system สิ่งสนับสนุน(supporting system) เป็นการกำหนดจัดสิ่งแวดล้อม การจัดห้องเรียน อุปกรณ์การสอน สื่อที่ใช้ในการสอนแต่ละขั้น เช่น บัตรคำ บัตรภาพ หุ่นจำลองสัตว์ เกม และเพลง เป็นต้น

principle of reaction หลักของปฏิกิริยาของครูกับเด็ก (principle of reaction) เป็นการกำหนดว่าเมื่อ เด็กอ่านถูกครูจะมีปฏิกิริยาอย่างไร ถ้าเด็กอ่านผิด ครูจะมีปฏิกิริยาอย่างไร

3. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพและวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (IOC) ของคู่มือ

การเลือกผู้เชี่ยวชาญ กำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการความรู้ และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ กำหนดคุณสมบัติดังนี้

3.1 คุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้

3.1.1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาเอก หรือตำแหน่งทางวิชาการ ตั้งแต่ระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป

3.1.2 เป็นผู้เชี่ยวชาญประธานการจัดการความรู้ของกรมสุขภาพจิตและสถาบันราชานุกูล ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด จำนวน 3 ท่านมีดังนี้

1) รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา วิหกโต

อาจารย์มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

2) นางวนิดา ชนินทรยุทธวงศ์

นักจิตวิทยาเชี่ยวชาญ หัวหน้ากลุ่มภารกิจวิชาการ ประธานคณะกรรมการการจัดการความรู้ของสถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต

1) นางสาวสมพร อินทร์แก้ว

นักจิตวิทยาเชี่ยวชาญ ประธานคณะกรรมการการจัดการความรู้ของกรมสุขภาพจิต กลุ่มที่ปรึกษากรมสุขภาพจิต

3.2 คุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ

3.2.1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาเอก หรือตำแหน่งทางวิชาการ ตั้งแต่ระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป

3.2.2 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษของ สถาบันราชานุกูล ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด จำนวน 3 ท่านมีดังนี้

1) รองศาสตราจารย์ ดร. สุวพิชชา ประสิทธิ์ชัยกิจ

อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาคพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

2) รองศาสตราจารย์ ดร. จริลักษ์ณ์ จิรวินูลย์

ประธานสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

3) นางศันสนีย์ สดประเสริฐ

นักวิชาการศึกษาเชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต

4. ปรับแก้คู่มือ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

4.1 คู่มือรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำปรับแก้ดังนี้

1. ให้นำข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการติดตามหลังจากการประชุม นำข้อมูลมาเขียน โดยอธิบายอย่างละเอียดในแต่ละขั้นตอน

2. ให้ผู้วิจัยเขียนคู่มือรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ตามแบบของการนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้ของ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ เรื่องการจัดการความรู้ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ

3. ให้ภาษาการเขียนที่อ่านเข้าใจง่าย ยกตัวอย่างประกอบ

4.2 คู่มือต้นแบบแผนการสอนอ่าน ในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำปรับแก้ดังนี้

1. การสอนอ่านชื่อสัตว์ให้เลือกสัตว์ที่เด็กสามารถเห็นได้ในชีวิตประจำวัน
2. ให้ทบทวนชื่อสัตว์ที่ได้เรียนไปแล้วทุกครั้งก่อนเริ่มสอนชื่อสัตว์ใหม่
3. เพลงที่ใช้สอน ควรเป็นเพลงที่สั้นๆ มีทำนองสนุกสนาน และควรมีเพลงเกี่ยวกับสัตว์ครบทั้ง 20 ชื่อ
4. ให้คิดทำทางประกอบเพลง ซึ่งทำที่คิดควรสอดคล้องกับลักษณะของสัตว์
5. การประเมินผลการสอน ให้ครูบันทึกพฤติกรรมของเด็กด้วยจะได้ทราบว่า เด็กอ่านไม่ได้ในวันนั้นเพราะอะไร
6. เกมที่ใช้ในการสอน ควรให้เด็กได้มีโอกาสเล่นทุกคน
7. หุ่นสัตว์จำลอง ควรให้เด็กได้สัมผัสทุกคน
8. ครูต้องสอนตามขั้นตอนในแผนทุกครั้ง

วิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (IOC)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item – objective Congruence) โดยมีเกณฑ์การยอมรับที่ ค่า 0.5 ขึ้นไป

$$\text{สูตรที่ใช้ คือ } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2 3-249, อ้างอิงจาก Rowinelli & Hambleton. 1977)

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.60 – 1.00

5. จัดทำเล่มสมบูรณ์

ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับแก้คู่มือ จัดทำรูปเล่มสมบูรณ์ ได้ดังนี้

5.1 ตัวอย่างคู่มือรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ตัวอย่างคู่มือรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

บทที่ 2

แนวทางการจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ

การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) คือ การบริหารจัดการความรู้ที่ต้องการใช้ ให้แก่คนที่ต้องการ ในเวลาที่ต้องใช้ เพื่อให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดั่งนิยาม **“Right Knowledge Right People Right time”**

2.1 ประโยชน์ของการจัดการความรู้

1. ทำให้องค์กรได้ทบทวนองค์ความรู้ขององค์กร (Organization's Knowledge) ว่าจริง ๆ แล้ว องค์กรมีความรู้ (ความเก่ง) เรื่องไหน และความรู้นั้นสามารถแข่งกับคนอื่นได้หรือไม่
2. สามารถกำหนดจุดขายของตนเองได้ชัดเจนขึ้น เมื่อรู้ว่าองค์กรมีองค์ความรู้ด้านใด ก็นำมา กำหนดเป็นผลิตภัณฑ์/บริการหลักขององค์กร
3. เพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจ เพราะมีข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ขององค์กรที่ถูกต้อง
4. เพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำงาน เพราะมีคลังความรู้ที่สามารถดึงความรู้ นั้นมาช่วยแก้ปัญหา และทำให้งานประสบผลสำเร็จได้รวดเร็ว และง่ายขึ้น
5. ทำให้เกิดนวัตกรรม ทั้งในด้านผลิตภัณฑ์/บริการ และกระบวนการทำงาน
6. ทำให้บุคลากรรู้ว่าจะพัฒนาตนเองไปในทิศทางใด และสามารถนำความเก่ง (ในด้านต่าง ๆ) มาพัฒนาองค์กรให้ถูกทาง

5.2 ตัวอย่างคู่มือต้นแบบแผนการสอนอ่าน ในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ตัวอย่างคู่มือต้นแบบแผนการสอนอ่าน ในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียน
การศึกษาพิเศษ

แผนการสอนที่ 2

ทักษะภาษาและการสื่อสาร

เวลา 45 นาที

วิชา ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร เรื่อง การอ่านออกเสียงคำหรือชื่อสัตว์คำว่า ยีราฟ
สำหรับ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อายุ 6-12 ปี

เนื้อหา การอ่านออกเสียงคำหรือชื่อสัตว์คำว่า ยีราฟ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงคำหรือชื่อสัตว์คำว่า ยีราฟ ได้
2. นักเรียนสามารถชี้ชื่อสัตว์ คำว่า ยีราฟ ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 ครูทบทวน การอ่านชื่อสัตว์คำว่า “ลิง” โดยให้นักเรียนดูบัตรภาพและให้นักเรียนเลือก
บัตรคำมาวางให้ถูกต้อง

1.2 ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลงและทำท่าประกอบเพลง “เพลงยีราฟคอยาว”

เพลงยีราฟคอยาว

เจ้ายีราฟ ตัวนั้น ฉันเห็นมัน
คอยาว ยาว ยาว
มันสายคอ ไปมา
ฉันเห็นแล้ว ก็แสนตกใจ
แถมตามตัว มันมีจุด
สีเหลือง ดำ ช่างน่ารักดี

1.3 ครูถามนักเรียนว่า สัตว์อะไร ที่มีคอยาวที่สุด

1.4 ครูนำหุ่นสัตว์จำลอง ยีราฟ มาให้นักเรียนดู และแจกหุ่นสัตว์จำลองให้นักเรียนทุกคน

1.5 ครูให้นักเรียนทุกคนอ่านคำว่ายีราฟ

2. ขั้นสอน

2.1 ครูอธิบายลักษณะของยีราฟ

2.2 ครูนำบัตรภาพ และบัตรคำ มาวางบนโต๊ะ

2.3 ครูสอนอ่านบัตรภาพ

2.3.1 นักเรียนที่พูดได้ ครูหยิบบัตรภาพ ยีราฟ และให้นักเรียนอ่านตาม

2.3.2 นักเรียนที่พูดไม่ได้ ครูนำบัตรภาพ ยีราฟ และบัตรภาพลิง มาวางและให้นักเรียนชี้

ภาพยีราฟ

2.4 ครูสอนอ่านบัตรคำ

2.4.1 นักเรียนที่พูดได้ ครูหยิบบัตรคำ ยีราฟ และให้นักเรียนอ่านตาม

2.4.2 นักเรียนที่พูดไม่ได้ ครูนำบัตรคำ ยีราฟ และบัตรคำลิง มาวางและให้นักเรียนชี้บัตร

คำยีราฟ

2.5 ครูนำบัตรภาพและบัตรคำมาวางคู่กัน และให้นักเรียนอ่านหรือชี้ตาม

2.6 ครูเล่นเกมจับคู่บัตรภาพและบัตรคำ

2.6.1 ครูนำบัตรภาพยีราฟมาวางบนโต๊ะ ปนกับบัตรภาพสัตว์อื่นๆ

2.6.2 ครูอธิบายวิธีการเล่น โดยให้นักเรียนเดินเป็นวงกลม เมื่อเพลงหยุดให้วิ่งไปหยิบ

ภาพยีราฟแล้วชูขึ้น

2.6.3 ครูเปลี่ยนบัตรภาพเป็นบัตรคำและเล่นเกมแบบเดียวกัน

3. ขั้นสรุป

ครูให้นักเรียนหยิบบัตรคำและบัตรภาพยีราฟ และให้อ่านออกเสียงคำหรือชี้ชื่อสัตว์คำว่า

ยีราฟ ทีละคน

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. บัตรคำและบัตรภาพ ลิง และยีราฟ

2. หุ่นสัตว์จำลองยีราฟ

3. เกมจับคู่บัตรภาพและบัตรคำ

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากการอ่านออกเสียงคำศัพท์และการชี้บอก

2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน

3. ประเมินผลจากแบบประเมิน

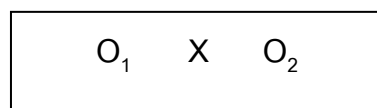
3.2.3 ขั้นตอนที่ 2.3 การศึกษาผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการ

สื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

การศึกษาผลการใช้ต้นแบบการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลของแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ทำให้มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านในวิชาทักษะภาษาและการศึกษาอย่างไร ในขั้นตอนนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการวิจัย 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การรวบรวมข้อมูล และ 5) การวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองด้วยรูปแบบ Pretest- Posttest One Group Design ดังภาพต่อไปนี้

O_1 หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมกรรมการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนให้แผนการสอน

X หมายถึง การสอนอ่านตามต้นแบบแผนการสอนอ่าน จำนวน 20 แผน

O_2 หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมกรรมการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลังให้แผนการสอน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1) ครูการศึกษาพิเศษ ที่สอนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้พิเศษประกาศาปัญญา ภาคกลาง ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออก และศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคใต้(โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา) ภาคใต้

2) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง-ปานกลาง มีระดับเชาวน์ปัญญาอยู่ระหว่าง 20-34 และ 35-49 อายุ 6-12ปี

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในโรงเรียนของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย จำนวน 4 โรงเรียน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ด้วยเกณฑ์ต่อไปนี้

1) เลือกโรงเรียนการศึกษาพิเศษของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่อยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเลือกครูและเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

2) การเลือกครูการศึกษาพิเศษ กำหนดคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นครูการศึกษาพิเศษ ที่สอนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย
 2. เป็นครูการศึกษาพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553
 3. มีประสบการณ์การสอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญามากกว่า 5 ปี
 4. มีความประสงค์ที่จะร่วมการทดลองใช้ต้นแบบการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
- 3) การเลือกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กำหนดคุณสมบัติดังนี้
1. เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อายุ 6-12 ปี
 2. เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง-ปานกลาง มีระดับเชาวน์ปัญญาอยู่ระหว่าง 20-34 และ 35-49
 3. เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีผลการเรียนรู้ด้านการอ่านต่ำ

ตารางที่ 12 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

โรงเรียน/มูลนิธิ	กลุ่มตัวอย่าง	
	ครูการศึกษาพิเศษ	เด็กบกพร่องทางสติปัญญา
1. ศูนย์ฝึกเด็กปัญญาอ่อนประเภทการปัญญา ภาคกลาง	2	10
2. ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ	2	10
3. ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออก	2	10
4. ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคใต้(โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา)	2	10
รวม	8	40

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จำนวน 20 แผน
2. แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4. การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. สังเกตพฤติกรรมการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
2. สอนอ่านโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ 20 แผน ใช้เวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน วันละ 1 ชั่วโมง
3. สังเกตพฤติกรรมการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลังการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระหว่างก่อนและหลังการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ใช้การทดสอบที (t-test) แบบ dependent

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษา และการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ในตอนนี้ประกอบด้วย 3 ตอนย่อยดังนี้

ตอนที่ 2.1 ผลการวิเคราะห์ความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ตอนที่ 2.2 ผลการพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้

ตอนที่ 2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ผลการวิเคราะห์ในแต่ละตอน มีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ได้ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้

องค์ประกอบหลัก (component)	องค์ประกอบย่อย (element)	ขั้นตอนการทำงานเรียงตามลำดับ (step by step)
<div data-bbox="300 405 571 629" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการจัดการ ความรู้ (KMP) </div> <div style="text-align: center; margin-top: 20px;">↓</div>	<div data-bbox="612 405 954 495" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> 1. การบ่งชี้ความรู้ </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;">↓</div> <div data-bbox="612 613 954 703" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> 2. การสร้างและแสวงหา </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;">↓</div> <div data-bbox="612 792 954 882" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> 3.การจัดความรู้ให้เป็น </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;">↓</div> <div data-bbox="612 972 954 1106" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> 4.การประมวลและ กลั่นกรองความรู้ </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;">↓</div> <div data-bbox="612 1196 954 1285" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> 5.การเข้าถึงความรู้ </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;">↓</div> <div data-bbox="612 1397 954 1487" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> 6.การแบ่งปันแลกเปลี่ยน </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;">↓</div> <div data-bbox="612 1644 954 1733" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> 7.การเรียนรู้ </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;">↓</div>	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 ศึกษาองค์กรรมมีความรู้อะไรบ้าง 1.2 ลักษณะความรู้ในรูปแบบใด 1.3 ความรู้อยู่ที่ไหน 1.4 ความรู้ อะไรที่ต้องมี 1.5 ความรู้ อะไรที่ขาด 2.1 รวบรวมความรู้ที่กระจาย 2.2 ความรู้ที่ไม่มีหากความรู้เดิมที่มีหรือจากภายนอก 2.3 กำจัดความรู้ที่ไม่จำเป็นล้ำสมัยทิ้ง 2.4 กำหนดเนื้อหาความรู้ที่ต้องการ 3.1 จัดความรู้ตามหัวข้อ/หัวเรื่อง 3.2 จัดเอกสารความรู้ตามหน้าที่กระบวนการ 3.3 จัดเอกสารตามประเภทความรู้ 3.4 จัดทำทำเนียบผู้เชี่ยวชาญ 4.1 การจัดทำเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันระบบจัดเก็บค้นหาสะดวก 4.2 จัดทำอภิธานศัพท์คำจำกัดความต่างๆ 4.3 การเรียบเรียง ตัดต่อ ปรับปรุงเนื้อหาให้มีความเที่ยงตรงทันสมัยและตรงตามความต้องการของผู้ใช้ 5.1 การป้อนความรู้ "Push" การส่งข้อมูล / ความรู้ให้ผู้ใช้โดยผู้รับไม่ได้ร้องขอ 5.2 "Pull" การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้คือการที่ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้เฉพาะข้อมูล/ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น 6.1 การจัดทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ 6.2 ทำสมุดหน้าเหลืองโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ 6.3 การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ประเภท Explicit 6.4 การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ประเภท Tacit 7.1 กระตุ้นและสร้างบรรยากาศที่ทำให้บุคลากรทุกคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าลองผิดลองถูก 7.2 ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้บุคลากรนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน 7.3 ผู้บริหารจะต้องยอมรับผลลัพธ์ที่จะออกมาไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว

องค์ประกอบหลัก (component)	องค์ประกอบย่อย (element)	ขั้นตอนการทำงานเรียงตามลำดับ (step by step)
<p style="text-align: center;">↓</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> องค์ประกอบที่ 2 การบริหาร การเปลี่ยนแปลง (CMP) </div>	<div style="text-align: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 0 auto;">8. การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม</div> <div style="text-align: center; margin: 5px 0;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 0 auto;">9. การสื่อสาร</div> <div style="text-align: center; margin: 5px 0;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 0 auto;">10. กระบวนการและเครื่องมือ</div> <div style="text-align: center; margin: 5px 0;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 0 auto;">11. การเรียนรู้</div> <div style="text-align: center; margin: 5px 0;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 0 auto;">12. การวัดผล</div> <div style="text-align: center; margin: 5px 0;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 0 auto;">13. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล</div> </div>	<p>8.1 ผู้บริหารระดับสูงจะต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ รวมถึงมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ</p> <p>8.2 จัดตั้งทีมงานเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการวางแผนและจัดกิจกรรมต่างๆต่อเนื่อง</p> <p>8.3 กำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factors) ของการจัดการความรู้</p> <p>8.4 ผู้บริหารระดับสูงต้องเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) ในการแลกเปลี่ยนและจัดการความรู้</p> <p>8.5 สร้างสภาพแวดล้อมภายใน</p> <p>9.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้</p> <p>9.2 ผลสำเร็จของกิจกรรมที่ทำในแต่ละขั้นตอนมาสื่อสาร</p> <p>9.3 วัดประสิทธิผลของการสื่อสาร</p> <p>10.1 การแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Tacit ภายในองค์กร</p> <p>10.2 พัฒนาเทคโนโลยี</p> <p>11.1 การแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Tacit ภายในองค์กร</p> <p>11.2 การฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางและหลักการของการจัดการความรู้</p> <p>11.3 สร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการและการแลกเปลี่ยนความรู้</p> <p>12.1 การวัดระบบหรือกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการความรู้ (System Measures)</p> <p>12.2 การวัดปัจจัยส่งออก (Output Measures)</p> <p>12.3 การวัดผลลัพธ์ (Outcome Measures)</p> <p>13.1 องค์กรอาจจะต้องใช้การยกย่องชมเชยและให้รางวัลเป็นแรงจูงใจ</p> <p>13.2 แลกเปลี่ยนความรู้หรือเผยแพร่ความรู้ที่ตนเองเป็นผู้คิดค้นขึ้นมาในระบบอินทราเน็ต</p> <p>13.3 มีการบูรณาการแผนการยกย่องชมเชยและการให้คำตอบแทน</p>

จากตารางที่ 13 พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มี 2 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย และ 44 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ได้แก่ การจัดการความรู้(KMP) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อย 25 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1.1) การบ่งชี้ความรู้ มี 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.2) การสร้างความรู้มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.4) การประมวล และกลั่นกรองความรู้ มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.5) การเข้าถึงความรู้ มี 2 ขั้นตอนการ

ดำเนินงาน 1.6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน และ 1.7) การเรียนรู้มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

องค์ประกอบหลักที่ 2 ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลง(CMP) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย 19 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

องค์ประกอบย่อยได้แก่ 2.1) การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมี 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.2) การสื่อสาร มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.3) กระบวนการและเครื่องมือ มี 2 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.4) การเรียนรู้ 2.5) การวัดผล มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน และ 2.6) การยกย่องชมเชย และ ใ ห้ ร ำ ง วั ล มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ในตอนนี้นำประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อยดังนี้

ตอนที่ 2.1 ผลการวิเคราะห์ความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ปรากฏดังตารางที่ 14-19 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของครูการศึกษาพิเศษกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

	ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	1) ชาย	17	16.0
	2) หญิง	86	81.1
	3) ไม่ระบุ	3	2.8
2. อายุ	1) 20- 30 ปี	10	9.4
	2) 31- 40 ปี	35	33.0
	3) 41- 50 ปี	50	47.2
	4) 51 ปีขึ้นไป	10	9.5
	6) ไม่ระบุ	1	.9
3. อายุการทำงาน	1) 1- 5 ปี	14	13.2

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
	2) 6- 10 ปี	16	15.1
	3) 11- 15 ปี	23	21.7
	4) 16- 20 ปี	20	18.9
	5) 21- 25 ปี	17	16.0
	6) 26 ปีขึ้นไป	10	9.4
	7) ไม่ระบุ	6	5.7
4. วุฒิการศึกษา	1) ต่ำกว่าปริญญาตรี	12	11.3
	2) ปริญญาตรีสาขาการศึกษาพิเศษ	17	16.0
	3) ปริญญาตรีสาขาอื่นๆ	64	60.4
	4) ปริญญาโทสาขาการศึกษาพิเศษ	7	6.6
	5) ปริญญาโทสาขาอื่นๆ	2	1.9
	6) อื่นๆ	4	3.8
5. ระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ	1) 1- 5 ปี	13	12.3
	2) 6 - 10 ปี	25	23.6
	3) 11 - 15 ปี	27	25.5
	4) มากกว่า 15 ปีขึ้นไป	41	38.7
6. โรงเรียน	1) ราชานุกูล	23	21.7
	2) ปัญญาวุฒิก	33	31.1
	3) แสงสว่าง	28	26.4
	4) ประกายการ	22	20.8

จากตารางที่ 14 พบว่า ครูการศึกษาพิเศษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง(ร้อยละ 81.1) อายุระหว่าง 41- 50 ปี(ร้อยละ 47.2) อายุการทำงาน 11- 15 ปี(ร้อยละ 21.7)วุฒิการศึกษาปริญญาตรีสาขาอื่นๆ(ร้อยละ 60.4) มีระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ 11 - 15 ปี (ร้อยละ 25.5)

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการจัดการความรู้ของครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

กระบวนการจัดการความรู้	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	

กระบวนการจัดการความรู้	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. การบ่งชี้ความรู้	3.35	.79	ปฏิบัติปานกลาง
1. เมื่อท่านมีปัญหาในการปฏิบัติงาน ท่านทราบว่าจะขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญได้ที่ไหน	3.47	.86	ปฏิบัติปานกลาง
2. ท่านค้นหาหาความรู้ที่จัดเก็บจากวารสาร เวทีวิชาการ ในการประชุม และในเว็บไซต์ ฯลฯ	3.34	1.03	ปฏิบัติปานกลาง
3. ท่านค้นหาความรู้และนำความรู้มาจัดเก็บเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการค้นหา	3.22	.96	ปฏิบัติปานกลาง
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	3.84	.63	ปฏิบัติมาก
4. เมื่อท่านพบปัญหาในการทำงาน ท่านจะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม	3.91	.70	ปฏิบัติมาก
5. ท่านสร้างความรู้ใหม่จากการหาความรู้	3.77	.69	ปฏิบัติมาก
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.57	.75	ปฏิบัติมาก
6. ท่านจะคัดเลือกความรู้ที่ศึกษาเพื่อนำมาจัดกลุ่มสะดวกในการนำมาใช้	3.57	.79	ปฏิบัติมาก
7. ท่านกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อใช้จัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.57	.82	ปฏิบัติมาก
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.28	.86	ปฏิบัติปานกลาง
8. ท่านรวบรวมรายละเอียดเนื้อหาวิชาการเป็นหมวดเพื่อให้พร้อมในการใช้งาน	3.49	.91	ปฏิบัติปานกลาง
9. ท่านรวบรวมความรู้จากที่ต่างๆ และเขียนเป็นงานของท่านเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	3.07	.96	ปฏิบัติปานกลาง
5. การเข้าถึงความรู้	2.81	.90	ปฏิบัติปานกลาง
10. ท่านจัดเก็บความรู้และเผยแพร่เป็นสื่อเอกสาร	2.92	1.07	ปฏิบัติปานกลาง
11. ท่านเผยแพร่ความรู้ที่จัดเก็บในรูปแบบเอกสารในเว็บไซต์ ฯลฯ เพื่อเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้เรียนรู้ อย่างสะดวก	2.50	1.04	ปฏิบัติปานกลาง
12. เมื่อมีโอกาสท่านพร้อมที่จะนำเสนอความรู้จากการศึกษาในเวทีวิชาการต่างๆ	3.00	.99	ปฏิบัติปานกลาง
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	3.35	.78	ปฏิบัติปานกลาง

กระบวนการจัดการความรู้	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
13. ท่านนำความรู้จากประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในสายงานเดียวกัน	3.54	.86	ปฏิบัติมาก
14. ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกกิจกรรมความรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร	3.13	1.00	ปฏิบัติปานกลาง
15. ท่านบันทึกความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์	3.39	.88	ปฏิบัติปานกลาง
7. การเรียนรู้	3.84	.68	ปฏิบัติมาก
16. ท่านจะบอกสิ่งที่ท่านรู้ให้เพื่อนร่วมงานได้ทราบเสมอๆ	3.66	.85	ปฏิบัติมาก
17. ท่านนำผลที่ได้จากการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จตามเป้าหมายเป็นบทเรียนในการพัฒนางานต่อไป	3.82	.73	ปฏิบัติมาก
18. ท่านมีความรู้สึกที่ดีเมื่อบุคคลอื่นนำความรู้จากท่านไปต่อยอด	4.05	.76	ปฏิบัติมาก
รวม	3.43	.61	ปฏิบัติปานกลาง

จากตารางที่ 15 พบว่ากระบวนการจัดการความรู้ของครูการศึกษาพิเศษโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับปฏิบัติมาก 3 ด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสร้างและแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 3.84$) การเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.84$) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนด้านอื่นๆ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ ($\bar{X} = 3.35$) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ($\bar{X} = 3.35$) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ($\bar{X} = 3.28$) และ การเข้าถึงความรู้ ($\bar{X} = 2.81$)

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process; CMP) ของครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม	3.64	.69	ปฏิบัติมาก
19. ท่านอาสารับผิดชอบทดสอบนวัตกรรมใหม่ๆ ที่มีประโยชน์เพื่อนำมาใช้ในการทำงาน	3.28	.923	ปฏิบัติปานกลาง

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
20. ท่านพร้อมที่จะศึกษาแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพงานใหม่ๆ อยู่เสมอ	3.86	.736	ปฏิบัติมาก
21. ท่านสนใจศึกษางานใหม่ๆ อยู่เสมอ	3.79	.752	ปฏิบัติมาก
2. การสื่อสาร	3.39	.77	ปฏิบัติปานกลาง
22. ท่านติดตามข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนในงานที่รับผิดชอบจากหลากหลายช่องทาง	3.56	.82	ปฏิบัติมาก
23. ท่านมักจะบอกเล่าแบ่งปันความรู้ข้อมูลให้บุคคลอื่นทราบ เช่น นำเสนอในเวทีวิชาการ ที่ประชุม ทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ	2.97	1.01	ปฏิบัติปานกลาง
24. ท่านติดตามข่าวสารต่างๆ เพื่อให้ก้าวทันความรู้	3.63	.858	ปฏิบัติมาก
3. กระบวนการและเครื่องมือ	3.60	.63	ปฏิบัติมาก
25. ท่านนำความรู้จากการเข้าประชุม หรืออบรมนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน	3.84	.65	ปฏิบัติมาก
26. ท่านนำเทคนิควิธีการทำงานที่ทราบจากเพื่อนร่วมงานมาทดลองใช้ในการทำงาน	3.75	.65	ปฏิบัติมาก
27. ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารหาความรู้	3.22	.99	ปฏิบัติปานกลาง
4. การฝึกอบรมและการเรียนรู้	3.73	.81	ปฏิบัติมาก
28. ท่านพูดคุยปรึกษาหารือ หรือแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนร่วมงาน	3.80	.940	ปฏิบัติมาก
29. ท่านเรียนรู้โดยการฝึกอบรมตามหลักสูตร	3.66	.925	ปฏิบัติมาก
5. การวัดผล	3.61	.71	ปฏิบัติมาก
30. ท่านมีขั้นตอนการทำงานและวางแผนในการประเมินงานของตนเอง	3.62	.76	ปฏิบัติมาก
31. ผลงานที่ไม่บรรลุเป้าหมาย ท่านจะนำมาเรียนรู้และวางแผนการทำงานใหม่	3.60	.76	ปฏิบัติมาก
6. การยกย่อง ชมเชย และให้รางวัล	4.12	.62	ปฏิบัติมาก
32. ท่านจะรู้สึกมีความภาคภูมิใจทุกครั้งที่ท่านได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.00	.73	ปฏิบัติมาก
33. ท่านชื่นชมบุคคลอื่นที่นำความรู้มาเผยแพร่	4.24	.66	ปฏิบัติมาก

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
รวม	3.68	.57	ปฏิบัติมาก

จากตารางที่ 16 พบว่า กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 3.68$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านการสื่อสาร ที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการยกย่อง ชมเชย และให้รางวัล ($\bar{X} = 4.12$)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล และกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง กับกระบวนการจัดการความรู้ของครูการศึกษาพิเศษ ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 17-20

ตารางที่ 17 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล กับกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ของครูการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง						
	BM	CM	PT	TL	M	RR	รวม (MMM)
เพศ (X1)	.067	-.064	.078	.134	-.028	.144	.065
อายุ (X2)	.145	.219*	.222*	.269*	.186	.111	.239*
อายุการทำงาน (X3)	.287*	.269*	.172	.235*	.247*	.228*	.301*
วุฒิการศึกษา (X4)	.145	.103	.185	.064	.071	.254*	.162
ระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ (X5)	.332*	.276*	.246*	.255*	.279*	.192*	.326*

* $p < 0.05$

กำหนดให้ BM แทน การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม

CM แทน การสื่อสาร

PT แทน กระบวนการและเครื่องมือ

TL แทน การฝึกอบรมและการเรียนรู้

M แทน การวัดผล

RR แทน การยกย่องชมเชยและให้รางวัล

จากตารางที่ 17 พบว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลได้แก่ อายุ (X2) อายุการทำงาน(X3) และระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ(X5) มีความสัมพันธ์กับ กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงโดยรวม(MMM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปร เพศ(X1) และวุฒิการศึกษา(X4) ไม่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงโดยรวม(MMM)

ตารางที่ 18 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล กับกระบวนการจัดการความรู้ของครู
ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	กระบวนการจัดการความรู้							
	KI	KC	KO	KCR	KA	KS	KL	รวม (KKK)
เพศ (X1)	.099	.015	.043	.191	.045	.019	.079	.092
อายุ (X2)	-.065	.003	.061	.160	.187	.214*	.240*	.147
อายุการทำงาน (X3)	.022	.067	.113	.126	.153	.175	.237*	.161
วุฒิการศึกษา (X4)	.107	.155	.008	.070	.029	.047	.208*	.106
ระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ (X5)	.063	.085	.146	.134	.168	.250*	.261*	.199*

* p< 0.05

- กำหนดให้ KI แทน การบ่งชี้ความรู้
 KC แทน การสร้างและแสวงหาความรู้
 KO แทน การจัดความรู้ให้เป็นระบบ
 KCR แทน การประมวลและกลั่นกรองความรู้
 KA แทน การเข้าถึงความรู้
 KS แทน การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้
 KL แทน การเรียนรู้

จากตารางที่ 18 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ ระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ(X5) มีความสัมพันธ์กับ กระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ เพศ(X1) อายุ (X2) อายุการทำงาน(X3) และวุฒิการศึกษา(X4) ไม่มีความสัมพันธ์กับ กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยรวม(KKK)

ตารางที่ 19 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงกับกระบวนการจัดการ
ความรู้ ของครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

กระบวนการบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลง	กระบวนการจัดการความรู้							
	KI	KC	KO	KCR	KA	KS	KL	รวม(KKK)
การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม(BM)	.469*	.570*	.541*	.491*	.544*	.577*	.639*	.685*
การสื่อสาร(CM)	.583*	.528*	.577*	.572*	.632*	.661*	.532*	.740*
กระบวนการและเครื่องมือ (PT)	.535*	.476*	.539*	.569*	.458*	.579*	.548*	.667*
การฝึกอบรมและการเรียนรู้ (TL)	.427*	.525*	.532*	.496*	.426*	.561*	.603*	.637*
การวัดผล (M)	.484*	.578*	.661*	.568*	.469*	.532*	.553*	.688*
การยกย่องชมเชยและให้ รางวัล(RR)	.229*	.491*	.342*	.224*	.192*	.362*	.509*	.407*
รวม(KKK)	.566*	.652*	.662*	.607*	.568*	.679*	.697*	.793*

* p< 0.05

- กำหนดให้ KI แทน การบ่งชี้ความรู้
 KC แทน การสร้างและแสวงหาความรู้
 KO แทน การจัดความรู้ให้เป็นระบบ
 KCR แทน การประมวลและกลั่นกรองความรู้
 KA แทน การเข้าถึงความรู้
 KS แทน การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้
 KL แทน การเรียนรู้

จากตารางที่ 19 พบว่า กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงโดยรวม(KKK)และรายด้านทุกด้าน ได้แก่ การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม(BM) การสื่อสาร(CM) กระบวนการและเครื่องมือ(PT) การฝึกอบรมและการเรียนรู้(TL) การวัดผล(M) และการยกย่องชมเชยและให้รางวัล(RR) มีความสัมพันธ์กับ กระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปจากตารางที่ 14-19 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ (X2) อายุการทำงาน(X3) และระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ(X5) มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงโดยรวม(MMM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ(X5) มีความสัมพันธ์กับ กระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงโดยรวม(KKK) และรายด้านทุกด้าน ได้แก่ การจัดการ การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม(BM) การสื่อสาร(CM) กระบวนการและเครื่องมือ(PT) การฝึกอบรม และการเรียนรู้(IL) การวัดผล(M) และการยกย่องชมเชยและให้รางวัล(RR) มีความสัมพันธ์กับ กระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำตัวแปรอิสระทุกตัว ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง มาทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน(stepwise) กับตัวแปรตาม ได้แก่ กระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน(stepwise) ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและ กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อกระบวนการจัดการความรู้ของครู ใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ลำดับ ที่	ชุดตัวแปร เข้าสมการ	ค่า สัมประสิทธิ์		F	Sig.	R	R ²	R ² Adjusted	t	Sig.		
		B	Beta									
1	Constant	.135		186.72	.000	.816	.665	.662	.547	.586		
	MMM	.895	.816								13.664*	.000
2	Constant	.269		100.89	.000	.827	.685	.678	1.090	.279		
	MMM	.678	.617								6.085*	.000
	CM	.198	.242								2.390*	.019

จากตารางที่ 20 พบว่า มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวคือ กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (MMM) และ การสื่อสาร(CM) ที่สามารถเข้าสมการอธิบายการผันแปรของกระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ สามารถอธิบายกระบวนการจัดการความรู้โดยรวมได้ร้อยละ 68.5

$$\text{สมการทำนายคือ } KKK = 0.269 + 0.678(\text{MMM}) + 0.198 (\text{CM})$$

**ตอนที่ 2.2 ผลการพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครู
ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้**

ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียน การศึกษาพิเศษ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ ได้แผนการสอนจำนวน 20 แผน ดังรายละเอียด ในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 จำนวนแผนการสอนและวัตถุประสงค์ของแผนการสอน

แผนการสอน	วัตถุประสงค์
แผนการสอนที่ 1 เรื่องลิง	1. นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงชื่อสัตว์คำว่า ลิง ได้

แผนการสอน	วัตถุประสงค์
	2. นักเรียนสามารถชี้ชื่อสัตว์ คำว่า ไก่ ได้
แผนการสอนที่ 17 เรื่อง ช้าง	1. นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงชื่อสัตว์ คำว่า ช้าง ได้ 2. นักเรียนสามารถชี้ชื่อสัตว์ คำว่า ช้าง ได้
แผนการสอนที่ 18 เรื่อง นก	1. นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงชื่อสัตว์ คำว่า นก ได้ 2. นักเรียนสามารถชี้ชื่อสัตว์ คำว่า นก ได้
แผนการสอนที่ 19 เรื่อง หนอน	1. นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงชื่อสัตว์ คำว่า หนอน ได้ 2. นักเรียนสามารถชี้ชื่อสัตว์ คำว่า หนอน ได้
แผนการสอนที่ 20 เรื่อง แมงมุม	1. นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงชื่อสัตว์ คำว่า แมงมุม ได้ 2. นักเรียนสามารถชี้ชื่อสัตว์ คำว่า แมงมุม ได้

จากตารางที่ 21 พบว่า ได้ค้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยจำนวน 20 แผนและมีเนื้อหาการสอนเกี่ยวกับชื่อสัตว์ จำนวน 20 ชื่อ และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สามารถอ่านหรือชี้บอกชื่อสัตว์ได้ถูกต้อง

ตอนที่ 2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ค้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ค้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ปรากฏดังตารางที่ 22-27

ตารางที่ 22 ผลการเปรียบเทียบผลการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ค้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

โรงเรียน	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t-test	sig
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. ศูนย์การเรียนรู้พิเศษประกาศาปัญญาภาคกลาง	4.40	1.58	15.60	3.57	8.207*	.000
2. ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ	9.40	1.96	18.00	1.15	13.52*	.000
3. ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.80	0.63	16.80	1.99	16.50*	.000
4. สงขลาพัฒนาปัญญา ภาคใต้	0.30	0.95	13.70	1.89	33.50*	.000

รวม	4.98	3.56	16.03	2.75	22.57*	.000
-----	------	------	-------	------	--------	------

* P < 0.01

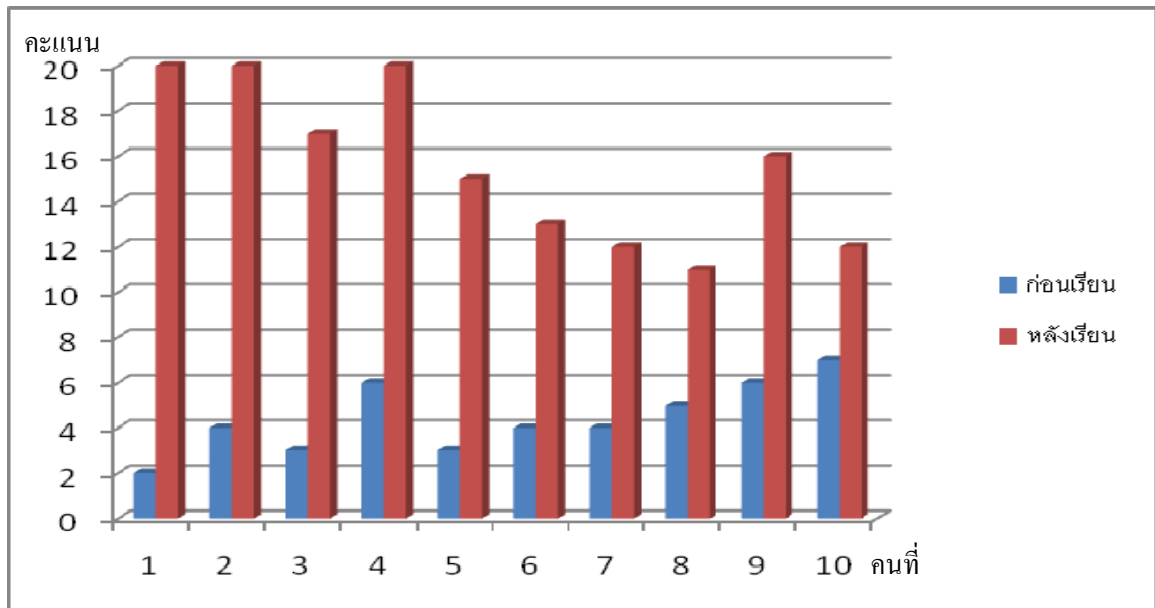
จากตารางที่ 22 พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีผลการอ่านระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายสถานศึกษา พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทั้ง 4 แห่ง มีผลการอ่านระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีผลการอ่านสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 23 คะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนและหลังเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ของศูนย์การเรียนรู้พิเศษประภาคารปัญญา ภาคกลาง

คนที่	คะแนนก่อนเรียน (คะแนนเต็ม20)	คะแนนหลังเรียน (คะแนนเต็ม20)	ผลต่างของ คะแนน
1	2	20	18
2	4	20	16
3	3	17	14
4	6	20	14
5	3	15	12
6	4	13	9
7	4	12	8
8	5	11	6
9	6	16	10
10	7	12	5
\bar{x}	4.40	15.60	11.20
S.D.	1.58	3.57	4.32

จากตารางที่ 23 พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์การเรียนรู้พิเศษประภาคารปัญญา ภาคกลาง มีคะแนนการอ่านหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและ

การสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ เพิ่มขึ้นทุกคน และมีคะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนเท่ากับ 11.20 ซึ่งสามารถแสดงผลการเปรียบเทียบดังภาพประกอบที่ 27

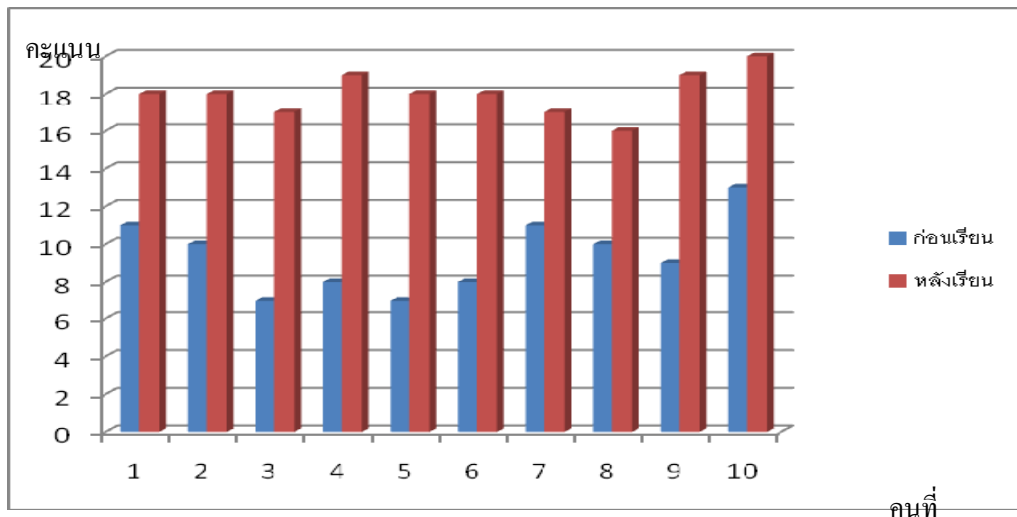
ภาพประกอบที่ 27 เปรียบเทียบคะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของศูนย์การ
เรียนรู้พิเศษประเภทการปัญญา ภาควิชา ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบ
แผนการ
สอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 24 คะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบ
แผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษา
พิเศษ ของศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ

คนที่	คะแนนก่อนเรียน (คะแนนเต็ม20)	คะแนนหลังเรียน (คะแนนเต็ม20)	ผลต่างของคะแนน
1	11	18	7
2	10	18	8
3	7	17	7
4	8	19	11
5	7	18	17
6	8	18	10
7	11	17	6
8	10	16	6

คนที่	คะแนนก่อนเรียน (คะแนนเต็ม20)	คะแนนหลังเรียน (คะแนนเต็ม20)	ผลต่างของคะแนน
9	9	19	10
10	13	20	7
\bar{x}	9.40	18.00	8.90
S.D.	1.96	1.15	3.35

จากตารางที่ 24 พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ มีคะแนนการอ่านหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ3S1R เพิ่มขึ้นทุกคน และมีคะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนเท่ากับ 8.90 ซึ่งสามารถแสดงผลการเปรียบเทียบดังภาพที่ 28

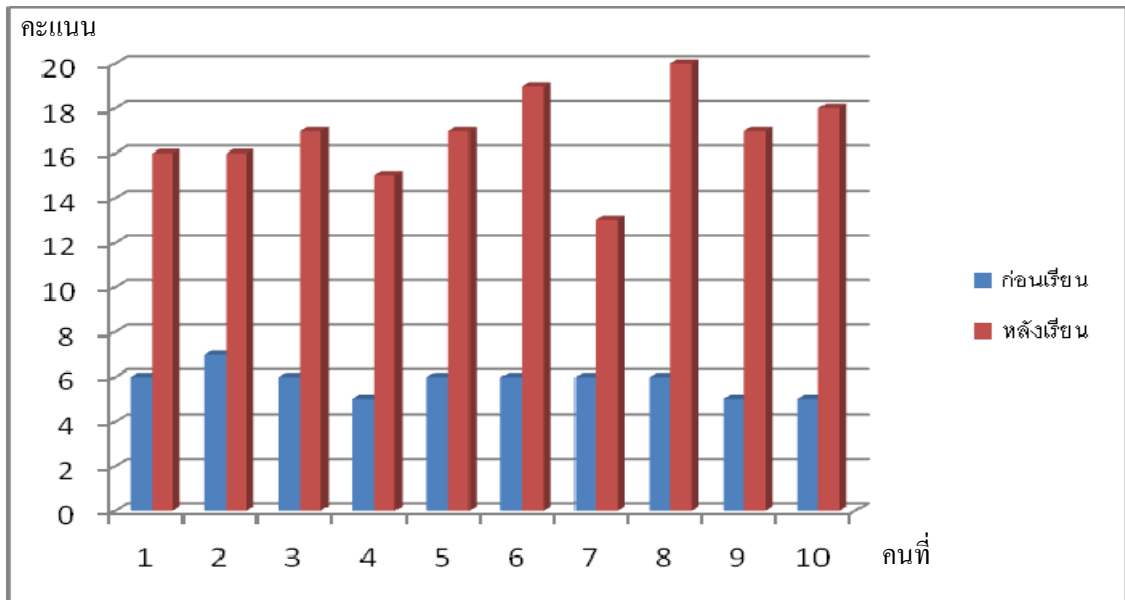
ภาพประกอบที่ 28 เปรียบเทียบคะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 25 คะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ3S1R ของศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คนที่	คะแนนก่อนเรียน (คะแนนเต็ม20)	คะแนนหลังเรียน (คะแนนเต็ม20)	ผลต่างของ คะแนน
1	6	16	10
2	7	16	9
3	6	17	11

คนที่	คะแนนก่อนเรียน (คะแนนเต็ม20)	คะแนนหลังเรียน (คะแนนเต็ม20)	ผลต่างของ คะแนน
4	5	15	10
5	6	17	11
6	6	19	13
7	6	13	7
8	6	20	14
9	5	17	12
10	5	18	13
\bar{x}	5.80	16.80	11.00
S.D.	0.63	1.99	2.11

จากตารางที่ 25 พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนการอ่านหลังเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ เพิ่มขึ้นทุกคน และมีคะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนเท่ากับ 11.00 สามารถแสดงผลการเปรียบเทียบดังภาพประกอบที่ 29

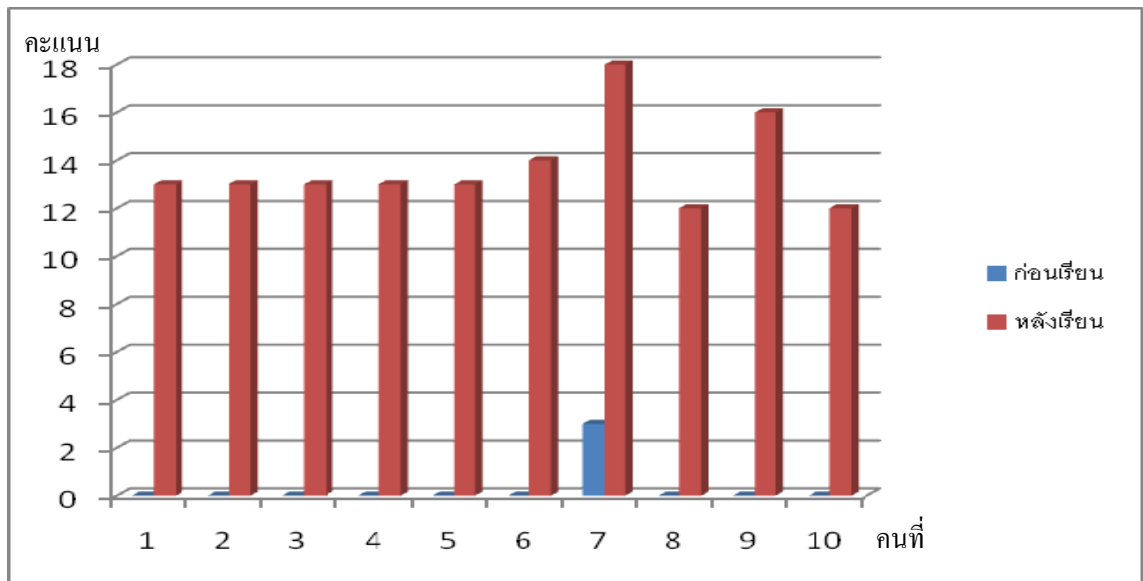

ภาพประกอบที่ 29 เปรียบเทียบคะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 26 คะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบ
แผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษา
พิเศษ ของโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา

คนที่	คะแนนก่อนเรียน (คะแนนเต็ม20)	คะแนนหลังเรียน (คะแนนเต็ม20)	ผลต่างของคะแนน
1	0	13	13
2	0	13	13
3	0	13	13
4	0	13	13
5	0	13	13
6	0	14	14
7	3	18	15
8	0	12	12
9	0	16	16
10	0	12	12
\bar{x}	0.30	13.70	13.40
S.D.	0.95	1.89	1.26

จากตารางที่ 26 พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ของโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา มี
คะแนนการอ่านหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับ
ครูใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษเพิ่มขึ้นทุกคน และมีคะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนเท่ากับ 13.40
ซึ่งสามารถแสดงผลการเปรียบเทียบดังภาพประกอบที่ 30

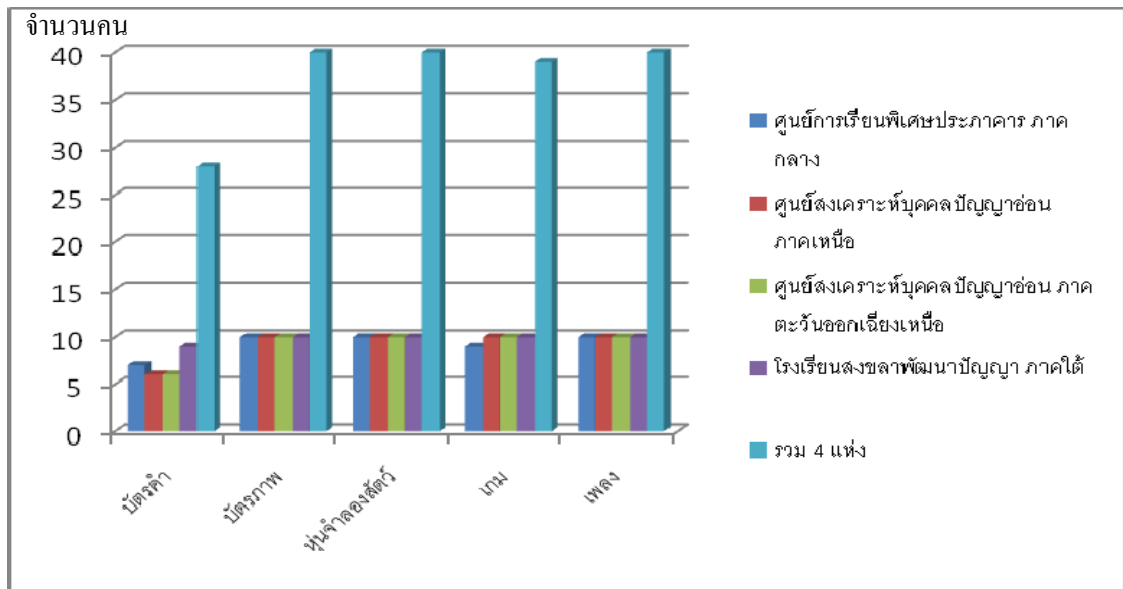

ภาพประกอบที่ 30 เปรียบเทียบคะแนนการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของโรงเรียน สงขลาพัฒนาปัญญา ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษา และการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เรียนรู้จากการใช้สื่อการสอน ในการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านคำ ทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียน การศึกษาพิเศษ แบบ3S1R จำแนกตามชนิดของสื่อที่ใช้

โรงเรียน	จำนวนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เรียนรู้จากการใช้สื่อการสอนชนิดต่างๆ				
	บัตรคำ	บัตรภาพ	หุ่นจำลอง สัตว์	เกม	เพลง
1.ศูนย์การเรียนรู้พิเศษประกาศาปัญญา ภาคกลาง(n=10)	7	10	10	9	10
2.ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อน ภาคเหนือ(n=10)	6	10	10	10	10
3.ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(n=10)	6	10	10	10	10
4.โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ภาคใต้ (n=10)	9	10	10	10	10
รวม(n=40)	28	40	40	39	40
ค่าร้อยละ	70.00	100.00	100.00	97.50	100.00

จากตารางที่ 27 พบว่า ในการเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่าน ทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยรวมเรียนรู้จากการใช้สื่อการสอนทุกชนิด โดยร้อยละ 100 เรียนรู้จาก บัตรภาพ หุ่นจำลองสัตว์ และเพลง รองลงไปคือ เรียนรู้จากเกม ร้อยละ 97.50 และบัตรคำ ร้อยละ 70.00 ตามลำดับ ซึ่งแสดงรายละเอียดโดยจำแนกตามสถานศึกษาได้ดังภาพประกอบที่ 31

ภาพประกอบที่ 31 เปรียบเทียบจำนวนของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เรียนรู้จากการใช้สื่อการสอนชนิดต่างๆ ที่เรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านคำ ทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยรวมและจำแนกตามสถานศึกษา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษา และการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ได้สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปผล

1.1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1.1.1 พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

1.1.2 ทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ 2) เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ และ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 วิธีดำเนินการวิจัยเพื่อ พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้ 2) วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จากเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ 3) สร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ 4) ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ 5) ปรับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.2.2 วิธีดำเนินการวิจัยเพื่อ ทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ 2) พัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร ตามรูปแบบ การจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) ทดลองใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ด้วยการวิจัยเชิงทดลอง

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย และ 44 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ได้แก่ การจัดการความรู้(KMP) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อย 25 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้ องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1.1) การบ่งชี้ความรู้ มี 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.2) การสร้างความรู้มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.5) การเข้าถึงความรู้ มี 2 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน และ 1.7) การเรียนรู้มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

องค์ประกอบหลักที่ 2 ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลง(CMP) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย 19 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้ องค์ประกอบย่อยได้แก่ 2.1) การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมี 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.2) การสื่อสาร มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.3) กระบวนการและเครื่องมือ มี 2 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.4) การเรียนรู้ 2.5) การวัดผล มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน และ 2.6) การยกย่องชมเชยและให้รางวัล มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.3.2 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้ 1) ความพร้อมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง 2) ได้พัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ได้แผนการสอนจำนวน 20 แผนการสอน และ 3) ผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ พบว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่เรียนจากต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร ตามรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มีผลการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

2. อภิปรายผล

2.1 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ พบว่ารูปแบบการจัดการความรู้ ดังกล่าว ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 1 กระบวนการจัดการความรู้ (KMP) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อย และองค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (CMP) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย สอดคล้องกับบุญดี บุญญากิจ.(2547: 46) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.(2549: 54-59) ซึ่งงานวิจัยและหน่วยงานต่างๆส่วนใหญ่จะใช้ 2 กระบวนการนี้ในการจัดการความรู้

แต่จากการวิจัยครั้งนี้ พบลักษณะเด่นที่ต่างจากการวิจัยที่แล้วมาคือ ขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนขึ้น ดังนี้ รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ มี 44 ขั้นตอนการทำงาน ใน 2 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1. การจัดการความรู้(KMP) มี 25 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1.1) การบ่งชี้ความรู้ มี 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.2) การสร้างความรู้มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.4) การประมวล และกลั่นกรองความรู้ มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.5) การเข้าถึงความรู้ มี 2 ขั้นตอนการดำเนินงาน 1.6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ มี 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน และ 1.7) การเรียนรู้มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

2. การบริหารการเปลี่ยนแปลง(CMP) มี 19 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 2.1) การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมี 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.2) การสื่อสาร มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.3) กระบวนการและเครื่องมือ มี 2 ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.4) การเรียนรู้ 2.5) การวัดผล มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน และ 2.6) การยกย่องชมเชย และให้รางวัลมี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

2.2 ความพร้อมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของครูการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านสอดคล้องกับการศึกษาของจิราพร ชายสวัสดิ์(2550) พบว่าบุคลากรทางการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต1 จังหวัดขอนแก่นมีการจัดการความรู้ในระดับปานกลาง ซึ่งผลจากการศึกษาในส่วนนี้ แสดงให้เห็นว่า การจัดการความรู้เป็นเรื่องใหม่ที่น่าเข้ามาสู่วงการการศึกษาไม่นานนัก จึงยังไม่เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวางในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ดังที่ นิทัศน์ วิเทศ .(2542) ได้กล่าวไว้ว่า มีปัจจัยหลายประการที่เป็นตัวขัดขวางกระบวนการถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นตัวปิดกั้นการถ่ายทอดความรู้ให้ซ้าลง ดังเช่น การขาดความไว้วางใจ ความผิดแผกทางวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม และการสลับสับเปลี่ยนงาน การไม่มีเวลาและสถานที่ที่จะพบกัน การที่คนรับไร้ความสามารถในการซึมซับความรู้ และการไม่อดทนต่อความผิดพลาดหรือการไม่ขอความช่วยเหลือ เมื่อพิจารณาสถานภาพของครูการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง(ร้อยละ 81.1) อายุระหว่าง 41- 50 ปี(ร้อยละ 47.2) อายุการทำงาน 11- 15 ปี (ร้อยละ 21.7) มีระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ 11 - 15 ปี (ร้อยละ 25.5) ซึ่งถือว่าครูการศึกษาพิเศษ ส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมาก การรับรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้จึงยังไม่ทราบและ โรงเรียนการศึกษาพิเศษ ไม่มีนโยบายในเรื่องนี้ จากข้อเสนอแนะในแบบสอบถาม ครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 22 คนเขียนว่าไม่รู้เรื่องการจัดการความรู้ แต่ตอบคำถามจากคำถามที่ถามจึงไม่ทราบว่านี่คือการจัดการความรู้หรือไม่ และครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 11คน เขียนว่า การดูแลเด็กยากมาก งานยุ่งแล้ว จะจัดการความรู้ไปทำไม สิ่ง

เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ครูการศึกษาพิเศษ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการจัดการความรู้ ไม่เห็นประโยชน์ของการจัดการความรู้ นอกจากนี้ยังพบว่าครูการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีสาขาอื่นๆ(ร้อยละ 60.4) เท่านั้น จึงทำให้ผลการศึกษาความพร้อมของครูการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณากระบวนการจัดการความรู้(KMP) เป็นรายด้าน พบว่า ครูการศึกษาพิเศษ มีระดับการปฏิบัติมาก ในเรื่องการสร้างและแสวงหาความรู้($\bar{X} = 3.84$) การเรียนรู้($\bar{X} = 3.84$) และการจัดความรู้ให้เป็นระบบ($\bar{X} = 3.57$) และกระบวนการจัดการความรู้ที่มีระดับการปฏิบัติปานกลาง คือการบ่งชี้ความรู้($\bar{X} = 3.35$) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้($\bar{X} = 3.35$) การประมวลและกลั่นกรองความรู้($\bar{X} = 3.28$) และการเข้าถึงความรู้($\bar{X} = 2.81$) สอดคล้องกับจิราพร ชายสวัสดิ์. (2550) พบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นต่อขั้นตอนการจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการเรียนรู้ และด้านการค้นหาความรู้ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ครูการศึกษาพิเศษมีการปฏิบัติด้านการเรียนรู้มากกว่าด้านอื่นๆ อาจเป็นเพราะว่า ครูการศึกษาพิเศษมีการค้นคว้าหาความรู้จากเอกสาร งานวิจัย ฯลฯ และนำความรู้มาจัดเก็บ ครูการศึกษาพิเศษนำประสบการณ์การสอนที่ได้รับผลสำเร็จ นำมาใช้สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต้องใช้ความรู้ ความสามารถมากกว่าครูปกติในเรื่องการสอน แต่ความรู้เหล่านี้อยู่ในตัวครูการศึกษาพิเศษ ไม่ได้นำมาเผยแพร่ให้คนอื่นได้ทราบ อาจจะมีการนำความรู้มาพูดคุยในการประชุมบ้าง แต่ไม่มีการปฏิบัติมาก อาจเนื่องจากไม่มีช่องทางให้ครูการศึกษาพิเศษได้นำเสนอความรู้ ประสบการณ์การสอนให้ครูการศึกษาพิเศษคนอื่นได้ทราบ หากมีนโยบายจากผู้บริหาร โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องการจัดการความรู้ จะทำให้ครูการศึกษาพิเศษสามารถนำความรู้ ที่มี อยู่ใน ตัว นำ มา แลก เปลี่ยน เรียน รู้ ตาม ที่ น้ำทิพย์ วิภาวิน.(2547) ได้กล่าวว่า ความรู้ในองค์กรจะมีอยู่ 2 ลักษณะคือ 1. ความรู้ที่เกิดจากวัฒนธรรม(Cultural Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ การเฝ้าสังเกต และการสะท้อนผลกลับของตัวความรู้และของสภาพแวดล้อม องค์กรที่พัฒนามาต่อเนื่องยาวนาน จะพัฒนาความรู้ร่วมกัน และ 2. ความรู้ที่แฝงอยู่ในองค์กร(Embedded Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในวิธีการทำงาน คู่มือการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร กฎระเบียบ กระบวนการผลิต เป็นต้น การจัดการความรู้จึงเป็นการหล่อหลอมจัดระบบของค์ความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่แล้วให้เป็นรูปธรรม ปรากฏเด่นชัดขึ้นมา

และเมื่อพิจารณากระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง(CMP) โดยรวมพบว่าครูการศึกษาพิเศษมีระดับปฏิบัติมาก($\bar{X} = 3.68$) ในด้านการจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม กระบวนการและเครื่องมือ การฝึกอบรมและการเรียนรู้ การวัดผล การยกย่องชมเชยและให้รางวัล และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสาร มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง แสดงว่า ครูการศึกษาพิเศษ มีความพร้อมในด้าน

วิชาการความรู้ต่างๆ มีพฤติกรรมที่ยอมรับการทำงาน การแสดงความคิดเห็น และพร้อมในการนำเสนอ งาน ทั้งในที่ประชุมและด้วยการสนทนา แต่ในด้านการสื่อสารครูการศึกษาพิเศษ ยังมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง อาจด้วยยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการให้ครูการศึกษาพิเศษได้มีโอกาสในการเสนองาน และจากข้อเสนอแนะในแบบสอบถามครูการศึกษาพิเศษ ต้องการให้โรงเรียนมีการสื่อสารทางด้านวิชาการกับครูให้มากขึ้น สอดคล้องกับสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2549: 53) ที่กล่าวว่า องค์กรสามารถนำเอา 6 องค์ประกอบของ กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง(CMP) ไปเป็นกรอบและแนวทางสำหรับกำหนดแผนงานในการจัดการความรู้ โดยที่การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม การสื่อสาร และการฝึกอบรมและการเรียนรู้ ควรเป็นองค์ประกอบที่องค์กรจะต้องให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ และสามองค์ประกอบที่เหลือต่างก็มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้เช่นกัน และถ้าองค์กรนำเอาทุกองค์ประกอบของวงจร KM ไปใช้อย่างเหมาะสมก็จะช่วยให้สามารถสร้างภาพในการทำงานที่เอื้อต่อการจัดการความรู้มากที่สุด ดังนั้นด้านการสื่อสารที่ครูการศึกษาพิเศษยังมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง จำเป็นต้องเพิ่มการสื่อสารในโรงเรียนให้มากขึ้น และให้ครูการศึกษาพิเศษเห็นความสำคัญของการสื่อสาร ดังที่สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2549: 48) ได้กล่าวว่าการสื่อสารเป็นหัวใจหลักที่ทำให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องกระทำจะต้องสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจก็คือ องค์กรกำลังจะทำอะไร ทำไปเพื่ออะไร จะทำเมื่อไหร่ และจะทำอย่างไร ถ้าองค์กรสามารถสื่อสารสิ่งเหล่านี้ให้พนักงานทุกคนรับทราบได้อย่างชัดเจนก็จะเป็นก้าวแรกที่ทำให้พนักงานสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ รวมถึงเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานเอง องค์กรต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่เป็นระบบและทำการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตรงเท่าที่องค์กรต้องการให้ การจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้เกิดขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรม การสื่อสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลักๆ 3 อย่าง เนื้อหาของเรื่องที่ต้องการจะสื่อสารกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสาร และช่องทางในการสื่อสาร

การวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาค่าสหสัมพันธ์และปัจจัยพื้นฐาน ส่วนบุคคลพบว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลได้แก่ อายุ (X2) อายุการทำงาน(X3) และระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ (X5) มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงโดยรวม(MMM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ(X5) มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงโดยรวม(MMM) และรายด้านทุกด้าน ได้แก่ การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม (BM) การสื่อสาร(CM) กระบวนการและเครื่องมือ(PT) การฝึกอบรมและการเรียนรู้(TL) การวัดผล(M) และการยกย่องชมเชยและให้รางวัล(RR) มีความสัมพันธ์กับ กระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำตัวแปรอิสระทุกตัวได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง มาทำการวิเคราะห์หาค่าถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน(stepwise) กับตัวแปรตามได้แก่ กระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) ผลการวิเคราะห์หาค่าถดถอยพหุคูณแบบ

ขั้นตอน(stepwise) ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อกระบวนการจัดการความรู้ของครู ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษพบว่า มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวคือ กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (MMM) และการสื่อสาร(CM) ที่สามารถเข้าสมการอธิบายการค้นพบของกระบวนการจัดการความรู้โดยรวม(KKK) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือสามารถอธิบายกระบวนการจัดการความรู้โดยรวมได้ร้อยละ 68.5 สมการทำนายคือ $KKK = 0.269 + 0.678(MMM) + 0.198 (CM)$

2.3 ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ3S1R ผู้วิจัยใช้เทคนิคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Communities of Practice; COP) ของครูการศึกษาพิเศษ ที่มีประสบการณ์การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง-ปานกลาง เป็นเวลา 15 ปีขึ้นไป มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเขียนแผนการสอนอ่านคำชื่อสัตว์ ซึ่งต้นแบบแผนการสอนอ่านคำ มีส่วนประกอบด้วย 3S1R ดังนี้

Syntax การกำหนดขั้นตอนการสอน เป็นการกำหนดว่า การสอนประกอบด้วยกี่ขั้นตอน แต่ละขั้นทำอะไร

Social system บทบาทของครูและบทบาทของนักเรียน เป็นการกำหนดว่า ในแต่ละขั้นตอนการสอน ครูทำอะไร เด็กทำอะไร

Supporting system สิ่งสนับสนุน(supporting system) เป็นการกำหนดจัดสิ่งแวดล้อม การจัดห้องเรียน อุปกรณ์การสอน สื่อที่ใช้ในการสอนแต่ละขั้น เช่น บัตรคำ บัตรภาพ หุ่นจำลองสัตว์ เกม และเพลง เป็นต้น

Principle of reaction หลักของปฏิกิริยาของครูกับเด็ก(principle of reaction) เป็นการกำหนดว่าเมื่อ เด็กอ่านถูกครูจะมีปฏิกิริยาอย่างไร ถ้าเด็กอ่านผิดครูจะมีปฏิกิริยาอย่างไร

ลักษณะสำคัญของต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ3S1R มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เนื้อหาการสอน
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
 - 3.2 ขั้นสอน
 - 3.3 ขั้นสรุป
4. สื่อการเรียนการสอน
5. การประเมินผล

ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ 3SIR เป็นต้นแบบแผนการสอน ที่รวบรวมองค์ประกอบสำคัญต่างๆ ที่ใช้ในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา นำมาใช้ในแผนการสอน เนื้อหาการสอนกำหนดให้สอนอ่านชื่อสัตว์เป็นคำ เลือกสอนอ่านชื่อสัตว์ที่เด็กคุ้นเคย พบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้เด็กได้มีส่วนร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน ให้เด็กทำด้วยตนเอง โดยการหยิบจับบัตรภาพ บัตรคำ ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 จับสื่อการสอน คือ หุ่นจำลอง รูปสัตว์ต่างๆ ซึ่งการสัมผัสนี้เป็นประสบการณ์ตรงที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้เรื่องต่างๆ ได้ดีขึ้น จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า สื่อหุ่นจำลอง เป็นสื่อการสอนที่เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุด นอกจากนี้ในต้นแบบแผนการสอน มีกิจกรรมที่ให้เด็กได้ร้องเพลง ผู้วิจัย เลือกเพลงและแต่งเพลงบางเพลง เพื่อให้สื่อถึงธรรมชาติของสัตว์ให้มากที่สุด และมีเกมเสริมในต้นแบบแผนการสอน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเปลี่ยนบรรยากาศ เล่นเกมในห้องเรียน หรือออกไปเล่นเกมนอกห้องเรียน การเล่นเกมมีผลดีต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว เช่น การเดิน การทรงตัว การวิ่ง การเล่นเกมจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวดีขึ้น สอดคล้องกับคาร์ณี ธนภูมิ.(2542) ได้กล่าวถึงหลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ว่า การสอนเด็กในแต่ละครั้ง จะต้องเสริมความเข้าใจที่ดี ในการสอนของครูจะต้องวางแผนการสอนที่จะช่วยกระตุ้นให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะด้านต่างๆ โดยการใช้แรงเสริม และกิจกรรมหรืองานที่น่าสนใจ ซึ่งควรใช้หลักการสอนดังนี้ สอนให้เด็กกระทำด้วยตนเอง สัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ใช้การเล่นประกอบการสอน เช่น เล่นเกม และสร้างบรรยากาศในขณะที่สอนให้ผ่อนคลาย พร้อมทั้งกระตุ้นให้เด็กสนใจในกิจกรรมการเรียน ใช้สื่อการสอนที่เข้าใจง่าย เช่น ตัวอักษร และรูปภาพที่เห็นได้ชัดเจน

2.4 ผลการใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ 3SIR จากผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีผลการอ่านระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ 3SIR โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายสถานศึกษา พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทั้ง 4 แห่ง มีผลการอ่านระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังเรียนโดยใช้ต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ 3SIR เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีผลการอ่านสูงกว่าก่อนเรียน สาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์การสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสารสำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษเพิ่มขึ้นเนื่องจากสื่อการเรียนการสอนดังนี้

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ 3S1R จากผลการทดสอบพบว่าการเรียนรู้โดยใช้ต้นแบบ แผนการสอนอ่าน ทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ 3S1R เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยรวมเรียนรู้จากการใช้สื่อการสอนทุกชนิด โดยร้อยละ 100 เรียนรู้ จาก บัตรภาพ หุ่นจำลองสัตว์ และเพลง รองลงไปคือ เรียนรู้จากเกม ร้อยละ 97.50 และบัตรคำ ร้อยละ 70.00 ตามลำดับ และสอดคล้องกับ คาร์นิ ฐนะภูมิ .(2542) ได้กล่าวถึงหลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ว่า การสอนเด็กในแต่ละครั้งจะต้องเสริมความเข้าใจที่ดี ในการสอนของครู จะต้องวางแผนการสอนที่จะช่วยกระตุ้นให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะด้านต่างๆ โดยการใช้แรงเสริมและ กิจกรรมและงานที่น่าสนใจ ซึ่งควรใช้หลักการสอนดังนี้ สอนให้เด็กกระทำด้วยตนเอง สัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ใช้การเล่นประกอบการสอน เช่น เล่นเกม ร้องเพลงและสร้างบรรยากาศในขณะที่ สอนให้ผ่อนคลาย พร้อมทั้งกระตุ้นให้เด็กสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้สื่อการสอนที่เข้าใจง่าย เช่น ตัวอักษรและรูปภาพที่เห็น และสอดคล้องกับเจียมใจ จิระอัมพร .(2540) กล่าวถึงหลักการสอนพูด สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 1) ต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางภาษาและการพูดของเด็กเป็นหลัก 2) การสอนพูดต้องสอนให้เด็กมีความเข้าใจภาษาก่อน แล้วจึงกระตุ้นให้เปล่งเสียงพูด 3) สอนให้เด็กชี้ตามและปฏิบัติตามคำสั่ง ให้เด็กพูดตามและให้เด็กพูดคำที่สอนไปแล้วเอง 4) สอนคำศัพท์ที่ง่าย เป็นรูปธรรม มองเห็น จับต้องได้ อุปกรณ์ของจริง หุ่นจำลอง หรือรูปภาพ

2.4.1 สื่อบัตรภาพ เป็นสื่อการสอนที่จำเป็นและใช้ประกอบการสอนเรื่องต่างๆได้ดี ในต้นแบบ แผนการสอนอ่าน ผู้วิจัยนำสื่อบัตรภาพมาใช้ประกอบการสอน โดยใช้บัตรภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจาก การรวบรวมข้อมูลของครูการศึกษาพิเศษ ที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับขนาดของบัตรภาพที่ เหมาะสมใช้สอนเด็ก สรุปว่าขนาดของบัตรภาพที่เหมาะสม ควรมีขนาดกว้าง 8 นิ้ว ยาว 10 นิ้ว สำหรับภาพใช้สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 1) ภาพที่ใช้ต้องเป็นภาพเหมือนจริง ไม่ใช่ภาพ การ์ตูน 2) ภาพต้องมีความชัดเจนเห็นลักษณะของสัตว์ 3) ภาพต้องชัดเจน ร้อยละ 100 ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง-ปานกลาง สามารถอ่านหรือชี้ภาพสัตว์ได้ถูกต้อง สอดคล้องกับ เมอร์เกิล.(Merkle.1993:145) พบว่าวิธีการใช้ภาพและท่าทางกระตุ้นได้ดีกว่าการอ่านดั้งเดิม เด็กใช้ สายตาอ่านภาพที่สัมพันธ์กับคำ หรืออ่านบัตรคำประกอบภาพ พอรู้จักเรียกชื่อภาพนั้นก็อ่านคำได้ ซึ่ง ถือว่าเป็นวิธีการอ่านที่ง่ายที่สุด ภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยเด็กในการอ่าน แบบเรียนที่ดี หนังสือ สำหรับเด็กที่ดี น่าจะใช้ประโยชน์จากภาพนำมาช่วยในการอ่านให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จจากการอ่านตั้งแต่ต้น เด็กจะได้มีกำลังใจในการอ่านมากขึ้น เมื่อเด็กมีกำลังใจและสนใจในการอ่านแล้วย่อมนำไปฝึกอ่านหนังสือได้ดี ส่วนท่าทางซึ่งนับว่าเป็นสากลในการแสดงหรือเรียนกว่า ภาษาไปซึ่งไม่ว่าใครๆก็เข้าใจ เราจะใช้ท่าทางช่วยเสมอเมื่อไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาพูดได้ จึง นับว่าทั้งภาพ และท่าทางเป็นตัวกระตุ้นการอ่านได้อย่างดี

2.4.2 สื่อบัตรคำ การสอนอ่านด้วยบัตรคำ เป็นเรื่องที่ยากสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง-ปานกลาง ดังนั้นการใช้บัตรคำ ครูการศึกษาพิเศษ จำเป็นต้องใช้สอนคู่กับบัตรภาพ เพื่อสื่อให้เด็กเข้าใจบัตรคำจากการดูบัตรภาพ จากการรวบรวมข้อมูลของครูการศึกษาพิเศษ ที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับขนาดของบัตรคำที่ใช้สอนเด็ก ขนาดของบัตรคำควรมีขนาด กว้าง 8 นิ้ว ยาว 10 นิ้ว ตัวอักษร ใช้สีดำตัวพิมพ์หนา ตัวหนังสือใช้หัวกลมมดไม่มีการเล่นลวดลายตัวอักษร จัดพิมพ์ให้อยู่ตรงกลางของบัตรคำ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าร้อยละ 70 ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เท่านั้นที่สามารถอ่านชื่อสัตว์ได้จากการจำบัตรคำ เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนอื่นๆ เช่น บัตรภาพ หุ่นจำลองและเพลง เด็กสามารถเรียนรู้ได้มากกว่า สอดคล้องกับคอกเนอร์.(Cokner.1992:517) ศึกษาการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปานกลาง พบว่าวิธีที่ได้ผลดีที่สุดในการแก้ไขการอ่านออกเสียง คือ วิธีการสอนคำที่คุ้นเคยมากที่สุดร่วมกับการใช้บัตรภาพและการวิเคราะห์โครงสร้างของบัตรคำ เนื่องจากคำที่สะกด แต่จะนำมาสอนอ่านบ่อยๆ ใช้พูด ใช้เขียนบ่อยๆ เพื่อให้จำคำได้แม่นยำ และอาจใช้ภาพประกอบคำ เพราะการใช้ภาพช่วยในการอ่าน ภาพจะเป็นแนว(Cue) ช่วยบอกความหมายของคำได้เป็นอย่างดี เมื่ออ่านเสียงคำจากภาพ หูจะวิเคราะห์เสียงและผสมเสียงอ่านเป็นคำๆ การอ่านลักษณะนี้ เด็กจะใช้เสียงพาไป (Sound blending) ช่วยในการอ่าน เด็กก็จะสะกดคำอ่านโดยใช้เสียงพาไปได้ การอ่านด้วยหูจึงมีความสัมพันธ์กับเสียงของภาพในสื่อ ทำให้เด็กฟังบ่อยจนอ่านได้

2.4.3 สื่อหุ่นจำลองสัตว์ เป็นสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง-ปานกลาง จะเห็นได้ว่า ร้อยละ 100 ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สามารถจำคำอ่านชื่อสัตว์จากหุ่นจำลองได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หุ่นจำลองสัตว์ มีลักษณะเหมือนสัตว์จริง และการเรียนการสอนครูการศึกษาพิเศษ จะเน้นให้เด็กร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน เด็กทุกคนจะได้สัมผัสหุ่นจำลองสัตว์ จากการสัมผัสทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง มีความสนใจ และกระตือรือร้นการเรียนรู้ได้มากขึ้น สอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2538: 70-81) ที่กล่าวถึง สื่อการสอนที่เหมาะสมกับเด็กควรเป็นสื่อของจริง คือสื่อของจริงช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงด้วยตนเอง โดยการมองเห็น ได้ยินเสียง ได้ลิ้มรส และได้ดมกลิ่น เช่น ก้อนหิน สัตว์เลี้ยง แมลง ผัก ผลไม้ ดอกไม้ เป็นต้น ลักษณะของจริงที่นำมาใช้สอน 1) มีขนาดไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป 2) ต้องมีสภาพที่ไม่ผิดไปจากสภาพที่เป็นจริง 3) ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนเกินกว่าจะศึกษาได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม 4) การนำของจริงมาใช้ต้องนำมาทั้งหมดไม่นำมาใช้เพียงบางส่วน สื่อการสอนที่ไม่อาจนำของจริงมาสอนได้ เช่น สัตว์ ให้ใช้หุ่นจำลองที่เหมือนจริง หุ่นจำลองคือ รูปจำลองมาจากของจริง ด้วยเหตุที่ของจริงนั้นอาจใหญ่เกินไป หรือราคาแพงเกินไป เราจึงสร้างของจริงจำลองขึ้นมา โดยการย่อส่วนหรือขยายส่วน เช่น บ้านจำลอง ลูกโลกของเล่นสำหรับเด็ก เช่น เตาเรี

หม้อ หุง ข้าว ตัว สัตว์ เป็นต้น ลักษณะของหุ่นจำลองที่ดีคือ 1) เป็นวัสดุสามมิติที่ให้ความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง 2) มีขนาดไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไปที่จะนำมาศึกษาได้ ใช้สีเน้นส่วนสำคัญ และ 3) แสดงส่วนประกอบที่สำคัญได้ถูกต้องตรงตามจุดมุ่งหมาย สามารถเรียนรู้ ได้ดีจะเห็นได้ว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง-ปานกลาง มีข้อจำกัดในการเรียนรู้ มาก การใช้สื่อที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กมากที่สุดคือสื่อที่เป็นของจริง จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้มากขึ้น การวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถนำสัตว์จริงมาให้เด็กเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้สื่อหุ่นจำลองสัตว์ที่ เหมือนสัตว์จริง เพื่อให้เด็กได้สัมผัสหุ่นจำลองสัตว์ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 จะช่วยให้เด็กเรียนรู้จากสื่อ ที่ใกล้เคียงกับของจริงมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2.4.4 เพลงประกอบการเรียนการสอน ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญา ชอบการเล่นแบบ ชอบเล่นสนุกสนาน ซึ่งลักษณะของความบกพร่องนี้ ครูการศึกษาพิเศษที่ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทุกคนจะใช้ลักษณะการเรียนรู้นี้ นำมาเป็นใช้เป็นเทคนิคในการสอนเด็กที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญา ในต้นแบบแผนการสอนอ่านนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญในการเลือกเพลงเพื่อ ใช้ในแผนการสอน โดยเลือกเพลงและแต่งเพลงบางเพลงเพื่อให้เหมาะกับสัตว์บางชนิด การเลือกเพลง จะเลือกเพลงที่มีความหมาย มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน และคิดทำทางประกอบเพลง เพื่อ สื่อให้เด็กเข้าใจเนื้อหาในเพลงมากขึ้น ผลงานวิจัยพบว่า ร้อยละ 100 ของเด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญา ระดับรุนแรง-ปานกลาง เรียนรู้ชื่อสัตว์จากกิจกรรมการร้องเพลง สอดคล้องกับสมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. (2544: 1) กล่าวว่า เด็กชอบกิจกรรมการร้องเพลง กิจกรรมการเคลื่อนไหวและเกมต่างๆ การสอนที่สอดแทรกกิจกรรมดนตรีไว้ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เด็กเรียน ได้อย่างมี วิญญู ทรัพย์ะประภา.(2543) กล่าวถึงกิจกรรมดนตรีช่วยสร้างเสริมพัฒนาการทักษะ พื้นฐานด้านต่างๆ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา รวมถึงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะ เห็นได้จากการให้กิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กที่มีความพิการทางหูและเด็กที่มีความพิการซ้ำซ้อน จำนวน 2,000 คน มีอายุระหว่าง 2-7 ปี ของคลาสแบง (Claus Bang) แห่งโรงเรียนออลเบอร์ก ประเทศ เดนมาร์ก จากการศึกษาวิจัย พบว่า กิจกรรมดนตรีเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้าน ภาษา สติปัญญา อารมณ์ สังคมและร่างกาย ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เหล่านี้สามารถมี พัฒนาการเพิ่มขึ้น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่ายและรวดเร็วและสอดคล้องกับ พัชรวิทย์ เกตุ แก่นจันทร์.(2537:16) กล่าวว่า การร้องเพลงเป็นการแสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถเข้าใจและจำภาษา ถ้อยคำ และสัญลักษณ์ได้ ตามทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ ของบรูเนอร์ (Jerome Bruner) และการร่วม บรรเลงดนตรีหรือร้องเพลงร่วมกับผู้อื่น ทำให้มีความสุขได้แม้จะไม่รู้จักกัน ได้ฝึกการฟังอันเป็นก้าว แรกของการใช้ภาษา ได้พัฒนาร่างกายด้วยการเคลื่อนไหวตามจังหวะ เด็กมักจะชอบเดินไปกับเพลง นอกจากนี้ รัชชชัย นาควงษ์.(2543:64) ได้กล่าวถึงครูที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ต้องใช้

เพลงเป็นแรงจูงใจชักนำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเด็กทั่วไปได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ปราศจากการถูกขัดเยียดความรู้

2.4.5 สื่อเกมประกอบการสอน เกมเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยสร้างความสนใจให้แก่เด็ก ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย สังคมอารมณ์ ภาษาและสติปัญญา และช่วยให้เด็กเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินไม่เบื่อหน่ายการเรียน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง-ปานกลาง ร้อยละ 97.50 มีการเรียนรู้คำอ่านจากเกม สอดคล้องกับแนวคิดของ ทรัมมอนด์. (Drummond.1989) ที่ว่าการเล่นเป็นการเรียนของเด็กปฐมวัย เป็นการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น (Play Way) การเล่นเป็นการฝึกประสาทสัมผัสและส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ส่งเสริมความรักเรียนและการเล่นช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจและอารมณ์ ซึ่งเกิดขึ้นได้ทุกวินาทีที่เด็กเล่นอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ เขียวพา เดชะคุปต์.(2525: 53) กล่าวว่า เกมเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการฝึกทักษะและช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนได้ดี ทั้งยังสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่เด็กอีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของนิภาพร ปวนสุรินทร์.(2542) อภิชญา สวัสดิ์.(2546) และ แสงเพชร เจริญราษฎร์. (2546) ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่1 จากการสอนอ่านคำภาษาไทย โดยใช้เกมฝึกทักษะพบว่าความสามารถในการอ่านคำภาษาไทยของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสูงขึ้น เพราะเกมเป็นเทคนิควิธีการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานควบคู่กับการเรียนรู้ พัฒนาสติปัญญา และอารมณ์ เด็กรู้จักการควบคุมตนเอง ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายกับการจัดการเรียนการสอน เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย ซึ่งตามปกติเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามักมีปัญหาในการพูดและภาษา มาก เช่น พูดไม่ชัด อ่านไม่ออก ไม่เข้าใจความหมาย สะกดไม่ถูก จึงมีปัญหาทั้งด้านการเรียนวิชาภาษาไทย และวิชาอื่น แต่ผู้สอนสามารถนำเกมมาช่วยพัฒนาการอ่านของเด็กได้สำเร็จ จึงนับว่าเป็นเทคนิควิธีการหนึ่งที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ และดารณี ธนภูมิ.(2542) ได้กล่าวถึงหลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ว่า การสอนเด็กในแต่ละครั้ง จะต้องเสริมความเข้าใจที่ดี ในการสอนของครูจะต้องวางแผนการสอนที่จะช่วยกระตุ้นให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะด้านต่างๆ โดยการใช้แรงเสริม และกิจกรรมหรืองานที่น่าสนใจ ซึ่งควรใช้หลักการสอน ดังนี้ สอนให้เด็กกระทำด้วยตนเอง สัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง5 ใช้การเล่นประกอบการสอน เช่น เล่นเกม และสร้างบรรยากาศในขณะที่สอนให้ผ่อนคลาย พร้อมทั้งกระตุ้นให้เด็กสนใจในกิจกรรมการเรียน ใช้สื่อการสอนที่เข้าใจง่าย เช่น ตัวอักษร และรูปภาพที่เห็นได้ชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ด้านนโยบาย

ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดวิสัยทัศน์ให้การจัดการความรู้ เป็นนโยบายสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียน มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้(Learning Organization) และใช้รูปแบบ“การจัดการความรู้”(knowledge management) เป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดการเดินไหลขององค์ความรู้(flow of knowledge) ที่มีอยู่ทั้งในตัวครูการศึกษาพิเศษ เพื่อเสริมสร้างโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งความรู้

ผู้บริหารควรให้ความสำคัญแก่ ครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าทางการศึกษา ด้วยการเชิดชูให้กำลังใจและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการจัดการความรู้ และนำ (tacit knowledge) ของครูการศึกษาพิเศษ มารวบรวมสร้างความรู้ใหม่ เพื่อให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.1.2 ด้านการนำไปปฏิบัติ

ผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ และครูการศึกษาพิเศษ ควรนำ “คู่มือ รูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ” นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน และให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการติดตามประเมินผลการใช้เป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การวิจัยเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ แบบ3S1R ได้มีการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนและผู้ที่มีความสนใจ จึงเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

3.2.1 ควรศึกษาปัญหาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่มีค่าคะแนนหลังเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2.2 ควรมีการจัดทำต้นแบบแผนการสอนในวิชาอื่นๆ ตามรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับครูการศึกษาพิเศษ

3.2.3 ควรมีการจัดทำต้นแบบแผนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องอื่นๆ เช่น เด็กออทิสติก เด็กสมาธิสั้น เป็นต้น

3.2.4 นำรูปแบบการจัดการความรู้ไปพัฒนาต้นแบบแผนการสอนสำหรับเด็กที่เรียนในโรงเรียนเรียนร่วม

3.2.5 ควรมีการศึกษาปัญหา อุปสรรค และ โอกาสที่มีผลต่อการจัดการความรู้ของโรงเรียนอย่างยั่งยืน

3.2.6 ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในรูปแบบต่างๆ และ นำผลการประเมินมาเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น ซึ่งจะส่งผลให้มีแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้ทันสมัยตลอดเวลา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กนิษฐา คุณมี.(2543). **แผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการเรื่องงานประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่6 กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ การศึกษามหาบัณฑิต.**
สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- กรมการศึกษาค้นคว้า.(2548). **คุณธรรมสำหรับเด็ก. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2548**
จาก <http://school.obec.go.th/bfs/2.doc>
- กรมวิชาการ.(2529). **หลักสูตรสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษ (กลุ่ม ก.) ฉบับปรับปรุง 2529**
กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ
- กรมสามัญศึกษา.(2529). **คู่มือครูการศึกษาพิเศษ เล่ม1 พิมพ์ครั้งที่2 กรุงเทพมหานคร ทิพย์อักษร**
- กรมสามัญศึกษา.(2545). **การดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา**
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศึกษา.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2548). **การพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผู้
องค์การแห่งการเรียนรู้ภายใต้แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิต**
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2550). **แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตในช่วงแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่10 (พ.ศ. 2550-2554)**
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2552). **แผนปฏิบัติการกรมสุขภาพจิต**
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2552). **เอกสารประกอบการประชุม รายงานประจำปี
กรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2552 คณะทำงานพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้
กรมสุขภาพจิต ครั้งที่1/2552**
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.(2554). **แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิต**
- กรรณิกา เจริญชัย.(2538). **การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์การของวิทยาลัย
พยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.**
ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2536). **สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.**
จากหลักสูตรสู่แผนการสอน.กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). **หน้าคานำ การจัดการพัฒนาวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา**
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2550).**เอกสารแนวทางการดำเนินงานตามตัวชี้วัด เรื่องระดับ
ความสำเร็จของการจัดการความรู้ เพื่อ สนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์**
- กัลยา สุตะบุตร.(2535).**การแบ่งประเภทของปัญญาอ่อนตามICD10" วารสารราชานุกูล (3);24-28**

กาญจนา โกศลพิศิษฐ์กุล .(2532). เอกสารประกอบการสัมมนาผู้บริหาร เรื่อง การจัดการบริการเพื่อ
บุคคลปัญญาอ่อนในประเทศไทย. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับ
มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์.
กรุงเทพมหานคร:ม.ป.พ.

กาญจนลักษณ์ สัจฉลักษณ์.(ม.ป.ป.) ปัญหาทางการพูดในเด็กปัญญาอ่อนและวิธีแก้ไข.
กรุงเทพมหานคร:ภาควิชาโสต นาสิก ลาริงซ์วิทยา คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ .(2547). ความแตกต่างระหว่างการจัดการสารสนเทศกับการจัดการ
ความรู้; สร้างสรรค์สื่อกลาง กรุงเทพมหานคร แชนโพร่ พรินติ้ง.

เกษม คำน้อย.(2550). สถานะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต1 คณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

โกศล ดีศรีธรรม .(2546).การจัดการความรู้ในโลกธุรกิจใหม่. จังหวัดปทุมธานี
ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ.

เข้มชาติ ไชยโฆหาร. (2548). การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาขอนแก่น เขต3; พหุกรณีศึกษา รายงานการศึกษาระยะปริญญา
ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ใจศิริ ปราโมช ณ อยุธยาและคนอื่นๆ. (2533). ภาษาไทย3. กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2545). สำนักงาน. การเรียนรวม : แนวคิดใหม่ในการจัด
การศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย.

คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.(2550).แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่3
พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพมหานคร.ศรีเมืองการพิมพ์.

จรัส ทองปิยะภูมิ .(2531).การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วม
สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น วิทยานิพนธ์ ค.ม. บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จิรัฐยา แก้วปอง .(2544). การศึกษาความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนที่มีความบกพร่อง
ทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่2 โดยวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จิราพร ชายสวัสดิ์.(2550). การจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต1
รายงานการศึกษาระยะปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- เจียมใจ จีระอัมพร.(2540). “อรรถบำบัด” ปัญหาการพูดในเด็กปัญญาอ่อน และวิธีแก้ไข เอกสาร
ประกอบการอบรมหลักสูตรระยะสั้น ความรู้เรื่องภาวะปัญญาอ่อน. กรุงเทพมหานคร
โรงพยาบาลราชานุกูล.
- ณัชร นกสกุล .(2547)ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสอนพิเศษของพ่อแม่เด็กปัญญาอ่อน อายุ 6-18ปี
ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ กรุงเทพมหานคร สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต
- ณัฐกรณ์ สารปริง.(2550) . การจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา กำแพงเพชรเขต1 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต
ณัฐธิดา นูเร .(2550). ผลของการใช้เกมฝึกทักษะที่มีต่อความสามารถในการอ่านคำของนักเรียนที่มี
ความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นประถมศึกษาปีที่3 ปรัญญาศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ดารณี ธนะภูมิ .(2542). การสอนเด็กปัญญาอ่อน .กรุงเทพมหานคร. สมใจการพิมพ์
- ดำรง ประเสริฐกุล.(2542). ความเป็นครู.พิษณุโลก.สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ทวี สุรเมธี .(2521). ความพร้อมในการอ่านของเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดชุมพร. ปรัญญานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทวีศักดิ์ ไชมาโย .(2537). คู่มือปฏิบัติการจัดทำแผนการสอน.นครพนม: โรงพิมพ์สวณพา.
- ทัศนีย์ ไพฑูรย์พงษ์.(2549). การจัดการความรู้ในองค์กรการศึกษา .วารสารถักทอสายใยแห่งความรู้.
ทัศนีย์ ศุภเมธี.(2538). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร.
สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2548). องค์กรแห่งการเรียนรู้จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ(2)
กรุงเทพมหานคร; แชนทโพร่ พรินติ้ง.
- ทิพย์วัลย์ สีจันทร์.(2547).การเสริมสร้างพัฒนาการด้านการสื่อความหมายและภาษา พัฒนาการทาง
สังคมแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โปรแกรมการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ธนุภรณ์ ทองใหญ่ .(2548). การศึกษาความคงทนในการจำของเด็กปฐมวัยที่เรียนโดยใช้หนังสือภาพ
ในช่วง2สัปดาห์และ4สัปดาห์. ปรัญญานิพนธ์ ก.ม. (หลักสูตรการสอน).บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ธัญธรรรัตน์ โปธานันท์. (2550). ปัจจัยที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ กรณีบริษัท
ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน). <http://www.leaners.in.th> .ตุลาคม 17
- ธิดา จุลินทร.(2549). กระบวนการและปัจจัยความสำเร็จของการจัดการความรู้ในองค์กร:
กรณีศึกษา ศูนย์สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นฤมล พุกกาศิลป์ และ พัชรา หาญเจริญกิจ.(2543). “การจัดการความรู้”. รั้งลิตสารสนเทศ 6,1
(มกราคม – มิถุนายน) : 25-27.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน .(2547).การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพมหานคร.
บริษัทเอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด

- นิทัศน์ วิเทศ.(2542).การจัดการความรู้ เทคนิคการแปลความรู้สู่การได้เปรียบในการแข่งขัน
กรุงเทพมหานคร .เออาร์ บีซีเอส เพรส.
- นิภาพร ปวนสุรินทร์.(2542). การศึกษาความสามารถในการสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนที่มีความ
บกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่1 จากการสอนโดยใช้เกม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรทรวโรฒประสานมิตร.
- เนาวนิตย์ สงคราม .(2550). ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
และการเรียนรู้ร่วมกัน สำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา:
กรณีศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุยฎิบัณฑิต คณะครุศาสตร์
- บดินทร์ วิจารณ์.(2547).การจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ.กรุงเทพมหานคร.เอ็กซ์เปอร์เน็ท
บทสรุปผู้บริหาร . สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550 จาก [www.samutsongkhram.go.th/knowledge/botnum/
botsaroop.doc](http://www.samutsongkhram.go.th/knowledge/botnum/botsaroop.doc)
- บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์.(2550).การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ เพื่อ
เสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู.ปริญญาครุศาสตร์คุยฎิบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชา โยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บันลือ พฤกษ์วัน.(2532). อุปเทศการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา แนวบูรณาการทางการสอน.
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- บันลือ พฤกษ์วัน. (2535). มิติใหม่ในการสอนอ่าน.พิมพ์ครั้งที่2 กรุงเทพมหานคร; ไทยวัฒนาพานิช
- บันลือ พฤกษ์วัน. (2538) .มิติใหม่ในการสอนอ่าน.พิมพ์ครั้งที่3 กรุงเทพมหานคร; ไทยวัฒนาพานิช
- บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น ๆ.(2547).การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.(พิมพ์ครั้งที่1)
กรุงเทพมหานคร. จิรวัฒน์ เอ็กซ์เพรส
- บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น ๆ.(2549).การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.(พิมพ์ครั้งที่3)
กรุงเทพมหานคร. จิรวัฒน์ เอ็กซ์เพรส
- บุญดี บุญญากิจ และคนอื่น ๆ.(2550). สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550 จาก : <http://www.qa.kmitnb.ac.th>
- บุญส่ง หาญพานิช.(2546).การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษาไทย
วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎิบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุญฉดา จันสังข์.(2550). รายงานการศึกษาและพัฒนา นวัตกรรมหนังสือส่งเสริมการอ่าน
หนังสือส่งเสริมการอ่าน นิทานชุด สนุกกับนิทานสระ สำหรับนักเรียนที่มีความ
บกพร่องทางสติปัญญา ชั้นประถมปีที่1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดตะเคียนทองฯ
จังหวัดจันทบุรี
- ปณิตา พันภัย.(2544). การบริหารความรู้:แนวคิดและกรณีศึกษา.วิทยานิพนธ์ปริญญาหม่าบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประภคฤติ พูลพัฒน์.(2547). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อน. กรุงเทพมหานคร
ประพนธ์ ผาสุกชืด สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2548 จาก <http://bunditcenter.com/artcles>.
- ประพนธ์ ผาสุกชืด.(2548). การจัดการความรู้ฉบับมือใหม่หัดขับ. สำนักพิมพ์ไยใหม่.
- ประเทิน มหาจันทร์.(2530).การสอนอ่านเบื้องต้น.กรุงเทพมหานคร.ไทยวัฒนาพานิช

- ประมวล ศรีขวัญใจ. (2550). **การจัดการความรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา** อำเภอพระนครศรีอยุธยา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต1 ปรินญาการศึกษา
มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประเวศ วะสี. (2545). **ยุทธศาสตร์ทางปัญญา เพื่ออนาคตของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร.
มูลนิธิสื่อสร้างสรรค์
- ปรีชา วิหคโต สมพงษ์ แต่งตาดและสมชาย นำประเสริฐ. (2006) **ปัญหาการถ่ายทอดความรู้** สืบค้น
เมื่อ 25 กรกฎาคม 2006 จาก <http://WWW.Ku.ac.th>.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2533). **การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ**. กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์บรรณกิจ
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). **การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ**. พิมพ์ครั้งที่2 กรุงเทพมหานคร.
สำนักพิมพ์แว่นแก้ว
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2543). **บันทึกปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.ฉบับที่สาม:สังคมแห่งการเรียนรู้**
กรุงเทพมหานคร. ถ่ายเอกสาร.
- พยุง สร้อยสุวรรณ. (2538). **การสร้างแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ วิชาภาษาอังกฤษจากแบบเรียน**
English is Fun บทที่1 ชั้นประถมศึกษาปีที่6. วิทยานิพนธ์ กศบ.มหาวิทยาลัยสารคาม.
- พรชิตา วิเชียรปัญญา. (2547). **การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**
(Knowledge Management). กรุงเทพมหานคร ชรรคมกมลการพิมพ์.
- พรชิตา วิเชียรปัญญา. (2547). **การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**.
กรุงเทพมหานคร เอ็กเปอร์เน็ท.
- พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. (2535). **ดนตรีบำบัดเพื่อเด็กพิการ**. เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ.
กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิเชษฐ บัญญัติ. (2548). สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2548 **โรงพยาบาลบ้านตาก กระทรวงสาธารณสุข .**
จาก <http://www.bantakhospital.com/modules.6/1/2548>
- พลสุข สังข์รุ่ง และคณะ . (2549). **ศึกษาการจัดการความรู้ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต**
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เพ็ญพิชชา ดิลาเสริมศิริ . (2550). **การศึกษาความเข้าใจคำศัพท์ของเด็กที่มีความบกพร่องทาง**
สติปัญญาจากการจัดกิจกรรมเกมภาษา .ก.ศ.ม.(การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพมหานคร:
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เพ็ญศรี นิสโร. (2549). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านคำ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทาง**
สติปัญญา ระดับฝึกได้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา
โดยใช้เกมฝึกทักษะ โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2549-2551). **แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้(พ.ศ. 2549-2551) .**
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- เมตตา นกเกตุ. (2546). **การนำเสนอรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาใน**
โรงเรียนสังกัดเทศบาล วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- ยนต์ ชุ่มจิต.(2546). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์
- บุษนา แซ่เตียว.(2547). การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้. สร้างองค์กรอัจฉริยะ
กรุงเทพมหานคร. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ
- ยุพา สัมฤทธิ์ผล.(2535). ผลกระทบของวัยรุ่นปัญญาอ่อนต่อพ่อแม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุวดี กิตติคุณ. (2538). “ความคิดแง่บวกต่อเด็กปัญญาอ่อน”. สารสารราชานุกูล
- เขาวา เตชะคุปต์.(2544).กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- รัตน์ เทียงตรง.(2548). การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาหนองคาย เขต1 รายงานการศึกษาอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- รัตนา ศิริพานิช.(2524). ความหมายและตัวประกอบของความพร้อมในการเรียนอ่าน
กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท.
- รายงานสถานการณ์คนพิการปี .(2550). จาก (<http://blog.spufriends.com/spufcontent5/112>)
- รุ่ง แก้วแดง.(2547). รีเอ็นจิเนียริงระบบราชการไทยภาค2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน
- วรรณิ โสมประยูร.(2539).การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- วรรณิ โสมประยูร .(2547).การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
ไทยวัฒนาพานิช.
- วสันต์ ลาจันติก .(2548). การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาขอนแก่น เขต4.รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วัฒนาพร ระจับทุกข์ .(2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พิมพ์ครั้งที่2 มิถุนายน 2542
- วัฒนาพร ระจับทุกข์ .(2539).การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง.
เอกสารอัดสำเนา.
- วันทนา เมืองจันทร์. (2549). การจัดการความรู้ในสถาบันพัฒนาครูคณาจารย์
และบุคลากรทางการศึกษา.สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2549. จาก
<http://WWW.nidterp.go.th/km/data/v2.doc>.
- วัลลภ กัษทรัพย์.(2534).ข้อคิดเบื้องต้นในการสอนและการสอนที่เน้นกระบวนการ.กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิจารณ์ พานิช. (2546). การจัดการความรู้คืออะไร : ไม่ทำไม่รู้(Online)
- วิจารณ์ พานิช. 2547. จากhttp://WWW.kmitrf.or.th/Exciment/Experence/SECI_Model_Vichan.pdf
ความรู้ใหม่ อยู่ในคนมากกว่าตำรา. สานปฏิรูปการศึกษา วิทยาลัยวันศุกร์องค์การแห่ง
การเรียนรู้และการจัดการความรู้.จากAvailable:<http://WWW.fridaycollege.org>

วิจารณ์ พานิช. (2548).การจัดการความรู้กับการบริหารราชการยุคใหม่

AvailableFrom:<http://WWW.opdc.go.th>

จาก <http://WWW.anamai.moph.go.th/newsletter/kru/vijano.html>

วิจารณ์ พานิช. (2549). การจัดการความรู้ SECI Model ฉบับพิสดาร. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม

วิจารณ์ พานิช. (2550). การจัดการความรู้ ตอนที่4 ปัจจัยเอื้อต่อการจัดการความรู้

สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคมจาก <http://www.ga.kmitnb.ac.th>

วิชาญ สว่างวงศ์.(2542). การสอนอ่านเบื้องต้นจากประสบการณ์ตรงสำหรับ

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. นครศรีธรรมราช สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิญญู ทรัพย์ะประกา.(2543). เพลงเพื่อพัฒนาการทางดนตรีสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.

กรุงเทพมหานคร.สำนักพิมพ์ประสานมิตร.

วิรัช จงอยู่สุข. (2542). ความเป็นครู . นครสวรรค์ . คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.

วิลาวลัย มาคุ้ม (2549). การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ . วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

วิไลวรรณ เชื้ออุ้น.(2543). แผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการเรื่องการทำความสะอาดเสื้อผ้า

กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่5 การศึกษามหาบัณฑิต

การประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศรียา นิยมธรรม.(2534). การเรียนร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่2 กรุงเทพมหานคร

เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.

ศรีสมร กลีวัฒน์. (2541). เอกสารการสอนการเตรียมความพร้อมด้านการอ่านและการเขียน.

กรุงเทพมหานคร สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

ศุภมนต์ ศุภกานต์. (2547). การจัดการความรู้ที่ถูกต้องนั้นเป็นอย่างไร Knowledge Today

ศุภลักษณ์ เศษระพานิช.(2544).การนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จในโรงเรียน

เอกชนประเภทสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาการบริหาร

การศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย.สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สงบ ลักษณะ.(2534). แนวคิดบางประการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงกระบวนการ.

สารพัฒนาหลักสูตร.104:3-11 เดือน มกราคม-มีนาคม.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2547).การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.พิมพ์ครั้งที่1

กรุงเทพมหานคร. บริษัทจิรวัดน์เอ็กซ์เพรส จำกัด

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ .(2549). คู่มือการสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ การจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนประเด็น

ยุทธศาสตร์ ของส่วนราชการประจำปีงบประมาณ 2550

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (ส.ค.ส) . (2548). การจัดการความรู้

สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2549 .จาก <http://WWW.likmutt.ac.th>

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. (2549). รายงานประจำปีสถาบันส่งเสริมการจัดการ

ความรู้เพื่อสังคม (ฉบับร่าง)

สนธิ นิยมเล็ก .(2540). พฤติกรรมการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. พิษณุโลก.

สนธิ ตั้งทวี .(2538).การใช้ภาษาเชิงปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่2 . กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.

สนธิ สัตโยภาส .(2532) . การสอนภาษาไทยแก่เด็กปฐมศึกษา .กรุงเทพมหานคร. บรรณกิจการพิมพ์.

สมชาย นำประเสริฐ. (2546). การจัดการความรู้.สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2549

จาก. <http://WWW.km old2 new story>.

สมาน อัสวภูมิ.(2537). การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สอังกค์ ดำเนินสวัสดิ์และคณะ. (2539) . จะสอนภาษาไทยให้สนุกได้อย่างไร กรุงเทพมหานคร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สันต์ สิงห์ภักดี.(2537). ให้ลูกน้อยเป็นอัจฉริยะด้วยการอ่าน. กรุงเทพมหานคร. หมอชาวบ้าน

สันต์ สิงห์ภักดี.(2537). ให้ลูกน้อยเป็นอัจฉริยะด้วยการอ่าน. กรุงเทพมหานคร. หมอชาวบ้าน

สายทอง อินไผ่ (2552) . ผลการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคำวลีประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.(2548).

คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2549). โครงการ

พัฒนาส่วนราชการ ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้

ในส่วนราชการ

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2550). คู่มือการ

สร้างกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการความรู้ เพื่อสนับสนุนประเด็น

ยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2550

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.(2552). ที่มาของข้อมูล รายงานการสำรวจประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

พ.ศ. 2550 รายงานสถานการณ์คนพิการปี2551 สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ รายงานสถานการณ์คนพิการ ปี2552 สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

คนพิการแห่งชาติ สืบค้นจาก <http://www.braille-cet.in.th/Braille->

CET/index.php?option=com_content&view=article&id=401%3A-2552-

&catid=41%3A2009-07-26-11-12-13&Itemid=69

สิริธรา คงอ้วน. (2552). การศึกษาการจัดการความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานความรู้วิชาชีพครู ใน

โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การบริหารการศึกษา กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุพล วังสินธ์.(2538). การจัดทำแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ. สารพัฒนาหลักสูตร.12(114):5

เดือน เมษายน-พฤษภาคม.

สุภาภรณ์ เสมอใจ .(2551). รายงานผลการพัฒนาความสามารถ การอ่านและการเขียน โดยใช้ชุดฝึก

เสริมสร้างพัฒนาการอ่าน และการเขียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่4 โรงเรียนมิตรภาพ6

- สุภาวดี ศรีวรรณะ .(2542). พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยและวิธีส่งเสริม จังหวัดนครสวรรค์
สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
- สุวพัทธ์ เวศวิบูล .สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม จาก :<http://WWW.medical.nmd.go.th/model/blog/index.php?userid=1>.
- สุวัฒน์ ช่างเหล็ก .(2549).การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์ วารสารราชพฤกษ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีที่5 ฉบับที่2 กุมภาพันธ์ 2550
- เสริมศรี หอทิมาวกรกุล. (2539). เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนกลุ่มทักษะ1(ภาษาไทย)
หน่วยที่1-8 .กรุงเทพมหานคร อรุณการพิมพ์.
- เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, (2543). รายงานการวิจัยโครงการพัฒนาการสอนภาษาไทยแบบมุ่ง
ประสบการณ์ภาษา (2531-2536) กรุงเทพมหานคร ประชुरวงษ์พรีนติ้ง
อ้างอิงจาก Smit , 1973 Psycholinguistics and Reading Goodman . 1973
(Elementary English)
- แสงเพชร เจริญราษฎร์.(2546).การสร้างชุดการสอนอ่านคำศัพท์ภาษาไทยแบบWBI สำหรับนักเรียน
ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏ
นครราชสีมา.ปริญญาโท กศ.ม.(การศึกษาพิเศษ).
- แสวง รวยสูงเนิน.(2547). บทเรียนจัดการความรู้ “ฟ้าสู่ดิน” วารสารถักทอ สายใยแห่งความรู้
(กันยายน-ตุลาคม)
- อดิษฐ์ คุณภักพิมล .(2543). การใช้เกมเพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กปฐมวัยที่มีปัญหาในการ
จำแนกเสียงต้นคำ.วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อภิญา สวัสดิ์.(2546). การศึกษาความสามารถในการอ่านคำภาษาไทยของนักเรียนที่มีความ
บกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นปีที่1 จากการอ่านคำภาษาไทย.ปริญญา
นิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อภิชาติ เสนอนันท์ .(2549). รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม.
- อมรทิพย์ เจริญผล.(2550). การจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา.ปริญญาปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรรัตน์ วัฒนะพันธุ์. (2549). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านคำภาษาไทยของนักเรียนที่มี
ความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่1 โดยใช้เกมฝึกทักษะ
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

- อรสุดา โคว์ว่วนอาน.(2541).การศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมในการอ่านของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นก่อนประถมศึกษา ระหว่างการเตรียมความพร้อม โดยใช้เกมและการเตรียมความพร้อม โดยใช้แบบฝึกประกอบ. ปรินญาการศึกษาหมทบั้งชิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- อัจฉรา นาคทรัพย์.(2546). การศึกษาความสามารถในการอ่านของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยวิธีการอ่านเป็นคำ. ก.ศ.ม.(การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อาภรณ์ ภูวิทพันธ์.(2549). การจัดการความรู้:พื้นฐานการประยุกต์ใช้. สืบค้นเมื่อ2 มิถุนายน 2549
<http://WWW.mailto:porporn๑๑motmail.com>
- อุทุมพร จามรมาน.(2541). โมเดล(Model) วารสารวิชาการ มีนาคม 2541 หน้า21-23.

ภาษาอังกฤษ

- Alavi Maryam. (2000). Knowledge Management and Knowledge System ICIS 97 accessed 6 March 2000. Available from <http://WWW.mbs.umd.edu/is/malavi/cis-97-kms/sld011htm>
- American Association on Mental Retardation. (1992). Definition. Classification. Systems of Support. Washington DC: American Association on Mental Retardation.
- Andreea M. Serban.(2002). Knowledge management Building a Competitive Advantage in Higher Education. No.113 (Spring).
- Becerra-Fernande;& Stevenson. 2001:507;citing Drucker,1998
- Bennet & Bennet.(2004). The Partnership between Organization Learning and Knowledge Management p. 450-454
- Brown and Moberg. (1980). Organization Theory and Management, A Macro Approach, 1980,p.1
- Cokner .(1992). Reading Instruction for Student with Moderate Mental Retardation : Rewiew and Analysis of Research. Journal on Mental Retardation. 96:163-169.
- Coukos – Semmel. (2002). Knowledge management: Process and strategies used in United States Research University. Dissertation Abstracts International: Issue: 63-02A; 318 p. : [online]. Available : <http://info.arc.dusit.ac.th/dao/detail.nsp> [2005 August 22]
- Crawley , Sharon J. (1995). Strategies for Guoding Content Reading. Boston : A Simon&Schuster, Inc.

- Chen,Li-Yuch.(2004). **An Examination of The Relationships Among Leadership Behaviors, Knowledge Sharing,and Organizations Marketing Effectiveness in Professional Service Firms That Have been Engaged in Strategic Alliances.** Dissertation,Ph.D.(Business Administration). Graduate School The Nova Southeastern University. Photocopied. Retrieved May 16,2005,form UMI ProQuest Digital Dissertation.
- Drummond,(1989). **Improving Oral Reading in Mentally Handicapped Adults Increase Opportunity Practice ,** Practicum Report.
- Dubin , Fraida and others. (1986). **Teaching Second Language Reading for academic Purposes.** Addison – Wesley Publishing Company Inc.
- Ducker .(2550). สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2550 จาก : <http://www.igetweb.com>)
- Duffy . Gcrald G.(1993). **Improving Classroom Reading Instruction.** U.S.A.
- Dutton, Gordon.(1975). **Mental Handicap.** England : Betterwodths.
- David Skyme . **Knowledge Management:Making Sense of an Oxymoron** [online]. Accessed 11 April 2005. Available from <http://WWW.Skyme.com/insights/22km.htm> Last Update 22 June 1997
- Edwdrd De Bono . **New Thinking for the New Millennium** (London : Penguin Group.1999)
- Edward Sallis.(2002). **Knowledge in Education.**VA : Stylus Publishing Inc.
- Edward W. Smit and others.(1971). **The Education Encyclopedia New Jersey Prentice-Hall,** English and English.(1985).P.326 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี หน้า 40
- Elias M.Awad and Hassan M.Ghaziri.(2003). **Knowledge Management.** Peason : Prentice Hall
- Elliot W.Eisner.(1979).**Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions** In **Educational Evaluation .Journal of Aesthetic Education.** (n.p.1979)192-193.
- Etinne Wenger.(2002). Richard Mc Dermott & William M. Snyder. **Cultivation Communities of Practice.** Http://WWW.dictionay.com/egi_bin/dict_pl.
- Emery,Deidre Ann.(2002). **Development of Diagnostic tool for assessing Knowledge Management.** Dissertation Abstracts International. Retrieved January 22, 2005, form <http://thailis.unit.nrt.th/DAO/main.nsp>.
- Good , Carter V.(1973). **Dictionary of Education .** New York : MC Grew – Hill Book Company.
- Hallahan, D. and Kaffman, J.M.(1986). **Exceptional Children Introduction to Special Education.** New Jersey : Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- Hlupic,V;Pouloudi,A;&Rzevski,G.(2002).**Toward an Integrated Approach to Knowledge Management.**9(2):91-102.
- John P.Keeves.(1988).**Model and model Building in Educational Research,Methology and Measurement:An International Handbook** (U.K. Progamon Press 1988.59.

- Joyce Pollock and Elisabeth Waller. (1994). *Day-To-Day Dyslexia in The Classroom*.
London: Mackays of Chatham Publishing Company.
- Joyce and Weil อ้างถึงใน สมาน อัสวภูมิ. *การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับ
จังหวัด ม.ป.ท. 2537* หน้า 15.
- J.P. Keeves, *Educational research methodology and measurement: AM International Handbook*
Oxford: Pergamon Press, 1988) 560.
- Kuczaj (2001). *Knowledge Management Process Model*. Available at
<http://WWW.inf.vtt.fi/publications/2001/p455.pdf>. (2003 October 25)
- Lapp Diana. (1986). *Teaching Student to Read*. New York : Macmillan.
- Linda, Lysynchuk M., Michael Pressly and Nancy, Vye, J. (1990). *May "Reciprocal Teaching
Improves Standardized Reading Comprehension Performance in Poor
Comprehenders"* The elementary School Journal. 90(5):470-486.
- Leitch & Rosen. (2001). *Knowledge Management, CKO, and CKM : The Key to Competitive
advantage*. The Manchester Review : 6(2-3). Retrieved Lethwood, K.; Leonard, L.; &
Sharratt. (1998). *Conditions Fostering Organization Learning* March 6, 2005, from
<http://WWW.users.anet.com/~smcnuity/docs/Manchester.pdf> in school.
Educational Administration Quarterly. 34(2) :234-276
- Lerner, J.T ; Carol, M., and Dorothea, G. (1985). *Special education for the early children years*.
Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall,
- Lerner, J. (1993). *Learning disabilities : Theories. Diagnosis and teaching strategies*. Boston :
Houghton Mifflin
- Lethwood, K., Leonard, L., & Sharratt, L. (1998). *Conditions Fostering Organizational Learning In
School. Educational Administration Quarterly*. 34(2):243-276.
- Makle. (1993). *The relative effects of a drawing and gestural cued method of early reading
instruction and traditional instruction on the emergent literacy skills of
primary age children with mild to moderate retardation*. Dissertation Abstract
International. 93(54) : 145-A.
- Marquardt, M.J., and Reynolds, A. (1994). *The global learning Organization*. New York :
IRWIN.
- Marquardt. (1996). *Building the Learning Organization. : A systems approach to Quantum
improvement and global success*. New York: McGraw-Hill.
- Marquardt, M.J., and Reynolds, A. (1994). *The global learning organization*. New York : IRWIN.
- McKeen, James D & Smith, Heather A. (2003). *Marking IT Happen : Critical Issues in IT
Management* Ontario : Wiley.

- Schwirian.(1982):70-72 อ้างถึงในสมาน อัสวภูมิ การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษา
ระดับจังหวัด .วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริการการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย2537:15.
- Nanoka and Takeuchi.(2001). **Dynamic Knowledge – based Firms. Report of the APO TOP
Management Forum : Knowledge Management for Corporate Innovation. Asian
Productivity Organization:45-46.**
- Nicholas Bahra.(2001). **Competitive Knowledge management. Great Britain : ebbw Vale.**
- Nonaka and Hedlund .(1991). **The Knowledge-Creating Company. Harvard Business Review
on Knowledge Management. USA : Harvard Business School Press**
- Nonoka Kujiro and Takeuchi Hirotaka.(2001). **Clasic Work : Theory of Organization
Knowlwdge creation. Mass : MIT Press.**
- Nonaka and Takeuchi .(1995). **วิธีการดำเนินการจัดการองค์ความรู้ในองค์กรตามแนวทาง
Nonaka & Takaechi แปลจาก The knowledge-creating company : How Japanese
companies create the dynamics of innovation. โดยวิจารณ์ พานิช.[online].
Available WWW.kmi.trf.or.th/Excument/Experience/KminOrg Nonaka Takeuchi.pdf.
[2005August 22]**
- Orr,Emma;&Persson,Marie.(2003).**Performance Indicators for Measuring Performance of
Activities.In Knowledge Management Projects.Master Thesis M.D.(school of
Economics and Commercial Law). Gothenburge: Graduate Scgool The University
of Gothenburge. Photocopied.**
- Peter Dracker .(1993). **Post – Capitalist : <http://www.gotoknow.org/blog/kmanamai-srivipa/8062>**
- Probst, G., S. Raub, and K.Romhardt.(2000). **Managing Knowledge Building Blocks for Success
John Willey & Sons Ltd, England.**
- Reber,A.S.(1969). **“Transfer of syntactic structure in synthetic languages” Journal of
Experinental Psychology.81๙ 115-119.**
- Rubin .(1993). **A Practical Approach to Teaching Reading . New York:A Simon & Schuster,inc.**
- Schallock, R.L.(1992). **Mental Retardation Difinition , Classification and System of Supports
(Workbook) Washington D.C.AAMR.**
- Schallkwijk.(1988). **Music Therapy with the Mental Retarded (Netherlands). Dissertation
Abstract International.**
- Schwirian อ้างถึงใน Bardo and Hartman,n.p.(1982).p70.
- Miller .(1992). **Complete Reading Disabilities Handbook. New York: Simon & Schster.**
- River Eillga M .1968. **Teaching Foreign Language skills. Chicago :The University.**
- Sallis. & Jones. (2002). **Knowledge Management in Education. London : Kogan page.**

- Senge . P.M. (1990). **The Fifth discipline : The art and practice of the learning organization :**
New York : Doubleday
- Skyme,David.J.(2000). **Knowledge Networking ;** Creating the Collaboration Enterprise. Boston.
Butterworth Heinemann
- Stroman ,F. Duane.(1989). **Mental Retardation in Social Context.** Boston : University Press of
American.
- Takeuchi & Nonaka .(2004). **Classic Work ; theory of Organizational Knowledge Creation.** In
knowledge management : Classic and Contemporary Works. Morey, Daryl ; et
al.pp 139 – 182. London:The MIT Press.
- Tannobaum,S.I;& Alliger,G.M.(2000). **Knowledge Management : Clarifying the Key issue.**
U.S.A : the International Association for Human Resource Information
Management. Photocopy.
- Trapp, Holger.(1999). **Benefits of an intranet-based knowledge management system- Measuring
the effects.** Retrieved Augustt 9 2005 . from
<http://WWW.icce2001.org/cd/pd/p10/jp113.pdf>.
- Wheelen,Thomas L;& Hunger J. David.(2004). **Strategic Management Business Policy.** 9th ed.
New York:Pearson Prentice Hall.
- Wiig.(1993). **Knowledge Management Foundations.** Schema Press, USA.
- Wilson.(2002). **Managing for knowledge : Broadstairs,** Kent, UK : Scitech Educational.2002
p.12 . [online] . Available : <http://info.arc.dusit.ac.th/dao/detail.nsp>. [2005 August 22]
- Wilson.(2002). **Innovation Curriculum.** In **The Second International
Forum on Education Reform : Key Factors in Effective Implementation.** Pp. 1-9
Bangkok : Photocopied

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร
สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาต้นแบบแผนการสอนอ่านในวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร สำหรับครูในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเหล่านี้ไว้เป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนา และการปฏิรูปกระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาต่อไป

2. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ และให้ตรงกับความเป็นจริงของท่านให้มากที่สุด

3. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ตอนที่2 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process : KMP)

3.1 การค้นหาความรู้

3.2 การสร้างและแสวงหาความรู้

3.3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ

3.4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้

3.5 การเข้าถึงความรู้

3.6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

3.7 การเรียนรู้

ตอนที่3 กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process :
CMP)

2.1 การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม

2.2 การสื่อสาร

2.3 กระบวนการและเครื่องมือ

2.4 การฝึกอบรมและการเรียนรู้

2.5 การวัดผล

2.6 การยกย่องชมเชยและให้รางวัล

ตอนที่4ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความรู้

ขอขอบคุณครูผู้สอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญาทุกท่านที่ให้ความกรุณาตอบแบบสอบถาม
ในครั้งนี้

นางฉัตรพร นกสกุล

นักวิชาการศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ

สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต

ตอนที่1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบ แบบสอบถาม

สถานภาพ	สำหรับ ผู้วิจัย
1. เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง	
2. อายุ ☐ 1) 20-30 ปี ☐ 2) 31-40 ปี ☐ 3) 41 – 50 ปี ☐ 4) 51 – 60 ปี	
3. อายุราชการ ☐ 1) 1 – 5 ปี ☐ 2) 6-10 ปี ☐ 3) 11-15 ปี ☐ 4) 16-20 ปี ☐ 5) 21- 25 ปี ☐ 6) 26 ปีขึ้นไป	
4. วุฒิการศึกษา ☐ 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ 2) ปริญญาตรีสาขาการศึกษา พิเศษ วิชาเอกปัญญาอ่อน ☐ 3) ปริญญาตรีสาขาอื่นๆ ☐ 4) ปริญญาโทสาขาการศึกษา พิเศษ ☐ 5) ปริญญาโทสาขาอื่นๆ ☐ 6) อื่นๆ โปรดระบุ.....	
5. ระยะเวลาในการสอนเด็กพิเศษ ☐ 1) 1-5ปี ☐ 2) 6-10ปี ☐ 3) 11-15ปี ☐ 4) มากกว่า 15ปีขึ้นไป	

ตอนที่2 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process : KMP)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับการปฏิบัติของท่านตามกระบวนการบริหารจัดการ
การเปลี่ยนแปลง

- 5 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ มากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ มาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ ปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ น้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ น้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ					
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	สำหรับผู้วิจัย
1. การบ่งชี้ความรู้							
1.1	เมื่อท่านมีปัญหาในการปฏิบัติงานท่านทราบว่าจะขอคำแนะนำจาก ผู้เชี่ยวชาญได้ที่ไหน						
1.2	ท่านค้นคว้าหาความรู้ที่จัดเก็บ จากวารสาร เวทีวิชาการ ในการประชุม และในเว็บไซต์ ฯลฯ						
1.3	ท่านค้นหาความรู้และนำความรู้มาจัดเก็บเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกใน การค้นหา						
2. การสร้างและแสวงหาความรู้							
2.1	เมื่อท่านพบปัญหาในการทำงานท่านจะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม						
2.2	ท่านสร้างความรู้ใหม่จากการหาความรู้						
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ							
3.1	ท่านจะคัดเลือกความรู้ที่ศึกษา เพื่อนำมาจัดกลุ่ม ให้สะดวกในการนำมาใช้						
3.2	ท่านจัดทำสารบัญ และจัดเก็บความรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้การเก็บ รวบรวมค้นหา การนำไปใช้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว						
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้							
4.1	ท่านรวบรวมรายละเอียดเนื้อหาวิชาการเป็นหมวดเพื่อให้พร้อมในการ ใช้งาน						
4.2	ท่านรวบรวมความรู้จากที่ต่างๆและเขียนเป็นงานของท่านเพื่อให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลง						

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ					
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	สำหรับผู้วิจัย
5. การเข้าถึงความรู้							
5.1	ท่านจัดเก็บความรู้และเผยแพร่เป็นสื่อเอกสาร						
5.2	ท่านเผยแพร่ความรู้ที่จัดเก็บในรูปแบบเอกสาร ในเว็บไซต์ ฯลฯ เพื่อเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้เรียนรู้อย่างสะดวก						
5.3	เมื่อมีโอกาสท่านพร้อมที่จะนำเสนอความรู้จากการศึกษาในเวทีวิชาการต่างๆ						
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้							
6.1	ท่านนำความรู้จากประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในสายงานเดียวกัน						
6.2	ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกกิจกรรมความรู้ต่างๆทั้งภายในและภายนอกองค์กร						
6.3	ท่านบันทึกความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์						
7. การเรียนรู้							
7.1	ท่านจะบอกสิ่งที่ท่านรู้ให้เพื่อนร่วมงานได้ทราบเสมอๆ						
7.2	ท่านนำผลที่ได้จากการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จตามเป้าหมาย เป็นบทเรียนในการพัฒนางานต่อไป						
7.3	ท่านมีความรู้สึกที่ดีเมื่อบุคคลอื่นนำความรู้จากท่านไปต่อยอด						

ตอนที่3 กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process :CMP)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับการปฏิบัติของท่านตามกระบวนการจัดการความรู้

5	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ มากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ มาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ ปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ น้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นว่ามีการปฏิบัติ น้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ					
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	สำหรับผู้วิจัย
1. การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม							
1.1	ท่านอาสารับผิดชอบทดสอบนวัตกรรมใหม่ๆที่มีประโยชน์เพื่อนำมาใช้ในการทำงาน						
1.2	ท่านพร้อมที่จะศึกษาแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพงานใหม่ๆอยู่เสมอ						
1.3	ท่านสนใจศึกษางานใหม่ๆอยู่เสมอ						
2. การสื่อสาร							
2.1	ท่านติดตามข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนในงานที่รับผิดชอบจากหลากหลายช่องทาง						
2.2	ท่านมักจะบอกเล่าแบ่งปันความรู้ข้อมูลให้บุคคลอื่นทราบ เช่น นำเสนอในเวทีวิชาการ ที่ประชุมทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ						
2.3	ท่านติดตามข่าวสารต่างๆเพื่อให้ก้าวทันความรู้						
3. กระบวนการและเครื่องมือ							
3.1	ท่านนำความรู้จากการเข้าประชุม หรืออบรมนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน						
3.2	ท่านนำเทคนิควิธีการทำงานที่ทราบจากเพื่อนร่วมงานมาทดลองใช้ในการทำงาน						
3.3	ท่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารหาความรู้						
4. การฝึกอบรมและการเรียนรู้							
4.1	ท่านพูดคุยปรึกษาหารือหรือแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนร่วมงาน						
4.2	ท่านเรียนรู้โดยการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ได้ศึกษา						
5. การวัดผล							
5.1	ท่านมีขั้นตอนการทำงานและวางแผนในการประเมินงานของตนเอง						

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ					
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	สำหรับผู้วิจัย
5.2	ผลงานที่ไม่บรรลุเป้าหมาย ท่านจะนำมาเรียนรู้และวางแผนการทำงานใหม่						
6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล							
6.1	ท่านจะรู้สึกมีความภาคภูมิใจทุกครั้งที่ท่านได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้						
6.2	ท่านชื่นชมบุคคลอื่นที่นำความรู้มาเผยแพร่						

ตอนที่4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความรู้

.....

.....

